



การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวด้านที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่
ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการนันทนาการ การท่องเที่ยวและกีฬา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนารูปแบบที่พนักงานท่องเที่ยวดีเด่นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่
ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการนันทนาการ การท่องเที่ยวและกีฬา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

THE MODEL DEVELOPMENT OF A NEW IDENTITY OF GLAMPING
WITHIN THE CONTEXT OF WORLD HERITAGE TOURISM IN THAILAND



By

MISS Kunkaew KHLAIKAEW

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy RECREATION TOURISM AND SPORT MANAGEMENT

Department of Education Foundations

Silpakorn University

Academic Year 2022

Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่
ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย
โดย นางสาวกุลแก้ว คล้ายแก้ว
สาขาวิชา การจัดการนันทนาการ การท่องเที่ยวและกีฬา แบบ 2.1 ปรัชญา
ดุขฎฐิบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ศาสตราจารย์ ดร. คณิต เขียววิชัย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาเรียม นิลพันธุ์)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร. สมบัติ กาญจนกิจ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ศาสตราจารย์ ดร. คณิต เขียววิชัย)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรณวีร์ บุญคุ้ม)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิวัฒน์ บุญสม)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ดร. วิจิต อิ่มอารมย์)

630630048 : การจัดการนันทนาการ การท่องเที่ยวและกีฬา แบบ 2.1 ปรัชญาคุณภิวัตน์

คำสำคัญ : เติร์ทกระโจม, รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่, รูปแบบนักท่องเที่ยวเด่นที่กระโจม, การท่องเที่ยวมรดกโลก

นางสาว กุลแก้ว คล้ายแก้ว: การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเด่นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศาสตราจารย์ ดร. คณิต เขียววิชัย

การศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่ที่นำไปสู่การสร้างรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเด่นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย 2) เพื่อพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเด่นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย 3) เพื่อประเมินรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเด่นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทยตามเกณฑ์มาตรฐาน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR) ร่วมกับเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control - AIC) และเทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผลการวิจัยพบว่า ประการแรกสภาพพื้นที่ของเมืองสุโขทัยได้ถูกขึ้นทะเบียนเป็นเมืองมรดกโลกจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation - UNESCO) ชุมชนสุโขทัยมีอัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมเชิงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ อัตลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน อัตลักษณ์ด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์-สังคมวัฒนธรรม ประการที่สอง รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเด่นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย คือ กระโจมไทยโมเดล ซึ่งประกอบไปด้วย ความรู้ด้านการท่องเที่ยว สิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะ ความงดงามตามคุณค่าสากล การแสดงให้เห็นถึงคุณภาพมาตรฐานของที่พักเด่นที่กระโจม ที่พักแบบกลางแจ้ง การจัดการ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของมนุษย์ การมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่และการบูรณาการกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมหรือพื้นที่ทางธรรมชาติ ประการสุดท้าย การประเมินรูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่า กระโจมไทยแบบที่ 2 เป็นแบบที่แสดงอัตลักษณ์ใหม่ในพื้นที่สุโขทัยเมืองมรดกโลก

630630048 : Major RECREATION TOURISM AND SPORT MANAGEMENT

Keyword : Glamping, A New Identity of Tourist Lodging, Model of Glamping, World Heritage Tourism

MISS Kunkaew KHLAIKAEW : THE MODEL DEVELOPMENT OF A NEW IDENTITY OF GLAMPING WITHIN THE CONTEXT OF WORLD HERITAGE TOURISM IN THAILAND
Thesis advisor : Professor Kanit Kheovichai, Ph.D.

The purpose of this research was to study the conditions of the area that led to the developing and creation of a new identity of glamping model within the context of world heritage tourism in Thailand. This research used qualitative methodologies based on participatory action research (PAR), the appreciation influence control (AIC) and connoisseurship technique. The results found as follows: Firstly, Sukhothai was classified as a World Heritage Site by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (UNESCO). These areas also have 3 distinctive spatial identities of the area based cultural heritage identity for tourism as follows: Craft and Folk Arts Cultural identity, the Cultural Landscape identity, and the Culture identity of Historical and Socio-cultural to benefits for tourism. Secondly, the new identity for glamping according to the standard is KRAJOM-THAI model which is an abbreviation of Knowledge based Tourism, Representative to Identity & Uniqueness, Aesthetic Significance with Universal Value, Justified by Glamping Quality Standard, Outdoor Accommodation, Management, Technology & Innovation, Human Creative, A Community Participation, Integrated with Cultural or Natural Area. Finally, the connoisseurship seminar process, found that the experts reached a consensus for the second type of KRAJOM-THAI model uses the symbolic named for glamping of Sukhothai 's World Heritage site.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พนักงานท่องเที่ยวเดินทางที่กระโจมอตัลักษณ์ใหม่ในบริษัทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย ได้ดำเนินการวิจัยสำเร็จเป็นอย่างดี เนื่องด้วยผู้วิจัยได้รับความเมตตาและคำชี้แนะจากบรมครูหลายท่าน

กราบขอบพระคุณท่าน ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านได้มาสอนและให้ความรู้เชิงลึกในศาสตร์ด้านนันทนาการ การท่องเที่ยวและกีฬานอกจากนี้ ท่านให้ความเมตตาได้รับเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ รวมถึงเติมเต็มความรู้จนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณท่าน ศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ "ครูผู้ให้ความรู้แก่ศิษย์" ท่านอาจารย์ให้คำแนะนำ เสนอแนะ ปรึกษาวิจารณ์ ตั้งแต่วันแรกจนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ รวมถึงท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณวีร์ บุญคุ้ม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธุ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิวัฒน์ บุญสม อาจารย์ ดร.วิจิต อิมอารมย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โรม วงศ์ประเสริฐ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณิสา บุญมาก อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ให้องค์ความรู้ใหม่แก่ศิษย์มาโดยตลอดระยะเวลา 3 ปีที่เรียน ณ มหาวิทยาลัยแห่งนี้

ผู้วิจัยขอ "กราบขอบพระคุณครู-อาจารย์ทุกท่าน" เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ องค์ความรู้และผลการวิจัยที่ได้ ผู้วิจัยขอให้ประโยชน์แก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

นางสาว กุลแก้ว คล้ายแก้ว

สารบัญ

| | หน้า |
|---|------|
| บทคัดย่อภาษาไทย..... | ง |
| บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... | จ |
| กิตติกรรมประกาศ..... | ฉ |
| สารบัญ..... | ช |
| สารบัญตาราง..... | ญ |
| สารบัญรูปภาพ..... | ฎ |
| บทที่ 1 บทนำ..... | 1 |
| 1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... | 1 |
| 2. คำถามการวิจัย..... | 12 |
| 3. วัตถุประสงค์ของการศึกษา..... | 12 |
| 4. ขอบเขตของการศึกษา..... | 12 |
| บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง..... | 16 |
| 1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว..... | 16 |
| 2. แนวคิดเกี่ยวกับที่พักแรมและเต็นท์กระโจม..... | 21 |
| 3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ..... | 68 |
| 4. แนวคิดเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมและมรดกโลก..... | 74 |
| 5. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว..... | 96 |
| 6. แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม..... | 99 |
| 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... | 105 |
| 8. กรอบแนวคิดในการวิจัย..... | 112 |
| บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย..... | 114 |

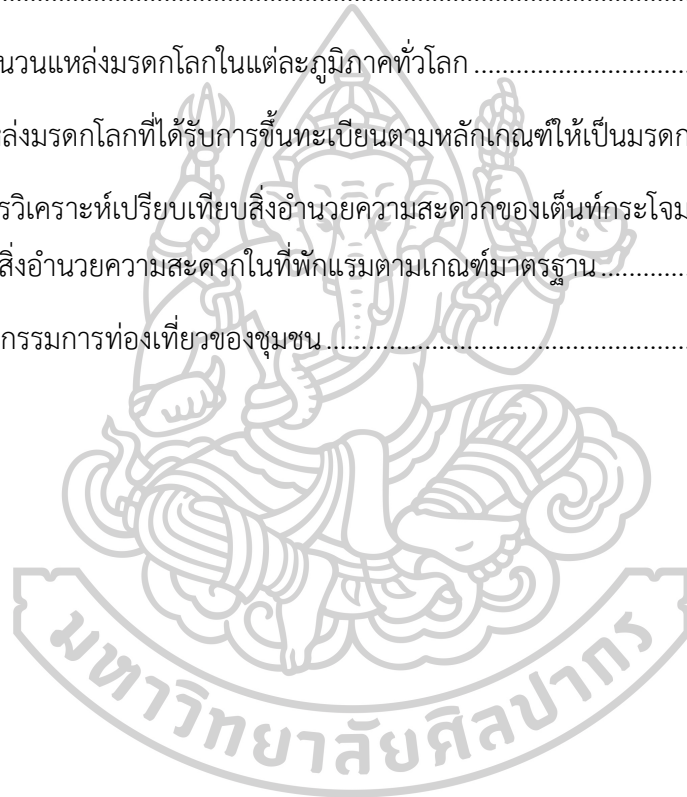
| | |
|--|-----|
| 1. พื้นที่ในการวิจัย..... | 114 |
| 2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก | 116 |
| 3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย..... | 117 |
| 4. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล..... | 118 |
| 5. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล..... | 124 |
| 6. การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย | 125 |
| บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... | 126 |
| ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพพื้นที่ที่นำไปสู่การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเต็นท์ กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย | 126 |
| 1.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความเป็นมา ที่ตั้งและอาณาเขต | 126 |
| 1.2 สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ | 129 |
| 1.3 ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม | 130 |
| 1.4 สภาพทางสังคมและวิถีชีวิต | 130 |
| 1.5 ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น | 132 |
| 1.6 ภาษาถิ่นสุโขทัยและอัตลักษณ์อักษรลายสือไทย | 137 |
| 1.7 อัตลักษณ์อาหารพื้นบ้าน..... | 141 |
| 1.8 อัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรม | 144 |
| 1.9 บทสรุป..... | 151 |
| ส่วนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการ ท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย | 155 |
| 2.1 ลักษณะรูปร่างและองค์ประกอบของเต็นท์กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่.... | 155 |
| 2.2 รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ | 171 |
| 2.3 สรุป..... | 179 |
| ส่วนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบท การท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทยตามเกณฑ์มาตรฐาน | 181 |

| | |
|---|-----|
| 3.1 ผลการประเมินตรวจสอบรูปแบบที่พนักงานท่องเที่ยวเด็ทท์กระโจมอตัลัษณืใหม่ตามเกณฐ์ มาตรฐาน..... | 181 |
| 3.2 สรุปล..... | 186 |
| บทที่ 5 สรุปล อภืปรายผล และข้อเสนอแนะ | 187 |
| 1. สรุปลผลการวืจย | 187 |
| 2. อภืปรายผลการวืจย | 195 |
| 3. ข้อเสนอแนะของการวืจย | 200 |
| รายการอ้างอิง..... | 202 |
| ประวัติผู้เขียน..... | 242 |



สารบัญตาราง

| | หน้า |
|---|------|
| ตารางที่ 1 แหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลกของประเทศไทย..... | 4 |
| ตารางที่ 2 จำนวนนักท่องเที่ยว รายได้จากการท่องเที่ยว และจำนวนที่พักจังหวัดสุโขทัย | 7 |
| ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคุณลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม | 77 |
| ตารางที่ 4 จำนวนแหล่งมรดกโลกในแต่ละภูมิภาคทั่วโลก | 88 |
| ตารางที่ 5 แหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตามหลักเกณฑ์ให้เป็นมรดกโลกของประเทศไทย | 95 |
| ตารางที่ 6 การวิเคราะห์เปรียบเทียบสิ่งอำนวยความสะดวกของเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่กับเกณฑ์มาตรฐานของสิ่งอำนวยความสะดวกในที่พักรวมตามเกณฑ์มาตรฐาน | 162 |
| ตารางที่ 7 กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน..... | 166 |



สารบัญรูปภาพ

| | หน้า |
|---|------|
| ภาพที่ 1 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติและรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ..... | 3 |
| ภาพที่ 2 บ้านเรือนของชาวเผ่าคูลท์ (ซ้าย) และบ้านของชาวมองโกล (ขวา)..... | 28 |
| ภาพที่ 3 เติ้นท์กระโจมของชาวมองโกล | 30 |
| ภาพที่ 4 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยด้านในของเต็นท์กระโจมชาวมองโกล | 31 |
| ภาพที่ 5 เติ้นท์บนรถลากจูงของชาวมองโกล..... | 32 |
| ภาพที่ 6 เติ้นท์กระโจมของชาวมองโกลเพื่อการท่องเที่ยว | 34 |
| ภาพที่ 7 เติ้นท์กระโจมและปืนใหญ่ของอังกฤษ เมื่อครั้งเกิดสงคราม ณ เมืองคาลีย์เมื่อปี ค.ศ.1347 | 37 |
| ภาพที่ 8 Field of the Cloth of Gold เติ้นท์และกระโจมทุ่งแห่งผ้าทอง..... | 39 |
| ภาพที่ 9 Field of the Cloth of Gold เติ้นท์และกระโจมประมาณ 2,800 หลัง ถูกสร้างขึ้นเพื่อการประชุมสุดยอดทางการทูตในปี ค.ศ. 1520 | 40 |
| ภาพที่ 10 พระเจ้าเจมส์ที่ 5 เป็นภาพวาดสีน้ำมันในช่วง ค.ศ.1600 | 42 |
| ภาพที่ 11 ที่ราบสูงแกลีนทิลล์ (Glen Tilt) พื้นที่ของเมือง Perth-Scotland ค.ศ.1898..... | 44 |
| ภาพที่ 12 (ซ้าย) ปราสาทแบร์ล (Blair) ในอดีต | 44 |
| ภาพที่ 13 ปราสาทแบร์ล (Blair) แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในปัจจุบัน | 44 |
| ภาพที่ 14 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเมือง Perthshire ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน | 46 |
| ภาพที่ 15 พรหมปาซีริก (ซ้าย) และลายพรหมอาร์ดาบิล (ขวา)..... | 49 |
| ภาพที่ 16 ผ้าที่มีลวดลายอะราบาสก์ (Arabesque)..... | 50 |
| ภาพที่ 17 ลวดลายพรหมของชาวเปอร์เซีย..... | 50 |
| ภาพที่ 18 ชีวิตในค่ายพัก, จากคัมเซย์ ขอวนิซอมิ เขียนลอกเพื่อถวายแด่ซาร์ห์ ดาฮ์มาสบี | 51 |
| ภาพที่ 19 ลายผ้าบนหลังคาของเต็นท์กระโจมยุคออกโตมัน | 53 |
| ภาพที่ 20 ลายผ้าด้านในของเต็นท์กระโจมยุคออกโตมัน..... | 54 |

| | |
|---|-----|
| ภาพที่ 21 การบูรณปฏิสังขรณ์ในของเต็นท์กระโจมยุคออตโตมัน | 55 |
| ภาพที่ 22 ภาพวาดเต็นท์กระโจมบริเวณโดยรอบของช่องแคบบอสฟอรัสเนื่องในโอกาสเข้าสู่หน้าของ โอรสสุลต่านอาห์เหม็ดที่ 3 ประมาณ ค.ศ. 1720 | 56 |
| ภาพที่ 23 เต็นท์กระโจมของชาว Nomad Turkish | 57 |
| ภาพที่ 24 เต็นท์กระโจมเพื่อการท่องเที่ยวสมัยใหม่ของชาว Turkish | 57 |
| ภาพที่ 25 กิจกรรมท่องเที่ยวป่าซาฟารีและที่พักเต็นท์กระโจมในแอฟริกา | 62 |
| ภาพที่ 26 เต็นท์กระโจมหลากหลายประเภท | 64 |
| ภาพที่ 27 เจดีย์ทรงดอกบัวตูม หรือทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ สัญลักษณ์สุโขทัยแท้จริง | 82 |
| ภาพที่ 28 เจดีย์ทรงระฆังวัดสระศรี | 82 |
| ภาพที่ 29 หลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงหลักที่ 1 | 83 |
| ภาพที่ 30 อักษรลายสือไทยที่ปรากฏบนหลักศิลาจารึกหลักด้านที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช | 83 |
| ภาพที่ 31 วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม | 100 |
| ภาพที่ 32 ความสัมพันธ์ของผู้วิจัยชุมชนและชาวบ้านของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ... | 101 |
| ภาพที่ 33 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม | 103 |
| ภาพที่ 34 กรอบแนวคิดในการวิจัย | 113 |
| ภาพที่ 35 แผนที่จังหวัดสุโขทัย | 115 |
| ภาพที่ 36 ที่ตั้งของชุมชนที่จะศึกษา | 116 |
| ภาพที่ 37 ขั้นตอนดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยว เต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลก ดัดแปลงจากแนวคิดของ Lim, P.T. (2007) | 121 |
| ภาพที่ 38 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย | 123 |
| ภาพที่ 39 พื้นที่ภายในอุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อจัดงานประเพณีลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟ | 133 |
| ภาพที่ 40 กิจกรรมสร้างสรรค์ ในงานประเพณีลอยกระทง เผาเทียนเล่นไฟ สุโขทัยมรดกโลก | 134 |
| ภาพที่ 41 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุโขทัย | 136 |

| | |
|--|-----|
| ภาพที่ 42 ภูมิปัญญาการเขียนลายสังคโลก | 136 |
| ภาพที่ 43 พระพิมพ์ดินเผา บ้านพระพิมพ์ลักษณะศิลป์ ศูนย์เรียนรู้รวบรวมพิมพ์พระเมืองสุโขทัย | 137 |
| ภาพที่ 44 หัตถกรรมไม้ การแกะสลักไม้ เรือโบราณ นกคุ้ม..... | 137 |
| ภาพที่ 45 คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่มีเสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างกัน..... | 138 |
| ภาพที่ 46 คำศัพท์เฉพาะภาษาถิ่นสุโขทัย (ใช้เฉพาะในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยเท่านั้น) | 138 |
| ภาพที่ 47 รูปพยัญชนะลายสือไทย..... | 139 |
| ภาพที่ 48 การตกแต่งร้านกาแฟและที่พักนักท่องเที่ยวด้วย “อักษรลายสือไทย” | 140 |
| ภาพที่ 49 ก๋วยเตี๋ยวสุโขทัย | 142 |
| ภาพที่ 50 แกงหยวกกล้วย – ไข่น้ำ | 143 |
| ภาพที่ 51 ขนมสี่ถ้วย อาหารหวานพื้นบ้านสุโขทัย | 143 |
| ภาพที่ 52 การจัดสำรับอาหารพื้นถิ่นของโฮมสเตย์สุโขทัย โดยใช้ขามกระเบื้อง..... | 144 |
| ภาพที่ 53 การจัดสำรับอาหารพื้นถิ่นของโฮมสเตย์สุโขทัย โดยใช้ปิ่นโต..... | 144 |
| ภาพที่ 54 วัดตระพังทอง – วัดมหาธาตุ สถาปัตยกรรมและอัตลักษณ์สุโขทัย | 147 |
| ภาพที่ 55 วัดเชตุพน – ช่องหน้าต่างยาวอันเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น | 147 |
| ภาพที่ 56 (ภาพบน) อัตลักษณ์ด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) และ(ภาพล่าง) เขื่อนดินพระร่วง..... | 150 |
| ภาพที่ 57 สรุปอัตลักษณ์ของพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองเก่า ชุมชนบ้านศรีชุม ชุมชนบ้านเชตุพน และชุมชน บ้านมนต์คีรี..... | 152 |
| ภาพที่ 58 ลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ แบบที่ 1 โดยการวาดมือ | 157 |
| ภาพที่ 59 ลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ แบบที่ 1 โดยการ ออกแบบด้วยคอมพิวเตอร์..... | 157 |
| ภาพที่ 60 ลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ แบบที่ 2 โดยการวาดมือ | 158 |

| | |
|---|-----|
| ภาพที่ 61 ลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ แบบที่ 2 โดยการ ออกแบบด้วยคอมพิวเตอร์..... | 158 |
| ภาพที่ 62 ลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ แบบที่ 3 โดยการวาดมือ | 159 |
| ภาพที่ 63 ลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ แบบที่ 3 โดยการ ออกแบบด้วยคอมพิวเตอร์..... | 159 |
| ภาพที่ 64 กรอบแนวคิดกระบวนการออกแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในชุมชน..... | 168 |
| ภาพที่ 65 การวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนภายใต้บริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกในพื้นที่ สุโขทัยสู่คุณค่าสากล (Universal Value)..... | 170 |
| ภาพที่ 66 ผลการสรุปและการวิเคราะห์ข้อมูลของที่พักอัตลักษณ์ใหม่ภายใต้บริบทการท่องเที่ยว มรดกโลก (3 อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ 4 คุณค่าสากล และ 5 องค์ประกอบ)..... | 171 |
| ภาพที่ 67 รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลก | 175 |
| ภาพที่ 68 ชุมชนบ้านมนต์คีรี เป็นชุมชนต้นแบบในการเป็นที่ตั้งเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ (Glamping Site) | 177 |
| ภาพที่ 69 ตราสัญลักษณ์ เต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ไทยเพื่อการท่องเที่ยว..... | 183 |



บทที่ 1

บทนำ

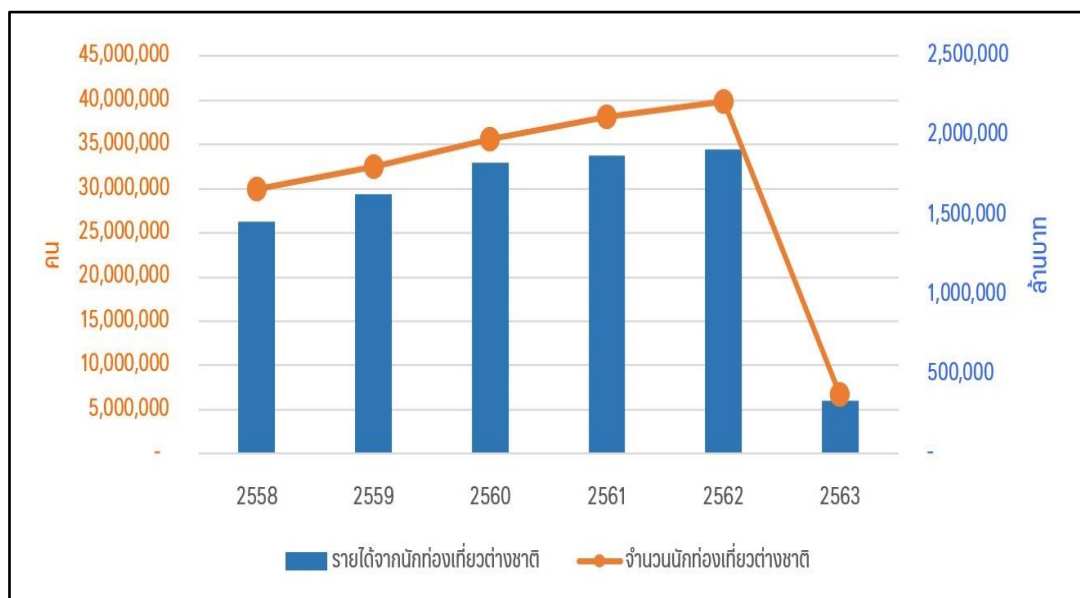
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละปี จึงต้องตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้ประเทศบรรลุวิสัยทัศน์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยครอบคลุมในทุกภาคส่วนของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และมุ่งเน้นการวางเป้าหมายอย่างชัดเจน อาทิเช่น ประเทศไทยต้องเป็นจุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยวระดับโลก (Tourism Destination of the World) หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำของภูมิภาคอาเซียน โดยนำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผลักดันให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านการพัฒนาสินค้าและบริการด้วยอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น อยู่บนพื้นฐานความเป็นไทย การท่องเที่ยวในทุกรูปแบบต้องถูกยกระดับให้ได้มาตรฐานสู่การท่องเที่ยวคุณภาพ มีขีดความสามารถในการแข่งขันกับกลุ่มประเทศใกล้เคียงและในต่างประเทศได้ การส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยที่ผ่านมาเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการ ควรมีลักษณะที่เชื่อมโยงกันได้ทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับชุมชน ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และในระดับประเทศ จึงจะทำให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่องและมหาศาล ความสามารถในการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จนั้น รัฐบาลจึงมีแนวคิดพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในยุคดิจิทัล ต้องนำอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้ถึงท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยให้น้ำหนักไปยังเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำอย่างจริงจัง พร้อมกับกำหนดเป้าหมายชัดเจนให้ผลักดันการกระจายรายได้ทุกสู่จังหวัดของประเทศไทย ด้วยแนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต ต้องพัฒนาไปสู่ “ความมั่นคง” (Stability) “ความมั่งคั่ง” (Prosperity) และ “ความยั่งยืน” (Sustainability) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) นโยบายการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย มีจุดเริ่มต้นตั้งแต่ประเทศไทยมีชื่อเสียงในด้านแหล่งท่องเที่ยวที่งดงามและโด่งดังไปทั่วโลก จากนั้นประเทศไทยเริ่มมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ระบบเศรษฐกิจของประเทศเริ่มเติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดด จนกระทั่งในปัจจุบันรัฐบาลได้บรรจุนโยบายด้านการท่องเที่ยวในแผนการพัฒนาประเทศมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ทำให้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเกือบทุกฉบับ ต้องมีแนวทางส่งเสริมและสนับสนุน ผลักดันให้บรรจุนโยบายด้านการท่องเที่ยว โดยมีแนวคิดการนำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ มีการวางกรอบการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเกือบทุกฉบับ และในปัจจุบัน พ.ศ.2565 แผนพัฒนาเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ถูกประกาศใช้อย่างเป็นทางการ โดยมีสาระสำคัญมีความมุ่งหมายที่จะเร่งเพิ่มศักยภาพของประเทศในการรับมือกับความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อทุนแรงและเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสรรค์ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและทันท่วงที การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) มีการวางกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศไทย ในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นการยกระดับสินค้าและบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศให้ได้รับการยอมรับในเรื่องคุณภาพและมาตรฐานสู่ความยั่งยืน แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคตควรมีจุดประสงค์ที่จะพลิกโฉมประเทศให้เท่าทันและสอดคล้องกับพลวัตและบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวจะต้องพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ต้องสร้างรายได้หรือกระจายรายได้ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของประเทศในทุกระดับ และในขณะเดียวกันจะต้องวางแผนจัดการการท่องเที่ยวทั้งระบบ เพื่อส่งผลให้ฐานทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืนและจะได้ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และชุมชนท้องถิ่น

การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เป็นจุดหมายปลายทางระดับโลก (Tourism Destination of the World) ได้นั้น ต้องอาศัยองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวในการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ต่อเนื่องและมีความสมดุล ต้องสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นในการที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่เศรษฐกิจมีความเจริญเติบโตท่ามกลางสังคมที่สมานฉันท์ ทันสมัย ก้าวหน้าควบคู่ไปกับสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์อย่างสมดุลในระยะยาว ประเทศไทยประสบความสำเร็จอย่างมากในการจัดการการท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องนับจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่เพิ่มขึ้นทุกปี ดังภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยช่วงก่อนปี พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นช่วงที่การท่องเที่ยวของประเทศได้รับความนิยมอย่างมาก ทำให้เกิดการลงทุนด้านสถานประกอบการที่พักแรมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาตลอด สอดคล้องกับสถานการณ์การท่องเที่ยวโลก ในปี พ.ศ.2562 มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากถึง 38,277,300 คน มีอัตราเพิ่มขึ้น +7.54 % และทำให้ประเทศมีรายได้ถึง 2,007,503 ล้านบาท มีอัตราเพิ่มขึ้น +9.63 % แต่ในปีถัดมาเมื่อเกิดภาวะวิกฤตเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ส่งผลทำให้รายได้ของประเทศไทยลดลงบ้าง โดยข้อมูลล่าสุดพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยสะสมระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคมปี พ.ศ.2563 มีจำนวน 6.7 ล้านคน ลดลงจากช่วงเดียวกันของปี 2562 ซึ่งอยู่ที่ประมาณ 39.9 ล้านคน หรือหดตัวประมาณร้อยละ 83.2 นอกจากนี้ ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ในเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2563 รายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติอยู่ที่ 332,013 ล้านบาท ลดลง

จากช่วงเวลาเดียวกันของปี พ.ศ.2562 อยู่ที่ 1,911,808 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 82.6 (กองสถิติ
กรมการท่องเที่ยว, 2564) ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติและรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ
ที่มา : (กองสถิติกรมการท่องเที่ยว, 2564)

ประเทศไทย มีแหล่งท่องเที่ยวมากมายหลากหลายรูปแบบและกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรม ประเทศไทยจึงเป็นหนึ่งในประเทศที่นักท่องเที่ยวทั่วโลกต้องการมาเยือน แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของประเทศไทย ได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวทั่วโลกว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสวยงามผสมผสานกับความมีอัธยาศัยไมตรีที่เป็นกันเองความเอื้อเฟื้อและอุปนิสัยของคนไทย จึงได้ดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวทั่วโลก การท่องเที่ยวในแหล่งมรดกวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน โบราณวัตถุ มรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) การท่องเที่ยวแบบนี้มุ่งให้ทราบถึงประวัติศาสตร์ รากเหง้าและเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมในอดีต ประเทศไทยจึงนำแหล่งท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นมายกระดับและผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกของชาติ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยมีแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเพียง 5 แห่ง โดยแบ่งเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง และกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่น และมรดกโลกทางวัฒนธรรม จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร แหล่งโบราณคดีบ้าน

เชียงใหม่ นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวาร (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2557) แต่ในปัจจุบันประเทศไทยได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางธรรมชาติแห่งใหม่เพิ่มเติมอีก จำนวน 1 แห่ง คือ กลุ่มป่าแก่งกระจาน (องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ, 2565) จึงทำให้ประเทศไทยมีแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรมและมรดกโลกทางธรรมชาติ รวมทั้งสิ้น 6 แห่ง (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2565) โดยแหล่งมรดกโลกจังหวัดสุโขทัย เป็นหนึ่งในแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศไทยและของโลก ดังข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลกของประเทศไทย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลกของประเทศไทย

| ชื่อแหล่งมรดกโลก | มรดกโลกทางธรรมชาติ | มรดกโลกทางวัฒนธรรม | ปี พ.ศ. ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลก |
|---|--------------------|--------------------|--|
| เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร | - | ✓ | พ.ศ. 2534 |
| แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง | - | ✓ | พ.ศ. 2534 |
| นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวาร | - | ✓ | พ.ศ. 2535 |
| เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง | ✓ | - | พ.ศ. 2534 |
| กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ | ✓ | - | พ.ศ. 2548 |
| กลุ่มป่าแก่งกระจาน | ✓ | - | พ.ศ. 2564 |
| รวมทั้งสิ้น | | 6 แห่ง | |

ที่มา : (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2565; องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ, 2565)

จังหวัดสุโขทัย เป็นหนึ่งในจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทยมี 9 อำเภอ โดยภาพรวมจังหวัดสุโขทัยที่มีฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นมรดกของชาติ และในอดีตเคยเป็นเมืองหลวงแรกของอาณาจักรสยาม ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 13 - 14 (ราวพุทธศตวรรษที่ 18 - 19) เมืองนี้มีสิ่งก่อสร้างสวยงามมากมายที่แสดงให้เห็นถึงยุคเริ่มแรกของสถาปัตยกรรมไทย มีอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ อาณาจักรสุโขทัยได้ซึมซับอิทธิพลและประเพณีโบราณมากมายของท้องถิ่น ผสมผสานเข้ากันเป็นศิลปะสุโขทัย “มรดกโลกสุโขทัย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศไทยเป็น

แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั่วโลก แหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกสุโขทัย ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในระดับประเทศ นอกจากนี้แหล่งโบราณสถานและโบราณวัตถุในพื้นที่ยังมีชุมชนที่อยู่ร่วมกับพื้นที่มรดกโลก (World Heritage site) ซึ่งเป็นวิถีดั้งเดิมของชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เขตมรดกโลกก็ยังมีอัตลักษณ์ทางด้านวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมที่โดดเด่นไม่เหมือนใคร แหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกสุโขทัย (Sukhothai World Heritage sites) ยังคงทำหน้าที่แสดงบทบาทในฐานะแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ ยังทรงคุณค่าในด้านทางวัฒนธรรม (Cultural Value) คุณค่าทางสังคม (Social Value) และคุณค่าทางศิลปกรรม (Aesthetic Value) และคุณค่าในด้านอื่น ๆ อีกมากมาย แหล่งมรดกโลกเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยมหาศาล ต่อมาพื้นที่ดังกล่าวได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกภายใต้ชื่อ “เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร” (Historic Town of Sukhothai and Associated Historic Towns) จากการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญครั้งที่ 15 เมื่อปี พ.ศ.2534 ที่เมืองคาร์เทจ ประเทศตูนิเซีย โดยเป็นที่รู้จักกันในนามอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2565) โดยองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - UNESCO) ให้การยอมรับและได้ขึ้นทะเบียนแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นและสวยงามของประเทศไทยให้เป็นมรดกโลกของมวลมนุษยชาติ ปัจจุบันแหล่งมรดกโลก “เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร” มีความสำคัญในระดับประเทศ เป็นพื้นที่ทรงคุณค่าแห่งความเป็นมรดกโลก เป็นเมืองโบราณที่ปรากฏร่องรอยหลักฐานของอารยธรรมอันรุ่งเรืองในอดีต สะท้อนให้เห็นภาพของอาณาจักรสุโขทัยในความเป็น “รุ่งอรุณแห่งความสุข” เป็นต้น (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2557) เป็นจุดกำเนิดของประวัติศาสตร์ชาติไทยที่ได้พัฒนาเป็นรัฐสำคัญของภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ จากข้อมูลส่งผลให้เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร ได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์ และได้รับการขึ้นทะเบียนไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลกจากองค์การยูเนสโก ด้วยคุณค่าความโดดเด่นตามเกณฑ์มาตรฐาน ดังนี้ หลักเกณฑ์ข้อที่ 1 “เป็นตัวแทนในการแสดงผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันชาญฉลาดของมนุษย์” หลักเกณฑ์ข้อที่ 3 “เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรมหรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันหรือว่าที่สาบสูญไปแล้ว” โบราณวัตถุสถานที่ปรากฏอยู่ในเมืองประวัติศาสตร์ทั้ง 3 เมืองนี้ แสดงให้เห็นถึงผลงานสร้างสรรค์อันล้ำเลิศของมนุษย์ ความงดงามอลังการของสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมสุโขทัย เป็นต้นแบบที่ส่งอิทธิพลให้ศิลปกรรมไทยในระยะต่อมา ความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะของเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ และพระพุทธรูปลีลา เป็นสิ่งยืนยันถึงความสำเร็จของศิลปกรรมไทยยุคแรกนี้ ได้เป็นอย่างดี (ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก, 2565) และปัจจุบันมรดกโลกสุโขทัยเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของประเทศไทยด้วย

สถานการณ์การท่องเที่ยวในแหล่งมรดกโลกสุโขทัย ปีพ.ศ. 2562 จากสถิติ พบว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวของจังหวัดสุโขทัย รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,501,428 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 1,106,789 คน นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 394,684 คน (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุโขทัย, 2564) มีจำนวนที่พักนักท่องเที่ยว จำนวน 197 แห่ง (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสุโขทัย, 2561) โดยอำเภอเมืองสุโขทัยมีจำนวนห้องพักมากที่สุด ทำให้เกิดการลงทุนเรื่องสถานประกอบการที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยว คาดว่าแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับภาพรวมของสถานการณ์ธุรกิจที่พักแรม อัตราการเข้าพักในพื้นที่ที่มีความต้องการเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

สถานการณ์การท่องเที่ยวในแหล่งมรดกโลกสุโขทัย ปีพ.ศ. 2563 จากสถิติ พบว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวของจังหวัดสุโขทัย รวมจำนวนทั้งสิ้น 758,626 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 668,662 คน นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 89,964 คน นอกจากนี้ยังพบว่ามีจำนวนที่พักนักท่องเที่ยว จำนวน 201 แห่ง (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสุโขทัย 2564) ยังมีการคาดการณ์ว่า จังหวัดสุโขทัย จะมีรายได้มาจากค่าที่พักแรม มากเป็นอันดับ 1 รองลงมาเป็น อันดับ 2 คือ ค่าอาหารและเครื่องดื่ม และอันดับ 3 คือ ค่าซื้อสินค้าที่ระลึก สถานประกอบการที่พักแรมปี พ.ศ. 2563 คาดว่าจะ “ขยายตัว สูงกว่าปี พ.ศ.2562” โดยได้รับปัจจัยสนับสนุนสำคัญจากจำนวน และค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติที่คาดว่า ยังขยายตัว โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวอิสระ หรือ กลุ่ม FIT (Free Independent Traveler) ที่เป็นชาวต่างชาติที่มีคุณภาพและนักท่องเที่ยวเงินที่กำลังจะฟื้นตัว (ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน, 2563) สำนักงานสถิติแห่งชาติจึงทำการสำรวจที่พักแรม พ.ศ.2563 พบว่า เกิดการลงทุนสถานประกอบการที่พักทั่วราชอาณาจักรเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็น 24,269 แห่ง จำนวนห้องพัก 719,275 ห้องพัก (กองสถิติเศรษฐกิจ, 2564) และส่วนใหญ่เป็นการลงทุนด้านสถานประกอบการที่พักแรมในเมืองท่องเที่ยวหลัก เมืองท่องเที่ยวรอง พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติรวมไปถึงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ๆ ของประเทศด้วย

สถานการณ์การท่องเที่ยวในแหล่งมรดกโลกสุโขทัย ปีพ.ศ.2564 จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวของจังหวัดสุโขทัย รวมจำนวนทั้งสิ้น 53,720 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 52,167 คน นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 1,553 คน ถึงแม้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย จะลดลงบ้างอันเนื่องมาจากสถานการณ์และผลกระทบจากวิกฤตการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) นอกจากนี้ ยังพบการลงทุนประกอบการด้านธุรกิจที่พักแรมกลับมีจำนวนที่พักนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมากถึง 251 แห่ง เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2563 จำนวน 201 แห่ง และปี พ.ศ.2562 จำนวน 197 แห่ง ดังตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยว รายได้จากการท่องเที่ยวและจำนวนที่พักของจังหวัดสุโขทัย (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุโขทัย, 2564) พบว่าข้อดีของการประกอบธุรกิจที่พักแรมซึ่งเป็นธุรกิจบริการที่

ก่อให้เกิดรายได้ให้แก่คนในพื้นที่ ก่อให้เกิดการลงทุนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง สุโขทัยจึงเป็นพื้นที่ทางธุรกิจที่พักแรมเกิดการลงทุนจากผู้ประกอบการในทุกระดับตั้งแต่ผู้ประกอบการระดับชุมชน ผู้ประกอบการขนาดเล็ก ผู้ประกอบการขนาดกลาง และนายทุนขนาดใหญ่ทั้งที่เป็นนายทุนในประเทศ และนายทุนจากต่างประเทศ (สำนักงานจังหวัดสุโขทัย, 2565) แต่เมื่อเปรียบเทียบรายได้ในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 1 พบว่า จังหวัดสุโขทัยมีรายได้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและภาคบริการ เป็นลำดับที่ 4 รองจาก พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ตาก ตามลำดับ และเมื่อมองมรดกโลกสุโขทัยนั้น ยังเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียน ยุโรปและจีน

ตารางที่ 2 จำนวนนักท่องเที่ยว รายได้จากการท่องเที่ยว และจำนวนที่พักจังหวัดสุโขทัย

| รายการ | ปี 2562 | | ปี 2563 | | ปี 2564 | |
|----------------------------|-----------|----------|----------|----------|---------|----------|
| | ไทย | ต่างชาติ | ไทย | ต่างชาติ | ไทย | ต่างชาติ |
| จำนวนนักท่องเที่ยว (คน) | 1,106,798 | 394,684 | 668,662 | 89,964 | 52,167 | 1,553 |
| รวม | 1,501,482 | | 758,626 | | 53,720 | |
| รายได้ (ล้านบาท) | 3,886.93 | | 1,803.90 | | 347.36 | |
| จำนวนที่พัก (แห่ง) | 197 | | 201 | | 251 | |

ที่มา : (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุโขทัย, 2564)

โดยสรุปภาพรวมเกี่ยวกับสถานการณ์การท่องเที่ยวในแหล่งมรดกโลกสุโขทัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562-2564 พบว่า จังหวัดสุโขทัยตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย นอกจากนี้จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในระดับประเทศแล้ว ยังเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ภาครัฐให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนแก่ชุมชนท้องถิ่นให้ประกอบธุรกิจที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้เป็นไปตามนโยบายที่วางไว้ คาดการณ์ไว้ว่าแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกสุโขทัยจะเป็นพื้นที่สำหรับการลงทุนในการประกอบธุรกิจด้านที่พักแก่นักท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และจะกลับมาสร้างรายได้เพิ่มขึ้นเมื่อสถานการณ์การท่องเที่ยวเข้าสู่สภาวะปกติดังเช่นในอดีต และจากข้อมูล จำนวนนักท่องเที่ยว รายได้จากการท่องเที่ยวและจำนวนที่พักจังหวัดสุโขทัยในตารางที่ 2 ยังคงเป็นตัวชี้วัดศักยภาพด้านการลงทุนในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยและผู้ประกอบการรายใหญ่ จึงทำให้พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกสุโขทัย ถูกนำมาเป็นพื้นที่ของภาครัฐนำโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่มีเป้าหมายส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาธุรกิจที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

เพิ่มมากขึ้น ถูกกำหนดนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเปิดบริการ “ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท” (Home Stay) สำหรับนักท่องเที่ยว

ในปัจจุบัน มีที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากกรมการท่องเที่ยว กระจายอยู่ทั่วประเทศ มีอยู่เพียง 221 แห่งเท่านั้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ประกอบการที่อยู่ภายใต้มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจและส่งเสริมธุรกิจที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการลดการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวภายในเมืองหลักสู่เมืองรอง สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาจังหวัดสู่ทศวรรษที่ 2566 -2570 ข้อมูลในด้านเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อประชากร (รายได้ต่อประชากร) เท่ากับ 83,865 บาท/คน/ปี (ลำดับที่ 14 ของภาคเหนือ ลำดับที่ 55 ของประเทศ) โครงสร้างการผลิตหลักยังคงมาจากภาคบริการ ร้อยละ 52 ซึ่งมีมูลค่ารวม 27,288 ล้านบาท (สำนักงานจังหวัดสุโขทัย, 2565) ยังมุ่งเน้นส่งเสริมในด้านภาคบริการการท่องเที่ยวรวมถึงการเปิดให้บริการที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทที่ได้รับการส่งเสริมยกระดับคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มีการลงทุนด้านธุรกิจที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทในพื้นที่มรดกโลกสุโขทัยเพิ่มมากขึ้นทุกปี (นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร, 2012) ประกอบกับนโยบายสนับสนุนธุรกิจชุมชนฐานรากให้มี “ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท” (Home Stay) ยังมีนโยบายใหม่ที่เพิ่มเติมขึ้นมา คือ นโยบาย “ที่พักนักท่องเที่ยว” (Home Lodge) เป็นนโยบายเร่งด่วนส่งเสริมให้ชุมชนหรือผู้ประกอบการในพื้นที่สามารถประกอบธุรกิจที่พักนักท่องเที่ยว (Home Lodge) ให้ครบ 1,500 แห่งทั่วประเทศในปี 2563 ตามที่รัฐบาลคาดหวัง จากนโยบาย “ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท” (Home Stay) ส่วนนโยบายใหม่ “ที่พักนักท่องเที่ยว” (Home Lodge) (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2563) เพราะการท่องเที่ยวแบบสัมผัสธรรมชาติในชนบทรวมกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนในพื้นที่ยังคงทำให้ที่พักโฮมสเตย์เป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวได้ (กฤตยา เตยโพธิ์ และพนัส โพธิ์ปิติ, 2561)

นโยบายของภาครัฐ เป็นโอกาสที่ดีของชุมชนในพื้นที่มรดกโลกสุโขทัย ซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวรองและเป็นเป้าหมายที่รัฐบาลต้องการกระจายรายได้ให้ทั่วถึง นอกจากจะเป็นการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้มากขึ้นแล้ว ยังก่อให้เกิดการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างแท้จริง สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความพยายามส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนด้วยการพัฒนารูปแบบที่พักที่ยังคงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ถูกเรียกว่า Home Lodge หรือเรียกว่า ที่พักนักท่องเที่ยว จะเป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมและยกระดับคุณภาพของที่พักเพื่อการท่องเที่ยว จะทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นได้มากยิ่งขึ้น โดยมีเกณฑ์การดำเนินงานพื้นฐาน 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ ยกระดับความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว (Safety) ส่งเสริมความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว (Clean) สะดวก (Accessibility) ความเป็นธรรมในการท่องเที่ยว (Fair) และส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และรักษาสภาพแวดล้อม (Sustainability) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) นโยบายระดับชาติที่ส่งเสริมให้ชุมชนในพื้นที่มรดกโลกสุโขทัยมีรายได้ หากชุมชนใดหรือมีผู้ประกอบการที่พักสัมผัส

ประสงค์ที่จะพัฒนาที่พักให้ประสบผลสำเร็จ อาจต้องปรับตัวในหลายด้าน อาทิ การสร้างที่พักรูปแบบใหม่ที่ต้อตอบโจทย์นักท่องเที่ยวที่หลากหลายกลุ่ม การทำการตลาดโดยใช้สื่อออนไลน์ในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ มากขึ้น การจัดการด้านราคาที่คุ้มค่าเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว หรือการตกแต่งสถานที่พักให้มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น การสร้างที่พักให้สอดคล้องกับกระแสที่พิกนักท่องเที่ยวสมัยใหม่ รวมถึงกิจกรรมวัฒนธรรมชุมชนที่มีอยู่เดิมนั้นถูกนำไปเป็นกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว ศิลปะการแสดง ศิลปะหัตถกรรม ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชน ถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนาระบบและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ที่พักแรม (จิรวัดน์ พิระสันต์, 2555) การออกแบบที่พักผนวกกับการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยแนวคิดสร้างสรรค์จากการนำเอกลักษณ์ในพื้นที่ถิ่นและองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนตนเองมาสร้างประสบการณ์ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว หรือการปรับปรุงภูมิทัศน์ระบบนิเวศรอบ ๆ อาณาบริเวณ ระบบน้ำประปา ไฟฟ้า ห้องน้ำ อาคารที่พักใช้ประโยชน์ป้ายข้อมูล การให้ข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม (กฤตยา เตยโพธิ์ และพนัส โปธิบัติ, 2561) สิ่งเหล่านี้อาจจะส่งผลทำให้รายได้ของภาคบริการและการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกสูงขึ้นได้ เหมือนกับในพื้นที่ท่องเที่ยวของเมืองโบราณอุทงที่กลุ่มชุมชนมีความต้องการพัฒนาโฮมสเตย์ให้เป็นต้นแบบแก่คนในพื้นที่อื่น ๆ (นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ, 2560; พัทธ์ชัย ศิริวงศ์ นรินทร์ สังข์รักษา และลัดดา ชูใจ, 2560)

รูปแบบของ “ที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยว” ของพื้นที่มรดกโลกในปัจจุบันนี้ยังได้รับความนิยมในการลงทุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้า พบว่า มีกลุ่มชุมชนหรือกลุ่มผู้ประกอบการขนาดเล็ก มักจะสร้างที่พักแรมที่มีลักษณะเป็นเรือนแถว (Townhome) แบบชั้นเดียว หรือบางครั้งเป็นอาคาร 2 - 3 ชั้น (Apartment) แบบเกสต์เฮาส์ (Guesthouse) แบบบ้านเดี่ยวขนาดเล็ก (Bungalow) หรือเปิดบ้านตนเองเป็นที่พิกนักท่องเที่ยว (Homestay) แต่หากเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่หรือโรงแรมเครือข่าย จะสร้างที่พักแรมขนาดใหญ่มีจำนวนห้องพิกมากและมีราคาแพงในรูปแบบลักษณะของโรงแรม (Hotel) โรงแรมบูติก (Boutique Hotel) รีสอร์ท (Resort) (จิรวัดน์ พิระสันต์, 2554) จึงทำให้เกิดการแข่งขันอย่างรุนแรงระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรมที่มีอยู่จำนวนมากอันนำไปสู่การแข่งขันด้านราคาที่สูงขึ้น รวมถึงปัญหาที่พักแรมที่ไม่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวไม่กลับมาใช้บริการอีก จึงก่อให้เกิดปัญหาสำหรับธุรกิจที่พักแรมได้ ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรมจึงจำเป็นต้องเร่งปรับตัว (ณัฐวัฒน์ พระงามและถนัด ดาวเวียง, 2565) ถ้าผู้ประกอบการต้องการลงทุนประกอบธุรกิจที่พักนักท่องเที่ยวควรสร้างที่พักที่แตกต่างจากรูปแบบเดิม ๆ ที่มีบริการอยู่ ควรสร้างภาพลักษณ์ด้านที่พักให้นักท่องเที่ยวได้รู้สึกถึงความแปลกใหม่ ไม่ซ้ำเดิมและตรงกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว การนำอัตลักษณ์ของเมืองประวัติศาสตร์สู่โขทัยกับบริบทของพื้นที่มาผสมผสานสร้างที่พักรูปแบบใหม่ที่นักท่องเที่ยวต้องการและกำลังเป็นกระแสนิยมไปทั่วโลกในขณะนี้ คือ ที่พักแบบเด็นท์กระโจมซึ่งเป็นที่พิกทางเลือกใหม่

ของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศทั่วโลก และสอดคล้องกับการคาดการณ์ของศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรี (2564) ทำการวิเคราะห์แนวโน้มว่า ในปี พ.ศ. 2564 ธุรกิจท่องเที่ยวและธุรกิจที่พักแรมของประเทศไทยยังต้องพึ่งพานักท่องเที่ยวไทยในการขับเคลื่อนธุรกิจ เนื่องจากหลายประเทศยังมีมาตรการที่เข้มงวดทำให้การเดินทางไปต่างประเทศยังมีข้อจำกัด ส่งผลให้นักท่องเที่ยวไทยมีแนวโน้มเดินทางในประเทศมากขึ้น นักท่องเที่ยวชาวไทยจะเดินทางในประเทศ 110 ล้านทริป (ครั้ง) และเพิ่มเป็น 125 ล้านทริป (ครั้ง) ในปี พ.ศ. 2565 และ 145 ล้านทริป (ครั้ง) ในปี พ.ศ. 2566 ดังนั้นแนวโน้มธุรกิจอุตสาหกรรมและโรงแรมปี พ.ศ. 2560-2564 จะเพิ่มขึ้นตามลำดับ ส่วนใหญ่นิยมเลือกรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า ที่พักแบบแคมป์หรือที่พักแบบแกลมปีงเต็นท์กระโจม พบว่าเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เน้นการพักผ่อนเหมือนอยู่บ้านและจะเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวภายในประเทศด้วย (Kristina, 2020) นอกจากนี้ กระแสรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวที่กำลังมาแรงในช่วงปี พ.ศ. 2565-2567 กล่าวคือ ที่พักแบบเต็นท์กระโจมซึ่งตรงกับการสำรวจข้อมูลทั่วโลกของสถาบัน The Business Research Company ที่รายงานว่า มูลค่าตลาดการท่องเที่ยวสไตล์แคมป์ปีงทั่วโลก คาดว่าจะเติบโตจาก 6.2 หมื่นล้านดอลลาร์ในปี พ.ศ. 2564 เพิ่มขึ้นเป็น 6.89 หมื่นล้านดอลลาร์ในปี พ.ศ. 2565 ที่อัตราการเติบโตต่อปี 11.2% และคาดว่าจะโตถึง 1 แสนล้านดอลลาร์ ในปี พ.ศ. 2569 หรือเติบโตขึ้นอีก 9.9% (ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรี, 2564) และสอดคล้องกับกระแสรูปแบบการท่องเที่ยวจะเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เรียกว่า แคมป์ปีง (Camping) จะเป็นธุรกิจที่พักรูปแบบใหม่ที่ถูกรเรียกว่า แกลมปีง (Glamping) การให้บริการที่พักรูปแบบนี้เน้นมีสิ่งอำนวยความสะดวก จะเป็นนวัตกรรมใหม่ของโลก (Igoe, 2016; Milohnić, 2019) ซึ่งอาจตั้งอยู่ในพื้นที่กลางแจ้งและเชื่อมโยงกับธรรมชาติก็ได้ (Vrtodušić Hrgović, 2018) และการสร้างที่พักประเภทนี้ควรเน้นคุณภาพการบริการ การมีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ (Adamovich, 2020) และควรเป็นที่พักท่ามกลางธรรมชาติหรือใกล้ชิดกับธรรมชาติให้มากที่สุด อาจจะมีผสมผสานผนวกที่พักร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบในพื้นที่ การสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยว (Lopes, 2020) ก็จะทำให้ให้นักท่องเที่ยวสนใจที่พักรูปแบบนี้เพิ่มขึ้น

จากเหตุผลหลายประการ “พื้นที่สุขุขทัยมรดกโลก” ยังแสดงบทบาทและเป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรมที่สำคัญในระดับประเทศ อัตลักษณ์ของพื้นที่ที่สามารถนำมาบูรณาการให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับธุรกิจที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัยได้ แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นจุดอ่อนของพื้นที่ที่ควรได้รับการวางแผน ปรับปรุงและพัฒนา เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในการประกอบธุรกิจที่พักแรมในพื้นที่มรดกโลกจังหวัดสุขุขทัย ได้แก่ รูปแบบของที่พักรูปแบบเดิม ๆ มีความคล้ายคลึงกันทุกแห่ง ไม่มีความแปลกใหม่ ไม่สนองความต้องการ ไม่ตอบโจทยกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ไม่เป็นไปตามกระแสนิยมของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการมองข้ามกระแสของการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ และขาดองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์ในการจัดการธุรกิจที่พักแรมที่

เป็นแนวโน้มของโลก หากสถานการณ์เหล่านี้ยังคงดำเนินอยู่นั้น จะส่งผลกระทบต่อด้านการท่องเที่ยวที่ต่อจังหวัดสุโขทัยอย่างแน่นอน จากจังหวัดที่เคยเป็นแหล่งท่องเที่ยวจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวทั่วโลก อาจกลายเป็นเพียงเมืองท่องเที่ยวที่เป็น “เมืองผ่าน” และอาจถูกลดทอนความสำคัญเหลือเพียง “เมืองท่องเที่ยวแบบวันเดียว” และส่งผลให้อัตราการเข้าพักของนักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยลดลงไปอีก ซึ่งถ้าเกิดขึ้นจริงผลกระทบเหล่านี้จะส่งผลโดยตรงต่อสภาพเศรษฐกิจของชุมชนท่องเที่ยวที่พึ่งพารายได้หลักที่มาจากนักท่องเที่ยวและภาคบริการ

ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเด็กระโจมนวัตกรรมใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย จะทำให้เกิดที่พักทางเลือกแบบใหม่ (A New Alternative Tourist Lodging) แก่นักท่องเที่ยว และเป็นงานวิจัยแนวคิดใหม่ of ประเทศไทย สอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศซึ่งเกี่ยวกับเด็กระโจมนวัตกรรม ที่พักรูปแบบใหม่ในลักษณะของรีสอร์ทจะเป็นโอกาสและอนาคต พบว่า การพัฒนาที่พักแบบเด็กระโจมนวัตกรรมใหม่ ๆ ควรอยู่บนพื้นฐานแนวคิดสร้างสรรค์จึงจะสามารถตอบสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยว เพิ่มโอกาสในการประกอบธุรกิจด้านที่พักแรมและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการ หรือส่งผลทำให้นักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมเดิม ๆ ที่เคยเลือกพักแต่โรงแรมหรือรีสอร์ทอาจจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเลือกเข้าพักเด็กระโจมนวัตกรรมเพิ่มขึ้น รวมถึงในอนาคตข้างหน้าคาดการณ์ไว้ว่าเด็กระโจมนวัตกรรมได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นและจะเป็นกระแสที่พักรูปแบบใหม่ of นักท่องเที่ยวทั่วโลก (Cvelič-Bonifačić, 2017) นอกจากนี้แล้ว องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการศึกษาวิจัยจะเป็นต้นแบบ (Prototype) ในการพัฒนารูปแบบ (Model) ที่พักรูปแบบเด็กระโจมนวัตกรรมใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกอื่น ๆ ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ การศึกษาวิจัยมีประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการที่มีความพร้อมสามารถนำรูปแบบที่พักนวัตกรรมใหม่ไปลงทุนประกอบธุรกิจที่พักในพื้นที่ของตน พร้อมทั้งได้แนวทางการจัดการที่พักแรมเด็กระโจมนวัตกรรมที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล ตอบสนองนโยบายภาครัฐในเรื่อง การส่งเสริมให้ชุมชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้แก่ตนเอง ถึงแม้ว่าการประกอบอาชีพเสริมด้านที่พักของชุมชนอาจจะมีข้อจำกัดของสถานที่พัก ทุนการจัดตั้ง และการดำเนินงานให้บริการก็ตาม (พิทักษ์ ศิริวงศ์ นรินทร์ สังข์รักษา และลลิตา ชูใจ, 2560) แต่การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อการท่องเที่ยว สามารถทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีความเป็นไทย (Thainess) ผ่านที่พักแรมที่มีอัตลักษณ์พื้นถิ่นสุโขทัย และสิ่งที่สำคัญที่สุดของงานวิจัยคือ กระบวนการศึกษาวิจัยนี้ชุมชนจะมีส่วนร่วม (Community Participation) ในการพัฒนา “โมเดลใหม่” (New Model) เกิด “องค์ความรู้ใหม่” (Body of Knowledge) ที่จะเป็พื้นฐานการเรียนรู้ทางสังคมร่วมกัน และสร้าง “ความตระหนักรู้” (Social Awareness) ให้ชุมชนมีจิตสำนึกและเกิด “ความรับผิดชอบต่อสังคม” (Social Responsibilities) อันเป็นแนวทางทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งสามารถพัฒนาชุมชนไปสู่ “ความ

มั่นคง” (Stability) “ความมั่งคั่ง” (Prosperity) และ “ความยั่งยืน” (Sustainability) มีส่วนช่วยใน “การฟื้นฟู” (Restoration) “การสืบสาน” (Inheritance) “การอนุรักษ์” (Conservation) และ “การพัฒนา” (Development) พื้นที่มรดกโลกของประเทศชาติเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพได้มาตรฐานและมีความสมดุลอย่างยั่งยืน พร้อมเป็นแนวปฏิบัติที่ดีของประเทศไทยได้ต่อไปในอนาคต

2. คำถามการวิจัย

2.1 สภาพพื้นที่ที่นำไปสู่การพัฒนา รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเดย์ทริปที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย เป็นอย่างไร

2.2 รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเดย์ทริปที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย ควรเป็นอย่างไร

2.3 รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเดย์ทริปที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทยตามเกณฑ์มาตรฐาน ควรประกอบไปด้วยอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่ที่นำไปสู่การพัฒนา รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเดย์ทริปที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย

3.2 เพื่อพัฒนา รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเดย์ทริปที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย

3.3 เพื่อประเมินรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเดย์ทริปที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทยตามเกณฑ์มาตรฐาน

4. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนา รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเดย์ทริปที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ร่วมกับเทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control : AIC) เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion : FGD) และเทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ตามขอบเขตการวิจัยดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ สำหรับพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พนักงานท่องเที่ยวเดินทางกระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย ใช้พื้นที่ของจังหวัดสุโขทัย เนื่องจากเป็นราชอาณาจักรแห่งแรกของสยามประเทศ เป็นเมืองหลวงแห่งแรกของประเทศไทย ซึ่งมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีอารยธรรมอันรุ่งเรืองเป็นของตนเอง เป็นถิ่นกำเนิดลายสือไทยประกอบกับเป็นต้นแบบของอักษรไทยที่ใช้กันในปัจจุบัน เป็นแหล่งวัฒนธรรมโบราณที่มีอัตลักษณ์อันโดดเด่นแห่งเดียวในโลก รวมไปถึงเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งเดียวในภาคเหนือของประเทศไทย หากได้ศึกษาวิจัยเสร็จเรียบร้อยแล้วสามารถนำไปใช้ในแหล่งมรดกโลกประเภทอื่น ๆ ได้ ทั้งนี้พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยตั้งอยู่ ณ ตำบลเมืองเก่า ซึ่งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย มีจำนวนชุมชนทั้งหมด 11 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านเพชรไฟ ชุมชนบ้านนา ชุมชนบ้านเมืองเก่า ชุมชนบ้านวังตะคร้อ ชุมชนบ้านปากคลอง ชุมชนบ้านมนต์คีรี ชุมชนบ้านวังวน ชุมชนบ้านเขตุน ชุมชนบ้านศรีชุม ชุมชนบ้านราวตันเกลือ และชุมชนบ้านแสนตอ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกพื้นที่ในการวิจัย โดยกำหนดให้เป็นพื้นที่นำร่องเบื้องต้น (Pilot Area) จึงทำการคัดเลือกจำนวน 4 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านศรีชุม ชุมชนบ้านเมืองเก่า ชุมชนบ้านเขตุน และชุมชนบ้านมนต์คีรี เนื่องจากชุมชนมีพื้นที่ตั้งอยู่รายรอบกับอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและมีพื้นที่ทับซ้อนกับแหล่งมรดกโลกสุโขทัย รวมถึงชุมชนทั้ง 4 ชุมชน ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศด้วย

4.2 ขอบเขตด้านประชากร (Population) ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) จะทำการศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) รวมทั้งสิ้น 39 คน ซึ่งประกอบด้วยประชาชนในพื้นที่ ผู้ประกอบการหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย กลุ่มภาครัฐ ภาคเอกชนและภาควิชาการ โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

4.2.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คัดเลือกจากประชาชนในพื้นที่ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย จากพื้นที่นำร่อง (Pilot Area) โดยมีเงื่อนไขกล่าวคือ เป็นผู้นำชุมชนหรือประธานกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชน หรือผู้รู้ หรือปราชญ์ชุมชน หรือผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านวิถีวัฒนธรรม ด้านมรดกภูมิปัญญาหรือในศาสตร์อื่นใดที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับมรดกวัฒนธรรมในพื้นที่จนเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ได้แก่ ประชาชนในชุมชนบ้านเมืองเก่า จำนวน 6 คน ชุมชนบ้านศรีชุม จำนวน 6 คน ชุมชนบ้านเขตุน จำนวน 6 คน และชุมชนบ้านมนต์คีรี จำนวน 6 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเครือข่ายหรือแบบบอกต่อ (Networking Sampling/Snowball Sampling) (วรรณดี สุทธิสาร, 2556) รวมทั้งสิ้น จำนวน 24 คน

4.2.2 กลุ่มผู้ประกอบการ หรือ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ (Stakeholders) ต้องเป็นตัวแทนหรือผู้แทนของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่และมีความเกี่ยวข้องในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ตัวแทนธุรกิจบริษัทนำเที่ยวท้องถิ่น จำนวน 1 คน ตัวแทนมัคคุเทศก์ในพื้นที่ จำนวน 1 คน ประธาน

ชมรมผู้ประกอบการที่พักของจังหวัด จำนวน 1 คน ประธานชมรมธุรกิจที่พักโฮมสเตย์เมืองเก่าสุโขทัย จำนวน 1 คน ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสุโขทัย จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด จำนวน 1 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) รวมทั้งสิ้น จำนวน 7 คน

4.2.3 กลุ่มภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ (Public and Private Sectors) เป็นตัวแทนหรือผู้แทนของผู้มีส่วนได้เสียที่ต้องมีตำแหน่งในระดับผู้บริหารองค์กร หรือผู้บริหารหน่วยงานในพื้นที่ หรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้แทนที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกของประเทศไทย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาการ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 1 คน ผู้บริหารองค์กรส่วนตำบลเมืองเก่า จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านมรดกวัฒนธรรม จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบกำหนดเกณฑ์ (Criterion Sampling) (Moser A., 2018) รวมทั้งสิ้น จำนวน 8 คน

4.3 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะที่ใช้ในการวิจัย เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565 - พฤษภาคม พ.ศ. 2566

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เต็นท์กระโจม หมายถึง ที่พักหรือที่อาศัยชั่วคราวสามารถเคลื่อนย้ายได้ โดยทำด้วยผ้าใบ ชิงกับเสาหลักหรือหลัก มีการตกแต่งที่สวยงามตามอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในเต็นท์กระโจมแก่นักท่องเที่ยว สำหรับบริการเป็นที่พักแก่นักท่องเที่ยวและคิดราคาค่าบริการ

2. รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ หมายถึง สถานที่พักแรมรูปแบบใหม่ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ เป็นไปตามบริบทของความเป็นมรดกโลกสุโขทัยในด้านคุณค่าการเป็นตัวแทน คุณค่าเชิงสัญลักษณ์หรืออัตลักษณ์ คุณค่าทางสังคม และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงาม

3. รูปแบบนักท่องเที่ยวเต็นท์กระโจม หมายถึง ลักษณะของนักเดินทางหรือผู้เดินทางที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน เพื่อทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและเข้าพักในสถานที่พักแรมแบบเต็นท์กระโจม

4. การท่องเที่ยวมรดกโลก ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่จังหวัดสุโขทัย เป็นไปตามบริบทของ

ความเป็นมรดกโลกสุโขทัยในด้านคุณค่าการเป็นตัวแทน คุณค่าเชิงสัญลักษณ์หรืออัตลักษณ์ คุณค่าทางสังคม และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงาม โดยได้รับการขึ้นทะเบียนและรับรองให้เป็นมรดกโลกจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (UNESCO - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

6. ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกสุโขทัย
2. ได้รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ตามเกณฑ์มาตรฐานที่พักของประเทศไทย (Thailand Glamping Quality Standard)
3. ได้โมเดลการสร้างรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลก เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในแหล่งมรดกโลกอื่น ๆ ของประเทศไทย
4. เป็นที่พักทางเลือกรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า “เต็นท์กระโจมรูปแบบไทย” โดยจะนำไปสู่การสร้างมูลค่าให้แก่ชุมชนหรือผู้ประกอบการในพื้นที่สามารถลงทุนและต่อยอดทางธุรกิจเปิดบริการที่พักรูปแบบใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้



บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเดินเท้ากระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย โดยศึกษาวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับที่พักแรมและเดินเท้ากระโจม
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ
4. แนวคิดเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมและมรดกโลก
5. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว
6. แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเดินเท้ากระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย ตลอดจนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับที่พักนักท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งเป็นฐานข้อมูลในการนำมาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบที่พักอัตลักษณ์ใหม่ ซึ่งมีนักวิชาการได้นิยามความหมายและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวไว้อย่างน่าสนใจดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว เป็นหนึ่งในกิจกรรมที่มนุษย์กระทำเพื่อการพักผ่อนและประสงค์เดินทางไปพักผ่อนตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ รวมถึงการจัดงานเฉลิมฉลอง การท่องเที่ยวมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการท่องเที่ยวได้ถูกนิยามความหมายอย่างน่าสนใจ ดังที่

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, UNWTO) ได้นิยามความหมายของการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวที่มีลักษณะดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2546)

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

จากนิยามความหมายของการท่องเที่ยวจากองค์กระระดับโลกที่ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางไปยังสถานที่อื่น เช่นเดียวกับ แนวคิดของ Goeldner ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวคือ กิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหลของการเดินทางของบุคคลจากที่อยู่ปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เพื่อวัตถุประสงค์ใด ๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการหารายได้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เดินทางธุรกิจในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ภาครัฐบาลดูแลการท่องเที่ยวและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2563)

สมาคมระหว่างประเทศแห่งความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) ให้ความหมายและอธิบายแนวคิดของการท่องเที่ยวไว้อย่างน่าสนใจว่า การท่องเที่ยว ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Tourism ซึ่งหมายถึง เป็นการเดินทางจากที่อยู่ถาวรไปอีกที่หนึ่งเป็นการชั่วคราว และมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางของผู้คนจากที่เคยอยู่ถาวรไปยังสถานที่ต่าง ๆ
2. การท่องเที่ยวจะต้องมีส่วนสำคัญหลัก 2 อย่าง คือ การเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางและพักค้างคืน
3. การเดินทางและการพักค้างคืนนั้นจะต้องไม่ใช่สถานที่อยู่หรือที่ทำงานประจำ และในการทำกิจกรรมระหว่างพักจะต้องแตกต่างไปจากผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ
4. การเดินทางไปจุดหมายปลายทางต้องเป็นการชั่วคราวในช่วงระยะเวลาสั้นไม่เกิน 80 วัน
5. จุดหมายปลายทางเป็นการเดินทางเพื่อไปเยี่ยมเยือนเท่านั้น มิใช่เพื่ออยู่อาศัยเป็นการถาวร

นอกจากนี้ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อธิบายความหมายของ การท่องเที่ยว เพิ่มเติมไว้ว่า การท่องเที่ยวต้องประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลที่เดินทาง และพักอาศัยในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่ที่อยู่อาศัยปกติ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อธุรกิจและเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เป็นเวลาติดต่อกันไม่เกิน 1 ปี การใช้แนวคิดแบบกว้างนี้ทำให้เกิดความเป็นไปได้ในการวินิจฉัยเพื่อจำแนกการท่องเที่ยวระหว่างประเทศและการท่องเที่ยวภายในประเทศ “การท่องเที่ยว” เกี่ยวข้องถึงกิจกรรมทั้งหมดของ “ผู้เยี่ยมเยือน” (Visitor) รวมไปถึง “นักท่องเที่ยวหรือผู้เยี่ยมเยือนแบบค้างคืน” (Tourist or Overnight Visitor) และ “นักทัศนอาจรหรือผู้มาเยือนและจากสถานที่นั้นไปภายในวันเดียว” Excursionist or Sameday Visitor) (คณะกรรมการสถิติสาขาการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) จากนิยามของการท่องเที่ยวที่กล่าวมานั้น การท่องเที่ยวยังต้องอาศัยองค์ประกอบที่หลากหลายที่จะเชื่อมโยงไปสู่ลักษณะการท่องเที่ยวหรือรูปแบบของการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ในหัวข้อต่อไป

1.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวที่ดีจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องมีปัจจัยขององค์ประกอบการท่องเที่ยว โดยองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ต้องใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อยู่ ทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมต่างเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยว องค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยวควรมีองค์ประกอบหลักอย่างน้อย 3 ข้อ ดังแนวคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้อธิบายไว้ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ (Attraction) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ต้องดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่งในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ ซึ่งสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยวย่อมแตกต่างกันออกไปตามประเภททรัพยากรการท่องเที่ยว โดยแต่ละกลุ่มจะมีความสนใจในสิ่งดึงดูดใจของทรัพยากรท่องเที่ยว

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีต่อการเดินทางเข้าถึง (Accessibility) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทางหรือเครือข่ายคมนาคมขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นได้ ตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยวหนึ่งกับอีกหนึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงกัน อีกทั้งยังต้องมีที่จอดรถหรือสถานีรถไฟหรือท่าเรือหรือท่าอากาศยาน เพื่อให้ธุรกิจการขนส่งนำนักท่องเที่ยวไปยังทรัพยากรการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวกสบายและความประทับใจ ทำให้นักท่องเที่ยว อยากรู้ท่องเที่ยววันขึ้น ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเหล่านี้ รัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อบริการแก่ประชาชนของตนเองแล้วถือเป็นผลพลอยได้ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ นักวิชาการยังได้อธิบายองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่สำคัญเพิ่มเติม ได้แก่

1. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การเดินป่า ล่องแก่ง การล่าสัตว์ การชมนก การเดินชมธรรมชาติ นักผจญภัย กิจกรรมการพายเรือ การเดินป่า การปีนหน้าผา การเกี่ยวข้าว กิจกรรมการจัดงานรื่นเริง การบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวจะเป็นประสบการณ์ที่อยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดการกระจายรายได้

2. ที่พักแรม (Accommodation) ที่ต้องการรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการค้างคืน ได้แก่ ที่พักประเภทต่าง ๆ เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ ที่พักแรมส่วนใหญ่จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับที่ต่างกัน ๆ กัน ซึ่งจะทำให้ระดับการบริการและราคาก็แตกต่างกันไปด้วย

3. บริการเบ็ดเตล็ด (Ancillary) อาทิเช่น บริการด้านอาหาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ สถานีบริการน้ำมัน ร้านขายสินค้าของที่ระลึก ห้องน้ำห้องสุขา เป็นต้น (พยอม ธรรมบุตร, 2549)

ส่วน Medlik and Middleton และ Burkart & Medlink อธิบายว่า การท่องเที่ยวรวมถึงกิจกรรม การบริการ ประโยชน์ที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่ได้จากการท่องเที่ยวซึ่งมีทั้งหมด 5 ด้าน คือ แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึง ภาพลักษณ์ และราคา (Burkart, 1981; Medlik & Middleton, 1973) และยังพบว่า สินค้าทางการท่องเที่ยวถูกใช้ใน 2 ระดับคือ ระดับที่จำเพาะเจาะจง (Specific) เช่น Sightseeing ทัวร์ ที่นั่งบนเครื่องบิน และในระดับที่รวมเอาทั้งหมด (Total) โดยได้ประสบการณ์จากการเดินทางท่องเที่ยวนับตั้งแต่ออกจากบ้านจนกลับถึงที่พักของตน ในด้านสินค้าทางการท่องเที่ยว ต้องประกอบด้วย 3 ด้าน คือ สินค้า สิ่งแวดล้อม และการบริการ โดยมีความแตกต่างกัน 3 ระดับ คือ สินค้าทั่วไป (Formal product) สินค้าหลัก (Core product) และสินค้าเสริม (Augment product) องค์การความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการค้าของกลุ่มประเทศมุสลิม (Lewis, 1989)

กล่าวโดยสรุปแล้ว สินค้าทางการท่องเที่ยว สามารถสรุปได้อย่างกว้าง ๆ เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือมรดกทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวชนบท กีฬาและกิจกรรมกลางแจ้ง การท่องเที่ยวในเมือง ธุรกิจไมซ์ การท่องเที่ยวทางการแพทย์ การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพและสปา การจัดกิจกรรมและเทศกาล เรือสำราญ การท่องเที่ยวทางบก การท่องเที่ยวทางน้ำ-ทางทะเล อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวยังมีรูปแบบที่น่าสนใจอีกมากมาย ทั้งในส่วนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ชุมชน วิถีชีวิต เทศกาลงานประเพณี ภูมิปัญญา กิจกรรมและการบริการที่ดึงดูดให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวในรูปแบบที่หลากหลาย โดยมีการแบ่งกลุ่มสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว เช่น

- 1) ธรรมชาติที่เป็นหาดทราย ทะเล หมู่เกาะ
- 2) ธรรมชาติที่เป็น อุทยานแห่งชาติ ป่า เขา น้ำตก
- 3) แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถาน
- 4) วัฒนธรรม วิถีชีวิต
- 5) แหล่งจำหน่ายซื้อสินค้าและของฝาก
- 6) สถานที่ยอดนิยมในการพบปะสังสรรค์
- 7) แหล่งท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อความสนุกสนาน
- 8) กิจกรรมนันทนาการ สวนสนุก กลุ่มเพื่อความสำราญ
- 9) สุขภาพ ความงาม
- 10) กีฬา
- 11) กิจกรรม เทศกาลประเพณี

ดังนั้น เมื่อโลกกำลังเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และเป็นการก้าวเข้าสู่ศตวรรษใหม่ การจัดการท่องเที่ยวเกิดเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต มีความแตกต่างอย่างชัดเจนด้วยกลไกในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการตลาดรูปแบบใหม่ การใช้ดิจิทัลเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีภาวะทางการแข่งขันสูง และเกิดการแย่งชิงเพื่อใช้ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว ขณะที่ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อสินค้าด้านการท่องเที่ยวก็ได้เปลี่ยนไปตามกระแสโลก จากเดิมที่เคยเดินทางท่องเที่ยวเพียงเพื่อเที่ยวชมสัมผัสความสวยงามตามธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ แต่การท่องเที่ยวในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป นักท่องเที่ยวมีความต้องการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ไปเยือนเพิ่มมากขึ้น จึงส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism)

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว คือ การเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ การเดินทางจากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเดินทางพักผ่อนหย่อนใจ ไปโดยความสมัครใจ มีค่าใช้จ่ายประกอบรายได้ การท่องเที่ยวมักจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวและลักษณะของสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสอดคล้องกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว มีความสำคัญต่อระบบการท่องเที่ยวและต้องได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีการจัดการท่องเที่ยวที่ดีดังที่ ฉลาดชาย รมิตานนท์ ได้เสนอเอาไว้ว่า การท่องเที่ยวจะต้องไม่ทำลายศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นไม่มองศิลปวัฒนธรรมว่าเป็นสินค้า และเอื้ออำนวยต่อการดำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของท้องถิ่นและผู้มาเที่ยว ส่วนเจ้าของท้องถิ่นก็ต้องเกิดความเข้าใจอันดี เกิดมิติรูปภาพ มีความสามัคคีต่อกัน (สินธุ์ สโรบล และคณะ, 2546) ส่งผลทำให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ สร้างรายได้แก่คนในชาติ เป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการท่องเที่ยวที่ดี ต้องสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของตนเองทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ การท่องเที่ยวเป็นสินค้าที่มีความแตกต่างจากสินค้าอื่น โดยที่นักท่องเที่ยวจะต้องเดินทางมาเยี่ยมชมตัวสินค้าด้วยตนเอง ซึ่งผิดจากสินค้าทั่วไปที่ผู้ซื้อไม่จำเป็นต้องเดินทางไปดูแหล่งผลิต นอกจากนี้สิ่งที่ตามมาจากการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ ผลกระทบด้านต่าง ๆ ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลกระทบเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นแล้ว สิ้นเปลืองทั้งเวลา และงบประมาณ ในการฟื้นฟู รักษา แต่หากมีการวางแผนที่ดีและมีมาตรการป้องกันเสียแต่เบื้องต้นก็จะช่วยลดความเสี่ยงจากผลกระทบต่าง ๆ นโยบายของรัฐบาลได้พยายามเน้นให้เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพด้วยการส่งเสริมอัตลักษณ์ (Identity) ของความเป็นไทย (Thainess) ถือว่าเป็นโจทย์ใหม่กับความท้าทายของประเทศไทย การสร้างสรรค์ การพัฒนา การต่อยอด และการส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรมและเมืองท่องเที่ยวของประเทศที่มีศักยภาพได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ ต้องส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยดึงเอาเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรม อัตลักษณ์เฉพาะของตนเอง อาทิเช่น การใช้วิถีการกิน การอยู่ วิถีพื้นบ้าน นำไปสู่การสัมผัสวิถีชีวิตวัฒนธรรมชนบท

(Local Experience) การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วย (Content) และการสร้างกระแสใส่ใจสิ่งแวดล้อม (Environment Care) ได้อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่าให้กับการท่องเที่ยวได้ การส่งเสริมอัตลักษณ์ของประเทศให้โดดเด่น (Outstanding of Identity) โดยมุ่งเน้นในเมืองท่องเที่ยวมรดกโลกซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญลำดับต้น ๆ ประเทศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) การดึงดูดชุมชนที่เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเข้ามาสร้างกิจกรรมนันทนาการท่องเที่ยว สร้างสรรค์สินค้า จะสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยว (สมบัติ กาญจนกิจ, 2557) เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายทั้งในตลาดต่างประเทศและตลาดในประเทศ เพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มเศรษฐกิจของท้องถิ่นโดยรวมด้วย จึงส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจากหลากหลายประเทศทั่วโลกเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง จากรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีหลากหลาย เป็นเพราะประเทศไทยมีฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สวยงาม มีประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ ผู้คนมีอัธยาศัยไมตรีที่โอบอ้อมอารีเป็นมิตรกับผู้มาเยือน รัฐบาลจึงพยายามวางแผนพัฒนาประเทศในด้านการท่องเที่ยว ยังมุ่งเน้นนำการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือและตั้งเป้าหมายให้เป็น “การท่องเที่ยวคุณภาพ” เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย ยังมุ่งเน้นไปสู่การใช้ทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2558) หลายประเทศยังคงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อประเทศในด้านของการสร้างงานและสร้างรายได้เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และส่งเสริมไทยเที่ยวไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย (Tourism Capital of Asia) ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในอนาคต

2. แนวคิดเกี่ยวกับที่พักแรมและเต็นท์กระโจม

เมื่อการท่องเที่ยวยังคงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวต้องวางแผนในการเดินทางท่องเที่ยวก่อนเดินทางอยู่เสมอ เช่น การค้นหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ การวางแผนด้านการคมนาคมขนส่ง หรือแม้แต่การวางแผนด้านที่พัก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ที่พักแรมยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและยังเกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวโดยตรง เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเองสนใจมากกว่าหนึ่งวันจำเป็นต้องหาที่พักแรมสำหรับเข้าพักหลับนอนในระหว่างการเดินทางด้วยเสมอ เพราะฉะนั้นการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวนอกจากจะต้องพึ่งพาการคมนาคมขนส่ง อาหารและเครื่องดื่มความปลอดภัย ความสะอาดสบายในการเดินทางแล้ว สิ่งที่ขาดไม่ได้ในการเดินทางคือ ที่พักแรม

2.1 ความหมาย ความเป็นมาและวิวัฒนาการของที่พักแรม

ข้อมูลเกี่ยวกับความหมาย ความเป็นมาและวิวัฒนาการของที่พักแรม ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์จากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Analysis) ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญ จึงพอสรุปได้ดังนี้ ที่พักแรม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Accommodation หมายถึง การประกอบธุรกิจการขายบริการที่พักเพื่อคนเดินทางที่ต้องการพักค้างคืน ซึ่งอาจมีบริการอาหารและเครื่องดื่มไว้บริการด้วย พระราชบัญญัติโรงแรมของประเทศไทย พ.ศ.2478 ให้ความหมายของโรงแรมไว้ว่า คือ สถานที่ประกอบการที่จะต้องมียาอาหาร เครื่องดื่มและที่พักไว้บริการคนเดินทางที่จ่ายค่าบริการนั้น ในขณะที่พระราชบัญญัติโรงแรมของประเทศไทย พ.ศ.2478 ให้คำจำกัดความว่า โรงแรมหมายถึง สถานที่ทุกชนิดที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับสินจ้าง สำหรับคนเดินทางหรือบุคคลที่อยู่ชั่วคราว (มาตรา 3) และจะต้องมีการจัดบริการอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้เข้าพักหรือใช้บริการด้วย (มาตรา 25) ดังนั้นที่พักแรมหรือโรงแรม ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้เดินทาง ที่พักแรมหรือ โรงแรม ยังเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของการเดินทางมาตั้งแต่สมัยโบราณ ที่พักแรมบางประเภทอาจเป็นที่พักชั่วคราวระหว่างการเดินทางที่สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในทางด้านเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายหลัก (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546)

ในส่วนของความเป็นมาและวิวัฒนาการของที่พักแรม พบว่า ที่พักแรม เกิดขึ้นเมื่อหลายพันปีมาแล้วในยุครีกและโรมันโบราณ (Ancient Greece and Roman) โดยเกิดที่พักแบบทาเวิร์น (Tavern) เกิดขึ้นราว 400 ปีก่อนคริสต์ศักราช เพื่อให้การบริการที่พักแรมแก่นักเดินทาง พ่อค้า ตลอดจนผู้จาริกแสวงบุญทางศาสนา โดยอาศัยเพื่อการพักผ่อน มีน้ำดื่มเพื่อความสะดวกแก่ผู้เดินทางไกล ในสมัยอาณาจักรโรมันได้มีการสร้างถนนสายหลักยาวถึง 15,000 ไมล์ สำหรับข้าราชการสำนักโรมันมีการเดินทางเพื่อประกอบกิจกรรมของรัฐ รวมทั้งการสื่อสารไปรษณีย์ (Posting House) ขึ้นบริเวณริมถนนสายหลัก โดยมีระยะห่างกัน 25 ไมล์ เพื่อให้เป็นสถานที่พักผ่อนสำหรับข้าราชการโรมันและคนเดินสารชาวโรมัน ในช่วงที่อาณาจักรโรมันรุ่งเรืองมาก ประมาณคริสต์ศักราช 200 ต่อมาได้เกิดการสร้างธุรกิจที่พักแรมขนาดเล็ก (Inn) ขึ้น โดยที่บางแห่งใช้ทาสทำงานในที่พักแรม เมื่อเข้าสู่ยุคกลางประมาณปีคริสต์ศักราช 600-700 วัดจึงกลายเป็นที่พักแรมของนักเดินทางที่เรียกว่า Hospices ต่อมาในช่วงคริสต์ศักราช 1400-1800 เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการคมนาคมขนส่งจึงทำให้ที่พักแรมได้เจริญเติบโตตามไปด้วยจึงเกิดที่พักแรมแบบโรงแรม (Hotel) ขึ้นในเมืองนันทส (Nantes) ชื่อว่า The Hotel de Henry IV บริการที่พักทั้งหมด 60 เตียง ต่อมาในปี ค.ศ.1974 เกิดที่พักแรมครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา คือ ซิตี้ไฮเทล (City Hotel) ในเมืองนิวยอร์กซิตีมีบริการห้องพัก 70 ห้อง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546)

ที่พักแรมในประเทศไทย เกิดขึ้นครั้งแรกเนื่องจากการเดินทางค้าขายและเกิดการเข้าพักตามบ้านญาติพี่น้อง ต่อมาจึงเกิดที่พักแรมขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ.2405 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของรัชกาลที่ 4

ที่พักแรมในช่วงนั้น มีลักษณะเป็นที่พักแรมแบบตึกแถว 2 ชั้น ซึ่งเรียกว่า Boarding House ตั้งอยู่ที่ ตำบลคอกควาย บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาข้างสถานกงสุลฝรั่งเศส ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

| | |
|----------|---|
| พ.ศ.2405 | สร้างบอร์ดิ้ง เฮ้าส์ (Boarding House) |
| พ.ศ.2406 | สร้างโรงแรมยูเนียน (Union Hotel) โรงแรมแห่งแรกของประเทศไทย |
| พ.ศ.2419 | สร้างโรงแรมโอเรียลเต็ล (Oriental Hotel) ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 |
| พ.ศ.2454 | สร้างโรงแรมรอยัล (Royal Hotel) ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 6 |
| พ.ศ.2465 | สร้างโรงแรมหัวหิน (Hua Hin Hotel) โดยกรมรถไฟ |
| พ.ศ.2469 | สร้างโรงแรมวังพญาไท ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 6 |
| พ.ศ.2470 | สร้างโรงแรมทรอคคาเดโร (Trocadero Hotel) |
| พ.ศ.2485 | สร้างโรงแรมรัตนโกสินทร์และโรงแรมสุริยานนท์ ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 8 |
| พ.ศ.2499 | สร้างโรงแรมเอราวัณ (Erawan Hotel) ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม |
| พ.ศ.2504 | สร้างโรงแรมรามามา (Rama Hotel) ปัจจุบันคือ โรงแรมฮอลิเดย์ อินน์ คราวน์ พลาซ่า (Holiday Inn Crown Plaza) |

กล่าวโดยสรุป วิวัฒนาการของที่พักแรมมีความสัมพันธ์กับการเดินทาง กล่าวคือ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลักและมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและระบบขนส่ง ดังนั้นการพัฒนาระบบการขนส่งทั้งทางบกและทางอื่น ๆ จึงมีอิทธิพลต่อธุรกิจที่พักแรมอย่างต่อเนื่อง (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2558)

2.2 ประเภทของที่พักแรม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2548) และคณะกรรมการสถิติสาขาการท่องเที่ยวและกีฬา (2558) ได้แบ่งประเภทของที่พักแรม แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดประเภทซึ่งอาจขึ้นอยู่กับทำเลที่ตั้ง การเข้าพักอาศัยของแขก การบริหารงาน การจัดบริการแก่แขก หรือขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆ ดังนั้นการจัดแบ่งประเภทของที่พักแรมจึงไม่มีข้อยุติแน่นอน แต่แตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้ว แต่ได้มีการจำแนกประเภทของโรงแรมอาจกระทำได้หลายวิธีโดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่แตกต่างกันได้ 8 ดังนี้ คือ การจำแนกตามสถานที่ตั้ง (Location) การจำแนกตามพาหนะขนส่ง (Means of Transportation) การจำแนกตามจุดประสงค์ของการเยี่ยมชมเยือน (Purpose of visits) การจำแนกตามระยะเวลาที่พักราค้างคืน (Duration of Stay) การจำแนกตามขนาด (Size) การจำแนกตามราคา (Price) การจำแนกตามระดับราคาหรือเกรด (Classification and Grading System) และการจำแนกตามกิจการการเป็นเจ้าของ (Ownership and Management) ส่วนชนิดของโรงแรมแบบต่าง ๆ สามารถสรุปและอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. โรงแรมเพื่อการพาณิชย์หรือโรงแรมแขกพักไม่ประจำ (Commercial or Transient Hotels) โรงแรมประเภทนี้มีมากกว่าประเภทอื่น ๆ ทำเลที่ตั้งอยู่ในเมือง ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการ

ติดต่อธุรกิจ แยกซึ่งพักในโรงแรมดังกล่าวแล้ว เป็นนักธุรกิจ นักท่องเที่ยว ที่มีวัตถุประสงค์พักชั่วคราว เพื่อติดต่อธุรกิจ หรือการท่องเที่ยว จะจัดบริการความสะดวกสบายต่าง ๆ แก่แขกอย่างพร้อมเพรียง เช่น ห้องอาหาร สถานที่บริการด้านธุรกิจ หรือระบบการสื่อสาร สถานที่พักผ่อนหย่อนใจและการออกกำลังกาย เช่น สระว่ายน้ำ สนามเทนนิส ฯลฯ

2. โรงแรมรีสอร์ท (Resorts Hotel) โรงแรมประเภทนี้ตั้งอยู่ในบริเวณที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ เช่น ชายทะเล หรือบริเวณภูเขา ทั้งนี้เพื่อให้แขกได้พักผ่อน สามารถสัมผัสกับธรรมชาติได้อย่างแท้จริง โรงแรมต้องจัดบริการต่าง ๆ เช่น ห้องอาหาร การช้อปปิ้ง การติดต่อสื่อสาร หรือบริการอื่น ๆ เหมือนโรงแรมทั่วไป แต่ต้องเน้นบริการทางด้านนันทนาการ และนันทนาการแก่แขกให้มากกว่าโรงแรมทั่วไป ดังนั้นโรงแรมรีสอร์ท ต้องจัดสร้างสระว่ายน้ำ สนามเทนนิส สนามขี่ม้า ตลอดจนกิจกรรมในการบันเทิงอื่น ๆ ให้กับแขกผู้มาพัก ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในด้านการพักผ่อน เป็นหลัก

3. โมเต็ล (Motels) เป็นที่พักขนาดเล็กประมาณ 50 ห้อง มีทำเลตั้งอยู่ใกล้ถนนสายหลัก ระหว่างเมืองและมีบริการที่จอดรถฟรีแก่ผู้เข้าพัก แต่มักไม่มีบริการอาหารและเครื่องดื่ม เป็นบริการที่พับแบบประหยัดสำหรับนักเดินทางหรือนักท่องเที่ยว

4. มอเตอร์โฮเต็ล (Motor Hotels) โรงแรมรถยนต์ เป็นโรงแรมที่แตกต่างจากโมเต็ลในเรื่องของจำนวนห้องที่มีตั้งแต่ 30-300 ห้อง มีสถานที่จอดรถแก่ผู้เข้าพักและมีภัตตาคารไว้บริการอาหารและเครื่องดื่ม

5. พาราเดอร์ (Paradors) เป็นที่พักแรมที่รัฐบาลดัดแปลงวัด พระราชวัง หรืออาคารเก่ามาเป็นที่พักแรม มีบริการอาหารและเครื่องดื่ม พาราเดอร์เป็นที่พักแรมอิงประวัติศาสตร์นิยมกันมากในประเทศโปรตุเกส ประเทศไอร์แลนด์ ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมัน และประเทศฝรั่งเศส

6. ที่พักเยาวชน (Youth Hostel) เป็นที่พักที่เกิดขึ้นในเยอรมันเป็นแห่งแรก ให้บริการแก่คนหนุ่มสาวที่เดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาและพบปะสังสรรค์ซึ่งกันและกัน ส่วนใหญ่จะเป็นห้องพักรวม มีบริการขายอาหารและเครื่องดื่มในราคาถูก

7. แพนชั่น (Pension) เป็นโรงแรมที่พักที่เจ้าของดำเนินกิจการเองมีบรรยากาศแบบครอบครัว มีบริการอาหารและเครื่องดื่ม

8. โรงแรมคอนโดมิเนียม (Condominium Hotel) โรงแรมประกอบด้วยห้องชุดซึ่งมีห้องนอน ห้องน้ำ ห้องรับแขก ห้องอาหารและห้องครัว เจ้าของห้องชุดมิได้พักประจำในที่พักดังกล่าวแล้ว จึงได้มอบหมายให้หน่วยธุรกิจจัดการให้บุคคลอื่นแบ่งเช่าพักอาศัยชั่วคราวแบบโรงแรมทั่วไป เป็นการแบ่งเวลาในการพักแรม เพื่อมิให้ที่พักว่างเปล่า ดังนั้นจึงเรียกโรงแรมประเภทนี้ว่า โรงแรมแบ่งเวลาเช่าพัก (Time - Share Hotels) โดยทั่วไปแล้ววัตถุประสงค์ในการก่อสร้างโรงแรมดังกล่าวแล้วก็เพื่อการพักผ่อนตากอากาศ ดังนั้นโรงแรมจึงอยู่ในเขตพื้นที่ชายทะเลเป็นส่วนมาก

9. โรงแรมบ่อนการพนัน (Casino Hotels) โรงแรมบ่อนการพนันจัดสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของแขกในการเล่นการพนัน ดังนั้นโรงแรมประเภทนี้จึงจัดให้มีการเล่นการพนันเกือบทุกประเภทไว้บริการแขก เพื่อความสะดวกสบายของแขก จึงได้จัดห้องพัก ภัตตาคาร เพื่อจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มให้แก่แขกตลอดเวลา 24 ชั่วโมง

10. เกสต์เฮ้าส์ (Guesthouse) หรือเรียกว่า เรือนแรม เป็นที่พักที่เจ้าของบ้านแบ่งห้องในักเดินทางเช่าพัก จัดเป็นที่พักขนาดเล็กและราคาถูก โดยจะมีบริการเพียงห้องพักเล็ก ๆ และห้องน้ำรวม ในปัจจุบันได้ถูกพัฒนาให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในที่พักเพิ่มขึ้น เช่น ทีวี รวมทั้งบริการอาหาร เครื่องดื่ม เป็นต้น

11. โรงแรมลอยน้ำ (Floating Hotel) เป็นโรงแรมประเภทสร้างลอยอยู่กลางน้ำ เรือนแพ หรือโรงแรมที่สร้างในทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ เช่น เรือบ้าน (Houseboat) ของประเทศอินเดีย เป็นต้น

12. ที่พักแบบถือสิทธิ์ร่วม (Timesharing) เป็นที่พักแบบพิเศษที่เจ้าของกรรมสิทธิ์คอนโดมิเนียมเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้ร่วมทุนกันซื้อห้องชุดโดยเฉลี่ยค่าใช้จ่ายเท่า ๆ กัน ผู้ร่วมถือกรรมสิทธิ์แต่ละคนมีสิทธิไปใช้บริการพักตามที่กำหนดไว้ในแต่ละรอบปีหมุนเวียนกันไป

13. ที่พักกลางแจ้ง (Campground) เป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบธรรมชาติ โดยนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางเป็นครอบครัว โดยรถยนต์หรือรถตู้เพื่อนันทนาการ (Recreational Vehicle) เข้าจอดในสถานที่พักกลางแจ้งที่มักเป็นลานกว้าง อาจแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่พักรวมโดยการกางเต็นท์ (Tent) กลุ่มพักรวมในรถพ่วงรถยนต์ที่มีที่นอนข้างใน (Trailer) และกลุ่มพักรวมในรถตู้เพื่อนันทนาการ โดยสามารถขับไปท่องเที่ยวไปเรื่อย ๆ เมื่อถึงเวลาเย็นก็จอดพักรวมตามสถานที่กลางแจ้งที่มีบริการและในรดยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2558)

2.3 ที่พักแรมเต็นท์กระโจม

จุดเริ่มต้นของที่พักนักท่องเที่ยวแบบเต็นท์กระโจม ในอดีตเป็นที่พักรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นจากกระแสความนิยมในการเดินทางท่องเที่ยวพักผ่อนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ เป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวและถูกเรียกว่า ที่พักแบบกางเต็นท์ หรือ สถานที่พักกลางแจ้ง ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Camping" หรือ "Campground" เป็นที่พักที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมาก มีการกางเต็นท์ "Tent" และอาศัยสถานที่สำหรับการกางเต็นท์ที่เรียกว่า "Campsites" และจะมีการเดินทางเพื่อท่องเที่ยวในลักษณะนี้เพิ่มขึ้นทุกปีบวกกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวได้เปลี่ยนไป จึงส่งผลให้ที่พักแรมรูปแบบนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามแนวโน้มการท่องเที่ยวของโลก ที่พักแบบกางเต็นท์เพื่อการท่องเที่ยวจึงได้รับความนิยมและมีจำนวนนี้เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้ที่พักแบบกางเต็นท์ยังถูกคาดการณ์ว่าในอนาคตจะสร้างมูลค่าทางตลาดและสร้างรายได้อย่างมหาศาล "ที่พักแบบกางเต็นท์" รูปแบบเดิม ๆ กำลังถูกปรับเปลี่ยนทั้งในเชิงโครงสร้าง รูปแบบ ซึ่งต้องสอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวตรงตามพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ทำให้ในปัจจุบันได้มีการออกแบบที่พักแบบกาง

เต็นท์ มีหลากหลายประเภทและหลากหลายรูปแบบ มีความแปลกใหม่มากขึ้น ถูกเรียกชื่อใหม่ว่า “ที่พักริมที่กระท่อม” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Glamping" หรือบางครั้งถูกเรียกทับศัพท์ว่าที่พักริมที่ "แกลมปัง" และยังมีความแตกต่างจากที่พักริมที่ "แคมป์ปัง" กล่าวคือ ที่พักริมที่ "แกลมปัง" จะเพิ่มเติมสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบครันแก่นักท่องเที่ยว มีการตกแต่งที่หรูหรา แต่ในส่วนที่เหมือนกันคือ ยังคงใช้ “สถานที่พักริมที่กลางแจ้ง” หรือ “Campground” ยังคงต้องมีการกางเต็นท์และอาศัย “สถานที่สำหรับการกางเต็นท์” ที่เรียกว่า “Campsites” เช่นเดิม

นอกจากนี้ ที่พักริมที่นักท่องเที่ยวแบบที่พักริมที่กระท่อม มีหน่วยงานและนักวิชาการได้นิยามความหมายของที่พักริมที่กระท่อม พอสรุปความได้ กล่าวคือ

“ที่พักริมที่กระท่อม” หรือ "Glamping" หรือ "แกลมปัง" ได้ถูกแยกคำและความหมายให้เข้าใจได้พอสังเขปดังนี้

เต็นท์ หมายถึง ที่พักริมที่อาศัยชั่วคราว ย้ายไปได้ โดยมากทำด้วยผ้าใบซึ่งกันกับเสาหรือหลัก ตรงกับภาษาอังกฤษว่า tent (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

ส่วนคำว่า กระท่อม มีทั้งหมด 4 ความหมาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ดังนี้

กระท่อม ความหมายที่ 1 หมายถึง สิ่งก็ตามปกติมียอดตลอดอย่างซุ่ม ใช้เป็นเครื่องกำบังแดดลม เป็นต้น โคม ก็ว่า โดยปริยายหมายถึง สิ่งที่รวมกันเข้าเป็นลม เช่น กระท่อมปิ่น หรือสิ่งที่ถูกรวบยอดให้รวมกัน เช่น ปากผูกกระท่อม หรือผ้าที่ทำเป็นลอมเพื่อเข้าไปอยู่ให้แห้งออก เช่น เข้ากระท่อม

กระท่อม ความหมายที่ 2 หมายถึง กุบที่มีด้านเปิดโล่ง 4 ด้าน โคม ก็ว่า

กระท่อม ความหมายที่ 3 หมายถึง เครื่องสวมศีรษะอย่างหนึ่ง เช่น กระท่อมหูแปงประดับแก้วเครื่องเลิศจุดมกระท่อมค่าสูบแก้วเกษ

กระท่อม ความหมายที่ 4 หมายถึง โคมเข้าไป เช่น ไม่ได้ที่ก็อย่าโคมเข้าโรมรัน (รามเกียรติ์ รัชกาลที่ 2) หรือ ข้ามลำดับไปในความว่า กินข้าวต้มกระท่อมกลาง

สำหรับในประเทศไทยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับที่พักริมที่แบบที่พักริมที่กระท่อม ได้อธิบายเอาไว้ว่า แกลมปัง เป็นการผสมคำกันระหว่างคำว่า "ความหรูหรา" (Glamorous) และคำว่า "การตั้งแคมป์" (Camp) มารวมกันจึงเกิดเป็นคำจำกัดความใหม่ของธุรกิจให้บริการในรูปแบบการตั้งแคมป์ โดยมีห้องพักริมที่หรือบ้านพักริมที่บริการและมีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายครบครันเหมือนโรงแรม ซึ่งที่พักริมที่แบบนี้ บางครั้งนักท่องเที่ยวยังคงได้พักผ่อนคลายจิตใจกับธรรมชาติด้วย (Sakáčová, 2013; สุรางคณา ศรีสุทธิ, 2563) สรุปความหมายจากการค้นคว้าได้พอสังเขปดังนี้

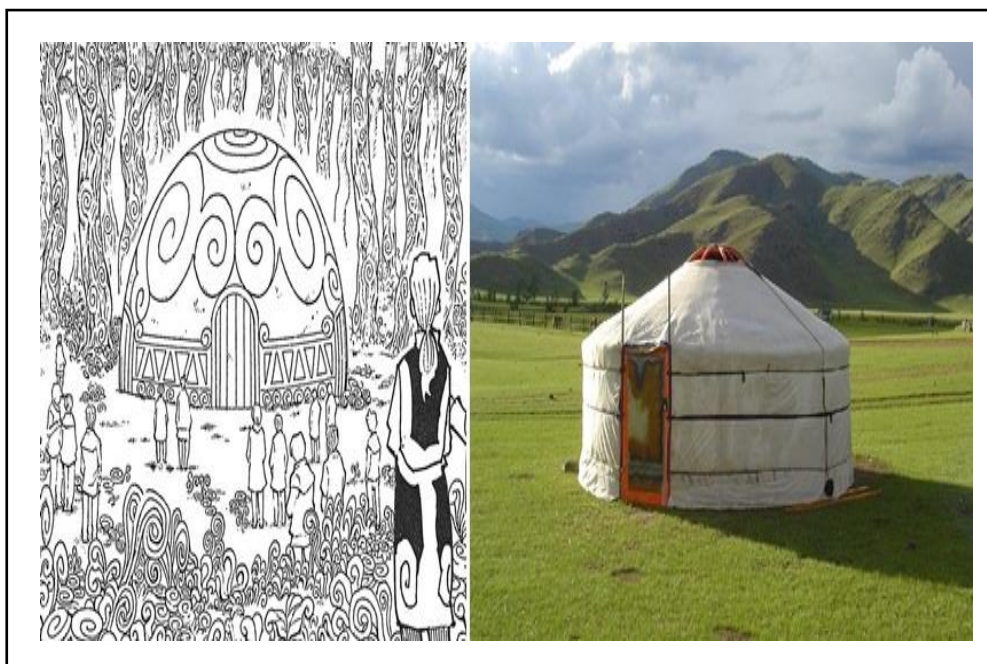
โดยสรุปความหมายของ เต็นท์กระท่อม หรือสามารถเรียกทับศัพท์ได้ว่า แกลมปัง (Glamping) หมายถึง เป็นที่พักริมที่ประเภทหนึ่ง หรือเป็นที่อาศัยชั่วคราว มีลักษณะเป็นกระท่อม สร้างไว้เพื่อการพักผ่อนหรือการท่องเที่ยว โดยเป็นการรวมกันของคำว่า "Camping" และคำว่า "Glamorous" ที่แสดงให้เห็นถึงความมีเสน่ห์และความหรูหรา มีการตกแต่งสวยงามตามอัตลักษณ์

เฉพาะ ที่พักเต็นท์กระโจมสามารถเคลื่อนย้ายได้ โดยทำด้วยผ้าใบซึ่งกับเสาหลักหรือหลัก มีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ภายในเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว และมีการคิดค่าบริการ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง ยังพบว่าที่พักนักท่องเที่ยวแบบ “เต็นท์กระโจม” หรือ "แกลมปีง" (Glamping) มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน รวมทั้งเรื่องราวของเต็นท์กระโจมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ต่างกันตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทำให้เต็นท์กระโจมในแต่ละช่วงเวลาที่ค้นพบมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งบทบาทหน้าที่ของเต็นท์กระโจมมักจะเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอยู่เสมอ ดังข้อมูลต่อไปนี้

2.3.1 ช่วงแรก : “เกอร์” (Gers) หรือเต็นท์กระโจมที่พักอาศัยของชาวมองโกลสู่เต็นท์กระโจมเพื่อการท่องเที่ยว

เต็นท์กระโจม เกิดขึ้นเมื่อราว ค.ศ.1100 เมื่อมีชาวมองโกลถือกำเนิดขึ้น ในเวลานั้นชาวมองโกลเป็นชนเผ่าเร่รอนและเป็นชนเผ่าที่มีประชากรกลุ่มเล็ก ๆ ที่อยู่รวมกลุ่มกัน กลุ่มหนึ่งมีไม่กี่หมื่นคน เช่น เผ่าเคอเรอิต (เคอเลีย) เผ่าเมอร์คิสส์ (เมียวเออฉี) ตาดาร์ (ทาฮาเออ) และเผ่าไนมมา (ไนแมน) เป็นต้น ตามประวัติศาสตร์ของชาวมองโกลไม่มีเจ้าปกครองสูงสุด โดยอาศัยอยู่กระจายทั่วไปทุ่งราบสเตปป์ตั้งแต่มองโกเลียเรื่อยไปจนกระทั่งทะเลทรายโกบี และบริเวณมองโกเลียในปัจจุบัน การอยู่อาศัยคือการเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารล่าสัตว์เป็นอาหาร มีการทำปศุสัตว์ มีการอพยพย้ายถิ่นฐานไปเรื่อย ๆ บนพื้นที่ราบทุ่งหญ้าอันกว้างใหญ่ ชีวิตส่วนใหญ่อยู่บนหลังม้าจึงทำให้ชาวมองโกลมีความเก่งกาจในเรื่องการขี่ม้า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวมองโกล เมื่อมีการเดินทางเร่รอนตระเวนหาทุ่งหญ้าเพื่อการเลี้ยงสัตว์ การปลูกสร้างที่พักอาศัยจึงใช้เต็นท์กระโจม หรือ “เกอร์” เป็นที่อยู่อาศัย และรวมถึงเป็นจุดเริ่มต้นของ "แกลมปีง" (Glamping) ด้วย (Lubin L, 2017; Teja Korosec, 2018) เต็นท์กระโจมของชาวมองโกล มีความสะดวกต่อการรื้อถอน เนื่องจากวิถีชีวิตชาวมองโกลขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ ซึ่งเป็นอาศัยอยู่ในพื้นที่ราบ อาศัยการล่าสัตว์เป็นอาหารจะหาได้ง่ายในช่วงฤดูใบไม้ผลิและค่อนข้างลำบากในฤดูหนาว เมื่อบางชนเผ่ามองโกลกลุ่มใดขาดแคลนอาหารก็จะเกิดการกระทบกระทั่งบาดหมางกันอยู่ตลอด หรือบางครั้งเกิดความรุนแรงถึงขั้นเกิดการปล้นสะดมกับอีกชนเผ่าหนึ่ง ด้วยเหตุนี้สงครามจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวมองโกล ในบางครั้งเต็นท์กระโจมชาวมองโกลผู้เร่รอน ไม่เพียงแต่เป็นที่พักอาศัยเท่านั้นแต่ยังถูกใช้เพื่อการสงครามด้วย ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 บ้านเรือนของชาวเผ่าคูลท์ (ซ้าย) และบ้านของชาวมองโกล (ขวา)

ที่มา :<http://akikurta404.blogspot.com/2017/05/> (สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2565)

ต่อมาในปี ค.ศ.1206 ได้มีผู้นำของชาวมองโกลที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับไปทั่วโลก คือ เจงกิสข่าน เป็นผู้เปลี่ยนเผ่ามองโกลจากชนเผ่าเร่รอนให้กลายเป็นอาณาจักรมองโกล มีการกำหนดกฎหมายขึ้น และมีการคิดประดิษฐ์อักษรภาษามองโกลขึ้นเป็นของตนเอง มีการปกครองอยู่เยี่ยงเป็นสุข มีสันติภาพอย่างแท้จริง นักประวัติศาสตร์มีความคิดเห็นว่าจักรพรรดิเจงกิสข่าน ทรงพระปรีชาสามารถยิ่งกว่า อเล็กซานเดอร์มหาราช ซีซาร์ หรือแม่แต่นโปเลียน คำว่า เจงกิสข่าน มาจากคำว่า ชิงกิสข่าน โดยคำว่า ชิง หรือ ชิน ในภาษามองโกล หมายถึง แข็งแรง มั่นคง ไม่สั่นคลอนและไม่หวั่นไหว หรือหมายถึง คนเหนือคน จักรพรรดิราช หรือผู้เป็นใหญ่ในจักรวาล และยังใกล้เคียงกับคำว่า ชิโน หมายถึง หมาป่า ตามตำนานของชาวมองโกล กล่าวว่า ชาวมองโกลได้สืบเชื้อสายมาจากหมาป่า และชาวตะวันตกได้เรียกชื่อตามสำเนียงของชาวตะวันตกผ่านการอ่านแบบเปอร์เซียจากชิงกิสข่านกลายเป็นเจงกิสข่าน (อนันตชัย จินดาวัฒน์, 2556)

หลังจากนั้น ในปี ค.ศ.1219 เจงกิสข่านได้พยายามขยายฐานอาณาจักรโดยยกทัพจากทางตะวันตกไปถึงเอเชียกลางและยุโรป และได้พิชิตดินแดนไปทั่วเอเชีย เจงกิสข่าน ได้สร้างเมืองหลวงของตนเองขึ้นที่ทุ่งหญ้าสเตปป์ โดยตั้งชื่อเมืองหลวงว่า “คาราโครัม” โดยมีหลักฐานการคำบันทึกจากบาทหลวงวิลเลียม (William) ซึ่งได้เป็นทูตอันเชิญพระราชสาส์นจากพระเจ้าหลุยส์ที่ 9 มายังนครของ “มองเคข่าน” (กษัตริย์ลำดับที่ 4 ของอาณาจักรมองโกล) ได้กล่าวถึงความมั่งคั่งและโอฬารตระการตาของนครแห่งนี้ว่า

“เป็นเมืองที่เจริญที่สุดในโลกเขาได้กล่าวไว้ว่า
ได้ประจักษ์หมู่“กระโจม”นับหมื่น ๆ หลัง
ของชาวมองโกลและพระราชวังมีความตระการ
ตาแบบมองโกลแท้ ๆ รวมกับสถาปัตยกรรมจีน
และตะวันตกประยุกต์รวมกัน โดยอิงรูปแบบ
ภายนอกแบบจีน แต่การตกแต่งภายในเน้น
ความงามแบบอาหรับ มีน้ำพุและสวนดอกไม้
ถูกจัดแต่งอย่างงดงาม”

(อนันตชัย จินดาวัฒน์, 2556)

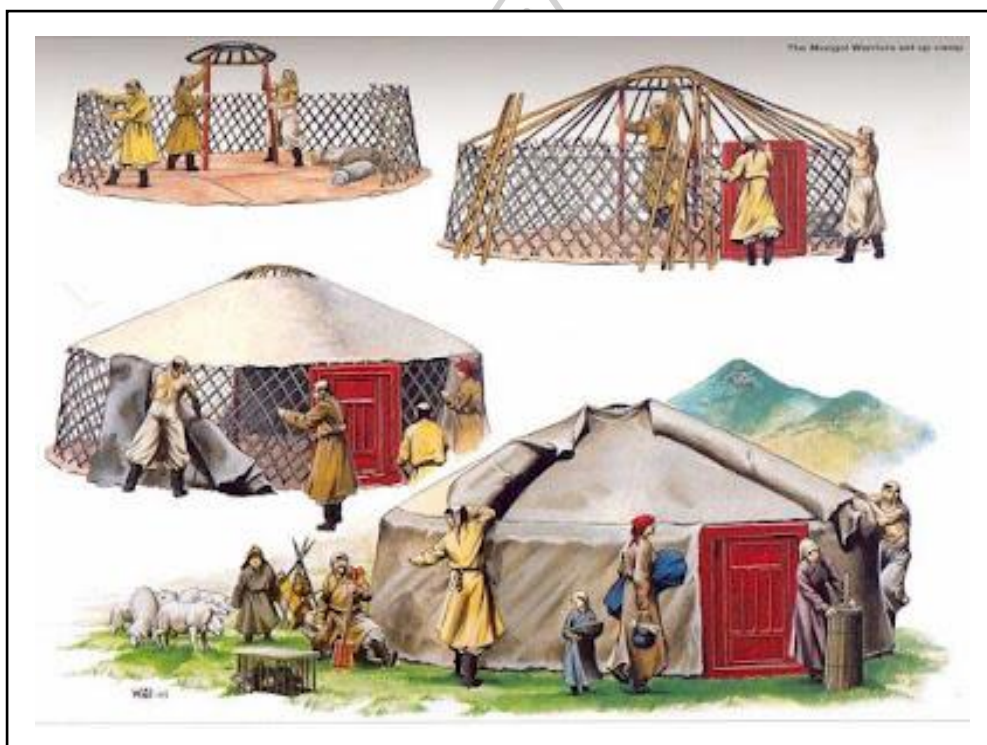
หลังจากทำศึกสงครามมาอย่างยาวนานถึง 5 ปี ในดินแดนเอเชียกลาง เจงกิสข่านจึง
ตัดสินใจยกทัพกลับทุ่งหญ้ามองโกลและสวรรคตลงอย่างสงบ ณ มณฑลกานสูในปีเดียวกันสิริรวม
พระชนมายุได้ 65 พรรษา ถือว่าเป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของมองโกลและของโลก
(อนันตชัย จินดาวัฒน์, 2556)

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงอาณาจักรมองโกลอันเกรียงไกรที่การรวบรวมแคว้นต่าง ๆ เข้า
ด้วยกัน เมื่อเจงกิสข่านสิ้นพระชนม์ลง ในปี ค.ศ.1229 มีการเรียกประชุมสภาคูรินไตและสถานปนา
“เจ้าชายโกลโกไต” บุตรชายได้ขึ้นครองราชย์สืบต่อจากพระบิดา จากนั้นจึงการแบ่งแคว้นให้ปกครอง
หนึ่งในนั้นคือ แคว้นกระโจมทองคำ (แคว้นคิพชัคข่าน) ที่มอบให้เจ้าชายบาตูข่านดูแลเนื่องจากเป็น
แคว้นที่มีขนาดเล็กที่สุดของอาณาจักร การมอบให้ครั้งนี้มีนัยทางการเมืองเพื่อต้องการให้ขยาย
ดินแดนของตนเองให้มากขึ้นกว่าเดิม และต้องการครอบครองเส้นทางสายไหมเอาไว้ทั้งหมดและการ
ใช้เป็นเส้นทางไปบุกยุโรปด้วย

ในยุคต่อมาเป็นการปกครองของ “มหาอำนาจกุบไลข่าน” เจ้าอาณาจักรมองโกลที่แท้จริง
กุบไลข่านตามลำดับชั้นเป็นหลานของเจงกิสข่าน มีความเก่งกาจ ฉลาดหลักแหลมสามารถขยาย
อาณาจักรเพิ่มได้ เช่น ในยุโรปตะวันออก อัฟกานิสถาน ตรุกี คาซัคสถาน ไชบีเรีย ทะเลทรายโปกี
ทิเบต แมนจูเลีย เกาหลี ญี่ปุ่น และบางส่วนของแผ่นดินจีน เป็นเจ้ามหาข่านผู้ปกครองที่ยิ่งใหญ่และในปี
ค.ศ.1271 ได้ก่อตั้งราชวงศ์หยวน ที่แปลว่า การเริ่มต้นใหม่ที่ยิ่งใหญ่ หลังก่อตั้งราชวงศ์หยวน
จักรพรรดิกุบไลข่านพยายามแผ่อำนาจไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งเกาหลี ญี่ปุ่น ชวา ศรีลังกา
อินเดีย อาณาจักรพุกาม อาณาจักรจามปาม รวมถึงอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งตรงกับการก่อตั้งกรุงสุโขทัย
เป็นอาณาจักรของสยามและโดยการปกครองของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชใน ปี ค.ศ.1257 ด้วย

ตลอดระยะเวลาการปกครองของจักรพรรดิกุบไลข่าน มีบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับการเข้ามาของ
มาร์โคโพล (Marco Polo) จากบันทึกพบว่า ประเทศจีนยามนั้นเป็นเส้นทางการค้าขายของโลก

ตะวันตกไปโลกตะวันออกที่ถูกเรียกว่า เส้นทางสายไหม (The Silk Road) เป็นบุคคลที่มั่งคั่งแห่งหนึ่งของโลก มีบรรดาทูต พ่อค้าชาวเอเชีย และนักท่องเที่ยวมากมายที่เดินทางเข้ามาแผ่นดินจีน ตลอดระยะเวลาที่ของมาร์โค โปโล (Marco Polo) ได้รับใช้ราชสำนักจีนอยู่ 17 ปี ก็ได้มีโอกาสเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ มากมาย มาร์โค โปโล (Marco Polo) พบว่ามีสัตว์ พันธุ์พืชแปลก ๆ รูปร่างของแผ่นดิน สิ่งประดิษฐ์ หิน และของเหลวที่ติดไฟ คือ ถ่านหินและน้ำมัน ในยุคที่จักรพรรดิ กุบไลข่านปกครอง ได้มีการคิดค้นการใช้เงินกระดาษ การไปรษณีย์ การเกษตร การสร้างถนน สร้างท่าเรือและเกิดขนส่งทางน้ำ การสร้างโรงเรียน และประเทศจีนยังมีแหล่งพลังงานที่ยิ่งใหญ่ คือ ดินปืน และระเบิด (อนันตชัย จินดาวัฒน์, 2556) ดังภาพที่ 3

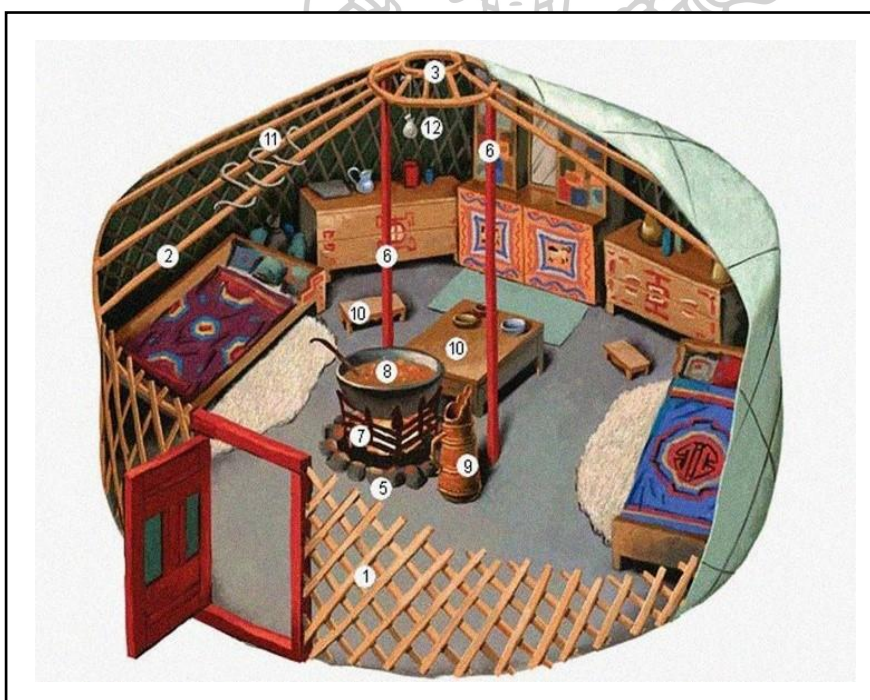


ภาพที่ 3 เต็นท์กระโจมของชาวมองโกล

ที่มา :<http://akikurta404.blogspot.com/2017/05>. (สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2565)

การเขียนบันทึกของ มาร์โค โปโล (Marco Polo) ที่มีการเขียนบันทึกบางส่วนว่า “นักท่องเที่ยว”มากมายเดินทางเข้ามาแผ่นดินจีน (อนันตชัย จินดาวัฒน์, 2556) สอดคล้องกับ มานูเอล คอมรอฟฟ์ และรวีโรจน์ เตยวงศ์ต่อกุล (2556) ที่ได้เขียนบรรยายเกี่ยวกับที่พักแรมของนักเดินทาง หรือ นักท่องเที่ยว ที่เดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ดังเช่น เมืองคานบาลูยังมีที่พักนักเดินทาง ทุกๆ ระยะเยี่สิบไมล์ ถูกเรียกว่า “สถานี่พัก” หรือ “แยมบ์” เป็นอาคารหลังใหญ่ มีห้องพักตกแต่ง

อย่างสวยงามด้วยผ้าไหม มีสิ่งอำนวยความสะดวกทุกอย่างเพื่อคนชั้นสูง แม้กระทั่งกษัตริย์ก็สามารถเข้าพักที่นี่ได้ บางแห่งสร้างเป็นกระท่อมหลังเล็ก ๆ อาหารที่มีคือลูกเต๋อย แปะงเส้น หรือนำข้าวไปต้มลงในนมรวมกับเนื้อสัตว์ และในบางตอนของการบันทึกมาร์โค โปโล (Marco Polo) ได้บรรยายเมื่อครั้งเดินทางไป ณ นครหลวงคินไซ ว่าเป็นนครที่สว่างงามและงดงาม มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นประมาณหกสิบล้าน (หนึ่งล้านหกแสนครอบครัว) มีคลองและสะพานมากถึงหนึ่งหมื่นสองพัน สะพาน มีตลาด มีการค้าขายเรียกได้ว่าเป็นนครที่มั่งคั่ง มีพระราชวัง วัด โบสถ์ บ้านและคฤหาสน์ขนาดใหญ่ เมืองแห่งนี้เป็นที่นัดพบและการทำกิจกรรมกลางแจ้ง เช่น ว่ายน้ำ การฝึกสุนัขล่าสัตว์ ชีม้า ชมสวนและชมทะเลสาบ รวมถึงมีบันทึกไว้ว่ามี “โรงเตี๊ยมและโรงแรม” ที่ผู้ดูแลต้องจัดซื้อผู้เข้าพัก บันทึกวันเวลาเข้าออกลงในสมุดแล้วจดสำเนาให้ผู้ตรวจการที่ประจำอยู่ที่ตลาดตรวจสอบเป็นประจำทุกวัน จากบันทึกทำให้ทราบว่าในช่วงเวลานั้น มีการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ และพักผ่อน มีนักท่องเที่ยวหรือนักเดินทางที่เดินทางเข้ามาทั้งทางบกและทางน้ำมาแวะพัก ณ (เมือง) นครคินไซ เพื่อต้องการพักผ่อนและทำกิจกรรมดังที่ได้กล่าวไว้ ดังภาพที่ 4



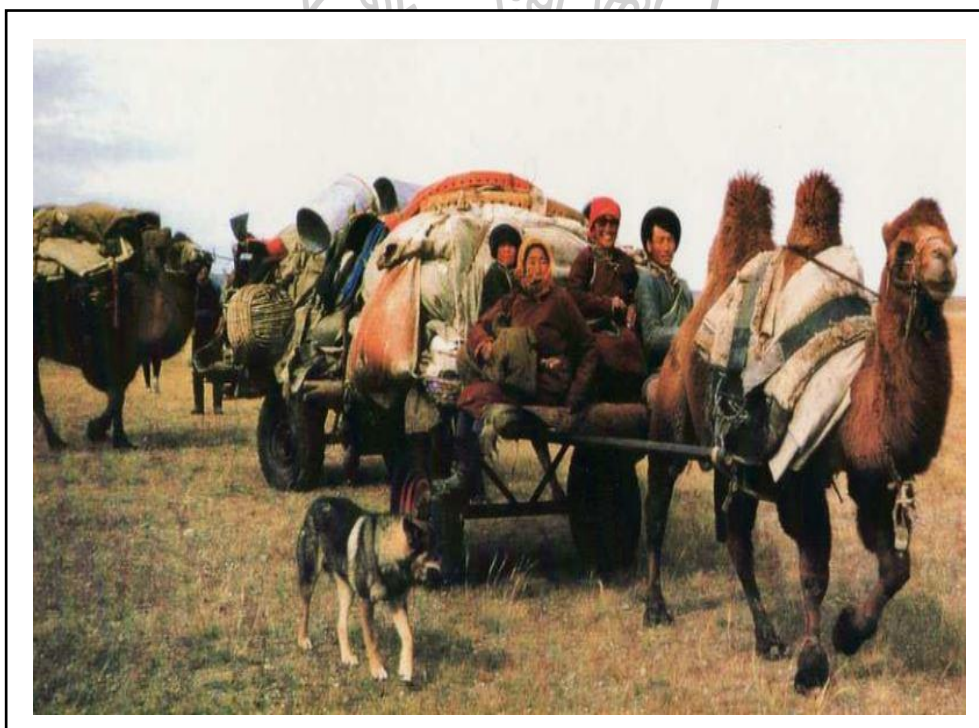
ภาพที่ 4 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยด้านในของเต็นท์กระโจมชาวมองโกล

ที่มา :<http://akikurta404.blogspot.com/2017/05>. (สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2565)

นอกจากนี้ มีการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับการเดินทางของมาร์โคโพล (Marco Polo) ไว้ในหนังสือชื่อ The Travel of Marco Polo ได้ถูกตีพิมพ์เผยแพร่เล่มแรกในปี ค.ศ.1477 แปลโดยมานูเอล คอมรอฟ (2556) ดังภาพที่ 5 และมีการเขียนบันทึกบางส่วนที่กล่าวถึงเต็นท์กระโจมว่า

“กระท่อมและเต็นท์ สร้างด้วยไม้รวกและคลุมด้วยผ้าสักหลาด
พื้นที่จะเป็นวงกลมสามารถพับเก็บได้ด้วยการห่อ ๆ เพื่อสะดวก
แก่การเคลื่อนย้ายไปบนเกวียน เมื่อถึงเวลาก็กางออกอีกครั้งโดยทำ
ประตูทางเข้าไว้ตรงทิศใต้ รถของพวกเขาเป็นยาพาหนะที่วิเศษมาก
มีสองล้อคลุมด้วยสักหลาดสีดำ สามารถกันน้ำได้หากวันไหนฝนตกลงมา
มันถูกลากจูงด้วยวัวหรืออูฐ ใช้บรรทุกภริยาและลูก ๆ ของพวกเขา
รวมถึงอุปกรณ์และเสบียงด้วย”

(มานูเอล คอมรอฟ, 2556)



ภาพที่ 5 เต็นท์บนรถลากจูงของชาวมองโกล
ที่มา : Zámolyi, F. (2014).

ในบันทึกเรื่องราว การเดินทางของมาร์โค โปโล (Marco Polo) บางตอนได้กล่าวถึงพื้นที่
 กระจงสถานที่พักเพื่อกิจกรรมนันทนาการท่องเที่ยว (Recreation Tourism) และกิจกรรมล่าสัตว์
 (Hunting) ไว้ว่า

“การเดินทางล่าสัตว์ของท่านชานด้วยเหยี่ยวสิบสองตัวและกระจง
 ของพระองค์ เป็นกีฬาล่าสัตว์ที่พระองค์ชื่นชอบ กระจงของพระองค์
 ท้องพระโรงและห้องต่าง ๆ มีเสาสามเส้าทำมาจากไม้เคลือบด้วยทองคำ
 กระจงคลุมด้วยหนังสัตว์ที่มีลาดพาดขาว ดำ และแดงเย็บเข้าด้วยกัน
 แม้แต่ลมหรือฝนก็เข้าไม่ได้ ภายในกระจงทำด้วยหนังตัวเออร์มินและเซเบิล
 ถือว่าเป็นหนังที่มีราคาแพงที่สุด ชาวทาร์ทาร์ถือว่าเป็นราชินีแห่งขนสัตว์
 สัตว์ที่เรียกว่า รอนเดส ขนาดเท่าตัวพังพอน ด้วยหนังสัตว์ทั้งสองชนิดนี้ก็
 รังสรรค์ท้องพระโรงและห้องบรรทมให้ดูเลิศหรูสวยงาม มีรสนิยมและมีฝีมือยิ่ง
 เชือกที่รังกระจงก็ทำด้วยไหม”

(มานูเอล คอมรอฟ, 2556)

จากประวัติศาสตร์ชาวมองโกลอันยาวนาน รวมไปถึงเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นฐานที่อยู่
 อาศัย การร่อนเร่เพื่อค้นหาทรัพยากรทางธรรมชาติในการดำรงชีพ การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในแต่ละ
 ช่วงฤดูกาล และการทำศึกสงคราม โดยมี “เต็นท์กระจง” เป็นที่พักที่ถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของ
 บรรพบุรุษเป็นตัวกลางเชื่อมโยงคุณค่าในอดีตสู่โลกปัจจุบัน “เต็นท์กระจง” ยังเป็นมรดกตกทอดสู่
 มองโกลรุ่นใหม่ จากวิถีชีวิตที่ร่อนเร่มีที่พักอาศัยที่มีเอกลักษณ์ จึงถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นสินค้าทางการ
 ท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการอนุรักษ์ไว้ซึ่งคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม
 ภายใต้ชื่อ “เกอร์” หรือ “Gers” ที่พักเต็นท์กระจงมองโกลเพื่อการท่องเที่ยวได้ นักท่องเที่ยวยัง
 ต้องการเข้าพักสักครั้งหนึ่ง เมื่อไปท่องเที่ยวยังประเทศมองโกลเลยอย่างแน่นอน อย่างไรก็ตาม
 “เกอร์” หรือ “Gers” ที่พักเต็นท์กระจงมองโกลเพื่อการท่องเที่ยว เป็นที่พักรูปแบบใหม่ที่สร้างสรรค์
 โดยการนำเอาอัตลักษณ์และเอกลักษณ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นของตนเองมาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวจะ
 สามารถสร้างโอกาสและภาพอนาคตการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศมองโกลในพื้นที่ราบทุ่ง
 หญ้าสเตปป์ คนเฒ่าเร่ร่อนสามารถนำที่พักของตนเองมาเป็นที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและ
 กลายเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ (Buckley, 2008) ได้ศึกษาวิจัยใน
 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมการอยู่อาศัยในเต็นท์กระจงดินแดนชนเผ่ามองโกล พบว่า
 วิถีชีวิตในทุ่งหญ้า ม้า ผึ้งสัตว์ และโครงสร้างภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นสัญลักษณ์ดั้งเดิมของภูมิภาค

ภาพลักษณะหลักในการตลาดท่องเที่ยวของประเทศมองโกเลีย คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวต้องมีองค์ประกอบสำคัญ อาจเป็นวิถีวัฒนธรรมของพื้นที่ ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชาวมองโกเลียหรือในทุ่งหญ้าสเตปป์ เหมือนกับทุ่งหญ้าของภูมิภาคอื่น ๆ ได้แก่ ทุ่งหญ้าของแอฟริกา ออสเตรเลีย และอเมริกาเหนือ พื้นที่ทางธรรมชาติเหล่านี้จะเป็นมรดกทางธรรมชาติและเป็นวิถีวัฒนธรรมซึ่งจะแยกจากกันไม่ได้ นอกจากนี้ กิจกรรมที่ชนเผ่าเคยเรียนรู้ วิถีชีวิตในการดำรงชีพ การขี่ม้า การยิงธนู การเลี้ยงสัตว์ในทุ่งหญ้า การล่าสัตว์ วิถีชีวิตชนเผ่าเร่ร่อน ดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดสามารถนำมาออกแบบเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวและกลายเป็นทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม เกิดรายได้นำมาเลี้ยงดูคนในชนเผ่าของตนเองได้ ส่วนการออกแบบเต็นท์กระโจมที่สร้างสรรค์สำหรับเป็นที่พักนักท่องเที่ยวจากเดิมที่นักท่องเที่ยวเคยพักแต่โรงแรมและรีสอร์ท เต็นท์กระโจมจะเป็นโอกาสและเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของการท่องเที่ยวอนาคตว่าจะได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น (Cvelić-Bonifačić, 2017)



ภาพที่ 6 เต็นท์กระโจมของชาวมองโกลเพื่อการท่องเที่ยว

ที่มา :<http://akikurta404.blogspot.com/2017/05>. (สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2565)

โดยสรุปแล้ว ที่พักเต็นท์กระโจมหรือนักท่องเที่ยวรู้จักกันในชื่อ “เกอร์” หรือ “Gers” เป็นที่พักอาศัยของชาวมองโกลผู้เร่ร่อน คือ จุดเริ่มต้นของเต็นท์กระโจม หรือ “แกลมปีง” (Glamping) เกิดขึ้นเมื่อราว ค.ศ.1100 จากชนเผ่าที่เร่ร่อนไปตามทุ่งหญ้าสเตปป์ที่ต่อมาได้ขยายดินแดนจนกลายเป็นอาณาจักรคาราคอลัม (Karakorum) ปกครองโดยมหาخانผู้ยิ่งใหญ่ มีความเข้มแข็งและกล้าหาญ จนกระทั่งสามารถโค่นล้มราชวงศ์จินที่ยิ่งใหญ่ลงได้ และเข้าไปปกครองอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่งพร้อมก่อตั้งราชวงศ์ของตนเองภายใต้ชื่อ “ราชวงศ์หยวน” และเมื่อราชวงศ์อ่อนแอจึงล่มสลาย จึงย้ายถิ่นฐานกลับสู่ทุ่งหญ้าสเตปป์อันงดงาม นับจากนั้นเป็นต้นมาเมื่อการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมยอดนิยมของนักท่องเที่ยว ประเทศมองโกเลีย (Mongolia) จึงปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากอดีตกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกและได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว มองโกเลียเป็นดินแดนแห่งธรรมชาติ ภูเขา ป่าไม้ ทุ่งหญ้า ที่อุดมสมบูรณ์และสวยงามตั้งสวรรค์ที่ถูกเนรมิตให้อยู่บนพื้นดินตามชื่อที่ว่า “Mongolia, Land of the Blue Sky” เมื่อมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวมากขึ้น เอกลักษณ์ของที่พักรวมมองโกลจึงถูกนำมาเป็นจุดขาย “เกอร์” หรือ “เต็นท์กระโจมมองโกล” รูปแบบใหม่ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเป็นที่พักแก่นักท่องเที่ยว ดังภาพที่ 6 ดังนั้นเต็นท์กระโจมจึงมองโกลจึงทำหน้าที่เป็นทั้งที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เป็นสถานที่สำหรับพักผ่อนหรือแม้แต่เป็นสถานที่สำหรับทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

ในทุกวันนี้ รูปแบบของเต็นท์กระโจมของชาวมองโกลเพื่อการท่องเที่ยว ยังคงอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น รูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นได้พัฒนาไปตามสภาพอากาศ วัฒนธรรม สภาพทางภูมิศาสตร์ และวิถีชีวิต การออกแบบที่น่าสนใจจะเป็นสิ่งหนึ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกที่ต้องการมาพัก แม้รูปแบบพื้นฐานของเต็นท์กระโจมแบบมองโกลมาจากคารอพเพียถิ่นฐานและเร่ร่อนเพราะความคิดเหล่านี้ทำให้เต็นท์กระโจมพกพาสะดวกเบา และสร้างขึ้นได้อย่างง่ายดาย โครงสร้างทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะนี้ทำให้ชนเผ่าเร่ร่อนสามารถอยู่อาศัยและต้องใช้ได้ดีในสภาพอากาศที่รุนแรงของเอเชียกลาง (Tsoovodavaa, 2018)

แต่กระนั้นก็ตาม เมื่อประเทศมองโกเลีย กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว การคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์พื้นถิ่นของเต็นท์กระโจมเพื่อเป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ผู้ออกแบบอาจต้องศึกษาและเรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์ของชาติ วิธีการสร้างเต็นท์กระโจม การใช้งาน และการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับเต็นท์กระโจมแก่นักท่องเที่ยว ในส่วนบริบทของพื้นที่ และพื้นฐานภูมิทัศน์วัฒนธรรมจะต้องถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์เพื่อการท่องเที่ยว เพิ่มประสบการณ์กับที่พักรวมมองโกลด้วย (Buckley, 2008; Paddock, 2017) ส่วนการออกแบบและการสร้างเต็นท์กระโจมคงต้องอนุรักษ์ให้คล้ายกับเต็นท์กระโจมพื้นถิ่นใกล้เคียงดั้งเดิมให้ได้มากที่สุดเพื่อให้เป็นที่ยอมรับทั่วโลกว่านี่คือ เต็นท์กระโจมมองโกล โดยอาจพัฒนารูปแบบให้รองรับการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว อาจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและหน้าที่ของเต็นท์กระโจมที่เคยเป็นเพียงที่พักอาศัย

เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบหรือโครงสร้างบางส่วนที่ต้องสูญเสียไปเพื่อการค้าหรือการปรับเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์เพื่อการบริโภคสมัยใหม่ (Kireeva Y. A, 2021) ควรได้รับการอนุรักษ์และคงคุณค่าไว้ในฐานะเป็นตัวแทนมรดกวัฒนธรรมของชาวมองโกลต่อไป

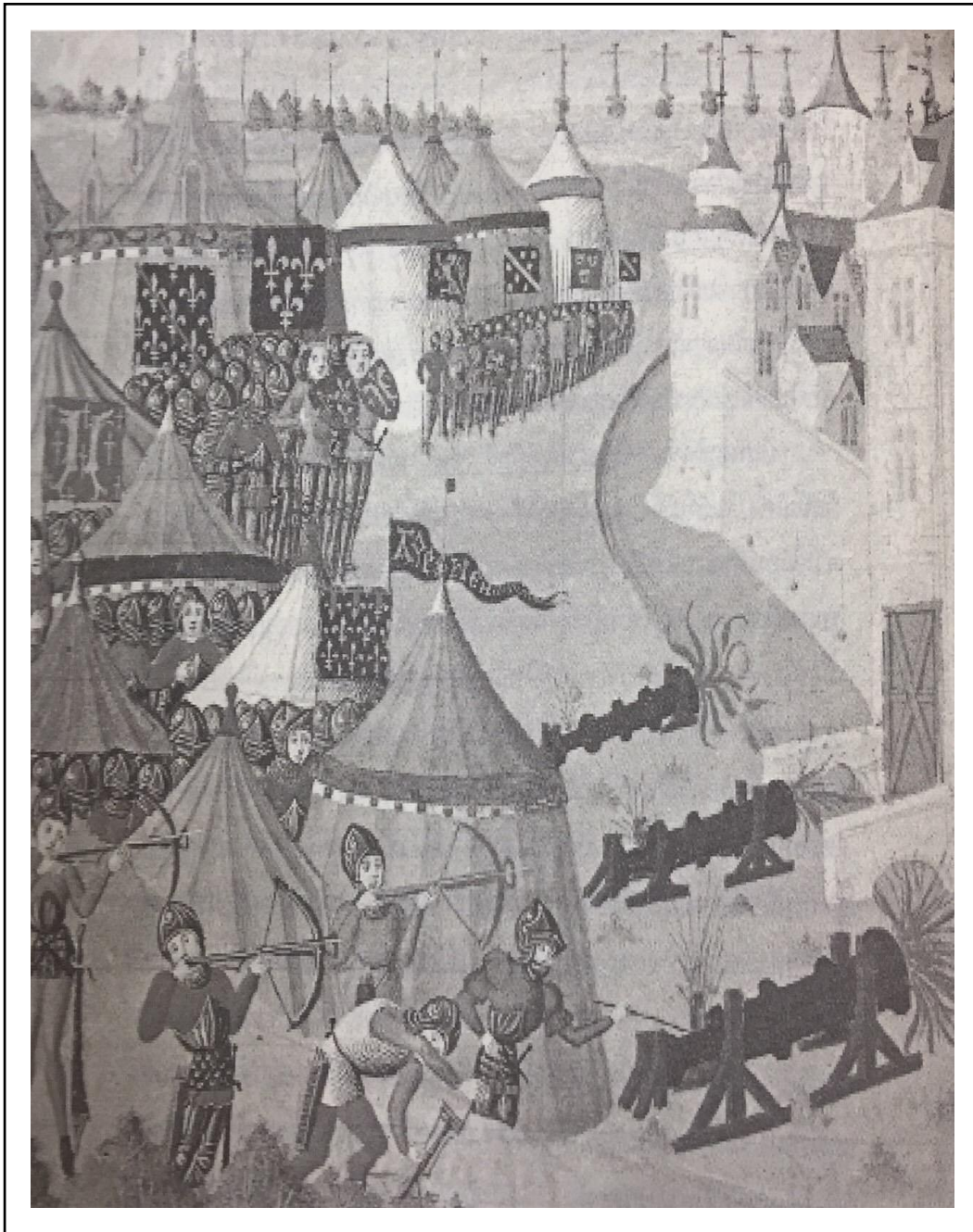
2.3.2 ช่วงที่สอง : เติ้นท์กระโจมเพื่อการสงคราม การประชุมทางเมือง-การทูต และการจัดงานสังสรรค์สู่การเป็นที่พักเพื่อกิจกรรมนันทนาการท่องเที่ยว

ประมาณ ค.ศ.1347 เรื่องราวของเติ้นท์กระโจมยังถูกค้นพบและถูกบันทึกทางประวัติศาสตร์เรื่อยมาจนกระทั่งจากการที่เติ้นท์กระโจมเป็นเพียงแค่ว่าที่พักอาศัยของมนุษย์เพราะต้องอพยพย้ายถิ่นฐานเร่ร่อนไปหาดินแดนแห่งใหม่เพื่อการยังชีพ เติ้นท์กระโจมมิได้มีบทบาทหน้าที่เพียงเท่านั้นอีกต่อไปแต่เติ้นท์กระโจมถูกนำมาใช้เพื่อ “การสงคราม” ดังบันทึกประวัติศาสตร์โดย คอสมอส (2560) ได้กล่าวถึงเติ้นท์กระโจมไว้ว่า

“เติ้นท์กระโจมที่พักของทหาร โดยการรบกันในสงครามร้อยปีนั้นมีส่วนสำคัญในเกี่ยวกับการใช้ปืน ดินปืนและปืนใหญ่ เช่น สงครามครูเสดและการยึดเมืองคาลส์เมื่อปี ค.ศ.1347 เป็นครั้งที่อังกฤษชนะฝรั่งเศสสองยกในสงครามร้อยปี แม้ว่าตอนนั้นผู้คนจะให้ความสำคัญกับพลหอกยาวที่ได้แสดงความสามารถทางเทคนิคทางการทหารแบบใหม่ แต่พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 3 (King Edward III) นำเอาปืนใหญ่ได้ด้วย 3 กระบอก ซึ่งพระองค์สั่งเซ็นให้ไปยิงใกล้พลธนู นับว่าเป็นการชมขวัญให้กำลังใจ จากนั้นทรงสั่งให้เอาปืนใหญ่เดินทางต่อไปคาลส์ด้วย ที่ซึ่งพระองค์ผสมผสานความแม่นยำนำกล้าวของพลธนูเข้ากับเสียงดังสะท้อนแผ่นดินของปืนใหญ่ และใช้ความแข็งแกร่งทางทะเลของอังกฤษ จึงทำให้เมืองนั้นย่อยยับ กิตติศัพท์การรบของอังกฤษทำให้เมืองน้อยใหญ่เข้าใจว่าปืนใหญ่ คือ ฤกษ์แจตอกสำคัญที่มีผลต่อสงครามยุโรป ในช่วงหลัง ปืนจึงแพร่หลายและพัฒนาอย่างต่อเนื่องและต่างก็สามารถขยายอิทธิพลของตนได้ก็เพราะปืน”

(คอสมอส, 2560)

ในภาพที่ 7 เป็นการตั้งค่ายเต็นท์กระโจมของอังกฤษที่ยิ่งใหญ่ล้อมเมืองของศัตรูเอาไว้แต่ละเต็นท์กระโจมมีการแสดงตราสัญลักษณ์ตามเอกลักษณ์ของประเทศอังกฤษที่แตกต่างกันออกไป



ภาพที่ 7 เต็นท์กระโจมและปืนใหญ่ของอังกฤษ เมื่อครั้งเกิดสงคราม ณ เมืองคาลีย์เมื่อปี ค.ศ.1347
ที่มา : คอสมอส. (2560).

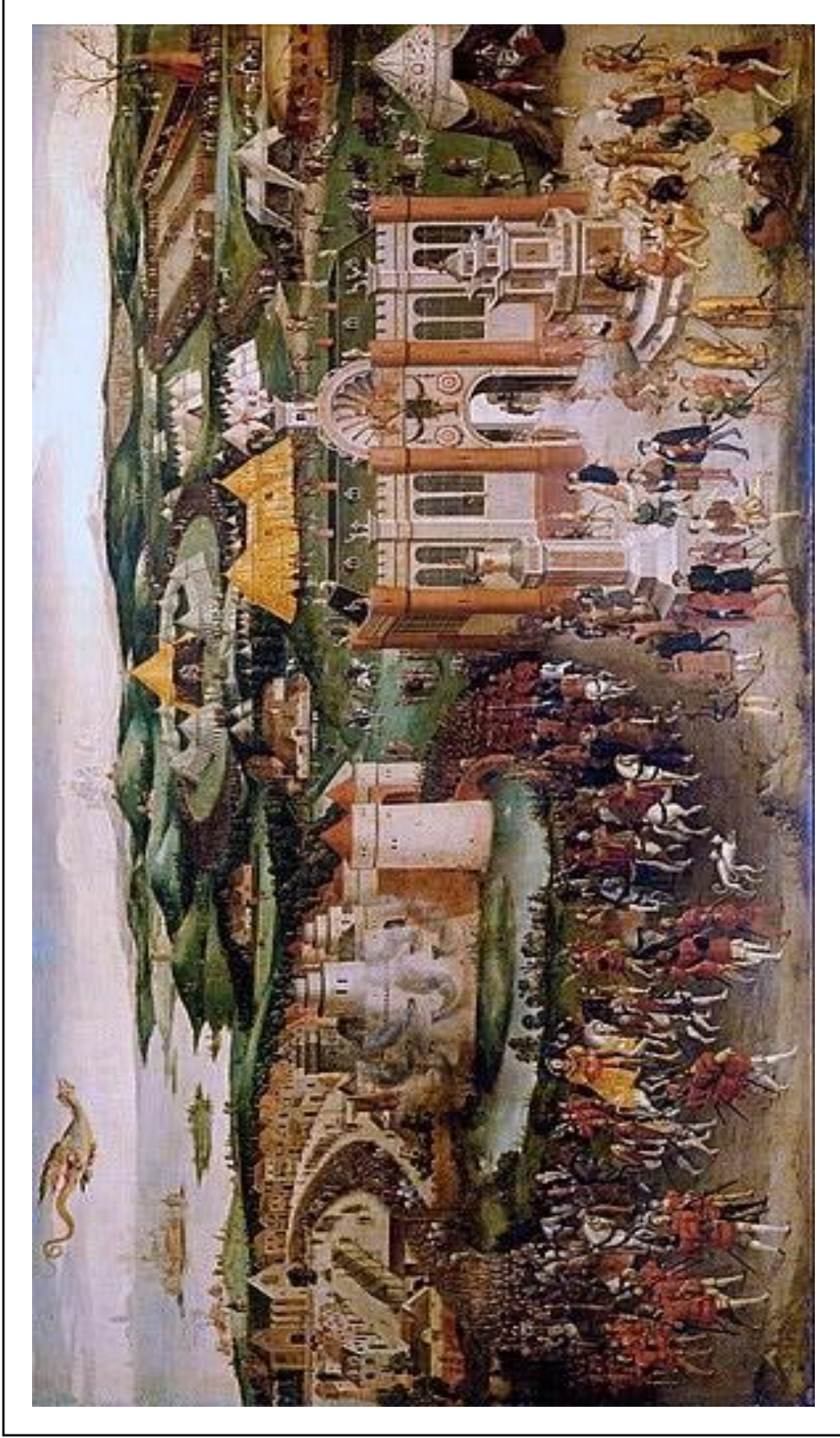
ต่อมาช่วงปี ค.ศ.1500 มีหลักฐานและการอ้างอิงถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเต็นท์กระโจมในช่วงเวลานี้ เต็นท์กระโจมทำหน้าที่ในฐานะเป็นเป็นที่ประทับรับรองของราชวงศ์เพื่อจัดประชุมทางการเมือง การทูต และการจัดงานสังสรรค์ (Diplomatic Meeting and Event) โดยการศึกษาวิจัยทางประวัติศาสตร์ของประเทศอังกฤษและประเทศสกอตแลนด์ของนักวิชาการ (Donald Macmillan; Education Scotland Foghlam Alba, 2003; Lindsey R, 1604; Marilyn B, 2017) พอสรุปความได้ดังนี้

ประมาณปี ค.ศ.1520 เต็นท์กระโจมถูกสร้างขึ้นเพื่อ “การประชุมทางการเมือง การทูตและการจัดงานสังสรรค์” รูปแบบการสร้างเต็นท์กระโจมเป็นอาคารชั่วคราวสำหรับการประชุมทางการเมืองหรือการจัดประชุมเจรจาสนธิสัญญาซึ่งมักเกิดขึ้นที่พรมแดนหรือดินแดนของทั้งสองประเทศ ลักษณะของที่พักเต็นท์กระโจมในครั้งนั้น เรียกได้ว่าเป็นการใช้ชีวิตในเต็นท์ที่ฟุ่มเฟือยที่สุด มีความโอ้อ่าที่สุดในประวัติศาสตร์ โดยมีคำกล่าวที่ว่า เต็นท์และกระโจมทุ่งแห่งผ้าทอง หรือ Field of the Cloth of Gold ที่ยิ่งใหญ่ การประชุมเพื่อการเมือง เป็นการพบกับของทูตทางการเมือง ระหว่างวันที่เจ็ดถึงยี่สิบในเดือนมิถุนายนของปี ค.ศ. 1520 เป็นการพบกันระหว่างพระเจ้าเฮนรี่ที่ 8 (Henry VIII) และฟร็องซัวส์ที่ 1 (François Ier) แห่งฝรั่งเศส ซึ่งต้องการประชุมเพื่อปรับเปลี่ยนสนธิสัญญาเกี่ยวกับการไม่รุกราน ซึ่งดูเหมือนว่าจะกลายเป็นโอกาสที่ดีที่ได้มีการจัดประชุมขึ้น ภาษาอังกฤษถูกใช้เป็นภาษาหลักในการประชุม รูปแบบของการจัดการประชุมใช้เต็นท์กระโจมขนาดใหญ่ ซึ่งจัดขึ้นใกล้กับพื้นที่ที่เรียกว่า เกสเนส (Guisnes) ตั้งอยู่ทางใต้ของเมืองคาล็อย (Calais) ซึ่งสถานที่นี้เคยตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ การสร้างเต็นท์และกระโจมถูกสร้างขึ้นประมาณ 2,800 หลัง อย่างสวยงามมีสีทองที่เรียกว่าเป็น “ทุ่งแห่งผ้าทอง” (Field of the Cloth of Gold) มีการตกแต่งที่สวยงาม ดังภาพที่ 8 บริเวณที่สร้างนั้นมีน้ำพุไวน์สองแห่งอยู่ด้านหน้าของพระราชวังแฮมป์ตันคอร์ต ดังภาพที่ 9 สถาปัตยกรรมด้านในของเต็นท์และกระโจมอาคารทางด้านขวานั้น ทำจากไม้และผ้าใบทาสีทอง มีการสร้างเต็นท์และกระโจมเป็นจำนวนมาก วัสดุ อุปกรณ์ และเฟอร์นิเจอร์ที่ใช้สร้างและตกแต่ง เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับกษัตริย์ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ชั่วคราวร่วมกับพระองค์กำลังพำนักอยู่ในพระราชวัง การสร้างเต็นท์กระโจมเพื่อการประชุมทางการเมือง การทูตและการสังสรรค์ในครั้งนั้นมีการบันทึกไว้ว่า ได้มีการวาดภาพประกอบไว้เป็นหลักฐานเพื่อแสดงเรื่องราว โดยภาพวาดได้บรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นราวปานวิมานบนสรวงสวรรค์ทั้ง ๆ ที่เป็นการประชุมทางการเมืองของกษัตริย์สองพระองค์ก็ตาม เนื่องในวาระการประชุมนั้น มีผู้เข้าร่วมเป็นคนจากอังกฤษ จำนวน 6,000 คน ลักษณะของเต็นท์กระโจมที่สร้าง พื้นและผนังใช้อิฐก่อสร้าง หลังคาใช้ผ้าใบที่มีลายพิมพ์ที่งดงาม และโครงสร้างดูแข็งแรงทนทาน โครงสร้างที่สำคัญต่าง ๆ ที่ทำด้วยไม้นั้นจะส่งเข้ามาจากประเทศเนเธอร์แลนด์ และบางส่วนส่งเข้ามาจากพื้นที่ทางเหนือของประเทศ หน้าต่างประดับด้วยกระจกที่มีลวดลาย มีน้ำพุสร้างประดับไว้ด้านหน้าพระราชวัง ซึ่งเป็นน้ำพุไวน์และเบียร์ จำนวน 2 แห่ง ด้านหลังของพระราชวัง

เป็นที่ตั้งของเต็นท์สีทองเป็นที่สำหรับรับประทานอาหารค่ำของกษัตริย์ทั้งสองพระองค์ ภายในเต็นท์มีเตาพิงไฟ ส่วนอาหารได้รับการเตรียมพร้อมสำหรับมือค้ำอย่างประณีตและเรียบร้อย การประชุมอย่างเป็นทางการระหว่างพระเจ้าเฮนรีที่ 8 (Henry VIII) และฟร็องซัวส์ที่ 1 (François Ier) แห่งฝรั่งเศส เป็นการแสดงให้เห็นถึงร่ำรวยของพระองค์ที่ถูกเรียกว่า “ทุ่งแห่งผ้าทอง” (Field of the Cloth of Gold) อย่างแท้จริงซึ่งถือว่าการเรียนรู้ถึงคุณค่าของกันและกันระหว่างทั้งสองราชวงศ์ในการทำสงครามร่วมเคียงบ่าเคียงไหล่กันมาถึง 2 ปี นอกเหนือจากเหตุการณ์ในครั้งนั้น การจัดงานโดยเต็นท์กระโจมสีทองที่ตกแต่งอย่างอลังการและหรูหรา ยังเป็นต้นกำเนิดของศิลปะเรอเนซองส์ (Renaissance culture) ที่มีชื่อเสียงโด่งดังของยุโรปอีกด้วย



ภาพที่ 8 Field of the Cloth of Gold เต็นท์และกระโจมทุ่งแห่งผ้าทอง
ที่มา : (Marilyn B, 2017)



ภาพที่ 9 Field of the Cloth of Gold เติมนต์และกระโเจมประมาณ 2,800 หลัง ถูกสร้างขึ้นเพื่อการประชุมสุดยอดทางการทูตในปี ค.ศ. 1520
ที่มา : (Marilyn B, 2017)

ต่อมาในปี ค.ศ.1532 เติ่นท์กระโจมถูกสร้างขึ้นอีกครั้ง เพื่อเป็นที่พักแรมสำหรับการจัดกิจกรรมนันทนาการล่าสัตว์ (Outdoor Sport Tourism & Hunting) เป็นที่ทราบกันดีว่ากิจกรรมล่าสัตว์เป็นหนึ่งในกิจกรรมนันทนาการท่องเที่ยวที่นิยมของเหล่าบรรดากษัตริย์ ราชวงศ์ชั้นสูงและขุนนางของราชวงศ์อังกฤษและสก็อตแลนด์มาอย่างยาวนาน

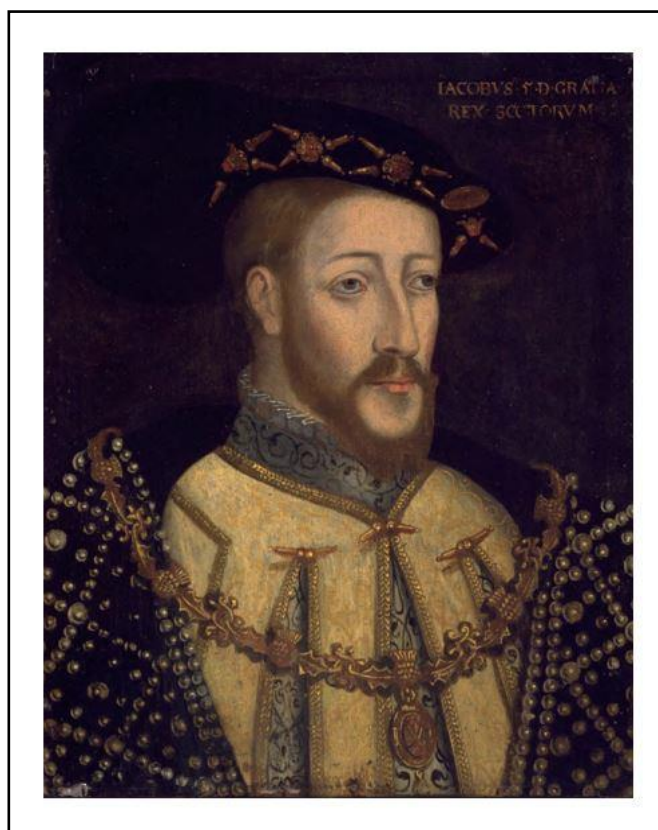
มีการศึกษาวิจัยทางประวัติศาสตร์ของนักวิชาการในประเทศอังกฤษและประเทศสก็อตแลนด์ (Lindsey R, 1604; Marilyn B, 2017) พบว่า รูปแบบการสร้างเต็นท์กระโจมในครั้งนี้ ได้ถูกสร้างอย่างหรูหรา (Luxury Tents) และใช้ไม้ (Timber) ที่มีอยู่ในพื้นที่ การสร้างในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นที่พักแรมสำหรับการพักค้างคืนในป่า มีกิจกรรมนันทนาการล่าสัตว์ป่า (Hunting) ร่วมกับเหตุผลที่ต้องการรู้จักสภาพพื้นที่ เรียนรู้ภูมิทัศน์ท้องถิ่น การสร้างเต็นท์กระโจมเพื่อเป็นที่พักแรมในการรองรับเพื่อกิจกรรมล่าสัตว์นั้น เป็นการจัดการกิจกรรมต้อนรับพระเจ้าเจมส์ที่ 5 ซึ่งฐานันดรศักดิ์ในขณะนั้น คือ กษัตริย์ของประเทศอังกฤษ ในช่วงที่พระองค์ทรงพระชนมพรรษา 20 ปี พระเจ้าเจมส์ที่ 5 พยายามเป็นผู้ครอบครองดินแดนในยุโรป การจัดงานเป็นการเปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้ความแตกต่างในสภาพภูมิประเทศและจัดการรวมประเทศด้วยพระองค์เอง ซึ่งเกิดสาเหตุจากการเข้ามาของกษัตริย์ชาร์ลที่ 5 (Charles V) แห่งบรัสเซลส์ (Brussel) ที่พยายามจะแบ่งประเทศสก็อตแลนด์ออกเป็นสองดินแดนเพราะคนทางดินแดนทางใต้พูดภาษาอังกฤษ ส่วนดินแดนทางเหนือเป็นกลุ่มคนพื้นเมืองสวมใส่เสื้อผ้าที่ดูป่าเถื่อน การจัดงานทำให้พระเจ้าเจมส์ที่ 5 ได้บริหารจัดการและแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการควบคุมพื้นที่ที่แตกต่างกัน และพระองค์ต้องการจัดการบริหารการเมืองในพื้นที่ทางภาคเหนือของประเทศด้วยพระองค์เอง การสร้างเต็นท์กระโจมเพื่อต้อนรับพระเจ้าเจมส์ที่ 5 เหตุการณ์สำคัญในครั้งนั้นมีผู้ที่เดินทางร่วมกับพระองค์คือ พระมารดาของพระองค์ และเอกอัครราชทูตสมเด็จพระสันตะปาปาซิลเวียร์เตอร์ ดาเรียส (Sylvester Darius) ผู้ที่ทำการสร้างและจัดเตรียมงานต้อนรับ คือ จอห์น สจิวต์ (John Stewart) เอิร์ลแห่งเฮออลของประเทศสก็อตแลนด์ (Scotland) ดังภาพที่ 10

คำว่า เอิร์ล (Earl) เป็นหนึ่งในลำดับชั้นและบรรดาศักดิ์ของขุนนางอังกฤษ ซึ่งการเป็นขุนนางต้องอยู่ในลำดับชั้นใดชั้นหนึ่งต่อไปนี้ คือ ดยุก (Duke) มาร์ควิส (Marquess) เอิร์ล (Earl) ไวสเคานต์ (Viscount) และบารอน (Baron) ซึ่งเอิร์ล (Earl) เป็นขุนนางที่มีความเป็นมาเก่าแก่ที่สุดและเป็นขุนนางประเภทแรกที่สืบจากตระกูล (ชาคริต ชุ่มวิวัฒน์, 2561)

คำว่า “เอิร์ล” มาจากคำว่า eorl ของชนเผ่าแองโกลแซกซัน (Anglo-Saxon) หรือคำว่า jarl ของภาษานอร์สโบราณ (Old Norse) การแต่งตั้งเอิร์ลในอังกฤษนั้นอยู่ในช่วงประมาณ ค.ศ. 800 – 1000 โดยถือเป็นผู้แทนทางการของกษัตริย์ในมณฑลต่าง ๆ เพราะอังกฤษแบ่งดินแดนออกเป็นมณฑลที่เรียกว่า Shire หรือ Country เพื่อเป็นการป้องกันการรุกรานของพวกเดนส์ (Danes) หรือ

ชาวไวคิง ซึ่งเอิร์ล (Earl) 1 คน อาจดูแลหลายมณฑลและปัจจุบันมีบรรดาศักดิ์ชั้นเอิร์ล (Earl) อยู่ 193 ชื่อ (Chisholm, 1911)

ส่วนคำว่า เอธอล (Atholl) หมายถึง ชื่อของผู้ถือครองตำแหน่งขุนนางในยุคกลางได้ดูแลและปกครองมณฑลทางตอนเหนือของเมืองเพิร์ธเชียร์ (Perthshire) ของประเทศสกอตแลนด์ (John, 1908; Lindsey R, 1604)



ภาพที่ 10 พระเจ้าเจมส์ที่ 5 เป็นภาพวาดสีน้ำมันในช่วง ค.ศ.1600

ที่มา : (Marilyn B, 2017)

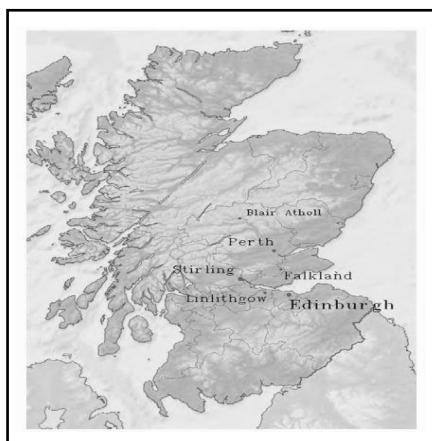
จอห์น สจิวต (John Stewart) เป็นเอิร์ลลำดับที่ 3 แห่งเอธอล เป็นผู้ที่เตรียมทุกสิ่งทุกอย่าง ประสพการณ์ในการจัดงานครั้งนั้น ถือว่าเป็นการเตรียมการด้วยความทุ่มเพื่ออย่างยิ่ง เพื่อต้อนรับ การเสด็จเยือนของพระเจ้าเจมส์ที่ 5 และพระมารดา ณ บริเวณที่ราบสูงเพิร์ธเชียร์ (Perthshire) ณ ที่ แห่งนี้ ได้ทรงตั้งเต็นท์อันโอ่อ่าหรูหรา มีความซับซ้อนและน่าสนใจอย่างยิ่ง มีการจัดเตรียมเสบียงทุก อย่างเหมือนในพระราชวังของพระองค์เอง (Cvelić-Bonifacić, 2017; Education Scotland Foghlam Alba, 2003; Olcay A., 2017; Vrtodušić Hrgović, 2018)

นอกจากนี้ Robert Lindsey Pitscottie ได้ทำการบันทึกไว้ในช่วงปี ค.ศ.1570 หลังจากเหตุการณ์ครั้งนั้นผ่านมาแล้วถึง 40 ปี โดยให้ข้อมูลอ้างอิงไว้ว่าพงศาวดารที่สืบค้นอาจยังไม่สมบูรณ์เท่าใดนัก แต่ยังสามารถเขียนอธิบายรายละเอียดของสถานที่จัดงาน สภาพภูมิประเทศ สภาพพื้นที่ และรูปแบบเต็นท์กระโจมรวมไปถึงกิจกรรมสันตนาการ เมนูอาหาร เพื่อการต้อนรับพระเจ้าเจมส์ที่ 5 ซึ่งพอสรุปความได้ดังนี้ (Lindsey R, 1604; Marilyn B, 2017)

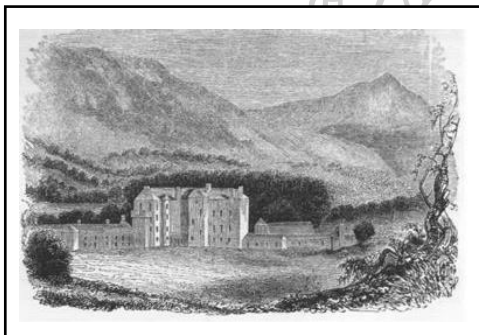
จอห์น สจ๊วต (John Stewart) ในฐานะเป็นลูกพี่ลูกน้องของพระเจ้าเจมส์ที่ 5 เลือกสถานที่สร้างที่พักแรมตั้งอยู่บนพื้นที่ไอล์ล้อมด้วยภูเขา จำนวน 3 ลูก โดยมีชื่อเรียกว่า ภูเขาแบร์นโนโกล (Beinn Ghol) ภูเขาแบร์นอินทาร์ลมอร์ล (Beinn Itharn Morh) และภูเขาแบร์นอินน็อคอร์คูลุนน์ บัลเก็นนเฮ็นล (Beinn Coire Chruinn-bhalgeinn) เป็นพื้นที่เหมาะสำหรับการล่าสัตว์ป่า โดยถูกเรียกว่าที่ราบสูงแกลิ่นนทิลล์ (Glen Tilt) ดังภาพที่ 11 บริเวณพื้นที่นั้นเป็นพื้นที่แคบ ๆ พื้นที่ตั้งอยู่ทางตอนตะวันตกเฉียงเหนือ ห่างจากของที่ตั้งปราสาทแบร์ล (Blair) ของเอิร์ลแห่งเอเธลประมาณ 20 ไมล์ และก่อนหน้านั้นปราสาทแบร์ล (Blair) ดังภาพที่ 12 -13 ได้ถูกขยายพื้นที่เพิ่มเติมเมื่อ ค.ศ.1530 ที่ผ่านมา ทำให้สามารถเป็นที่ประทับของราชวงศ์ได้หากต้องการประทับหรือจัดงานเลี้ยงต้อนรับ การจัดการและการสร้างเต็นท์กระโจมในครั้งนี้ จอห์น สจ๊วต (John Stewart) เป็นผู้เตรียมทุกสิ่งทุกอย่างละเอียดและแม่นยำ ได้จัดกิจกรรมสันตนาการเพื่อการล่าสัตว์ในพื้นที่ป่าตามที่ได้วางแผนไว้ และเรียกการจัดงานครั้งนี้ว่า งานสังสรรค์เพื่อการล่าสัตว์ “Hunting Party” จัดขึ้นรวม 5 วันในเดือนกันยายน ค.ศ.1532 จากบันทึกได้เขียนบรรยายสิ่งของเครื่องใช้ในเต็นท์กระโจมและเตรียมพร้อมในด้านสภาพพื้นที่ตั้งรวมทั้งการเตรียมงานไว้ว่า

“มีการว่าจ้างให้เดวิด คลินตัน (David Crichton) ขนทรัพย์สมบัติมากมาย ไม่ว่าจะเป็นตุ๊กตาสีผ้า เตียง หรือทรัพย์สมบัติต่าง ๆ ที่กษัตริย์ต้องใช้เข้ามาในพื้นที่จำนวนสองตุ๊กตัม้า เป็นการสร้างพระราชวังจำลองที่สร้างสรรค์ด้วยไม้คล้ายกับเป็นพระราชวังไม้โบราณพื้นถิ่นที่มีสีเขียวงดงามตามธรรมชาติเหมาะกับบนพื้นที่ราบสูง สร้างคู่อ้อมรอบยาวประมาณ 30 ฟุต หรือ 10 เมตร และลึกประมาณ 16 ฟุต หรือ 5 เมตร เพื่อไว้เก็บปลาน้ำจืด เช่น ปลาแซลมอน (Salmon) ปลาเทร้า (trout) ปลาเพอร์ช (Perch) ปลาไพป์ (Pikes) และปลาไหล (Eels) เพื่อเตรียมไว้สำหรับปรุงอาหารมีคุณค่าทางเข้าของพระราชวังจำลองที่สร้างสรรค์ใช้สะพานซักรอกที่ลือคด้วยประตูเหล็ก”

(Lindsey R, 1604)



ภาพที่ 11 ที่ราบสูงแกลีนินท์ิลล์ (Glen Tilt) พื้นที่ของเมือง Perth-Scotland ค.ศ.1898
ที่มา : (Marilyn B, 2017)



ภาพที่ 12 (ซ้าย) ปราสาทแบร์ล (Blair) ในอดีต
ที่มา : <https://electricScotland.com/history/castles/index.htm>
(สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2565)

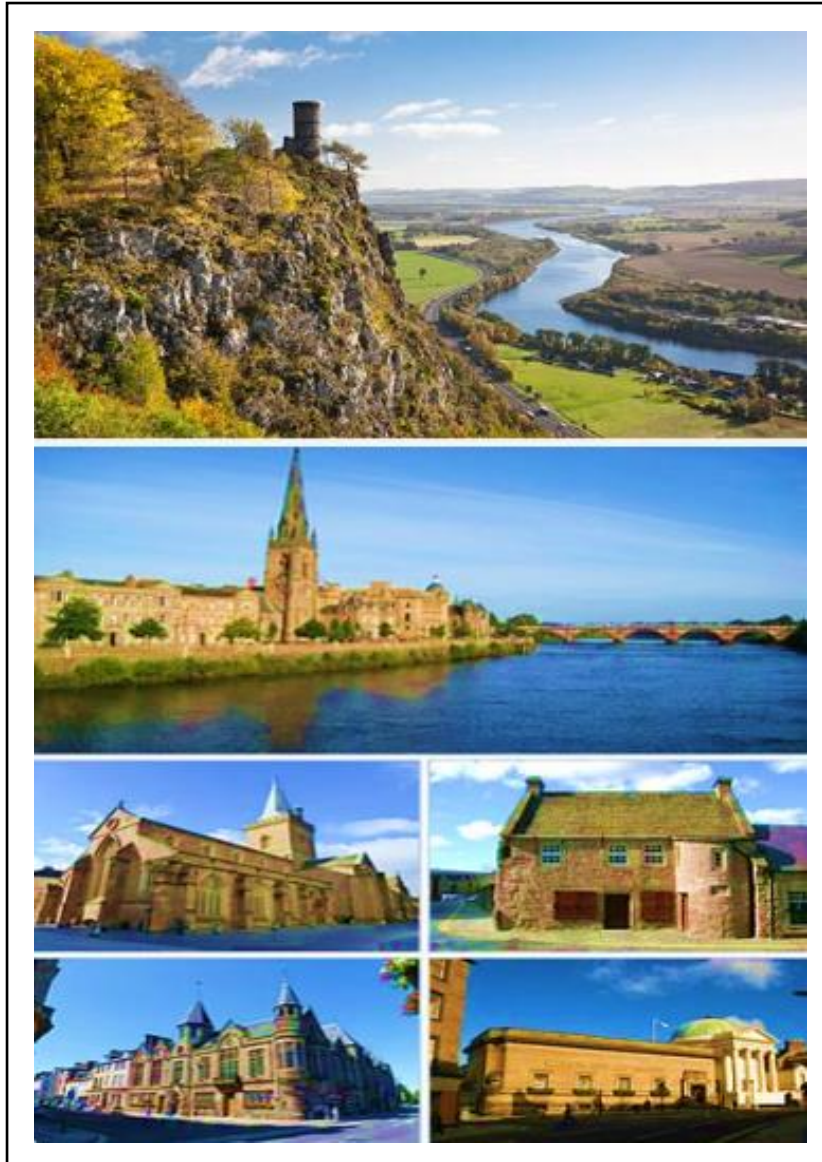


ภาพที่ 13 ปราสาทแบร์ล (Blair) แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในปัจจุบัน
ที่มา : <https://electricScotland.com/history/castles/index.htm>
(สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2565)

อีก 30 ปีต่อมา ประมาณ ค.ศ.1562 ซึ่งตรงกับพระราชินีแมรี่ (Mary Queen of Scots) พระองค์เดินทางไปที่ราบสูงแกลิ่นนัทิลล์ (Glen Tilt) ณ ตอนเหนือของเมืองเพิร์ธเชียร์ (Perthshire) ของประเทศสกอตแลนด์มีสถานที่สำคัญดังภาพที่ 14 (Lindsey R, 1604) วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางครั้งนี้ พระองค์ทรงต้องการเดินทางท่องเที่ยวพักผ่อน (Royal Holiday Tour) ทรงต้องการรู้จักสภาพพื้นที่ เรียนรู้ภูมิทัศน์ท้องถิ่น ดังที่ Donald Macmillan (ม.ป.ป.) เขียนอธิบาย บางตอนไว้ในหนังสือ เรื่อง A Short History of the Scottish People แต่อีกนัยหนึ่งพระองค์ทรงต้องการสร้างฐานอำนาจ และต้องการรู้จักผู้คนเพิ่มขึ้น ทรงให้มีหัวหน้างานเป็นผู้กำกับดูแล รูปแบบการสร้างที่พักในช่วงเวลาที่พระองค์ประทับในพื้นที่ราบสูงแกลิ่นนัทิลล์ (Glen Tilt) มีเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมจากจากเมื่อครั้งที่เกิดขึ้นในช่วงพระเจ้าเจมส์ที่ 5 ที่เคยสร้างที่พักด้วยไม้ถูกปรับเปลี่ยนให้สร้างที่พักแรมเป็น “เต็นท์กระโจม” สำหรับการพักค้างคืนในป่าและพระองค์ยังทรงจัดกิจกรรม สันทนาการล่าสัตว์ ในพื้นที่ราบสูงแกลิ่นนัทิลล์ (Glen Tilt) แต่หน้าที่การจัดงานเพื่อถวายแก่พระราชินีนั้น เป็นหน้าที่ของโดยเอิร์ลลำดับที่ 4 แห่งเอธอล (Marilyn B, 2017) กิจกรรมสันทนาการล่าสัตว์ป่า พระองค์ใช้เวลาทั้งสิ้น 14 วัน ส่วนการเตรียมอาหาร เครื่องดื่ม หรือแม้แต่กติกาของการล่าสัตว์ป่านั้น ก็ยังคงรูปแบบเดิมทุกประการ (John, 1908) รูปแบบของการสร้างเต็นท์กระโจมมีความแตกต่างในเรื่องการออกแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะที่งดงาม แต่เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมแล้ว เกิดความ น่าสนใจ คือ จุดโคลแม็กซ์ของงานเกิดขึ้นเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมของเหล่าบรรดาราชาวงศ์และก่อนจะไป จากที่นี่ได้ให้จัดการเผาพระราชวังแห่งนี้ เอกอัครราชทูตสมเด็จพระสันตะปาปากราบทูลพระราชาวา “ข้าพเจ้าประหลาดใจที่ท่านควรยอมให้พระราชวังอันงามสง่านั้นซึ่งเป็นที่ประทับของท่านถูกสร้างไว้ อย่างดีแล้วถูกไฟไหม้” ทรงตรัสตอบว่า “เป็นธรรมเนียมของคนบนที่สูงของเราเผาที่พักของตนเมื่อ พวกเขาจากไป ไม่ว่าจะที่ราบสูงหรือที่อื่นๆ ในประเทศสกอตแลนด์ และเช่นเดียวกับการสร้าง พระราชวังแห่งนี้ที่ดูเหมือนกับว่าเป็นการที่ออกแบบมาได้อย่างดีดู มีความสวยงาม มีความสง่างาม และยังทำให้รู้สึกว่ที่นี่ยังคงสร้างความประทับใจ” (Rembrandt D, 2007)

โดยสรุปแล้ว เต็นท์กระโจมในช่วง ค.ศ.1500 ที่ปรากฏหลักฐานในทวีปยุโรปมีเรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเต็นท์กระโจมเพื่อการสงคราม การประชุมทางการเมือง-การทูต การจัดงานสังสรรค์ และการสร้างเพื่อเป็นที่พักในกิจกรรมนันทนาการล่าสัตว์ (Diplomatic Meeting, Event, Outdoor Recreation Tourism and Hunting) เพราะฉะนั้น รูปแบบของเต็นท์กระโจมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้เป็นที่พักอาศัยชั่วคราวในสงคราม เพื่อการประชุมทางการเมือง การพบปะทางการทูต เพื่อการกิจกรรมกลางแจ้ง เพื่อจัดงานสังสรรค์ เพื่องานเฉลิมฉลองรื่นเริง เพื่อเดินทางท่องเที่ยว เพื่อ (วัฒนธรรม) ในการล่าสัตว์ หรือเพื่อการจัดกิจกรรมรูปแบบอื่นใดที่อาจเกิดขึ้นในช่วงเวลาว่างนั้น (Recreation as Leisure Time Activities) ย่อมเกิดประโยชน์เกิดคุณค่าในเชิงความสัมพันธ์ของ มนุษย์ (สมบัติ กาญจนกิจ, 2557) กิจกรรมล่าสัตว์ เป็นหนึ่งในกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยว

กลางแจ้งนอกเมืองที่สร้างการมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้ร่วมกิจกรรม เต็มที่กระโจมที่สร้างขึ้น หากเกี่ยวข้องกับหรือสัมพันธ์กับเหตุการณ์ สถานการณ์ดังกล่าวด้วยแล้ว ยังต้องรับหน้าที่ในการสร้างประโยชน์แก่ผู้รับผิดชอบในการจัดงานต่อไป



ภาพที่ 14 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเมือง Perthshire ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ที่มา : The Print Collector/Heritage Images via Getty images

<https://www.gettyimages.com/photos/perth-scotland>

(สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2565)

อีกนัยหนึ่ง ไม่ว่าจะเห็นที่กระโจมจะถูกสร้างขึ้นมารับหน้าที่หรือบทบาทใดก็ตาม การออกแบบและการสร้างเห็นที่กระโจมต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อใช้เห็นที่กระโจมให้เกิดประโยชน์ สูงสุดและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ยังคงสะท้อนวิถีคิดและวิถีจัดการของมนุษย์ เมื่อเห็นที่กระโจมได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์จนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เรียบร้อยแล้ว “เห็นที่กระโจม” อาจคงไว้ซึ่งบันทึกเรื่องราวที่ถูกกล่าวขานต่อกันมา ดังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในภาพ “เห็นที่และกระโจมทุ่งผ้าแห่งทอง” (Field of the Cloth of Gold) ภาพวาดดังกล่าวได้อธิบายความเป็นมาและเรื่องราวในอดีตที่งดงามและทรงคุณค่า อีกทั้งยังได้ถูกบันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์และได้กลายเป็นภาพแห่งประวัติศาสตร์ของโลกในช่วงศตวรรษที่ 15 ก็เป็นไปได้

การสร้างที่ปักเห็นที่กระโจม ในอดีตเป็นต้นแบบของการสร้างเห็นที่กระโจมเพื่อการท่องเที่ยว ในปัจจุบัน ซึ่งควรสร้างอยู่ในพื้นที่กลางแจ้งหรือพื้นที่ดังกล่าวต้องเชื่อมโยงกับธรรมชาติเกี่ยวข้องกับ พื้นฐานทางวัฒนธรรมพื้นถิ่น รูปแบบการจัดกิจกรรมในที่ปักประเภทนี้ ควรมีการชมธรรมชาติ มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาธรรมชาติเป็นหลัก (Vrtodušić Hrgović, A. M., Cvelić Bonifačić, J., & Licul, I., 2018) จึงจะทำให้ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและส่วนใหญ่ยังคงเลือกเข้าปักเห็นที่กระโจมที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นและท่ามกลางธรรมชาติมากกว่า ส่วนการออกแบบให้ควรผสมผสานกันระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรม คือสิ่งที่ยืนยันได้ว่าเป็นกลยุทธ์และควรคำนึงถึงให้เข้ากับบริบทท้องถิ่นสู่ระดับสากลได้อย่างเหมาะสม (Meng, 2021)

2.3.3 ช่วงที่สาม : เห็นที่กระโจมของชาวมุสลิมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันมีกลุ่มชาวมุสลิมเปอร์เซีย (อิหร่าน) ใช้เห็นที่กระโจมที่แสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศูนย์วัฒนธรรมสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน (กิติมา อมรทัต, 2547) พอสรุปเนื้อหาที่สำคัญและได้อธิบายไว้ว่า ประวัติศาสตร์ด้านวัฒนธรรมของที่ราบสูงอิหร่านมีมาเมื่อ 7,000-8,000 ปี เป็นการแสดงถึงภูมิปัญญาและความมีศิลปะครั้งแรกของชาวพื้นเมืองผ่านการทำถ้วยชามยุคหินใหม่ (Neolithic Age) ระยะต้น จากนั้นจึงมีการตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ราบสูงเป็นชุมชนเล็ก ๆ อาณาจักรของตนเองมาตั้งแต่ 3,000 ปี ก่อนคริสตกาล เริ่มทำการเกษตร การค้าขายซึ่งกันและกัน บริเวณที่มีชุมชนอยู่มากคือ แถบทะเลสาบอูร์มิเยส และทะเลแคสเปียน ชาวเปอร์เซียมีศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม เมื่อมีที่อยู่อาศัยก็จะมีผู้กรรามาโดยตลอด จนกระทั่งช่วงศตวรรษที่ 7 ถึงต้นศตวรรษที่ 10 ชาวเปอร์เซียจึงได้ย้ายไปตั้งหลักแหล่งใหม่ในแคว้นพาร์สและได้สำเร็จ กษัตริย์ที่เป็นรู้จักคือ พระเจ้าไซรัสที่ 2 แห่งเปอร์เซียเรียกกันว่า พระเจ้าไซรัสมหาราช และยังมีกษัตริย์เปอร์เซียอีกหลายพระองค์ที่สร้างคุณูปการให้ชาวมุสลิมเปอร์เซีย ในช่วงที่ราชวงศ์บูยิด (Buyid) ได้ปกครองอาณาจักรเปอร์เซียและกำลังรุ่งเรือง

มากสามารถขยายอำนาจไปทางตะวันตกถึงเมโสโปเตเมียจนกระทั่งต่อมาชาวเปอร์เซียหันมาสนใจ ศิลปะวิทยาการเป็นอย่างมาก จึงเป็นสมัยที่เจริญด้วยวัฒนธรรม โดยมีอะบูฮามิด อัลอะซาซาลี (al-Ghazali) เป็นนักปรัชญา นิซามอัล-มุลค์ (Nizam-al-mulk) รัฐบุรุษและอุมร์ คัยยาม (Umar-Khayyam) นักวิทยาศาสตร์และกวี เป็นคนสำคัญและลัทธิซุนนี ศิลปะวิทยาการรุ่งเรืองมากในสมัยนี้ ผลผลิตทางด้านวัฒนธรรมที่ดีที่สุด แต่เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเมื่อพวกมองโกลเข้ามารุกรานในปี ค.ศ.1220 ราชวงศ์ที่ปกครองจึงแตกไปหลังจากนั้น 50 ปี เจนกิสข่านก็ข้ามที่ราบสูงมาทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากเกิดการฟื้นตัวอย่างช้า ๆ และบางเมืองอย่างนิซาปูร์ไม่ฟื้นอีกเลย ต่อมาชาวเปอร์เซียในสมัยราชวงศ์ศอฟวีเยร์เริ่มติดต่อค้าขายกับชาวยุโรป มีความสัมพันธ์ทางการค้าและมี “นักท่องเที่ยว” ไปเยือนดินแดนเปอร์เซีย ได้มีการปรากฏข้อความในหนังสือของสเปนเซอร์ เซคเปียร์ มิลตัน (Spencer Shakespeare Milton) และคนอื่น ๆ ชาวเปอร์เซียมีรากเหง้าอยู่ในชุมชนชนบท มีความเป็นเอกราชในท้องถิ่น มีชื่อเสียงในเรื่องสินค้าเฉพาะถิ่น รักษาระบบนิยมประเพณี เสื้อผ้า ศิลปะ และงานฝีมือของแต่ละถิ่นไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ศิลปะที่มีชื่อเสียงได้แก่ เครื่องปั้นดินเผา สถาปัตยกรรมที่เรียกว่า ซิกูแรตหรือหอปิรามิต ประติมากรรม เช่น แจกันทำด้วยหิน อารูธที่ทำด้วย บรอนซ์(ทองแดงผสมดีบุก) เป็นต้น ชาวเปอร์เซียมีภูมิปัญญาในการสร้างอาคารบ้านเรือน คือ สถาปัตยกรรมที่สร้างไม่ต้องใช้สถาปนิก โดยต้องมีสภาพ 3 อย่าง คือ ความสะดวกสบาย ความมั่นคง แข็งแรง และความงาม เนื่องจากที่ราบสูงอิหร่านมีอากาศร้อนสูงและหนาวจัดในบางเวลา วัสดุที่ใช้สร้างบ้าน คือ โคลน บ้านที่สร้างราวกับว่าเป็นหลังคาทรงโดมที่อยู่เรียงรายติดกันเหมือนกับฟองน้ำ ในสมัยราชวงศ์ศอฟวีเยร์ (Safavid) พบเห็นการสร้างที่พักอาศัยด้วยกระโจมซึ่งได้เขียนบรรยายไว้ว่า

“วัฒนธรรมอิหร่าน ทอผ้าไว้เพื่อเอาไว้แขวนตามถนนและปูทางเดิน หรือเอาไว้บุหรือคลุมกระโจม ด้วยชีวิตชาวเผ่าชาวเปอร์เซีย มีนัยย้อนไปเป็นพัน ๆ ปี กระโจมจึงเป็นส่วนหนึ่งของฉากชีวิต ของชาวเปอร์เซีย ไม่ว่าจะเป็ชนเผ่าเร่ร่อน ซึ่งจะทำให้ย้ายที่อยู่ ได้ง่าย หรือผู้ปกครองนครที่มีชีวิตถึงเร่ร่อน ต้องเดินทางบ่อย ๆ และต้องนำเอากระโจมไปในการสู้รบด้วย หรือมีฉะนั้นก็ออกขุนนาง ในกระโจมหลังใหญ่ ๆ รูปแบบกระโจมจึงปรากฏภาพต่าง ๆ ในภาพเขียนตั้งแต่สมัยตรีมูร์มากกลางถึงคริสตวรรษที่ 16”

(กิติมา อมรทัต, 2547)

ศิลปะในพื้นพรมและศิลปะบนผืนผ้า คือ สิ่งหนึ่งที่แสดงเอกลักษณ์และตัวตนของชาวเปอร์เซียซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในพ้อคำ กลุ่มคนค้าขาย หรือแม้แต่นักท่องเที่ยว งานทอพรมในจักรวรรดิอิหร่านมีประวัติอันยาวนานตั้งแต่ในสมัยอะคามินิด มีเมืองโบราณชื่อ ซาร์ดิส (Sardis) อยู่ภายใต้การปกครองของเปอร์เซีย มีชื่อเสียงในการทำพรมทั้งพรมปักและพรมผูกปม ในประมาณ ค.ศ.1500 - ค.ศ.1600 แหล่งผลิตพรมมีหลายเมือง เช่น พรมเมืองตะบรีซ (Tabriz) พรมเมืองกอซวิน (Qazvin) พรมอิสฟาฮาน (Isfahan) พรมซาร์ (Shar) พรมอับบาส (Abbas) พรมเมืองกิริมาน (Kiriman) พรมเมืองนี้มีชื่อเสียงมากมีลวดลายเป็นกลมใหญ่ตรงกลางมีภาพสัตว์ต่อสู้กันอย่างนกฟีนิกซ์และมังกร มีสีสันที่งดงามมากมายดูมีชีวิตชีวา พรมเมืองเฮรอด (Herat) มักจะมีสีแดงอมชมพูเต็มไปด้วยลายดอกไม้ใบไม้ สวนเปอร์เซียมักจะมีกำแพงหรือรั้วล้อมรอบ ส่วนประกอบที่สำคัญคือ น้ำและร่มเงา ต้นไม้ คือ ต้นจันทร ต้นไซเปรส ต้นหม่อนและต้นปีตาสิโอ บางครั้งเป็นภาพตำนานของอิหร่านมีภาพอูฐ ลายผ้ารูปสวนดอกไม้ คือ “ความคิดพื้นฐานอันเป็นหนึ่งวัฒนธรรมอิหร่านทั้งหมด” (กิติมา อมรทัต, 2547) นอกจากพรมที่ใช้เป็นวัสดุที่ใช้ในกระโจมแล้วยังมี ศิลปะบนผืนผ้าของชาวเปอร์เซียได้รับมรดกตกทอดได้ผลิตผ้าที่มีคุณภาพสูงและคุณภาพดีเยี่ยม ไม่ใช่เพียงเพราะใช้เป็นที่อยู่อาศัย (กระโจม) ใช้เป็นเครื่องตกแต่งและเป็นเครื่องแต่งกายเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องแสดงถึงสถานภาพและความมั่งคั่งได้ด้วย ในสมัยรัชกาล วาร์ เฆาะมาสป์ (ค.ศ.1524-1576) มีเมืองกาซาน เป็นเมืองที่สำคัญที่สุดในเรื่องการทอผ้า การส่งออกผ้าฝ้ายยกดอก ผ้าต่วน ผ้ากำมะหยี่และพรมไหม ดังตัวอย่างลวดลายพรมของชาวเปอร์เซีย ดังภาพที่ 15 - 17



ภาพที่ 15 พรมปาซีริก (ซ้าย) และลายพรมอาร์ดาบิล (ขวา)

ที่มา : <https://www.little-persia.com/rug-guides/rug-history>.

(สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2565)



ภาพที่ 16 ผ้าที่มีลวดลายอะราบาสก์ (Arabesque)

ที่มา : Floral Arabesque Carpet. (n.d.). [Images]. In Floral Arabesque Carpet [69.244].

[The Metropolitan Museum of Art](https://www.metmuseum.org/)

<https://jstor.org/stable/community.18710836> (สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2565)



ภาพที่ 17 ลวดลายพรมของชาวเปอร์เซีย

ที่มา : (Yazdani M, 2008)



ภาพที่ 18 ชีวิตในค่ายพัก, จากคัมเชย์ ขอวานิชอมิ เขียนลอกเพื่อถวายแด่ซาร์ห์ ตาร์ห์มาสบี
 เป็นศิลปะย่อส่วนโดยฝีมือมีร์ ซัยยิดอาลี ตะบริซ ค.ศ.1540 พิพิธภัณฑ์ศิลปะฟอกซ์
 มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เคมบริจด์ แมสซาชูเซต
 ที่มา : กิติมา อมรทัต. (2547)

นอกจากนี้ “ชาวมุสลิมเติร์ก” ผู้ครองอาณาจักรออตโตมาน (Ottoman) ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม เป็นดินแดนอยู่อาศัยของชาวมุสลิม (ในปัจจุบัน คือ ประเทศตุรกี) ในอดีตสวน ใหญ่มักจะเรียกหัวหน้าหรือผู้นำว่า สุลต่าน จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัย พบว่า เติ่นท์กระโจมของ ชาวมุสลิมเติร์ก เป็นเต็นท์กระโจมทรงกลมที่เรียกว่า “เยิร์ต” (yurt) ถูกใช้โดยเผ่าเร่ร่อนในมองโกเลีย และเอเชียกลาง (Zámolyi, 2014) การใช้เต็นท์กระโจมของชาวเติร์กนั้น เริ่มแรกในปี ค.ศ.1299 มี วัตถุประสงค์ของการใช้เต็นท์กระโจมเพื่อการสงคราม ต่อมาจึงใช้เพื่อการจัดงานพระราชพิธีหรือ พิธีกรรม งานเฉลิมฉลอง และการเดินทางท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมตกปลา (Fishing trip) ขององค์ สุลต่าน เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าเต็นท์กระโจมเป็นส่วนหนึ่งของวิถีวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ของชาวมุสลิม เติร์ก อาณาจักรออตโตมาน (Ottoman) มีประวัติศาสตร์อันยาวนานเฉกเช่นเดียวกันกับหลาย อาณาจักรหรือจักรวรรดิอื่น ๆ มีประวัติศาสตร์การสร้างชาติอันยาวนาน ดังที่ คอสมอส (2560) และ อนันตชัย จินดาวัฒน์ (2556) จากการศึกษาข้อมูลข้อความบางตอนที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจดังนี้

อาณาจักรออตโตมาน (Ottoman) มีสุลต่านเมห์เมตที่ 2 เป็นผู้นำขึ้นครองบัลลังก์ในฐานะผู้ แข็งแกร่งของอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ในแคว้นอนาโตเลียและบัลกาเรีย สุลต่านเมห์เมตที่ 2 พยายามเจรจา ให้เกิดสันติกับกรุงคอนสแตนติโนเปิลหรือโรมันตะวันออกของกรุงโรม แต่ก็ไม่เป็นผลดีทำให้เกิด สงครามต่อสู้และยึดเมืองขึ้น จนกระทั่งในปี ค.ศ.1453 สุลต่านเมห์เมตที่ 2 ผู้รบและขยายอำนาจ จนกระทั่งยึดกรุงคอนสแตนติโนเปิลได้สำเร็จ หลังจากการล่มสลายของจักรวรรดิไบเซนไทน์แล้ว ทรง สร้างอาณาจักรออตโตมานที่ยิ่งใหญ่ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา จากอดีตกล่าวคือ ชาวมุสลิมเติร์ก ที่เคย เป็นชนเผ่าที่เร่ร่อนได้ลงหลักปักฐานที่เมืองนี้และทำให้เมืองเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก สุลต่านเมห์ เมตที่ 2 ทรงให้เปลี่ยนชื่อ กรุงคอนสแตนติโนเปิล เป็น อิสลามบูล (ภายหลังเมื่อสถาปนาสาธารณรัฐ ตุรกีในปี ค.ศ.1923 จึงเปลี่ยนชื่อเป็น อิสตันบูล ในปัจจุบัน) พระองค์ทรงเปลี่ยนโบสถ์ฮาเจีย โซเฟีย (Hagia Sophia) เป็นมัสยิดในศาสนาอิสลาม (ปัจจุบันเป็นหนึ่งในเจ็ดสิ่งมหัศจรรย์ของโลก) และ ทรงได้รับการขนานนามว่า ฟาติห์เมห์เมต (Fatih Mehmet) หมายถึง ผู้พิชิต (The Conqueror) (อนันต ชัย จินดาวัฒน์, 2556) หรือ ผู้ครอบครอง (The Conqueror) (คอสมอส, 2560) และต่อจากนั้นยัง รุ่งเรืองถึงขีดสุดในยุคของสุลต่านสุไลมาน ผู้ยิ่งใหญ่ ทำให้อาณาจักรออตโตมานเจริญรุ่งเรืองด้วยอารย ธรรมมายาวนานถึง 300 ปี จนกระทั่งเข้าสู่ยุคเสื่อมและล่มสลายในที่สุดเมื่อเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 1

ชาวมุสลิมเติร์กของอาณาจักรออตโตมาน (Ottoman) จะสร้างเต็นท์กระโจม เพื่อป้องกันลม พายุและหิมะ โดยเป็นทรงกลมโครงทำด้วยไม้ อุปกรณ์เครื่องใช้ภายในจะประกอบไปด้วยเบาะนุ่มนึ่ง สบาย ปูพรม ผ้า่านที่มีสีสันสวยงาม หมอน แก้ว บังลังค์นั่ง ทางเข้าอยู่ด้านหน้าที่เปิดกว้าง ส่วน ด้านหลังจะมองเป็นวิว ไม่ว่าจะเป็นการจัดงานเฉลิมฉลองด้วยโอกาสใด เช่น การเดินทางท่องเที่ยว ในช่วงวันหยุดทั้งในเมืองหรือนอกเมืองอิสตันบูล จะเป็นจุดพักผ่อนนั่งนันทนาการแถวแม่น้ำคาร์กิทันท์ (Kagithane) ใกล้บริเวณแหลมฮอห์น (Golden Horn) ซึ่งเป็นสถานที่ที่ได้รับความนิยมมากในการนั่ง

พักผ่อนหย่อนใจ (Picnic) ยิ่งในช่วงที่มีงานเทศกาลจะมีการสร้างเต็นท์เป็นพัน ๆ เต็นท์ เพื่อการท่องเที่ยว กิจกรรมนันทนาการ เฉลิมฉลองรื่นเริง ชมความยิ่งใหญ่ของเมืองและอาณาจักร จึงสรุปได้ว่าเต็นท์กระโจมจากมองโกล มีอิทธิพลต่อชาวเปอร์เซียและชาวเติร์ก เต็นท์และกระโจมจะต้องตกแต่งอย่างงดงาม โดยจะถูกสร้างสรรค์อย่างวิจิตรบรรจง ใ้หาดงามดูเต็นท์ของเหล่าบรรดาราชาวงศ์ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอารยธรรมอันรุ่งเรืองของอาณาจักรออตโตมัน (Nurhan Atasoy, 2000; Yildirim, 2019) ดังภาพที่ 18 - 19



ภาพที่ 19 ลายผ้าบนหลังคาของเต็นท์กระโจมยุคออตโตมัน
ที่มา: (Dimmig, A, 2014)

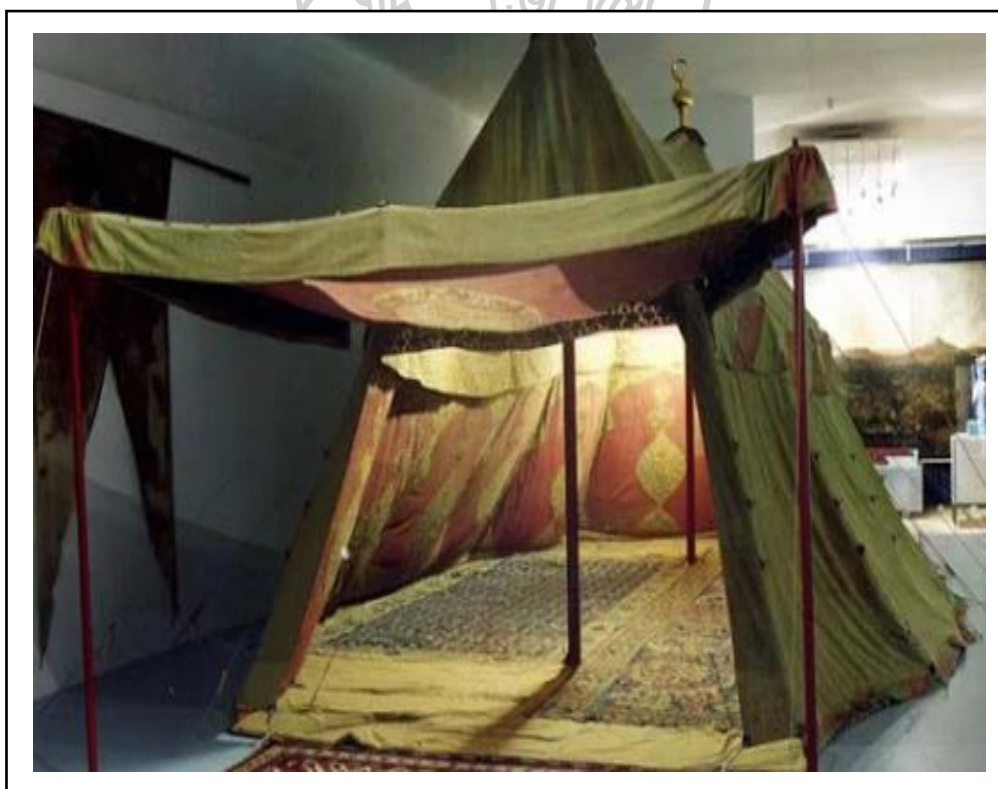
ในปี ค.ศ. 1566 มีการบันทึกถึงเรื่องราวของเต็นท์กระโจมเพื่องานพระราชพิธีของ การสวรรคตของสุไลมาน ซึ่งเป็นครั้งสำคัญที่มีการสร้างเต็นท์และเต็นท์กระโจมขนาดใหญ่มหึมาในเมืองหลวง พร้อมกับการตกแต่งเต็นท์ที่มีความงดงามดูดังพระราชวังหลวง (Nurhan Atasoy, 2000) และใน ค.ศ.1599 เต็นท์กระโจมเป็นมรดกภูมิปัญญาและมีส่วนสำคัญของวิถีชีวิตชาวมุสลิมเติร์ก

เต็นท์กระโจมนอกจากจะถูกใช้เพื่อการสงครามแล้ว พบว่ามีการใช้เต็นท์กระโจมและเต็นท์กระโจมขนาดใหญ่ ถูกสร้างเพื่อเป็นสถานที่จัดงานเฉลิมฉลองและงานเทศกาลรื่นเริงในหมู่ราชวงศ์ชั้นสูง เป็นสถานที่พักชั่วคราวเมื่อมีการเดินทางขององค์สุลต่าน (Sultan's Venues for Wars, Events, Celebrations and Travels) ในขณะที่ชนชั้นลำดับล่างบางกลุ่มต่างใช้เพื่อเป็นที่พักอาศัย การสร้างเต็นท์กระโจมในช่วงเวลาขณะนั้นมีการสร้างเต็นท์กระโจมตามวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น การสร้างเต็นท์กระโจมสำหรับองค์สุลต่านในยุคนั้น มีเอกลักษณ์เฉพาะตามวิถีวัฒนธรรมและอารยธรรมอันรุ่งเรืองของชาวมุสลิมเติร์ก มีการใช้ผ้าคลุมอย่างดีใช้ผ้าที่มีราคาแพง มีการปูพรม และใช้เฟอร์นิเจอร์มากมายเพื่อให้ไว้ใช้สอย ซึ่งดูราวกับว่าเต็นท์กระโจมที่สร้างขึ้นมานั้น คือ พระราชวังที่มีความงดงาม มีความหรูหราโอ้อ่าและยิ่งใหญ่ (MacLeod, 2017; Teja Korosec, 2018) และในบางโอกาสที่ต้องสร้างที่พักรชั่วคราว ประมาณ ค.ศ.1673 พบว่าได้มีการขนย้ายเต็นท์กระโจมของสุลต่านโดยใช้อูฐมีจำนวนถึง 600 ตัว (Nurhan Atasoy, 2000) ดังภาพที่ 20 - 21



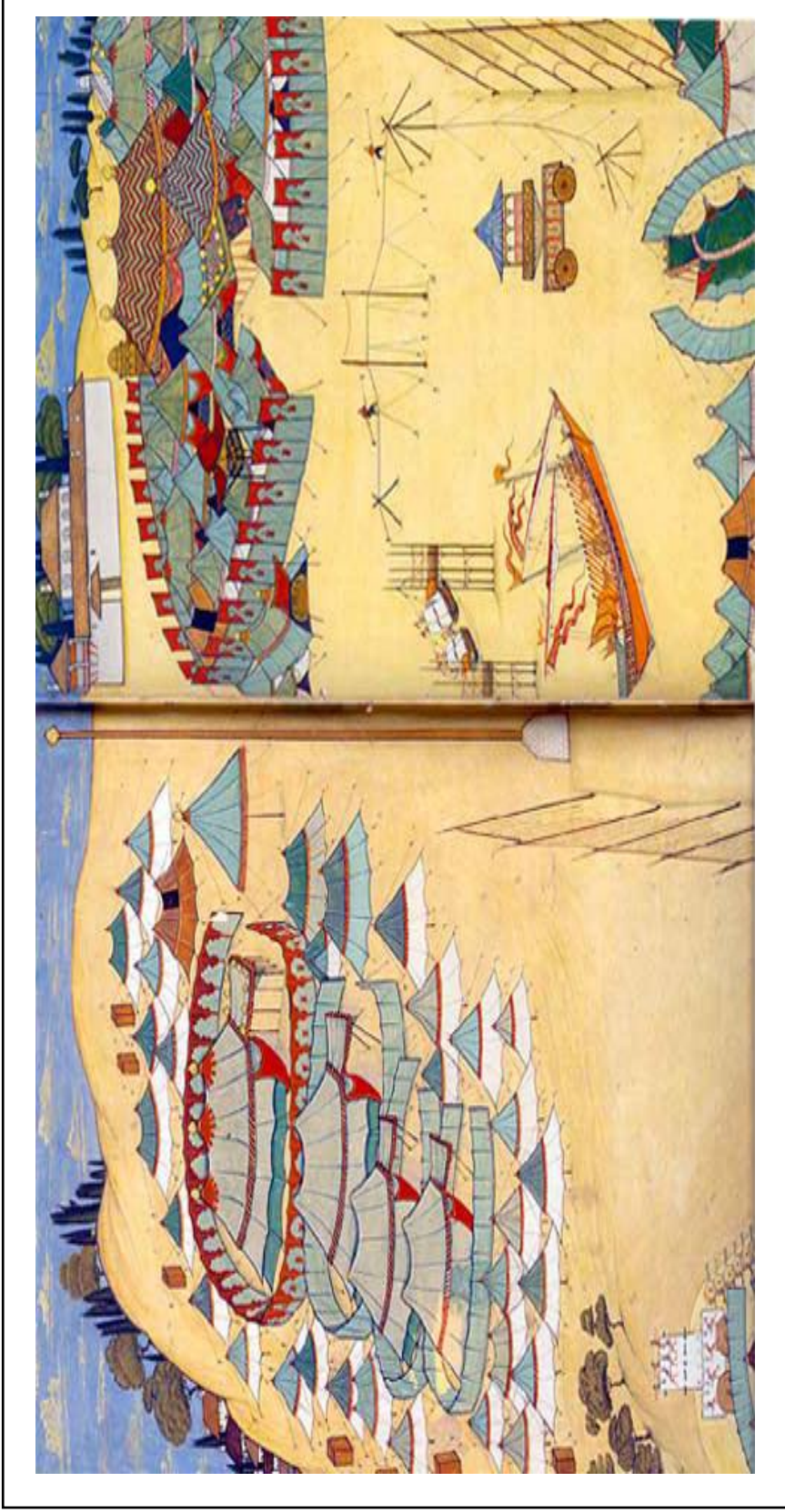
ภาพที่ 20 ลายผ้าด้านในของเต็นท์กระโจมยุคออตโตมัน
ที่มา : <https://jb.camp/blog> (สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2565)

ต่อมาใน ค.ศ. 1720 เต็นท์กระโจมถูกสร้างขึ้นอีกครั้ง คราวนี้นับเป็นการสร้างครั้งที่ยิ่งใหญ่ มาก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสถานที่จัดงานเฉลิมฉลองและงานเทศกาลรื่นเริง เหตุการณ์ในครั้งนั้น พบว่ามีการสร้างเต็นท์กระโจมบริเวณโดยรอบช่องแคบบอสฟอรัส เนื่องในโอกาสเข้าสู่หน้าของโอรส สุลต่านอาห์เหม็ดที่ 3 เรียกว่าเป็น เมืองแห่งเต็นท์กระโจม (Tents City) ดังภาพที่ 22 ใช้ระยะเวลาในการจัดงานถึง 15 วัน มีการเชิญคณะทูตจากออสเตรีย การจัดงานเฉลิมฉลองแสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ มีเต็นท์กระโจมสำหรับจัดเลี้ยง มีเต็นท์กระโจมสำหรับคนผลิตปืนใหญ่ (นักประดิษฐ์ปืนใหญ่) ส่วนเต็นท์กระโจมของราชวงศ์ยอดปลายเสาะจะหุ้มด้วยทองปิดล้อมด้วยผ้า มีการสร้างหอคอยจำลองที่ แสดงถึงความยุติธรรม เต็นท์กระโจมแต่ละเต็นท์ในครั้งนั้น แสดงถึงสถาปัตยกรรมอันงดงามพร้อมถูก วาดเป็น “ภาพเขียน” แสดงเรื่องราวของเต็นท์กระโจมซึ่งเป็นสัญลักษณ์และเป็นส่วนหนึ่งของมรดก ทางวัฒนธรรมของอาณาจักรออตโตมานอันยิ่งใหญ่และรุ่งเรือง ในภาพเขียนแสดงถึงพลังความเข้ม แข็งของเหล่าบรรดาทหารขององค์สุลต่านและถือเป็นภาพเขียนการจัดงานเฉลิมฉลองที่เป็นผลงานชิ้น เอกในสมัยของพระองค์ (Amelia S, 2019)



ภาพที่ 21 การบูรณปฏิสังขรณ์ในของเต็นท์กระโจมยุคออตโตมัน

ที่มา : <https://jb.camp/blog> (สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2565)



ภาพที่ 22 ภาพวาดเต็นท์กระโจมบริเวณค่ายของแคปตันพรอร์สเนืองในโอกาสเข้าสู่พื้นที่ของโอรสสุลต่านอาห์เหม็ดที่ 3 ประมาณ ค.ศ. 1720
ที่มา : (Amelia. S, 2019)



ภาพที่ 23 เต็นท์กระโจมของชาว Nomad Turkish
ที่มา : <https://www.theblacktentproject.com>. (สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565)



ภาพที่ 24 เต็นท์กระโจมเพื่อการท่องเที่ยวสมัยใหม่ของชาว Turkish
ที่มา : <https://blog.turkishairlines.com/en/turkeys-best-glamping-areas>.
(สืบค้นเมื่อ 13 พฤษภาคม 2565)

โดยสรุป ชาวมุสลิมเปอร์เซีย (อิหร่าน) และชาวมุสลิมเติร์ก (ออตโตมาน) สองอาณาจักรนี้ใช้เต็นท์กระโจมที่สะท้อนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งได้รับการดทอจากรุ่นสู่รุ่นต่าง แสดงให้เห็นถึงอารยธรรมของชาวมุสลิมที่เรียกได้ว่าเป็น “มรดกทางวัฒนธรรม” อันทรงคุณค่า และตรงกับคำจำกัดความตามอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) พ.ศ.2546 ดังที่ พลับพลึง คงชนะ ได้อธิบายไว้ว่า มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ หมายถึง การปฏิบัติ การเป็นตัวแทน การแสดงออก ความรู้ ทักษะ เครื่องมือ วัตถุ สิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมอันเป็นผลจากสิ่งเหล่านั้น ซึ่งชุมชน กลุ่มคน และในบางกรณีปัจเจกบุคคล ยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของตน มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งเป็นสิ่งซึ่งชุมชนและกลุ่มคนสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน เป็นปฏิสัมพันธ์ของพวกเขาที่มีต่อธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของตนและทำให้คนเหล่านั้นเกิดความรู้สึกมีอัตลักษณ์และความต่อเนื่อง (พลับพลึง คงชนะ, 2562)

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาวมุสลิมเปอร์เซีย (อิหร่าน) ยังคงเป็นหลักฐานที่สำคัญดังภาพที่ 18 ซึ่งปรากฏ “กระโจม” ชีวิตในค่ายพักของมีร์ซัสยิด อาลี ซึ่งภาพถ่ายพักของชนเผ่าเร่ร่อนซึ่งมีกระโจมสีหลังได้นำทั้งพรมและผืนผ้า ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาตินำมาประกอบของกระโจม โดยหลังหนึ่งคลุมด้วยผ้าที่มีลวดลายอะราบาสก์ (Arabesque) อีกหลังหนึ่งคลุมด้วยพรมปูพื้น ส่วนหลังสีขาวมีลวดลายเขวอนไว่ด้านข้าง ในกระโจมหลังใหญ่มีเสาตรงกลางนั้นบุด้วยผ้าหลายรูปโค้งแหลมคล้ายกับลวดลายบนกระโจมตุรกี ที่พื้นที่ปูด้วยพรมซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชาวมุสลิมเปอร์เซีย (อิหร่าน) ยังคงคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและศิลปะวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างเหนียวแน่น ถึงแม้ว่าเวลาจะล่วงเลยมาอย่างยาวนานแล้วก็ตาม ดังนั้นจึงทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์

ในขณะที่เต็นท์กระโจมของชาวมุสลิมเติร์ก (ออตโตมาน) เป็นเต็นท์กระโจมทรงกลมที่เรียกว่า “เยิร์ต” (yurt) มีต้นแบบมาจากชนเผ่าเร่ร่อนในมองโกเลียและแถบเอเชียกลาง (Zámolyi, 2014) การใช้เต็นท์กระโจมของชาวเติร์กนั้น เริ่มแรกในมิวตลุดประสงค์ของการใช้เต็นท์กระโจมเพื่อการสงคราม ต่อมาจึงใช้เพื่อการจัดงานพิธีกรรม งานเฉลิมฉลองรื่นเริง และการเดินทางท่องเที่ยว (Fishing trip) ขององค์สุลต่าน จากการศึกษาค้นคว้าทั้งสองอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ ต่างก็ใช้เต็นท์กระโจมที่เป็นมรดกภูมิปัญญาของวัฒนธรรมของตนเอง ในหลากหลายวัตถุประสงค์และยิ่งในปัจจุบันถูกประยุกต์ใช้เพื่อการท่องเที่ยว หรือเพื่อการอันใดก็ตาม เต็นท์กระโจมของชาวมุสลิมที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเหล่านี้ ยังคงต้องได้รับการสงวนรักษาและสืบทอดเอกลักษณ์มรดกภูมิปัญญาตามวัฒนธรรมวิถีดั้งเดิมของตน ซึ่งการท่องเที่ยวในโลกมุสลิมยุคใหม่ทั้งชาวมุสลิมเปอร์เซีย (อิหร่าน) และชาวมุสลิมเติร์ก (ออตโตมาน) ยังคงต้องใช้เต็นท์กระโจมดัดแปลงเป็นที่พักผ่อนสำหรับ

นักท่องเที่ยว ดังภาพที่ 23 – 24 เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ อารยธรรมที่ยิ่งใหญ่และความเจริญรุ่งเรืองดังเมื่อครั้งในอดีตได้อย่างภาคภูมิใจอย่างยั่งยืนไปอีกตราบนานเท่านาน

2.3.4 ช่วงที่สี่ : เติบโตกระโจนที่พักรวมเพื่อการท่องเที่ยวในศตวรรษใหม่

เริ่มต้นในช่วง 1900 เป็นต้นมา เรียกได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวในศตวรรษใหม่ เริ่มจากการใช้เต็นท์กระโจมสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยว มีการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสำรวจป่าและใช้ชีวิตแบบหรูหราท่ามกลางธรรมชาติ การท่องเที่ยวแบบแคมป์ปิ้ง (Camping Tourism) จึงต้องมีความสะดวกสบายหลุ่รารวกับพักอยู่ที่บ้านของตนเอง (Yildirim, 2019) การท่องเที่ยวแบบซาฟารีทัวร์ มีจุดเริ่มต้นที่ทวีปแอฟริกา พบว่ามีการใช้เต็นท์กระโจมเป็นที่พักอาศัยและได้กลายเป็น "กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ต้องทำ" ในหมู่ชาวอเมริกันและชาวอังกฤษที่ร่ำรวย (Vrtodusić Hrgović, 2018) ดังภาพที่ 25 ด้วยเหตุผลที่ทวีปแอฟริกาที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติและมีสัตว์ป่าที่มีจำนวนมากมายให้เลือกชม

นอกจากนี้ ประเทศที่ตั้งอยู่ในทวีปแอฟริกา นั้น พบว่า หลายประเทศต่างพึ่งพาการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นที่มาของการสร้างงานสร้างอาชีพจึงทำให้คนประเทศดังกล่าวมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น การท่องเที่ยวแบบซาฟารี จึงเป็นหนึ่งในธุรกิจที่สำคัญของทวีปแอฟริกาที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นตั้งแต่ชนเผ่าจนกระทั่งกลุ่มนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จากความสำคัญของสภาพภูมิประเทศ สภาพพื้นที่ ภูมิศาสตร์กายภาพ สภาพทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรมพื้นถิ่นและงานศิลปะของชาวแอฟริกัน มีความน่าสนใจในเชิงการท่องเที่ยวอย่างยิ่ง ทำให้นักท่องเที่ยวจึงปรารถนาที่จะเดินทางสำรวจแอฟริกาและใช้ชีวิตเข้าพักเต็นท์กระโจมที่มีเอกลักษณ์ในทวีปนี้กันมากมาย และทำไมทวีปแอฟริกาจึงเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวแบบซาฟารีของโลก ดังนั้นจึงต้องทำการค้นคว้าศึกษาและสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในทวีปแอฟริกา ดังที่ ธนู แก้วโอภาส (2548) สรุปข้อมูลได้พอสังเขปดังนี้

แอฟริกา เป็นทวีปใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลก ทางด้านเหนือของทวีปจรดทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทางตะวันตกจรดมหาสมุทรแอตแลนติก ทางตะวันออกจรดทะเลแดง และมหาสมุทรอินเดีย ทางด้านใต้จรดบริเวณเชื่อมต่อระหว่างมหาสมุทรแอตแลนติกกับมหาสมุทรอินเดีย ในสมัยโบราณชาวกรีกเรียก ชาวแอฟริกาว่า ลิเบีย (Libya) และโรมันส์แอฟริกา (Roman Africa) คำว่า Africa เามาจากภาษาลาติน Aprica แปลว่า เต็มไปด้วยแสงแดด หรือมาจากภาษากรีกแปลว่า เต็มไปด้วยความหนาวเย็น

การสำรวจและการตั้งถิ่นฐาน เริ่มมีเข้ามาตั้งแต่ชาวกรีกและโรมัน (630 ปี ก่อนคริสตกาล) อาหรับ(ค.ศ.640) โปรตุเกส (ค.ศ.1394-1460) อังกฤษ (ค.ศ.1533) ดัชท์ (ค.ศ.1595) การผจญภัยเข้าสู่ป่าลึกของแอฟริกาของนักล่าอาณานิคมเริ่มต้นอย่างเป็นระบบ เริ่มมีการจัดตั้ง “สมาคมแอฟริกา” ขึ้นมา โดยมีนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการของอังกฤษ และเริ่มสำรวจแม่น้ำไนเจอร์ในปี ค.ศ.1788

จากครั้งนั้นเอง จึงเริ่มกลายเป็นกิจกรรมสำรวจพื้นที่ยอดนิยมในเวลาต่อมา รูปแบบที่อยู่อาศัยดั้งเดิมจะเป็นหมู่บ้านไม่ถาวร เพราะต้องย้ายไปบริเวณพื้นที่เพาะปลูกอยู่เสมอ รูปแบบการสร้างที่พักอาศัย “บ้านจะสร้างด้วยโคลน” (บ้านดิน) หลังคามุงจากหรือใบจากต้นปาล์ม หรือในชูดานสร้างที่พักอาศัยด้วย “กระท่อม” เช่น กระท่อมของชาวทิว หรือ บ้านทรงจัตุรัสที่ทำด้วยโคลนของชาวโลโลลี มีลักษณะเป็นหลังคาเรียบมีไม้ค้ำรองรับน้ำหนัก หรือบ้านกระท่อมในทะเลสาบของชาวเบนิน เป็นต้น (ธนู แก้วโอภาส, 2548)

ทวีปแอฟริกามีภูเขาไฟมากมาย ภูเขาไฟบางลูกปัจจุบันเป็นภูเขาไฟดับแล้ว เช่น ภูเขาไฟกิลีมันจาโร ภูเขาเคนยา และภูเขาเอลกอน รวมทั้งยอดเขาในเทือกเขาวิรินกาทางตะวันออก ส่วนทางตะวันออกของทวีป มีทะเลสาบมากมาย เช่น ทะเลสาบบรูคอล์ฟ ทะเลสาบเนียซา ทะเลสาบเอตเวิร์ด ทะเลสาบวิลี และทะเลสาบแกนยิกา มีแม่น้ำเป็นน้ำที่ยาวที่สุด 4 สายของทวีปแอฟริกา คือ แม่น้ำไนล์ (สายยาวที่สุดในโลก) แม่น้ำคองโก แม่น้ำไนเจอร์ และแม่น้ำแซมเบีย แต่แม่น้ำเหล่านี้มีโตรกผาสูงชัน การพัฒนาในเส้นทางการคมนาคมทางน้ำจึงล่าช้ากว่าทวีปอื่น ๆ ถึงสภาพอากาศค่อนข้างร้อน แต่ก็มีความหลากหลายในด้านภูมิอากาศ มีทั้งร้อนจัดหรือหนาวจัด มรดกทางประวัติศาสตร์ของแอฟริกาซึ่งเกิดจากอิทธิพลต่าง ๆ เป็นการกำหนดรูปแบบทางวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาส่วนใหญ่เกิดจากชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิมในทวีปแอฟริกา ดั้งเดิมแอฟริกามีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง เพราะมีชนเผ่าประมาณ 3,000 เผ่า รูปแบบทางวัฒนธรรมยังคล้ายคลึงกันบ้างและแตกต่างกันบ้าง เช่น ชนเผ่ามาไซ ชาวโลอู ชนเผ่าโออิกิ เผ่าปิ๊กมี ที่อาศัยอยู่บนบก และเผ่ามารินา เผ่ามาลาโกไซ ที่อาศัยอยู่ที่เกาะมาดากัสการ์ เป็นต้น (ธนู แก้วโอภาส, 2548) นอกจากสภาพพื้นที่ของธรรมชาติที่งดงามและชนเผ่าต่าง ๆ เหล่านี้ ต่างเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวและนักเดินทางต้องการเข้ามาสำรวจดินแดนแห่งนี้สักครั้งหนึ่ง

แอฟริกา ในด้านความเชื่อและศาสนายังอาศัยการพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นความเชื่อและความศรัทธาพอมดหมอผี และเป็นความเชื่อเฉพาะกลุ่ม ชาวแอฟริกามีศิลป์ สภาพแวดล้อม และความสัมพันธ์ระหว่างชนเผ่าและระหว่างวัฒนธรรม และได้รับการยอมรับในศตวรรษที่ 20 ว่าเป็นงานศิลป์ที่มีคุณค่า เช่น ในด้านวรรณกรรม ดนตรีของชาวแอฟริกัน บทเพลง การเต้นรำที่มีเอกลักษณ์ มีศิลปะการตกแต่งหน้าากากที่งดงามที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าอันวิจิตรบรรจง ในช่วงศตวรรษที่ 17 ชาวดัตช์เข้ามาตั้งถิ่นฐานในแอลจีเรีย ส่วนชาวอังกฤษเข้าในศตวรรษที่ 19 อยู่แถบแอฟริกากลางและแอฟริกาใต้ จากอดีตที่เคยมีการค้าทาสระหว่างแอฟริกาและยุโรปก็ถูกยกเลิก และปรับเปลี่ยนเป็นยุคอาณานิคม โดยเฉพาะเกิดการแบ่งทวีปเป็นอาณานิคมอยู่ภายในความปกครองของยุโรป และในท้ายที่สุดจึงได้อิสระภาพ แอฟริกามีทรัพยากรทางธรรมชาติ มีการปลูกฝักและผลไม้ องุ่น ผลไม้ต่าง ๆ จากโคนม มีพันธุ์พืชต่าง ๆ หลากหลายและที่สำคัญที่สุด คือ แอฟริกามีชื่อเสียงในเรื่อง “สัตว์ป่า” ที่มีอยู่อย่างมากมายเช่นกัน จึงเกิดการจัดตั้งเขตสงวนสัตว์ป่าในเคนยา ยูกันดา แทนซาเนีย แซมเบียและ

แอฟริกาใต้ เขตสงวนสัตว์ป่าเหล่านี้ นอกเหนือไปจากเป็นการอนุรักษ์สัตว์ป่าเพื่อให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติและระบบนิเวศวิทยาแล้ว ยังเป็นแหล่งดึงดูด “นักท่องเที่ยว” ทั่วโลกให้มาท่องเที่ยวในทวีปแอฟริกา กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบซาฟารีทัวร์เริ่มส่งผลกระทบต่อสัตว์ป่ามากขึ้นกว่าในอดีต ถึงแม้ว่าในอดีตมีการล่าสัตว์ป่าตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ เพราะมนุษย์เริ่มประดิษฐ์อาวุธล่าสัตว์ป่า ต่อจากนั้นในช่วงปี ค.ศ.1940 เป็นต้นมาเกิดผลกระทบทำให้สัตว์ป่าบางชนิด เช่น แอนทิลอปที่เคมี 1 ล้านตัว เหลืออยู่ไม่ถึง 8,000 ตัว (ธนู แก้วโอภาส, 2548) ถึงแม้ว่ายุคสมัยความนิยมในการล่าสัตว์ป่าของชาวยุโรปและนักล่าอาณานิคมตะวันตกที่เข้าไปในแอฟริกาจะถูกตำหนิว่าเป็นต้นเหตุของการลดจำนวนลงของสัตว์ป่าเหล่านี้ แต่ในปัจจุบันก็เกิดการอนุรักษ์ป่ามากขึ้น โดยมีการกำหนดเขตอุทยานแห่งชาติ และเขตอนุรักษ์ป่าขนาดใหญ่ รวมทั้งทางบกและทางทะเล อุทยานแห่งชาติที่เก่าแก่ที่สุดของแอฟริกา คือ อุทยานแห่งชาติครูเกอร์ อุทยานแห่งชาติกาลาฮารีเกมส์ ต่อมาในปี ค.ศ.1972 เริ่มมีการประกาศโครงการบูรณะและขยายอุทยานแห่งชาติที่มีอยู่ 7 แห่งให้มีสภาพดีขึ้น (ธนู แก้วโอภาส, 2548)

ในด้านการท่องเที่ยวทวีปแอฟริกา ช่วงประมาณ ปี ค.ศ.1988 พบว่าในหลาย ๆ ประเทศในทวีปแอฟริกาพึ่งพาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ ประเทศโกตดิวัวร์(ไอโวลีโคสต์) ประเทศเซียร์ราลีโอนส์ ประเทศมอริเชียส (หมู่เกาะ) ประเทศโมซัมบิก ประเทศโมร็อกโก ประเทศแกมเบีย ประเทศโตโก (มีรายได้ประมาณ 21 ล้านเหรียญ) ประเทศแทนซาเนีย (มีรายได้ประมาณ 31 ล้านเหรียญ) ประเทศเซย์เชลล์ (หมู่เกาะมีรายได้ประมาณ 91 ล้านเหรียญ) ประเทศเคนยา (มีรายได้ประมาณ 410 ล้านเหรียญ) ประเทศแอฟริกาใต้ (มีรายได้ประมาณ 673 ล้านเหรียญ) และประเทศตูนิเซีย (มีรายได้ประมาณ 1.2 พันล้านเหรียญ) ตามลำดับ (ธนู แก้วโอภาส, 2548)

ทวีปแอฟริกา เป็นแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่ต้องการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีพันธุ์พืชและสัตว์ป่าที่หาได้ยาก ณ ดินแดนแห่งนี้ ดังนั้นนักสำรวจและนักท่องเที่ยว จึงเริ่มสนใจการเดินทางท่องเที่ยวในรูปแบบนี้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ผนวกกับเริ่มมีกิจกรรมกางเต็นท์เริ่มเป็นกระแสได้รับความนิยมร่วมกับการท่องเที่ยวในทวีปแอฟริกา ดังภาพที่ 25 จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติที่น่าสนใจดังนี้ (Brooker, 2013)

ค.ศ.1861 ก่อตั้งองค์กรกิจกรรมลานกางเต็นท์ (The first camping organization)

ค.ศ.1920 เริ่มมีกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบซาฟารีทัวร์

ค.ศ.1948 มีการกำกับมาตรฐานที่พักเต็นท์กระโจม (The first camping standards)

ค.ศ.2005 ต่อมามีการบัญญัติคำศัพท์ คำว่า “ที่พักเต็นท์กระโจม” หรือ "Glamping"

ปรากฏขึ้นครั้งแรกในสหราชอาณาจักร

ค.ศ.2016 ได้รับการเพิ่มในพจนานุกรมภาษาอังกฤษออกซ์ฟอร์ดกำหนดให้คำว่า "Glamping" เป็นคำใหม่

สำหรับประเทศไทย มีการบัญญัติคำศัพท์และใช้คำว่า “เต็นท์” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า tent หมายถึง ที่พักหรือที่อาศัยชั่วคราว ย้ายไปได้ โดยมากทำด้วยผ้าใบซึ่งกันกับเสาหรือหลัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ส่วนคำว่า "Glamping" ในภาษาอังกฤษหากต้องการอ่านเป็นภาษาไทย สามารถอ่านได้ว่า “แกลมปีง”



ภาพที่ 25 กิจกรรมท่องเที่ยวป่าซาฟารีและที่พักเต็นท์กระโจมในแอฟริกา
ที่มา: <https://jb.camp/blog> (สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2565)

อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวแบบซาฟารีในศตวรรษใหม่ยังเกี่ยวข้องกับการใช้เต็นท์กระโจม เป็นที่พักอาศัยของเหล่าบรรดานักสำรวจและนักท่องเที่ยว จากการศึกษาวิจัย พบว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้ร่ำรวยหรือแม่กระทั่งผู้ที่แสวงหาการผจญภัยต่างก็ไม่เต็มใจที่จะสละความสะดวกสบายหรือความหรูหรา ยังคงยังมีความต้องการใช้เครื่องกำเนิดไฟฟ้าไปจนถึงอ่างน้ำ หรือกล่องใส่แชมเปญ และยังมีการกล่าวถึงที่พักแบบแคมป์ไซต์ หรือ Campsite พร้อมกับการบันทึกเป็นหลักฐานในช่วงปี ค.ศ.1920-1930 ว่าเมื่อมีการท่องเที่ยวในรูปแบบที่เกี่ยวกับสภาพธรรมชาติ จึงได้มีการพัฒนาที่พักแบบเต็นท์กระโจมให้เหมาะสมกับการเป็นที่อยู่อาศัยเพื่อการท่องเที่ยวชั่วคราว (Cvelić-Bonifačić, 2017) ต่อมา ค.ศ.1950-1970 เมื่อเกิดภาวะสงครามก็ยังสร้างเต็นท์กระโจมเป็นที่พักแรมแก่ผู้ยากจน และตั้งอยู่ห่างจากตัวเมือง เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการถูกทิ้งระเบิดด้วย (Eremić, 2021)













ดังที่ได้นำเสนอข้อมูลของการบัญญัติคำศัพท์คำว่า “ที่พักเต็นท์กระโจม” หรือ "Glamping" และได้รับการเพิ่มในพจนานุกรมภาษาอังกฤษออกซ์ฟอร์ดเป็นที่เรียบร้อยแล้วนั้น พร้อมกับได้ถูก

นิยามหรือกำหนดให้คำนี้เป็นคำใหม่ซึ่ง หมายถึง การใช้ชีวิตแบบเต็นท์ที่หรูหราหรือการใช้ชีวิตในที่พักแบบตั้งแคมป์อื่น ๆ ไม่ใช่บ้านนั่นเอง จึงมีการศึกษาวิจัยเพิ่มมากขึ้นทำให้พบว่าเต็นท์กระโจมมีหลากหลายประเภท (Waterman, 1924) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัย พบว่า กระโจมใหม่ในช่วงประมาณ ค.ศ.1900 ยังมีอีกหลายหลายประเภท เป็นที่พักแบบเคลื่อนย้ายได้และบางชนเผ่ามีการสร้างตามสภาพพื้นที่ สภาพภูมิประเทศ และสภาพอากาศ ได้แก่

1. บ้านดิน (Hogan)
2. เอสกิโมเฮ้าส์ (Eskimo House) หรือบางครั้งเรียกว่า ทูพิก (Tupiq)
3. บ้านไม้สร้างด้วยดิน (Earth Lodge)
4. บ้านทรงยาว (Long House)
5. กระโจมกิ่งบ้านถาวร (Wigwam)
6. กระโจมอินเดีย (Tipis)

นอกจากนี้ เมื่อเต็นท์กระโจมได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เกิดการแบ่งประเภทที่พักเต็นท์กระโจมให้ชัดเจนและมีมาตรฐานยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 26 โดย The Tourism Accommodation Quality Standards of Glamping (Guernsey Institution, 2016) ได้แบ่งไว้หลากหลายประเภท และหลากหลายสไตล์ เพิ่มเติมเป็นที่รู้จักทั่วโลก ดังต่อไปนี้

1. บ้านต้นไม้ (Treehouse)
2. กระโจมมองโกเลีย (Yurt)
3. ซาฟารีเต็นท์ (Safari Tent)
4. กระโจมอินเดียแดง (Tipis)
5. เต็นท์ทรงโดม (Domes)
6. กระต๊อบ (Eco Pod)
7. บ้านไม้ใกล้ธรรมชาติ (Nature Lodge)
8. สไตล์ถ้ำ (Caves)
9. โรงนา (Barns)
10. กระโจม (Huts)
11. โดมใสที่มองเห็นท้องฟ้า (Igloos)
12. เต็นท์ทรงระฆัง (Bell Tents)
13. เต็นท์ยกกระดานสูงจากพื้น (Elevated Cabins)
14. เต็นท์ผ้าใบ (Tent Cabins)
15. บ้านไม้ทรงสามเหลี่ยม (A Frame Cabins)

| | | | | |
|---------------------|---|---|---|---|
| Tents | Luxury Tent | Safari Tent | Tepee | Yurt |
| |  |  |  |  |
| | Large, beautiful canvas tents that are fully furnished with real beds, carpets and other home comforts. | These large colonial style tents are common accommodation for African Safari organisations. The spacious rectangular interiors allow for simulation of home spaces. | The traditional structure of the American Indians. Today wooden poles are arranged in a triangular shape and tied at the top before a weather resistant canvas is wrapped around the poles to create a warm and spacious accommodation. | Yurts were historically built withstand Mongolian winters and are ideal for all year round glamping accommodation. Constructed from fabric wrapped around a wooden lattice framework yurts have a low, wide, cylindrical base and a conical roof. |
| | | | | |
| Pods | Domes | Eco Pods | | |
| |  |  | | |
| | These dome shaped structures can be seen as a modernised version of the tent. They are constructed from a combination of materials including wood, steel and tensile membrane fabrics. They are relatively easy to construct and often have a minimal impact of their surroundings. | Eco-Pods are similar to cabins and are built from sustainable and recycled materials. They combine compact size and energy efficient systems to achieve a small ecological footprint, especially in comparison to traditional forms of holiday accommodation. | | |
| Transport | Caravan | Caboose | | |
| |  |  | | |
| | Traditional campervans that have been placed in beautiful locations so the gl camper can enjoy the 'home-on-wheels' experience without all the driving. | Detached train carriages that have been repurposed for comfortable holiday accommodation. | | |
| Nature Space | Tree House | Igloo | Cave | On Water |
| |  |  |  |  |
| | Tree houses can take form as either an updated version of the traditional tree house or an architecturally innovative structure placed in the trees. They are typically accessed by ladder and provide fantastic views of the forest below. | Originally built by the Inuit, glampers can stay in these dome shaped houses that are usually built from blocks of solid snow and insulated with hides | Fully furnished natural underground spaces. | Structures that either float directly on water or are supported above water level on columns or stilts. |
| | | | | |

ภาพที่ 26 เต็นท์กระโจมหลากหลายประเภท

ที่มา : (Natosha Perkins, 2015)

ในขณะที่ Natosha Perkins & Simon Twose ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง On the Edge - Glamping : Design investigations in New Zealand Landscape (Natosha Perkins, 2015) ดังภาพที่ 26 ซึ่งพออธิบายได้ดังนี้

1. ประเภทเต็นท์ (Tents) ได้แก่ เต็นท์หรูหรา (Luxury Tent) หมายถึง เต็นท์ผ้าใบขนาดใหญ่ที่สวยงามตกแต่งด้วยเตียง พรหมและสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เต็นท์สไตล์ซาฟารี (Safari Tents) หมายถึง เต็นท์สไตล์โคโลเนียลขนาดใหญ่เป็นที่พักที่ตกแต่งภายในสำหรับหน่วยงานองค์กรแอฟริกัน มีพื้นที่ภายในกว้างขวาง กระจงมอินเดียนแดง (Tipi) หมายถึง โครงสร้างดั้งเดิมของชาวอเมริกันอินเดียน เสาไม้จัดวางให้เป็นรูปสามเหลี่ยมและผูกเชือกไว้ด้านบนก่อนที่จะมีผ้าใบที่ทนทานต่อสภาพแวดล้อมมาพันรอบเสาเพื่อสร้างความอบอุ่นและพื้นที่ภายในกว้างขวาง เกอร์ (กระจงมมองโกล) เป็นกระจงมตามประวัติศาสตร์มองโกล มีความทนทานในฤดูหนาวเป็นที่พักแบบกลมบัง โครงสร้างเป็นโครงตาข่ายไม้ใช้ผ้าพันรอบกระจงม ฐานเป็นทรงกระบอกกว้างที่ยึดกับฐานรากของกระจงม

2. ประเภทพ็อด (Pods) ได้แก่ เต็นท์ทรงโดม (Dome) เป็นเต็นท์ที่มองดูแล้วเป็นรู้นทันสมัย สร้างขึ้นจากวัสดุผสมผสานรวมถึงไม้ เหล็กและผ้าเมมเบรนใช้แรงดึงในการสร้างค่อนข้างง่ายตายและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด อีโคพ็อด (Eco-Pods) หมายถึง ที่พักที่มีความคล้ายคลึงกับบ้านหลังเล็ก ๆ เน้นระบบประหยัดพลังงาน มีความยั่งยืนให้กับระบบนิเวศวิทยาเมื่อเข้าพักในระยะเวลายาวนานในช่วงวันหยุด

3. ประเภทรถเคลื่อนที่ (Transport) ได้แก่ คาราวาน (Caravans) หมายถึง เป็นที่พักเคลื่อนที่ได้แบบดั้งเดิมที่ได้รับการจัดวางในตำแหน่งที่สวยงาม ทำให้นักท่องเที่ยวแกลมเปอร์สามารถเพลินเพลินกับบ้านบนล้อและมีประสบการณ์แบบเคลื่อนที่ได้โดยไม่ต้องขับรถ คาบูส (Caboose) หมายถึง ตู้รถไฟเดี่ยวที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงใหม่เพื่อการพักผ่อนที่สะดวกสบาย

4. ประเภทใกล้ชิดธรรมชาติ (Nature Spaces) ได้แก่ บ้านต้นไม้ (Tree House) หมายถึง บ้านบนต้นไม้มีโครงสร้างที่เป็นนวัตกรรมทางสถาปัตยกรรมสร้างสรรค์ มีการเข้าถึงด้วยการใช้บันไดและทำให้มุมมองทัศนียภาพของป่าธรรมชาติด้านล่างที่งดงามได้ อิกูล (Igloo) หมายถึง ที่พักที่สร้างโดยชาวเอสกีโม นักท่องเที่ยวแกลมเปอร์สามารถอยู่ในที่พักทรงโดมนี้ได้ ซึ่งมักจะสร้างจากก้อนหิมะแข็งและบุด้วยหนังสัตว์ ถ้ำ (Cave) หมายถึง ถ้ำธรรมชาติที่มีการตกแต่งภายใน เต็นท์ลอยน้ำ (On Water) หมายถึง โครงสร้างที่พักที่ออกแบบให้ลอยน้ำได้เป็นไปตามการขึ้นลงของระดับน้ำ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ Natosha Perkins & Simon Twose ยังได้ค้นพบข้อมูลเต็นท์กระจงมรูปแบบใหม่เพิ่มเติมอีก 4 ประเภท ได้แก่ รถม้าโรมาเนีย (Romani Wagon) หรือ เกวียนโรมาเนีย (Vardo) รถบ้าน (Caravans) ขบวนรถไฟ (Caboose) และเต็นท์บ้านลอยน้ำ (On Water)

รูปแบบของเต็นท์กระโจม หรือ แกลมป์ (Glamping) มีหลายประเภท บางครั้งถูกเรียกว่า "บูติกแกลมป์" หรือ ถูกนิยามไว้ว่าเป็น "แคมป์ปิ้งแสนสบาย" หรือ "แคมป์ปิ้งสุดหรู" หรือ "การตั้งแคมป์สุดหรู" ซึ่งมีการค้นพบเพิ่มเติมในเว็บไซต์ยอดนิยมดังนี้ (Yildirim, 2019)

1. เต็นท์ระฆังฝึก (Bell Tents)
2. เต็นท์ซาฟารี (Safari Tents)
3. กระท่อม (Hut)
4. ต้นไม้ทิปปีส (Tipis)
5. คาราวาน (Caravan)
6. รถพ่วงโบราณ (Vintage Caboose)
7. แกลมป์แบบอยู่บนเกาะกลาง (Island)
8. เต็นท์ลอยน้ำ (Floating)
9. บ้านขนาดเล็ก (Tiny House)
10. เต็นท์ท่ามกลางธรรมชาติ (Nature Lodge)
11. พื้นที่พักให้เช่า (Vacation Rentals)
12. ที่พักแบบอาคารสูง (Tower)
13. ที่พักในถ้ำ (Cave)
14. เกอร์ (Gers)

ในปัจจุบันมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่อง เต็นท์กระโจม พบว่ายังมีเต็นท์ที่เป็นรูปแบบสมัยใหม่จำนวนมากขึ้น ได้แก่ (Brochado, 2019; Brooker, 2013; Kireeva Y. A, 2021)

1. เต็นท์สร้างบนหิน (On Rock)
2. เต็นท์แบบลอยน้ำ (Floating)
3. เต็นท์แบบสร้างบนพื้นดิน (On Earth)
4. เต็นท์เป็นทรงกลมคล้ายลูกโป่ง (Bubble)
5. เต็นท์สร้างแบบอยู่บนเกาะ (Island)
6. เต็นท์บนเรือ (On Boat)
7. ตู้คอนเทนเนอร์ (Container)

จากการค้นคว้าข้อมูล สามารถสรุปแนวโน้มและกระแสการท่องเที่ยวแห่งศตวรรษใหม่ของทวีปแอฟริกา ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ.1900 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน การท่องเที่ยวแบบซาฟารีทัวร์และใช้เต็นท์กระโจม (แกลมป์) เป็นที่พักในป่ายังคงได้รับความนิยมสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใช้ชีวิตแบบหรูหรามาโดยตลอด จนกระทั่งรูปแบบของการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในแอฟริกาส่วนใหญ่ได้กลายเป็นเครื่องมือในการร่วมอนุรักษ์ป่าและมีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมของชนเผ่า เปลี่ยนแปลงภาพจำ

ในอดีตที่มีแต่กีฬาเพื่อการล่าสัตว์เปลี่ยนไปเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการสำรวจสัตว์ป่าและพันธุ์พืช แทน ทำให้ทุกวันนี้การท่องเที่ยวแบบซาฟารีทัวร์และแกลมบิงในทวีปแอฟริกาจะได้รับความนิยมอย่างมากและอาจจะเพิ่มมากขึ้น เมื่อพิจารณาจากรายได้ของประเทศในทวีปแอฟริกาที่พึ่งพาการท่องเที่ยว เช่น ประเทศเคนยา ประเทศแอฟริกาใต้ และประเทศตูนิเซีย (ธนู แก้วโอภาส, 2548) จะเห็นได้ว่าได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศที่พึ่งพาการท่องเที่ยวในทวีปแอฟริกาได้รับการพัฒนาให้รูปแบบของแกลมบิงมีความทันสมัย มีหลากหลายรูปแบบมากขึ้น มีการเพิ่มเรื่องราวเรื่องเล่าประวัติความเป็นมาของชนเผ่าพื้นเมือง เรื่องราวและความสำคัญของสัตว์ป่า ผสมผสานให้อยู่ในรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับการให้บริการที่ดีมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล เช่น ที่พักแกลมบิงที่เปิดให้บริการในอุทยานแห่งชาติเซริงกิติ (Serengeti National Park) ประเทศแทนซาเนีย (Tanzania) โดยสร้างและออกแบบเป็นเต็นท์กระท่อมผ้าใบ สร้างขึ้นท่ามกลางธรรมชาติเพื่อให้นักท่องเที่ยวต้องการสัมผัสกับวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่เป็นจริงเพื่อให้ประสบการณ์ท่องเที่ยวแปลกใหม่

สรุปได้ว่า เต็นท์กระท่อมที่พักแรมเพื่อการท่องเที่ยวในศตวรรษใหม่ของโลก ดังที่ ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรี คาดว่าจะเติบโตจาก 6.2 หมื่นล้านดอลลาร์ในปี พ.ศ. 2564 เพิ่มขึ้นเป็น 6.89 หมื่นล้านดอลลาร์ในปี พ.ศ. 2565 ที่อัตราการเติบโตต่อปี 11.2% และคาดว่าจะโตถึง 1 แสนล้านดอลลาร์ ในปี พ.ศ. 2569 หรือเติบโตขึ้นอีก 9.9% (ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรี, 2564) และแนวโน้มการท่องเที่ยวที่พักเต็นท์กระท่อม จะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและจะเป็นที่พักทางเลือกใหม่แก่นักท่องเที่ยวในทวีปแอฟริกาที่ถูกเรียกว่า "แกลมบิง" (Glamping) ควรอาศัยในพื้นที่ทางธรรมชาติ (Nature Based) และเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นถิ่น (Indigenous Cultural Learning) เต็นท์กระท่อม ควรถูกออกแบบให้มีความสะดวกสบายหรือราราวกับพักอยู่ที่บ้านของตนเอง ต้องเพิ่มเสน่ห์ของที่พักให้มีความแปลกใหม่ ซึ่งถือเป็นการเพิ่มประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว เพราะนอกจากจะเพลิดเพลินไปกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่สวยงามแล้ว ควรต้องประทับใจกับที่พักรูปแบบใหม่เหล่านี้ด้วย โดยที่นักท่องเที่ยวในศตวรรษใหม่ไม่ต้องยุ่งยากที่จะต้องเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกหรือต้องซื้อหาเพิ่มเติมเมื่อไปตั้งแคมป์ การตั้งเต็นท์แคมป์รูปแบบเดิม ๆ จะเปลี่ยนแปลงไป ไม่จำเป็นต้องไปตั้งเต็นท์อยู่กลางป่าเพื่อสัมผัสธรรมชาติเพียงอย่างเดียว ที่พักแกลมบิงเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่และนวัตกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่มีส่วนช่วยในการเพิ่มขีดความสามารถในแข่งขันของสถานที่ท่องเที่ยว (Petruša, 2019) รูปแบบของการท่องเที่ยวใหม่ ๆ และที่พักเต็นท์กระท่อมจะสร้างมูลค่าทางการตลาดท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้แก่ธุรกิจ "แกลมบิง" หรือธุรกิจแคมป์ปิ้งสไตล์สุดหรูได้อย่างแน่นอน

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

การท่องเที่ยวในปัจจุบันมีหลากหลายรูปแบบ รูปแบบของการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นต่างมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในแต่ละช่วงวัย จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวมีพฤติกรรม ความชอบหรือความสนใจในรูปแบบการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันออกไป ส่งผลทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ต้องมีความแปลกใหม่อยู่เสมอ สามารถสร้างความประทับใจให้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวได้และต้องมีความแตกต่างจากรูปแบบการท่องเที่ยวในอดีต อย่างไรก็ตามรูปแบบการท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในลำดับต้น ๆ หากต้องการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จากการศึกษาค้นคว้าความหมายของรูปแบบการท่องเที่ยว พบว่า นักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้นิยามความหมายของรูปแบบการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

3.1 ความหมายของรูปแบบ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ได้ให้ความหมายไว้ว่า รูปแบบ (Model) หมายถึง รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนว ซึ่งเป็นที่ยอมรับแสดงว่าเป็นสิ่งนั้น สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเช่นนั้น เช่น รูปแบบร้อยกรอง (ศิลปะ) รูปคน รูปบ้าน รูปปลา รูปใบไม้ รูปแบบผู้หญิง รูปแบบเปิด รูปแบบวัด เป็นต้น

คำว่า รูปแบบ (Model) หรือแบบจำลองทางความคิด (Conceptual Model) หมายถึง ลักษณะของการดำเนินงานที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามหลัก ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ และความเชื่อต่าง ๆ มีความครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญและได้รับการยอมรับหรือพิสูจน์ ทดสอบถึงประสิทธิภาพมาแล้ว ประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญที่สามารถช่วยให้เป็นไปตามทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดที่ยึดถือสามารถใช้เป็นแบบแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ หรือในขณะที่ยังคำว่า รูปแบบ (Model) เป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรมซึ่งบุคคลแสดงออกมา ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังเช่น “คำอธิบาย” (พัฒนา พรหมมณี, 2560)

นอกจากนี้ รัตนะ บัวสนธ์ (วาโร เฟิงส์วส์ดี, 2553) ได้ให้ความหมายของรูปแบบจำแนกออกเป็น 3 ความหมายดังนี้

1) แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริงรูปแบบใน ความหมายนี้มักจะเรียกทับศัพท์ในภาษาไทยว่า “โมเดล” ได้แก่ โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ เป็นต้น

2) แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical Model”

3) แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่งรูปแบบในความหมายนี้บางทีเรียกกันว่า ภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหารรูปแบบการประเมิน เป็นต้น

แต่อีกนัยหนึ่ง คำว่า รูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการวิธีการดำเนินงานและเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่กำลังศึกษาซึ่งจะออกแบบตามแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยและหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก ส่วนกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบสามารถสรุปได้เป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบและ 2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ

ส่วนประเภทของรูปแบบดังที่ คีฟส์ (Keeves, 1988) ได้แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1.รูปแบบคล้าย อนุาล็อค โมเดล (Analog Model) คือ รูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับระบบกายภาพมักเป็นรูปแบบที่ใช้ในวิทยาศาสตร์กายภาพ เป็นรูปแบบที่ใช้อุปมาอุปไมยกับสิ่งอื่นได้ เช่น รูปแบบจำลองระบบสุริยะที่เกิดขึ้นจริง ธนาการจำลองกับธนาการจำลองที่เป็นจริง แบบจำลองการผลิตกับการผลิตจริง เป็นต้น

2.รูปแบบที่อธิบายความหมาย หรือให้ความหมาย (Semantic Model) คือ รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบนั้น ๆ

3.รูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิแบบแผน หรือโครงการ (Schematic Model)

4.รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) คือ รูปแบบที่กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปสมการหรือฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์

5.รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Model) คือ รูปแบบที่มีโครงสร้างเป็นสมการเชิงเส้นที่ประกอบไปด้วยตัวแปรสัมพันธ์กันเชิงเหตุผลที่เกิดขึ้น มีการทดสอบมมุติฐานผลของรูปแบบ

ลักษณะของรูปแบบที่ดีควรมีดังนี้ (วาโร เฟิงส์วีสต์, 2553)

1.รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงก็มีประโยชน์ในช่วงของการพัฒนารูปแบบ

2.รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิก

3.รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน

4.รูปแบบในเรื่องใดจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ

5.รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept) และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ในเรื่องที่กำลังศึกษา

โดยสรุป รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองหรือตัวแบบอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านการศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบาย ปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้น จากหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดและความเชื่อที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการแสดงโครงสร้างทางความคิดหรือองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญ เป็นขั้นเป็นตอนสำหรับถ่ายทอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ โดยใช้สื่อหรือเครื่องมือเข้าช่วยเพื่อทำให้เกิด ความรู้ เข้าใจได้ง่ายและกระชับถูกต้อง สามารถวัด ตรวจสอบ และเปรียบเทียบความรู้ได้ และรูปแบบที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุด ต้องประกอบด้วยลักษณะที่มีความสัมพันธ์ที่สามารถทำนายผลได้และสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ ๆ ได้

3.2 รูปแบบของการท่องเที่ยว

เมื่อนักวิชาการได้นำคำว่า “รูปแบบ” มาบูรณาการกับ “การท่องเที่ยว” จะได้คำว่า รูปแบบการท่องเที่ยว (Tourism Model) หมายถึง ลักษณะของการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวในประเทศไทย ได้แบ่งออกไปตามปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ส่งผลทำให้การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปและมีหลากหลายรูปแบบดังนี้ (พลอยศรี โปราณนนท์, 2544)

1.รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ(Natural Based Tourism) ได้แก่

1.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวไปในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นการปลูกจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

1.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเลอย่างมีความรับผิดชอบ และเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นการปลูกจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

1.3 การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo-Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีลักษณะเป็นหินผา ลานหินทราย อุโมงค์โพรง ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอกหินย้อย เพื่อชมความงามและศึกษาภูมิทัศน์ต่าง ๆ บนพื้นผิวโลกที่เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นหิน ดิน แร่ต่าง ๆ และฟอสซิล เพื่อให้เกิดความรู้และได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ บนพื้นฐานของจิตสำนึกในการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

1.4 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (AGRO Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรม ไร่สวน ฟาร์มปศุสัตว์ สวนสมุนไพร เพื่อชมความงาม และเกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ โดยมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น ๆ

1.5 การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมและศึกษาปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ และเรียนรู้ระบบสุริยจักรวาล เช่น สุริยุปราคา จันทรุปราคา ฝนดาวตก และการดูดาวจากราศี ให้เกิดความรู้ ความประทับใจ ความทรงจำ และประสบการณ์ โดยจะต้องมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกันอย่างยั่งยืน

2. การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ได้แก่

2.1 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชมความงาม ให้เกิดความเพลิดเพลินใจ และเพื่อเรียนรู้ ให้เกิดเป็นประสบการณ์ โดยนักท่องเที่ยวจะต้องมีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อการรักษาสมบัติทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ จะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวด้วย

2.2 การท่องเที่ยวชมงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมและร่วมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น ให้เกิดความเพลิดเพลิน ความทรงจำ และประสบการณ์ที่ดี รวมทั้งเพื่อเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พิธีกรรม และความเชื่อต่าง ๆ ด้วยการมีจิตสำนึกที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นมรดกอันล้ำค่า โดยชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

2.3 การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism / Village Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านตามชนบท เรียนรู้การสร้างสรรค์ผลงานซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น เพื่อให้เกิดความรู้ ประสบการณ์ ความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และเกิดความเพลิดเพลิน โดยจะมีชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

3. รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) (พลอยศรี โปราณนันทน์, 2544) ได้แก่

3.1 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน และเรียนรู้วิธีการรักษาสุขภาพกายและใจ ในแหล่งธรรมชาติ และแหล่งวัฒนธรรม ให้เกิดความเพลิดเพลิน และสุนทรียภาพ ซึ่งอาจจัดอยู่ในรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและความงาม (Health Beauty and Spa) โดยนักท่องเที่ยวจะต้องมีจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ จะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวด้วย

3.2 การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-Meditation Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการทัศนศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรัชญาทางศาสนา สัจธรรมแห่งชีวิต ด้วยการฝึกสมาธิ โดยจะได้รับประสบการณ์และความรู้ที่แปลกใหม่ และทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ต้องมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้การมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ จะมีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่มุ่งเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ไม่ว่าจะเป็นการทำอาหารไทย การนวดแผนไทย เป็นต้น

3.3 การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าต่าง ๆ เพื่อประสบการณ์ และความรู้ใหม่ๆ ด้วยการมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

3.4 การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเล่นกีฬา ให้ได้รับความเพลิดเพลิน ความสนุกสนาน ความตื่นเต้นเร้าใจ ซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อทั้งร่างกายและจิตใจ เช่น การดำน้ำ ตกปลา กอล์ฟ สกีนํ้า กระดานโต้คลื่น เป็นต้น โดยจะต้องมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

3.5 การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Travel) เป็นการท่องเที่ยวที่สนุกสนาน ตื่นเต้น เร้าใจ ผจญภัยไปในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในแบบพิเศษ ซึ่งจะสร้างความทรงจำ ความประทับใจ และได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการท่องเที่ยว

3.6 การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และฟาร์มสเตย์ (Home & Farm Stay) เป็นการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ชอบใช้ชีวิตร่วมกับผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ แบบใกล้ชิด เพื่อที่จะเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรม รวมทั้ง ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งชาวบ้านจะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้ยั่งยืน

3.7 การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long Stay) เป็นการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องการใช้ชีวิตในบั้นปลายหรือผู้ที่ต้องการท่องเที่ยวในต่างแดน ซึ่งจะใช้ระยะเวลาในการพำนักอย่างน้อย 1 เดือน

3.8 การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (Incentive Travel) เป็นการท่องเที่ยวที่ถูกจัดขึ้นเพื่อเป็นการสมนาคุณแก่ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการทำยอดขายได้ตามเป้าหมาย โดยกลุ่มผู้แทนบริษัทต่าง ๆ จะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าที่พัก และค่าอาหารระหว่างการเดินทาง ซึ่งจะเป็นการนำเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ หรืออาจมีการผสมผสานกับการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ๆ

ส่วนการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว อาจต้องควบคู่กับการพัฒนาบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สามารถ

บริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เข้ากับบริบทของประเทศ ต้องให้ความสำคัญกับการยกระดับทักษะ และศักยภาพของบุคลากรในภาคการท่องเที่ยว เช่น การให้บริการด้วยใจ ความเป็นไทย ความรู้ข้าม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษา ความสะอาดปลอดภัย และการดูแลรักษา สิ่งแวดล้อม การ สื่อสาร การตลาด หรือแม้แต่การเล่าเรื่อง เป็นต้น แต่กระนั้นก็ตาม รัฐบาลอาจต้องศึกษาและวาง กรอบการบริหารจัดการให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพเหมือนกับต่างประเทศ ดังเช่น การจัดการการท่องเที่ยวของประเทศแคนาดาที่มีกลยุทธ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการ สร้างภาพลักษณ์ การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวทั่วโลกที่เดินทางท่องเที่ยวในทุก เมืองของประเทศแคนาดาเกิดประสบการณ์ตรงที่ทำให้จดจำได้ จนกลายเป็นจุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของโลก (Hudson, 2009) เพราะฉะนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีแนวคิดทันสมัยอยู่ตลอดเวลาที่จะเห็นได้จากการประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยว เน้นส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบันมักจะเกี่ยวข้อง กับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาความเป็นไทย ผ่านสโลแกนที่น่าจดจำมากมายภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยว ที่ว่า Amazing Thailand Open to the New shades และ Amazing Thailand Safety and Health Administration หมายถึง มาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย เพื่อสร้างความมั่นใจและ ความปลอดภัยด้านสุขอนามัย เป็นต้น ในปี พ.ศ.2565 ได้ใช้แคมเปญรณรงค์การท่องเที่ยวว่า Amazing Thailand Amazing New Chapters เพื่อสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ดีให้แก่ นักท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554)

โดยสรุป เมื่ออธิบายถึงการท่องเที่ยว บุคคลทั่วไปนึกถึงการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ แต่ใน บางครั้งก็มีบางองค์กรใช้คำว่าการเดินทางและการท่องเที่ยวสลับกันไป รวมถึงองค์กรได้ให้ความหมาย ของการท่องเที่ยวไว้หลากหลาย จากนิยามของรูปแบบการท่องเที่ยวมาดังที่ได้กล่าวมานั้น การ ท่องเที่ยวยังมีอีกมากมายหลายรูปแบบใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น การท่องเที่ยวสีเขียว การ ท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และรูปแบบอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งการท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของการเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไป ยังที่อื่นเป็นการชั่วคราวเพื่อวัตถุประสงค์ใด ๆ ที่มีใช้เพื่อการหารายได้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิด ปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เดินทาง (นักท่องเที่ยวหรือผู้มา เยือน) ธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยว (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2546) การท่องเที่ยวในแต่ละรูปแบบจะต้องเกี่ยวข้องกับ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมเป็นสำคัญและสามารถต่อยอดรูปแบบ การท่องเที่ยวเหล่านั้นให้กลายเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

4. แนวคิดเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมและมรดกโลก

โดยส่วนใหญ่รูปแบบการท่องเที่ยว มักจะเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเทศไทยหนึ่งในประเทศที่มีมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า มีอารยธรรมที่รุ่งเรืองมาอย่างยาวนาน มรดกทางวัฒนธรรมในประเทศไทยมีจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วประเทศ มรดกทางวัฒนธรรมมักจะสะท้อนความเป็นไทยอย่างจริงแท้ (Authentic) จนกระทั่งกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ งานวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดมรดกวัฒนธรรมและมรดกโลก ดังหัวข้อต่อไปนี้

4.1 มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage)

มรดกทางวัฒนธรรม ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มรดกทางวัฒนธรรมของชาติทั้งที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) และมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) มรดกทางวัฒนธรรมทั้งหลายเหล่านี้ ต่างเป็นรากเหง้าที่แสดงถึงเอกลักษณ์และความเป็นตัวตนของคนในชาติ ซึ่งวัฒนธรรมมีนักวิชาการได้นิยามและอธิบายไว้ว่า

คำว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีแห่งการดำรงชีพที่มนุษย์สร้างขึ้น ตามที่มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นทั้งระบบความรู้ ความคิด หรือความเชื่อจนมีการยอมรับปฏิบัติกันมาเป็นวิธีการหรือแบบแผน และมีการอบรมและการถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อมา ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมของมนุษย์แนวคิดวัฒนธรรม ชุมชน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536) เมื่อเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับ “วัฒนธรรม” จึงส่งผลให้เกิดศึกษาวิถีชีวิตของมนุษย์ และการศึกษาวัฒนธรรมของมนุษย์ จึงถูกนำมาผสมผสานกับหลักการท่องเที่ยว และกลายมาเป็นหนึ่งในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นอกจากนี้ วัฒนธรรม หรือ Culture หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความดีงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกลุ่มคน เป็นคำที่เกิดขึ้นในภาษาไทยในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี วัฒนธรรมเป็นส่วนประกอบที่สลับซับซ้อนที่บ่งบอกถึงลักษณะอันชัดเจนของจิตวิญญาณ วัตถุ สติปัญญา และอารมณ์ ซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นสังคมหรือหมู่คณะ รวมถึงระบบค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ วัฒนธรรมจึงแสดงให้เห็นได้ในลักษณะต่าง ๆ และสืบทอดกันมา เป็นแบบอย่างหรือการดำรงชีวิตของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกสามารถเรียนรู้ ถ่ายทอดด้วยการอบรมสั่งสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อแสดงความเป็นเอกลักษณ์หรือเครื่องบ่งชี้ว่าเป็นกลุ่มของตน วัฒนธรรมสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท (วรรณวีร์ บุญคุ้ม, 2560) ดังนี้

1. วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุธรรม (Material Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นของมนุษย์ที่นำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกสบายต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ได้แก่ เครื่องมือใช้สอย อาคารก่อสร้าง ที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย เครื่องยนต์กลไก งานจิตรกรรมเครื่องมือ สมอกลง เป็นต้น

2. วัฒนธรรมที่ไม่เป็นวัตถุ (Nonmaterial Culture) เป็นวัฒนธรรมที่ไม่รูปร่างเป็นตัวตน เป็นนามธรรมอันประกอบไปด้วยบรรทัดฐาน ค่านิยม และความเชื่อต่าง ๆ ที่ผสมผสานอยู่ในวิถีของมนุษย์

ดังนั้นจากวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุและไม่เป็นวัตถุ จึงเป็นความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นผลมาจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม มีการสั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้และก่อให้เกิดผลผลิตทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมได้

ในประเด็น เรื่อง การท่องเที่ยว นิยมนำมาผสมผสานกับวัฒนธรรมที่มีอยู่จึงถูกเรียกว่า การท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและต้องเกี่ยวข้องกับแหล่งวัฒนธรรมหรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดี และประวัติศาสตร์ หรือการท่องเที่ยวชมงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) (พลอยศรี โปราณานนท์, 2544) สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นมรดกทางวัฒนธรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางของประเทศไทยที่สำคัญและเป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ได้รับการสนับสนุนมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน จากเอกลักษณ์ความเป็นไทยและอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นยังคงแสดงบทบาทในฐานะจุดขายและเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยวแก่ประเทศชาติมาอย่างยาวนาน การนำมรดกวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้น เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา มาผสมผสานกับการท่องเที่ยวจะทำให้การท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีองค์ประกอบที่ทำให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังเช่น

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มี 6 ด้าน ได้แก่ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

1. องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น แหล่งประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ งานสถาปัตยกรรมดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมืองรวมทั้งสิ่งซากปรักหักพัง ศิลปะหัตถกรรม งานฝีมือ ภาพวาด ปูนปั้นและงานแกะสลัก ศาสนารวมถึงพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ดนตรี การแสดงภาพยนตร์ การแต่งกาย ภาษา วรรณกรรม

รวมถึงระบบการศึกษา วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ธรรมเนียมการรับประทานอาหาร อาหาร วัฒนธรรมพื้นบ้านและเทศกาลต่าง ๆ

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อมเป็นการท่องเที่ยวที่ศึกษากระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อมโดยมีการศึกษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกอย่างถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยว

3. องค์ประกอบด้านธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวโดยได้ผลตอบแทน ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการแสวงหานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพที่เดินทางเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับรู้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งยังช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วย

5. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบและได้ผลประโยชน์กระจายแก่ชุมชนท้องถิ่นและยกระดับชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการปลูกจิตสำนึกให้กับทุกฝ่าย โดยมีการให้ความรู้และการสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

เมื่อนำมรดกวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นเป็นที่ยอมรับสู่การสร้างสรรคให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือบางครั้งอาจถูกต่อยอดให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ มรดกทางวัฒนธรรมจะถูกนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว โดยการนำมาประยุกต์ใช้ผ่านมิติการอนุรักษ์และพัฒนาสู่ความยั่งยืน ดังที่ Ohridska-Olson, R. V. และ Ivanov, S. H. ได้ศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและยังได้ทำการเปรียบเทียบไว้อย่างน่าสนใจ (Ohridska-Olson, 2010) ดังตารางที่ 3 จากการเปรียบเทียบดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หลักการและแนวคิดทั้ง 2 รูปแบบ มีความแตกต่างกัน แต่สามารถดำเนินการร่วมกันได้ โดยการนำมรดกวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมดั้งเดิม ใช้ศิลปวัฒนธรรม เทศกาล ประเพณี และกิจกรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาจัดการให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ จากการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์สู่การพัฒนาทางการท่องเที่ยวจะเป็นแนวทางด้านการสร้างประสบการณ์การบริโภค ซึ่งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาตัวตน และเป็นการท่องเที่ยวมีโอกาสในการ

พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านทางการกระทำ ความร่วมมือและการเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นวัฒนธรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวทุกคนได้ (Richards, 2010)

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคุณลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

| | การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ | การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม |
|-----------------------------|---|---|
| 1. ทรัพยากร | ใช้ทรัพยากรเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนที่มีอยู่ โดยงานศิลปะหรือกระบวนการสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในชุมชน สามารถนำมาใช้เป็นที่ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ เช่น การทอผ้า การจักสาน การทำงานโลหะ การเดินร่ำพื้นเมือง โดยไม่จำเป็นต้องมีสิ่งก่อสร้าง | ใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจากมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณลักษณะเฉพาะตัว เช่น สิ่งก่อสร้างประเภท วัด วัง หรือมหรรรรมทางวัฒนธรรมขนาดใหญ่ และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่แล้ว |
| 2. ตลาดเป้าหมาย | นักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กที่มีความสนใจเฉพาะทางหรือต้องการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง | นักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ หรือนักท่องเที่ยวทั่วไป ไม่มีความสนใจที่เจาะลึกเป็นพิเศษ |
| 3. ผลที่เกิดขึ้นทางวัฒนธรรม | เป็นการเข้าร่วมกิจกรรม โดยไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่สถานที่ นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบ มีการสร้างสรรค์แนวความคิดทางวัฒนธรรมใหม่ ๆ | นักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ที่มีจำนวนมาก มักจะมีอันตรายต่อสถานที่ท่องเที่ยว ในระยะที่ผ่านมามีการทำความเสียหายหรือเสื่อมโทรมได้ง่าย |
| 4. ความยั่งยืน | สถานที่หรือวัฒนธรรมของชุมชนมีความยั่งยืนสูง เพราะอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง และมีความรับผิดชอบและผูกพันกับชุมชน | มีความจำกัดเฉพาะทรัพยากรหลายอย่าง หากถูกทำลายแล้วไม่สามารถนำกลับมาให้เหมือนเดิมได้ นักท่องเที่ยวมักขาดความผูกพัน และความรับผิดชอบต่อ |

ที่มา : Ohridska-Olson, (2010)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ยังเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืนได้ (ขจรจบ กุสุมาวาลี, 2541) และมีแนวโน้มของการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ซึ่งแตกต่างไปจากรูปแบบการท่องเที่ยวมวลชนแบบเดิม ซึ่งยังชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนได้อย่างไรแท้จริง (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ, 2555) นอกจากนี้ ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังมีการจำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่สำคัญ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวสร้างสรรค์สิ่งใหม่ พัฒนาสิ่งเก่า เพื่อเพิ่มมูลค่าแห่งการท่องเที่ยว ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานให้กับการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในมิติต่างๆหลายลักษณะที่สำคัญดังแนวคิดโดยมีรายละเอียดดังนี้ (Richard, 2016; Richard, 2010; Wilson, 2006)

1. การเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการเพิ่มคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของพื้นที่นั้นๆ เป็นลักษณะของการสั่งสมมาตั้งแต่อดีต ตามสภาพบริบททางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจภายในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ทั้งด้านดีและด้านที่เสื่อมโทรมลง เมื่อชุมชนอยู่ในด้านที่เสื่อมโทรมลง การอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน จะเป็นการสร้างมูลค่าและคุณค่าของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนให้กลับคืนมา เป็นการสร้างสรรค์จากชุมชนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน

2. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สามารถเกิดขึ้นในหลายระดับและหลายลักษณะ ซึ่งจะมีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ปัจจัยที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรม และบรรยากาศของการมีส่วนร่วมภายในท้องถิ่นชุมชน ตลอดจนต้องคำนึงถึงผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม ในการดำเนินการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม นับได้ว่ามีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการศึกษาเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมชุมชนแหล่งท่องเที่ยวได้ เพราะเมื่อไหร่ก็ตามประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ นั่นก็คือ รายได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนจากนักท่องเที่ยว ก็จะส่งผลต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชนเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ หรือในบางพื้นที่ที่มีการจัดการที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นเพียงการอนุรักษ์ร่องรอยโบราณสถานวัตถุเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างพื้นที่ประวัติศาสตร์ โดยอาศัยเทคนิควิทยาการต่าง ๆ เพื่อก่อความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ ให้กับพื้นที่ทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ การรื้อฟื้นความเป็นเมืองประวัติศาสตร์ของพื้นที่และพื้นที่ประวัติศาสตร์ของชุมชนหรือชาวบ้านที่อาศัยอยู่ ยังเป็นการจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนที่มีส่วนร่วมต่อพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ได้เช่นกัน (ขจรจบ กุสุมาวาลี, 2541)

3. การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ให้กลับมามีความงดงามมีชีวิตชีวาเหมือนในอดีต

เป็นการสร้างความเข้าใจและสร้างความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแต่ละฝ่าย ที่จะต้องรับผิดชอบ โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวม เป็นการสร้างจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ร่วมกันในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อลบบต่อท้องถิ่น และจะต้องพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และการเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรม เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนที่สร้างสรรค์ได้ ดังเช่นแนวคิดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรมประเภทโบราณสถานและมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ถือเป็นแหล่งทรัพยากรที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าทั้งทางประวัติศาสตร์และทางด้านจิตใจของคนในชาติ ดังนั้นจำเป็นจะต้องได้รับการจัดการที่ละเอียดอ่อนรอบคอบ โดยเฉพาะเมื่อจะส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะหากดำเนินการโดยขาดความระมัดระวังแล้ว จะทำให้เกิดการขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ได้ง่าย เช่น กลุ่มที่ต้องการอนุรักษ์กับกลุ่มผู้ประกอบการ

2) สถานที่ที่จะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมได้รัั้น จะต้องเป็นแหล่งที่ให้ประสบการณ์ที่ดีแก่นักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์อื่น ๆ ที่น่าพึงพอใจ รวมทั้งเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเอาไว้ด้วย 3) ควรให้ภาคเอกชนซึ่งมีประสบการณ์ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่มาแล้วได้เข้ามาให้การสนับสนุนช่วยเหลือแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในเรื่องของการจัดการทำป้าย อธิบายในแหล่งและการจัดการนักท่องเที่ยวด้วย 4) แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมควรได้รับการพิจารณาทั้งในแง่ของการอนุรักษ์ การเป็นแหล่งความรู้และการบริการที่เหมาะสมแก่นักท่องเที่ยวควบคู่กันไป 5) ควรให้ความสำคัญกับการจัดการจัดทำป้ายอธิบายแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมให้กับประเทศกำลังพัฒนาซึ่งมีความด้อยในเรื่องของสื่อการฝึกอบรม ดังนั้นจึงควรออกแบบป้ายให้ดึงดูดใจผู้เยี่ยมชมโดยทำให้มีมิติแทนที่จะให้มองด้วยตาเท่านั้น (สุดาพร วรพล, 2540)

4. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนเป็นรูปแบบการพัฒนาที่จะต้องให้ความสำคัญกับระบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก หน่วยงานภาครัฐยังคงมีบทบาทมากกว่าชุมชนในท้องถิ่น (จิรนุช โสภาก และคณะ, 2554) เพื่อเกิดประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ให้สามารถได้รับการพัฒนาและธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชน สภาพแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชุมชน ให้สามารถตอบสนองต่อนักท่องเที่ยว และสถานภาพการเป็นเจ้าของทรัพยากรในท้องถิ่น ภายใต้การตระหนักถึงการมีส่วนร่วมและการตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงในบริบทต่างๆ ของชุมชนทั้งด้านบวกและด้านลบ

โดยสรุป เมื่อการท่องเที่ยวยังคงต้องใช้ “มรดกวัฒนธรรม” ที่มีอัตลักษณ์นำมาเป็นสิ่งที่แสดงถึงความโดดเด่น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม (Cultural Heritage Tourism) เป็นหนึ่งในรูปแบบของการเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนจากสถานที่ที่อยู่ประจำไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อชื่นชมกับเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ทำให้เกิดมิตรภาพ ความรู้ ความเข้าใจ และความซาบซึ้งตรึงใจในวัฒนธรรม

ของชุมชนนั้น ๆ อีกทั้งต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคลวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นให้น้อยที่สุดในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้ และการจ้างงาน อันนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพราะฉะนั้นแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีเกี่ยวข้องกับรูปแบบของวัฒนธรรม เช่น ดนตรี การเต้นรำ การแสดง การแต่งกาย และงานหัตถกรรม พิธีกรรม วิถีชีวิต กิจกรรมทางสังคมของชุมชน และรูปแบบของสถาปัตยกรรม หรืออัตลักษณ์พื้นถิ่น ล้วนเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งสิ้น

4.2 อัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Identity)

นักวิชาการได้ให้ความหมายของ คำว่า อัตลักษณ์ (Identity) ไว้หลากหลายความหมายดังนี้
 อัตลักษณ์ (Identity) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ Identitas ซึ่งเดิมนั้นใช้ว่า Idems จะมีความหมาย 2 ประการ คือ 1) ความเหมือนและมีลักษณะเฉพาะที่มีความแตกต่างกันออกไป อันหมายถึงการตีความหมายเหมือนกันบนฐานของความสัมพันธ์ 2) การเปรียบเทียบระหว่าง คนหรือสิ่งต่าง ๆ ในสองมุมกล่าวคือ การมีความคล้ายคลึงและการมีความแตกต่าง แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ อัตลักษณ์ที่เป็นปัจเจก (Individual Identity) และอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม (Collective Identity) (ประสิทธิ์ ลีปริชา, 2547)

อัตลักษณ์ คือ คุณสมบัติ ความเชื่อ บุคลิกภาพ รูปลักษณ์ และ/หรือ การแสดงออก ที่ทำให้ตัวบุคคล หรือกลุ่ม เราสามารถถือว่าการรับรู้และการจัดหมวดหมู่เอกลักษณ์เป็นบวก หรือเป็นการทำลายล้าง อัตลักษณ์ทางจิตวิทยาเกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ ความนับถือตนเอง และความเป็นปัจเจก คำว่า อัตลักษณ์ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Identity หมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จัก หรือจำได้ เช่น นักร้องกลุ่มนี้มีอัตลักษณ์ทางด้านเสียงที่เด่นมากใครได้ยินก็จำได้ทันทีที่สังคมแต่ละสังคมมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองโลกาภิวัตน์ทำให้อัตลักษณ์ของสังคมไทยเปลี่ยนไป เมื่อศึกษาจากแหล่งที่มา (นุชนาฏ เชียงชัย, 2558)

คำว่า “อัตลักษณ์” หมายถึง สมบัติเฉพาะตัว หากมองเพียงแค่ว่ารูปศัพท์ “อัตลักษณ์” จึงเหมาะจะนำมาใช้หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่า ส่วนคำว่า “เอกลักษณ์” มีคำว่า “เอก” ซึ่งหมายถึง หนึ่งเดียว จึงน่าจะหมายความว่าลักษณะหนึ่งเดียว (ของหลาย ๆ สิ่ง) หรือลักษณะที่ของหลาย ๆ สิ่งอย่างไรก็ตาม โดยส่วนใหญ่ยังนิยมใช้คำว่า “เอกลักษณ์” ในความหมายว่า ลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใครอย่างกว้างขวาง (กฤตยา เตยโพธิ์ และพนัส โพธิ์บัติ, 2561)

คำว่า “อัตลักษณ์” นั้นมักใช้ในวงแคบ ๆ เช่นแวดวงวิชาการเท่านั้น และบางครั้งก็ใช้แบบมีความหมายโดยนัย(แฝง) การศึกษาความหมายของ “อัตลักษณ์” (Character) มักเป็นการศึกษาในแนววัฒนธรรม ศึกษา (Cultural Studies) มักจะถูกกล่าวควบคู่ไปกับมโนทัศน์อำนาจการนิยามความหมายหรือการสร้างภาพแทนความจริง (Representation) เมื่อนำไปสัมพันธ์กันคำเหล่านี้ จึงทำ

ให้คำว่า “อัตลักษณ์” มีความหมายที่แตกต่างไปจากความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไป (ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2550)

ในขณะที่ความหมายของคำว่า อัตลักษณ์ (Character) ยังหมายถึง ความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองว่า “ฉันเป็นใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตัวเองและคนอื่นมองเราในขณะนั้น และในทางเดียวกันมโนทัศน์อัตลักษณ์จะถูกกล่าวควบคู่ไปกับเรื่องของอำนาจ นิยามความหมายหรือการสร้างภาพแทนความจริง (Representation) (อภิญาเพ็ญฟูสกุล, 2543)

นอกจากนี้ อัตลักษณ์ยังปรากฏในเชิงศิลปกรรมหรือสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องพุทธศาสนา อันได้แก่ เจดีย์ วัด วิหาร โบสถ์ ซึ่งแสดงออกถึงความมีเอกลักษณ์โดดเด่น ดังที่นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ได้อธิบายถึงรูปแบบของเจดีย์เป็นภาพสะท้อนเอกลักษณ์ แสดงถึงความศรัทธาและความเชื่อของกลุ่มชนนั้น ๆ เช่น เจดีย์ทรงดอกบัวตูม หรือทรงพุ่มข้าวบิณฑ์แสดงถึงสัญลักษณ์สุโขทัย เพราะเป็นแบบที่ช่างสุโขทัยคิดขึ้น รูปแบบ การสร้าง หรือที่มาขององค์ประกอบจากแหล่งต่าง ๆ และช่างสุโขทัยได้พัฒนาจนกระทั่งมีรูปแบบเป็นของตนเอง เจดีย์รูปแบบนี้ปรากฏอยู่ ณ ที่ใดย่อมแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมสุโขทัยอย่างแท้จริง (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2560) ดังภาพที่ 27 รวมถึงยังค้นพบอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมสุโขทัยผ่านกลุ่มโบราณสถานและโบราณวัตถุจำนวนมาก เช่น กลุ่มวัดโบราณที่ตั้งอยู่ในพื้นที่โดยรอบของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ซึ่งมีจุดเด่นจากเจดีย์ประธานของวัดดังนี้

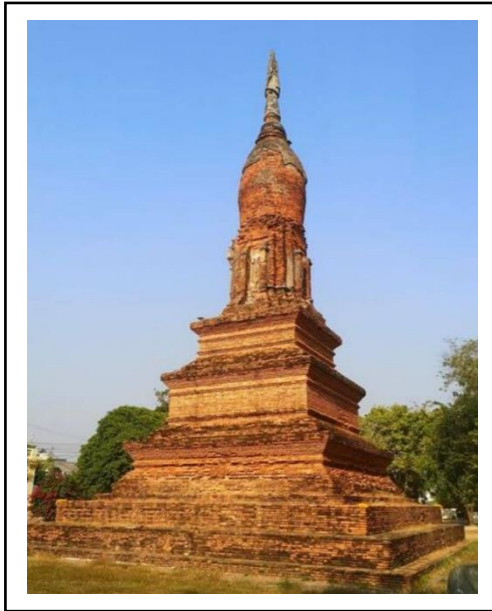
1. เจดีย์ทรงดอกบัวตูม หรือทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ อันเป็นเอกลักษณ์ที่ปรากฏในวัดมหาธาตุสุโขทัย (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2560) ดังภาพที่ 27 และพบที่วัดโคศคาราม วัดตระพังเงิน วัดเจดีย์สี่ห้อง วัดอ้อมรอบ วัดสะพานหิน

2. เจดีย์ทรงระฆังแบบสุโขทัย ที่ปรากฏในวัดชนะสงคราม วัดสระศรี วัดเจดีย์สูง วัดศรีพิจิตร กิรติภัลยาราม วัดโพรงเม่น วัดเจดีย์ราย วัดช้างล้อมสุโขทัย วัดมังกร และรวมถึงวัดช้างรอบ ซึ่งวัดช้างรอบมีความโดดเด่น ฐานเจดีย์ประดับด้วยช้างครึ่งตัว เรียกว่า ช้างรอบ (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2560; สันติ เล็กสุขุม, 2561) ดังภาพที่ 28

3. มณฑป วิหารโถง และเจดีย์รายทรงยอดดอกบัวตูม ที่ปรากฏในวัดตระพังทองกลาง รวมถึงเจดีย์บริวารที่ปรากฏในวัดตระพังเงิน (สันติ เล็กสุขุม, 2551)

4. เจดีย์ทรงปราสาทยอดแบบสุโขทัย หรือเจดีย์ทรงวิมาน ที่ปรากฏในวัดพระพายหลวง วัดตระพังเงิน วัดเชตุพนและวัดมหาธาตุ เป็นการนำรูปแบบของปราสาทเขมรมาดัดแปลงร่วมกับแนวคิดของเจดีย์ทรงปราสาทยอดแบบพม่า ทำให้เกิดเจดีย์รูปแบบใหม่ที่คล้ายปราสาทยอดแบบพุกามและล้านนา ซึ่งเจดีย์รูปแบบนี้พบเฉพาะเจดีย์บริวารและเจดีย์รายเท่านั้น ไม่พบว่ามีความใหญ่

และใช้เป็นเจดีย์ประธานเลย แต่มีบทบาทสำคัญที่ส่งอิทธิพลต่อการสร้างอย่างแพร่หลาย (ศักดิ์ชัย
สายสิงห์, 2560)



ภาพที่ 27 เจดีย์ทรงดอกบัวตูม หรือทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ สัญลักษณ์สุโขทัยแท้จริง
ที่มา : www.finesarts.co.th (สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2565)



ภาพที่ 28 เจดีย์ทรงระฆังวัดสระศรี

ที่มา : <http://www.livingmuseumthailand.com> (สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2565)

รวมถึงร่องรอยทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งเตาทุเรียงในพื้นที่สุโขทัย ทำให้เตาทุเรียงเป็นแหล่งโบราณคดีเกี่ยวกับภูมิปัญญาการปั้นเครื่องสังคโลก หมายถึง เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นในรูปแบบของภาชนะ พบลวดลายสังคโลก เช่น ลายปลา ลายดอกบัว ลายดอกเบญจมาศลายนกยูง ลายดอกพิกุล เครื่องประกอบสถาปัตยกรรม ตุ๊กตา เช่น ถ้วย ชาม จาน ไหดิน โอ่งน้ำ ขวดดิน กระปุก ป่าน้ำชา ช้อน ตลอดจนตุ๊กตารูปคน รูปสัตว์ เช่น ช้าง รูปยักษ์ รูปเทวดา พระพุทธรูป กระเบื้องมุงหลังคา กระเบื้องดินขอ สิ่งสังคโลก ลูกมะหวด ท่อน้ำ ตุ๊กตาเสียบาล ตัวหมากรุก ช่อฟ้า บราลี เป็นต้น (ธงชัย สาโค, 2564)

นอกจากนี้ รวมถึงการค้นพบอักษรลายสือไทย ที่ปรากฏบนหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ด้านที่ ๔ บรรทัดที่ ๘ -๑๑ (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2554) ดังภาพที่ 29



ภาพที่ 29 หลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงหลักที่ 1
ที่มา : สำนักหอสมุดแห่งชาติ (2554)

อักษรรายไทยที่ปรากฏบนหลักศิลาจารึกหลักด้านที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
ที่มา : สำนักหอสมุดแห่งชาติ (2554)

ภาพที่ 30 อักษรรายไทยที่ปรากฏบนหลักศิลาจารึกหลักด้านที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
ที่มา : สำนักหอสมุดแห่งชาติ (2554)

จากภาพแปลได้ว่า “เมื่อก่อนลายสือไทยนี้มี ๑๒๐๕ ศกปีมะแม พอขุนรามคำแหงหาใครในใจแลใส่ลายสือไทยนี้ ลายสือไทยนี้จึงมีเพื่อขุนผู้นั้นใส่ไว้ อ้างอิงจากหลักศิลาจารึกพอขุนรามคำแหงมหาราช ด้านที่ ๔ บรรทัดที่ ๘ -๑๑” (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2554) ดังภาพที่ 30

โดยสรุป คำว่า อัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรม คือ ความรู้สึกถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มหรือวัฒนธรรม หรือของปัจเจกบุคคลที่ได้รับอิทธิพลจากการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือวัฒนธรรม เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมมีความคล้ายคลึงและทับซ้อนแต่มีความหมายต่างกัน ในมิติของอัตลักษณ์ยังเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมเกิดปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของพื้นที่จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้กับรากฐานของวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ในมิติของการท่องเที่ยว สามารถช่วยกระตุ้นให้รูปแบบวัฒนธรรมที่อาจสูญหายไปแล้วให้สามารถรื้อฟื้นกลับมาใหม่และดำรงอยู่ได้ จากเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ได้กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ส่วนใหญ่จะถูกยกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและทำให้เป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ควรค่าแก่การไปท่องเที่ยวเพื่อชมความงดงามพร้อมกับเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีและประวัติศาสตร์ แต่หากแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแห่งนั้นมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นไม่เหมือนใคร ประกอบกับมีหลักฐานที่ปรากฏอย่างชัดเจนและสามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นหนึ่งเดียวจะกลายเป็นตัวแทนที่แสดงถึงอัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ อาจถูกนำเสนอให้ขึ้นทะเบียนภายใต้เกณฑ์การประเมินที่สะท้อนคุณค่าสากลและจะถูกเรียกว่า “มรดกโลก” ต่อไป

4.3 มรดกโลก (World Heritage)

มรดกโลกยังเป็นมรดกอันทรงคุณค่าที่มนุษย์ได้รับจากอดีตได้ใช้และภาคภูมิใจจนกระทั่งถึงปัจจุบัน แหล่งท่องเที่ยวบางแหล่งที่มีความโดดเด่น อาจจะเข้าสู่กระบวนการประเมินภายใต้หลักเกณฑ์การประเมินจนกระทั่งได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกโลกได้ จากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลกทำให้ค้นพบว่า มรดกโลก (World Heritage) มีความหมายและความเป็นมาที่น่าสนใจ ดังนี้

มรดกโลก มีจุดเริ่มต้นมาจากเมื่อปี ค.ศ. 1960 ประเทศอียิปต์ได้สร้างเขื่อนอัสวานใหม่ ซึ่งจะให้น้ำท่วมพื้นที่บริเวณไนท์วัลเลย์ (Nile Valley) อันเป็นที่ตั้งโบราณสถานที่สำคัญของอียิปต์ โบราณที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม คือ วิหารอาบู ซิมเบล กับวิหารเทพีไอซิดของฟิเล รัฐบาลอียิปต์ได้ขอรับรองให้องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมของสหประชาชาติ หรือเรียกกันย่อว่า ยูเนสโก (United Nations Education Scientific and Cultural Organization) หรือ UNESCO ให้ช่วยเหลือในการอนุรักษ์สมบัติล้ำค่าของอาณาจักรนูเบียเอาไว้ ยูเนสโกจึงเริ่มมีโครงการอนุรักษ์มรดกของมนุษยชาติ โดยการรณรงค์ให้นานาชาติหันมาสนใจการอนุรักษ์ศิลปะสมบัติที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวโลก ยูเนสโกระดมเงินทุนมาใช้ในการเคลื่อนย้ายโบราณสถาน

สำคัญของอียิปต์ทั้งสองแห่งไปอยู่ที่ใหม่จนสำเร็จ ต่อมายูเนสโกได้เข้าช่วยเหลือเมืองเวนิซ เมืองแห่งศิลปวัฒนธรรมที่ล้ำค่าของอิตาลี ซึ่งกำลังจะจมและเข้าไปช่วยเหลือบูรณะบูรพุทพุทสถานสำคัญของชาวพุทในอินโดนีเซียที่ปรักหักพังและเสื่อมโทรมเพราะตามกาลเวลาให้กลับมาสภาพดีดังเดิม จากนั้นยูเนสโก จึงถือเป็นภาระกิจที่สำคัญในการรณรงค์ให้นานาชาติมองเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์โบราณสถานของอารยธรรมเก่าแก่และคุณค่าอย่างยิ่งทางวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของมวลมนุษยชาติให้ดำรงคุณค่าความโดดเด่นเป็นมรดกของมวลมนุษยชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคตตลอดไป (ศุภลักษณ์ สนธิชัย, 2556)

มรดกโลก (World Heritage) ได้ถูกนิยามความหมายไว้ว่า มรดกโลก หมายถึง มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มีความโดดเด่นเป็นเลิศในระดับสากล เมื่อได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่ง “มรดกโลก” ไม่ว่าจะตั้งอยู่ในขอบเขตดินแดนของประเทศใด ถือได้ว่าเป็นมรดกของมนุษยชาติทั้งปวงในโลก และถือเป็นพันธกรณีในการทำนุบำรุงดูแลรักษา เพื่อมอบให้เป็นมรดกอันล้ำค่าแด่มวลมนุษยชาติในอนาคต ส่วนอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก ได้ให้ความหมายของคำว่า มรดกโลก หมายถึง มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มีความโดดเด่นเป็นเลิศในระดับสากล เมื่อได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งมรดกโลกแล้ว ไม่ว่าจะตั้งอยู่ในขอบเขตดินแดนของประเทศใด ถือได้ว่าเป็นมรดกของมวลมนุษยชาติทั้งปวงในโลก (UNESCO, 2009)

คณะกรรมการมรดกโลก ได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก ออกเป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้ (ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2557)

1.1 แหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางธรรมชาติ หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

1.1.1 เป็นตัวอย่างเด่นชัดในการเป็นตัวแทนของวิวัฒนาการสำคัญ ๆ ในอดีตของโลก อีกทั้งยังรวมถึงแหล่งที่เป็นตัวแทนของยุคสำคัญๆ ในอดีต เช่น ยุคของสัตว์เลื้อยคลานซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาการความหลากหลายทางธรรมชาติบนพื้นโลกหรือยุคน้ำแข็งซึ่งมนุษย์ดึกดำบรรพ์และสิ่งแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากหรือ

1.1.2 เป็นตัวอย่างเด่นชัดในการเป็นตัวแทนขบวนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทางธรณีวิทยาหรือวิวัฒนาการทางชีววิทยา และปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่กำลังเกิดอยู่ลักษณะนี้แตกต่างจากลักษณะในข้อ 1.1.1 กล่าวคือจะเน้นขบวนการที่กำลังเกิดอยู่ของชุมชนพืชและสัตว์ การเกิดของสภาพภูมิประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแผ่นดิน ทะเล และแหล่งน้ำผิวดิน ลักษณะดังกล่าวนี้รวมถึง (ก) ขบวนการทางธรณีวิทยาภูเขาไฟหรือภูเขาไฟ (ข) วิวัฒนาการทางชีววิทยา ตัวอย่างของกลุ่มสิ่งมีชีวิต เช่น ป่าไม้เขตร้อน ทะเลทราย ที่ราบสูง (ค) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติลักษณะภูมิประเทศที่มีการทำเกษตรขั้นบันไดหรือ

1.1.3 เป็นแหล่งที่เกิดจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์หายากเป็นพิเศษ เช่น การเกิดหรือลักษณะหรือแหล่งที่มีความงดงามทางธรรมชาติกว่าพื้นที่อื่น ๆ เช่น ระบบ

นิเวศที่มีลักษณะพิเศษทางธรรมชาติ (ตัวอย่างเช่น แม่น้ำ ภูเขา น้ำตก) แหล่งรวมความหนาแน่นของสัตว์ สภาพทิวทัศน์ที่มีพืชพรรณพันธุ์เป็นองค์ประกอบและแหล่งรวมผสมผสานระหว่างองค์ประกอบทางธรรมชาติและวัฒนธรรมหรือ

1.1.4 เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่หายากหรือที่ตกอยู่ในภาวะอันตราย แต่ยังสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ซึ่งรวมถึงระบบนิเวศอันเป็นแหล่งรวมความหนาแน่นของพืชและสัตว์ที่ทั่วโลกให้ความสนใจด้วย

ตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติขององค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติในมาตรา 2 ได้กำหนดไว้ว่า “มรดกทางธรรมชาติ” มีความหมายครอบคลุมถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

(ก) สภาพธรรมชาติที่ประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพและทางชีวภาพหรือกลุ่มของสภาพธรรมชาติดังกล่าว ซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลในมิติทางสุนทรียศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์

(ข) สภาพองค์ประกอบทางธรณีวิทยาหรือธรณีสัณฐานหรือบริเวณที่พิสูจน์ทราบอย่างชัดเจนว่าเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสายพันธุ์สัตว์และพืชที่กำลังได้รับการคุกคามซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลในมิติทางวิทยาศาสตร์ หรือการอนุรักษ์

(ค) สภาพธรรมชาติหรือบริเวณที่พิสูจน์ทราบอย่างชัดเจนว่า มีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลในมิติทางวิทยาศาสตร์ การอนุรักษ์ และความงดงามตามธรรมชาติ

1.2 แหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรม หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวดังต่อไปนี้คือ

1.2.1 เป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ด้านศิลปกรรมหรือตัวแทนของความงดงาม และเป็นผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันชาญฉลาดยิ่งหรือ

1.2.2 เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลยิ่งที่ผลักดันให้เกิดการพัฒนาสืบต่อไปในด้านการออกแบบทางสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน ประติมากรรม สวนและภูมิทัศน์ ตลอดจนการพัฒนาศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งการพัฒนาเหล่านั้นเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งหรือบนพื้นที่ใด ๆ ของโลกที่ทรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมหรือ

1.2.3 เป็นเอกลักษณ์หายากหรือเป็นของแท้ดั้งเดิมหรือ

1.2.4 เป็นตัวอย่างของเอกลักษณ์โดยทั่วไปของประเภทของสิ่งก่อสร้างอันเป็นตัวแทนของการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีหรืออุตสาหกรรม

1.2.5 เป็นตัวอย่างของเอกลักษณ์เด่นชัดหรือของขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งสถาปัตยกรรม วิธีการก่อสร้าง หรือการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่มีความเปราะบางด้วยตัวมันเองหรือเสื่อมสลายได้ง่าย เพราะผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่สามารถกลับคืนดั้งเดิมได้ หรือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจหรือ

1.2.6 มีความคิดหรือความเชื่อที่เกี่ยวข้อโดยตรงกับเหตุการณ์หรือบุคคลที่มีความสำคัญหรือความโดดเด่นยิ่งในประวัติศาสตร์

ตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติในมาตรา 1 ได้กำหนดไว้ว่า “มรดกทางวัฒนธรรม” มีความหมายครอบคลุมถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

(ก) อนุสรณ์สถาน ผลงานทางสถาปัตยกรรม ผลงานทางประติมากรรม หรือจิตรกรรม ส่วนประกอบหรือโครงสร้างของโบราณคดีธรรมชาติ จารึก ถ้าที่อยู่อาศัยและร่องรอยที่ผสมผสานกันของสิ่งต่าง ๆ ช่างต้น ซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลในมิติทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์

(ข) กลุ่มอาคาร กลุ่มของอาคารที่แยกจากกันหรือเชื่อมต่อกัน โดยลักษณะทางสถาปัตยกรรม หรือโดยความสอดคล้องกลมกลืน หรือโดยสถานที่จากสภาพภูมิทัศน์ ซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลในมิติทางประวัติศาสตร์ ศิลปะหรือวิทยาศาสตร์

(ค) แหล่งผลงานที่เกิดจากมนุษย์ หรือผลงานที่เกิดจากมนุษย์และธรรมชาติ และบริเวณอันไปถึงแหล่งโบราณคดี ซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลในมิติทางประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ชาติวงศ์หรือมานุษยวิทยา

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมามีแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ จำนวน 630 แหล่ง ที่ได้รับการบรรจุไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลกโดยเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมมีจำนวน 480 แหล่ง และมรดกโลกทางธรรมชาติมีจำนวน 128 แหล่ง ส่วนแหล่งมรดกโลกแบบผสมวัฒนธรรมและธรรมชาติ จำนวน 22 แหล่ง (UNESCO, 2009) แต่ในปัจจุบัน จากการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งมรดกโลก พบว่าถูกจัดประเภทออกเป็น 3 ประเภท (องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ, 2565) คือ มรดกโลกทางวัฒนธรรม (World Cultural Heritage) และมรดกโลกทางธรรมชาติ (World Natural Heritage) และมรดกโลกแบบผสมผสาน (World Heritage Mixed Site) รายละเอียดของจำนวนแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ (Natural Site) แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม (Cultural Site) และแหล่งมรดกโลกแบบผสมผสาน (Mixed Site) ตั้งอยู่ในทวีปภูมิภาคของโลก ดังตารางที่ 4 (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2565; องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ, 2565)

ตารางที่ 4 จำนวนแหล่งมรดกโลกในแต่ละภูมิภาคทั่วโลก

| ภูมิภาค (Regions) | แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ (Natural Sites) | แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม (Cultural Sites) | แหล่งมรดกโลกแบบผสมผสาน (Mixed Sites) |
|---|---|--|--------------------------------------|
| ลาตินอเมริกา-แคริบเบียน (Latin America and the Caribbean) | 38 | 100 | 8 |
| ยุโรปและอเมริกาเหนือ (Europe and North America) | 66 | 468 | 11 |
| เอเชียและแปซิฟิก (Asia and the Pacific) | 70 | 195 | 12 |
| อาหรับ (Arab States) | 5 | 80 | 3 |
| แอฟริกา (Africa) | 39 | 54 | 5 |
| รวม | 218 | 897 | 39 |
| รวมทั้งสิ้น | 1,154 แห่ง | | |

ที่มา : <https://whc.unesco.org/en/list> (สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2565)

นอกจากนี้ ยังพบว่า มีจำนวนแหล่งมรดกโลก จำนวน 1,154 แห่ง แบ่งเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม 897 แห่ง มรดกโลกทางธรรมชาติ 218 แห่ง และอีก 39 แห่งเป็นแหล่งมรดกโลกแบบผสมผสาน (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2565; องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ, 2565) เมื่อนำมาเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังรายชื่อประเทศต่อไปนี้

1. ประเทศอิตาลี (Italy) จำนวน 58 แห่ง (มากที่สุดในโลก)
2. ประเทศจีน (China) จำนวน 56 แห่ง
3. ประเทศเยอรมนี (Germany) จำนวน 51 แห่ง
4. ประเทศสเปน (Spain) จำนวน 49 แห่ง
5. ประเทศฝรั่งเศส (France) จำนวน 49 แห่ง
6. ประเทศอินเดีย (India) จำนวน 40 แห่ง
7. ประเทศเม็กซิโก (Mexico) จำนวน 35 แห่ง
8. ประเทศสหราชอาณาจักร (United Kingdom) จำนวน 33 แห่ง
9. ประเทศรัสเซีย (Russia) จำนวน 30 แห่ง
10. ประเทศอิหร่าน (Iran) จำนวน 26 แห่ง

| | |
|--|---------------|
| 11. ประเทศญี่ปุ่น (Japan) | จำนวน 25 แห่ง |
| 12. ประเทศสหรัฐอเมริกา (United State of America) | จำนวน 25 แห่ง |
| 13. ประเทศบราซิล (Brazil) | จำนวน 23 แห่ง |
| 14. ประเทศออสเตรเลีย (Australia) | จำนวน 20 แห่ง |
| 15. ประเทศแคนาดา(Canada) | จำนวน 20 แห่ง |
| 16. ประเทศตุรกี (Turkiye) | จำนวน 19 แห่ง |
| 17. ประเทศกรีซ (Greece) | จำนวน 8 แห่ง |
| 18. ประเทศโปรตุเกส (Portugal) | จำนวน 17 แห่ง |
| 19. ประเทศโปแลนด์ (Poland) | จำนวน 17 แห่ง |
| 20. ประเทศเช็ก (Czech) | จำนวน 16 แห่ง |
| 21. ประเทศเบลเยียม (Belgium) | จำนวน 15 แห่ง |
| 22. ประเทศเกาหลีใต้ (South Korea) | จำนวน 15 แห่ง |
| 23. ประเทศสวีเดน (Sweden) | จำนวน 15 แห่ง |

ที่มา : www.unesco.org (สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม พ.ศ.2565)

แหล่งมรดกโลก (World Heritage Sites) ทุกแห่งทั่วโลก ได้รับการอนุรักษ์ ปกป้องและคุ้มครอง จากอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของโลก (The World Heritage Convention) ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญของอนุสัญญา ฯ คือ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการคุ้มครอง และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติให้ดำรงคุณค่าความโดดเด่นเป็นมรดกของมวลมนุษยชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคตตลอดไป ส่วนพันธกรณีของรัฐภาคี ได้แก่ การกำหนดนโยบายและวางแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติการกำหนดมาตรการเพื่อการศึกษาวิจัยการปกป้องคุ้มครองการอนุรักษ์และการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติและละเว้นการดำเนินการใดๆ ที่อาจจะทำลายมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของรัฐภาคีอื่นๆ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม แต่จะสนับสนุนและช่วยเหลือรัฐภาคีอื่น ในการศึกษาวิจัยและปกป้องคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติในประเทศนั้น ๆ อนุสัญญา ฯ ฉบับนี้ได้รับการรับรองจากรัฐสมาชิกขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ในการประชุมใหญ่สมัชชาสามัญครั้งที่ 17 ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ.2515 โดยอนุสัญญา ฯ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 เป็นต้นมา การรักษาและปกป้องสมบัติทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของโลกเป็นความจำเป็นและเป็นภารกิจร่วมกันของมนุษยชาติทั่วโลกเป็นเหตุให้องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ในสมัยประชุมสามัญครั้งที่ 17 เมื่อวันที่ 16

พฤศจิกายน ค.ศ. 1972 (พ.ศ. 2515) ได้มีมติรับรองอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของโลก (The World Heritage Convention) โดยมีประเทศต่าง ๆ ให้สัตยาบันเพื่อเป็นประเทศสมาชิกเริ่มแรก 20 ประเทศ อนุสัญญาดังกล่าวเริ่มมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 1975 (พ.ศ. 2518) ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคี ในปี พ.ศ. 2530 (ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2557) ปัจจุบันประกอบด้วยรัฐภาคีจำนวน 195 ประเทศจากทุกภูมิภาคของโลก โดยมีกรรมการมรดกโลกจาก 21 ประเทศที่ได้รับการเลือกตั้งจากรัฐภาคีจัดการประชุมสมัยสามัญปีละ 1 ครั้ง เพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือด้านผู้เชี่ยวชาญและด้านการเงินแก่ประเทศที่ร้องขอหรือประเทศที่คณะกรรมการ ฯ มีความเห็นว่าอยู่ในฐานะวิกฤติที่ต้องได้รับความช่วยเหลือในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมพิจารณาการขึ้นทะเบียนและ/หรือการถอดถอนจากทะเบียนมรดกโลกการขึ้นหรือการถอดถอนออกจากทะเบียนพื้นที่มรดกโลกที่อยู่ในภาวะอันตรายการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการของพื้นที่ขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2565; องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ, 2565)

อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า "อนุสัญญาคุ้มครอง มรดกโลก" (The World Heritage Convention) เป็นความตกลงระหว่างรัฐภาคี (States Parties) ในการยอมรับและให้ความร่วมมือในการดำเนินการต่างๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการคุ้มครองและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติให้ดำรงคุณค่าความโดดเด่นเป็นมรดกของมวลมนุษยชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคตตลอดไป ซึ่งมรดกโลกที่เป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมจะดำรงไว้ซึ่งความเป็นของแท้ ต้องประกอบด้วย ความเป็นจริงและมีความน่าเชื่อถือในมิติต่างๆ ได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้ง และสถานที่ตั้ง (Location & Setting) รูปแบบ และการออกแบบ (Form & Design) การใช้ และหน้าที่ (Use & Function) และคุณสมบัติอื่นที่ไม่ใช่วัตถุ (Immaterial Qualities) (UNESCO, 2009)

ดังนั้น การเป็นมรดกโลกจะเป็นพันธะผูกพันตามอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก ซึ่งประเทศภาคีจะต้องดูแลพื้นที่มรดกโลกมิให้เสื่อมโทรมหรือตกอยู่ในสถานะอันตรายและเพิ่มมาตรการจัดการเพื่อการคุ้มครองมรดกโลกให้คงอยู่อย่างยั่งยืนและศูนย์มรดกโลก (World Heritage Centre) ซึ่งเป็นหน่วยงานขององค์การยูเนสโก (UNESCO) ที่มีหน้าที่ประสานงานกับประเทศภาคีจะให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ หรือเงินสนับสนุนแก่แหล่งมรดกโลกตามความจำเป็น อนุสัญญา ฯ ได้กำหนดให้มีการพิจารณาขึ้นทะเบียนให้แหล่งมรดกโลกนั้นเป็นแหล่งมรดกโลกในประเทศที่มีแหล่งธรรมชาติที่ทรงคุณค่าในระดับโลก ซึ่งคนทั่วโลกต้องร่วมรับรู้และร่วมกันดูแลรักษา และยังเป็น การส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะการเป็นมรดกโลกเป็นการประกันว่าพื้นที่นั้นมีคุณค่าในระดับโลกอย่างแท้จริงเป็นเป้าหมายที่นักท่องเที่ยวไม่ควรพลาด การเสนอพื้นที่เป็นแหล่งมรดกโลกจะต้องทำเอกสารนำเสนอ (Nomination) ต่อบริษัทยูเนสโก (UNESCO) โดยจะต้องแสดงให้เห็นถึงคุณค่า

และศักยภาพของพื้นที่ตามเกณฑ์ (Criteria) ที่องค์การยูเนสโก (UNESCO) กำหนดแสดงว่าพื้นที่ที่เป็นมรดกโลกจะต้องมีคุณค่าในระดับโลกอย่างแท้จริง ซึ่งขั้นตอนการนำเสนอจะต้องเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนการจัดการพื้นที่ การแสดงออกถึงท่าทีต่อโครงการสำคัญที่มีผลกระทบต่อพื้นที่ เป็นต้น (ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2557)

โดยองค์การยูเนสโกได้จัดตั้งกรรมการขึ้นชุดหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการมรดกโลก (World Heritage Committee) ประกอบด้วยกรรมการจาก 21 ประเทศที่คัดเลือกจากประเทศสมาชิกทั้งหมด ให้ดำรงตำแหน่งคราวละ 6 ปีมีหน้าที่ในการพิจารณาสมบัติทางธรรมชาติและสมบัติทางวัฒนธรรมที่เสนอมาจากประเทศสมาชิกให้เข้ามาอยู่ในการคุ้มครองภายใต้อนุสัญญานี้ โดยแบ่งขึ้นบัญชีหรือทะเบียนเป็น 2 ประเภท คือ บัญชีมรดกโลก (World Heritage List) มีจำนวน 185 แห่งในขณะที่บัญชีมรดกโลกที่อยู่ในอันตราย (List of World Heritage in Danger) มีจำนวน 52 แห่ง (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2565) นอกจากนี้ยังตั้งคณะกรรมการขึ้นอีกชุดหนึ่งเรียกว่า “กรรมการกลางของคณะกรรมการมรดกโลก” (World Heritage Bureau) เพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษากลับกรองและคัดเลือกแหล่งมรดกโลกก่อนที่จะเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมคณะกรรมการมรดกโลกซึ่งจะประชุมในเดือนธันวาคมของทุกปี นอกจากนี้คณะกรรมการมรดกโลกยังได้จัดตั้งกองทุนเพื่อคุ้มครองมรดกทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมของโลกชื่อว่า “กองทุนมรดกโลก” (The World Heritage Fund) เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศที่เป็นสมาชิกในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. ให้ความช่วยเหลือขั้นเตรียมการ โดยให้คำปรึกษาส่งผู้เชี่ยวชาญมาจัดทำรายการสถานที่นั้นเพื่อทำการเสนอขึ้นต้นในการพิจารณาขึ้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกให้อุปกรณ์เครื่องมือและอุดหนุนทางการเงินในการดำเนินการศึกษาขั้นต้น
2. ให้ความร่วมมือทางเทคนิคฝึกอบรมด้านต่าง ๆ รวมทั้งการให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อดำเนินการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก
3. ให้ความช่วยเหลือเร่งด่วนในการจัดการภัยอันตรายที่ร้ายแรงต่อแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก (ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2557)

โดยสรุป ประโยชน์ที่ได้รับในการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของโลก ถ้าหากแหล่งท่องเที่ยวของประเทศได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลกแล้วนั้นหมายถึง เกียรติภูมิ ศักดิ์ศรี และความภูมิใจของประชาชนทั้งประเทศ ในส่วนของการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกได้นั้น มีขั้นตอนการพิจารณาคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกของยูเนสโก มีขั้นตอนที่สำคัญอยู่ 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

1. ประเทศสมาชิกจะต้องเสนอรายชื่อสถานที่ในประเทศของตนเข้าสู่การพิจารณาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดก โดยเสนอไปยังสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการมรดก ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่องค์การยูเนสโก ณ กรุงปารีส ภายในวันที่ 31 ธันวาคมของทุกปี พร้อมทั้งแนบเอกสารแสดง

รายละเอียดต่าง ๆ ของสถานที่นั้นถึงความโดดเด่นว่ามีลักษณะพิเศษกว่าสถานที่อื่น ๆ อย่างไรและการเสนอแผนงานเพื่อจัดการพัฒนาและอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติหากสถานที่ดังกล่าวได้รับการคัดเลือกเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก

2. กรรมการกลางของคณะกรรมการมรดกโลก (World Heritage Bureau) จะพิจารณาในขั้นแรกในเดือนมิถุนายนของทุกปี โดยมีองค์กรเอกชนระหว่างประเทศ 3 องค์กร ได้แก่

2.1 สภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ หรือ International Council of Monument and Sites (ICOMS)

2.2 ศูนย์ระหว่างประเทศเพื่อการศึกษาของการอนุรักษ์และการฟื้นฟูทรัพยากรเส้นทางวัฒนธรรม International Center of Council of Monuments in Rome (ICCRIM) จะทำหน้าที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสถานที่มรดกทางวัฒนธรรม

2.3 องค์กรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ International Union For Conservation of Nature Resources (IUCN) ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสถานที่มรดกทางธรรมชาติ

3. หลังพิจารณาในขั้นแรกจากกรรมการกลางของคณะกรรมการมรดกโลก สามารถส่งรายชื่อสถานที่ที่เหมาะสมจะเป็นมรดกโลกให้แก่คณะกรรมการมรดกโลก (World Heritage Committee) พิจารณาตัดสินชี้ขาดอีกครั้งหนึ่ง โดยขั้นตอนทั้งหมดนี้ใช้ระยะเวลาประมาณ 1-2 ปี

4. เมื่อได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการมรดกโลกให้สถานที่นั้นเป็นมรดกโลกแล้ว ก็ต้องดูแลรักษาสถานที่นั้นไม่ให้ทรุดโทรมลงจนสูญเสียลักษณะสำคัญ หรือปล่อยให้กลายเป็นแหล่งมรดกที่อยู่ในภาวะอันตรายก็จะถูกลบชื่อออกจากบัญชีมรดกโลก ซึ่งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้เป็นแหล่งมรดกโลกที่อยู่ในภาวะอันตรายมี 4 ประการคือ

4.1 เป็นแหล่งมรดกโลกตามบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก (World Heritage List)

4.2 เป็นแหล่งมรดกโลกที่มีความจำเป็นต้องมีแผนปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งในการคุ้มครองอนุรักษ์

4.3 เป็นแหล่งมรดกโลกที่กำลังเผชิญกับอันตรายที่รุนแรง

4.4 มีการร้องขอความช่วยเหลือให้แก่แหล่งมรดกโลกนั้น ๆ

ส่วนหลักเกณฑ์การพิจารณาให้เป็นแหล่งมรดกโลก ต้องได้รับการประเมินคุณค่าให้เป็นแหล่งมรดกโลก จะต้องมีความสัมพันธ์ตามหลักเกณฑ์มาตรฐาน (World Heritage Criteria) ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Criteria) หรือหลักเกณฑ์ทางธรรมชาติ (Natural Criteria) ข้อใดข้อหนึ่งใน 10 ข้อ ดังสรุปความไว้ดังนี้ (ศุภลักษณ์ สนธิชัย, 2556)

1. เกณฑ์ข้อที่ 1 Human Creative Genius (i)

หมายถึง เป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ด้านศิลปกรรมหรือตัวแทนของความงามและเป็นผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันชาญฉลาดยิ่งของมนุษย์

2. เกณฑ์ข้อที่ 2 Interchange of Values (ii)

หมายถึง เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลยิ่งในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาคุณค่าของมนุษย์และการพัฒนาสืบต่อมาในด้านการออกแบบทางสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน ประติมากรรมและภูมิทัศน์ ตลอดจนการพัฒนาศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือการพัฒนาตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งการพัฒนาเหล่านั้นเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งหรือบนพื้นที่หนึ่งที่ใดของโลก

3. เกณฑ์ข้อที่ 3 Testimony to Cultural Tradition (iii)

หมายถึง เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่หาได้ยากยิ่งและเป็นประจักษ์พยานของขนบธรรมเนียมประเพณี หรืออารยธรรมที่ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

4. เกณฑ์ข้อที่ 4 Significance in Human History (iv)

หมายถึง เป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของเอกลักษณ์โดยทั่วไปของสิ่งก่อสร้าง อันเป็นตัวแทนของการพัฒนาในด้านสถาปัตยกรรม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ หรือภูมิสถาปัตยกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงช่วงเวลาอันสำคัญในอดีตของมนุษยชาติ

5. เกณฑ์ข้อที่ 5 Traditional of Human Settlement (v)

หมายถึง เป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของวัฒนธรรมการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ขนบธรรมเนียมประเพณีการใช้ประโยชน์ของแผ่นดิน การใช้ประโยชน์ของทะเล หรือปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะผลกระทบที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

6. เกณฑ์ข้อที่ 6 Heritage associated with Events of Universal (vi)

หมายถึง เป็นตัวอย่างที่เด็ดขาดของการเชื่อมโยงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือวัฒนธรรมยังปรากฏอยู่ มีความคิดหรือความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือเหตุการณ์ ผลงานศิลปะหรืองานวรรณกรรมที่มีความโดดเด่นเป็นสากล (คณะกรรมการมรดกโลกจะพิจารณาเงื่อนไขอื่น ๆ ประกอบร่วมกับคุณสมบัติข้อนี้)

7. เกณฑ์ข้อที่ 7 Natural Phenomena of Beauty (vii)

หมายถึง เป็นตัวอย่างที่เด่นชัดของปรากฏการณ์ของธรรมชาติหรือเป็นสถานที่ซึ่งมีความงามของธรรมชาติเป็นพิเศษ โดยมีความงามด้านสุนทรียศาสตร์เป็นสำคัญ

8. เกณฑ์ข้อที่ 8 Major State of Earth's History (viii)

หมายถึง เป็นตัวอย่างที่เด็ดขาดในการเป็นตัวแทนของวิวัฒนาการที่สำคัญทางธรณีวิทยาในอดีตของโลก รวมทั้งแหล่งที่เป็นตัวแทนของยุคสำคัญ ๆ ในอดีต เช่น ยุคของสัตว์เลื้อยคลาน ซึ่ง

สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางธรรมชาติบนพื้นโลก หรือยูคน้ำแข็ง ซึ่งมีมนุษย์ดึกดำบรรพ์และสิ่งแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก

9. เกณฑ์ข้อที่ 9 Significant Ecological and Biological Process (ix)

หมายถึง เป็นตัวอย่างที่เด่นชัดในการประเมินประจักษ์พยานของกระบวนการที่สำคัญทางนิเวศวิทยาและวิวัฒนาการทางชีวภาพในด้านพันธุกรรม และการเกิดของสภาพภูมิประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแผ่นดิน ทะเล แหล่งน้ำผิวดิน กับวิวัฒนาการทางชีววิทยา ระบบนิเวศของสัตว์น้ำ พันธุ์พืชและสัตว์ และปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่กำลังเกิดอยู่

10. เกณฑ์ข้อที่ 10 Significant Natural Habitat for Biodiversity (x)

หมายถึง เป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์และพืชพันธุ์หายากที่ได้รับการอนุรักษ์และคุ้มครองด้านการแพร่กระจายพันธุ์ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และการอนุรักษ์สายพันธุ์ รวมทั้งสัตว์และพืชที่ตกอยู่ในภาวะอันตราย แต่สามารถยังคงดำรงชีวิตอยู่ได้

นอกจากนี้ การพิจารณาขึ้นทะเบียนมรดกโลก องค์การยูเนสโกยังต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่นที่สำคัญอีก 2 ประการ ได้แก่ (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2565)

1) ความเป็นของแท้ดั้งเดิม คือ ได้ผ่านการพิจารณาตรวจสอบและทดสอบแล้วว่าแหล่งมรดกโลก เป็นของแท้ดั้งเดิมทั้งในด้านวัสดุ รูปแบบ เทคนิคในการก่อสร้างรวมถึงตำแหน่งที่ตั้ง

2) มีการจัดการที่เหมาะสมและเพียงพอ คือ แหล่งมรดกโลกนั้น ๆ จะต้องมีการบริหารจัดการ และดำเนินการตามแผนนี้อย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นหลักประกันว่าแหล่งมรดกโลกนั้น ๆ เมื่อได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนแล้ว จะได้รับการดูแลรักษาให้คงอยู่ในสภาพที่ดีและเหมาะสม

สำหรับประเทศไทย แหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่มีความโดดเด่น ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าจึงได้รับการประเมินและถูกขึ้นทะเบียนให้เป็นแหล่งมรดกโลก (World Heritage Criteria) ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Criteria) หรือหลักเกณฑ์ทางธรรมชาติ (Natural Criteria) ข้อใดข้อหนึ่งในจากเกณฑ์ 10 ข้อ ตามหลักเกณฑ์การพิจารณาเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกที่เป็นมรดกโลกทางธรรมชาติและมรดกโลกทางวัฒนธรรม แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทย จึงได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการมรดกโลก (World Heritage Bureau) ต่อมาองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมของสหประชาชาติ หรือเรียกกันย่อว่า ยูเนสโก (United Nations Education Scientific and Cultural Organization) หรือ UNESCO จึงลงมติทำให้ประเทศไทยมีแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น “มรดกโลก” จำนวน 6 แห่ง ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตามหลักเกณฑ์ให้เป็นมรดกโลกของประเทศไทย

| ชื่อและปีพ.ศ.ที่เป็นแหล่งมรดกโลก | มรดกโลกทางธรรมชาติ | มรดกโลกทางวัฒนธรรม | รายละเอียดและเกณฑ์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลก |
|--|--------------------|--------------------|--|
| เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร (พ.ศ.2534) | - | ✓ | ข้อ 1 (i) Human Creative Genius ข้อ 3 (iii) Testimony to Cultural Tradition |
| แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง (พ.ศ.2534) | - | ✓ | ข้อ 3 (iii) Testimony to Cultural Tradition |
| นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวาร (พ.ศ.2535) | - | ✓ | ข้อ 3 (iii) Testimony to Cultural Tradition |
| เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง (พ.ศ.2534) | ✓ | - | ข้อ 8 (viii) Major State of Earth's History ข้อ 9 (ix) Significant Ecological and Biological Process ข้อ 10 (x) Significant Natural Habitat for Biodiversity |
| กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ (พ.ศ.2548) | ✓ | - | ข้อ 10 (x) Significant Natural Habitat for Biodiversity |
| กลุ่มป่าแก่งกระจาน (พ.ศ.2564) | ✓ | - | ข้อ 10 (x) Significant Natural Habitat for Biodiversity |

ที่มา : (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2565; องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ, 2565)

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อรูปแบบและสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมอย่างมาก มีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การ Australia ICOMOS (2000); NSW Government of Sydney Harbour Forshore Authority; Feilden and Jokilento, (1993); UNESCO พอสรูปประเด็นสำคัญคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้ (วชิรญา ตติยนันท์กุล, 2557)

- 1) คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ (Historical Significance)
- 2) คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงาม (Aesthetic Significance)
- 3) คุณค่าทางสังคม (Social Significance)
- 4) คุณค่าทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Significance)
- 5) คุณค่าทางการศึกษาวิเคราะห์ (Educational/Research Significance)
- 6) คุณค่าทางโบราณคดี (Archaeological Significance)
- 7) ความหายาก (Rarity Significance)
- 8) คุณค่าทางความสัมพันธ์ (Associational Significance)
- 9) คุณค่าด้านการเป็นตัวแทน (Representative Significance)
- 10) คุณค่าทางด้านเศรษฐศาสตร์ (Social Significance)
- 11) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์/อัตลักษณ์ (Symbol/Identity Significance)
- 12) คุณค่าเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Significance)
- 13) คุณค่าทางการเมืองการปกครอง (Political Significance)
- 14) คุณค่าที่เกี่ยวกับการออกแบบ/เทคนิค (Relative Artistic/Technical Significance)

โดยสรุป จากนิยามของมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) และมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) นำไปสู่การยกระดับและเสนอชื่อให้เป็นแหล่งมรดกโลก (World Heritage Sites) ได้ ตามลักษณะและเกณฑ์ของการเป็นแหล่งมรดกโลกทั้งทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรม หรือแหล่งมรดกโลกแบบผสมผสาน แหล่งมรดกโลกเหล่านี้ต้องมีเอกลักษณ์หนึ่งเดียวตามนิยามความหมาย การท่องเที่ยวในแหล่งมรดกโลกมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นควรร่วมกันพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อช่วยในการฟื้นฟู รักษา ควรมีการวางแผนที่ดีและมีมาตรการป้องกันเพื่อช่วยลดความเสี่ยงจากผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นการคงไว้ซึ่งในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามหลักคุณค่าสากลต่อไปอย่างยั่งยืน

5. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว

การอนุรักษ์ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว มีส่วนสำคัญในการคงไว้ซึ่งฐานทรัพยากรให้อยู่ได้อย่างมีคุณภาพ สมดุลและยั่งยืน จากการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัย พบว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวมีการอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของประเทศไทยจะต้องเกี่ยวข้องกับ

ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่สืบทอดต่อเนื่องกัน มาแต่บรรพกาล จึงส่งผลทำให้นักวิชาการได้เน้นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรในแหล่ง ท้องที่เกี่ยวประเภนี้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว มีทั้งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ อารยธรรม มรดกทางวัฒนธรรมและรวมถึงผลงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ ดังที่คำว่า การอนุรักษ์ เป็นแนวคิด หนึ่งที่พยายามจะคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทั้งวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุธรรม (Material Culture) และ วัฒนธรรมที่ไม่เป็นวัตถุ (Nonmaterial Culture) (วรรณวีร์ บุญคุ้ม, 2560) ซึ่งคำว่า การอนุรักษ์ จึงมี ความหมายที่ลึกซึ้งและมีนักวิชาการได้นิยามไว้ใกล้เคียงกันดังนี้

ฉัตรกมล ปิยะจารุพร (2562) ได้อธิบายความหมายของคำว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแล รักษาเพื่อให้คงคุณค่าไว้โดยการอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องในแต่ละแหล่งนั้นอาจ กระทำได้โดยการปกป้อง การสงวนรักษา การบูรณะ การปฏิสังขรณ์ หรือการประยุกต์ใช้สอย การ อนุรักษ์มีระดับที่แตกต่างกันแล้วแต่สถานการณ์และปัจจัยอื่น ๆ ในแต่ละกรณี โดยอาจใช้วิธีการใด วิธีการหนึ่งหรือหลายวิธีร่วมกันและให้ความหมายรวมถึงการอนุรักษ์ การฟื้นฟู เพื่อให้สามารถนำ กลับมาใช้ใหม่ได้ แต่ในขณะที่ การดูแลรักษาเพื่อให้สิ่งนั้น ๆ คงคุณค่าไว้ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ดังนั้น การอนุรักษ์จึงมีระดับแตกต่างกันไปตามความจำเป็นและตามสภาพของของแหล่งท่องเที่ยว นั้น กล่าวคือ (ฉัตรกมล ปิยะจารุพร, 2562; สิ้นชัย กระบวนแสง, 2555)

1. การป้องกัน (Prevention) เป็นการใช้มาตรการต่าง ๆ ที่เหมาะสม เพื่อปกป้องคุ้มครอง สภาพทางกายภาพของสถานที่ให้พ้นจากการเสื่อมสภาพ เสี่ยงต่อการสูญหาย หรือถูกทำอันตราย ตัวอย่างเช่น การทำอุปกรณ์ค้ำยันสิ่งก่อสร้างเพื่อไม่ให้ตัวสิ่งก่อสร้างหักพัง เป็นต้น โดยทั่วไปวิธีการนี้ เป็นนการกระทำที่ไม่ถาวรเป็นการกระทำที่รอการปฏิบัติในขั้นตอนต่อไป
2. การสงวนรักษา (Conservation) เป็นการดูแลรักษามรดกนั้น ๆ ไว้ตามสภาพเดิมที่เป็น อยู่และป้องกันไม่ให้เสียหาย หรือเสื่อมสภาพต่อไป
3. การปฏิสังขรณ์ (Preservation) เป็นการกระทำตามกระบวนการที่เหมาะสมโดยใช้วิธี วิทยาการสาขาต่าง ๆ ที่จะทำให้อุปทรงหรือรายละเอียดต่าง ๆ ของสถานที่นั้น ๆ รวมทั้งสภาพที่ตั้ง หรือสภาพแวดล้อมของแหล่งที่ตั้งให้เป็นเช่นเดิมเหมือนในอดีตให้มากที่สุด
4. การบูรณะ (Restoration) เป็นการซ่อมแซมหรือปรับปรุงสถานที่นั้น ๆ ให้ที่ทรงลักษณะ เหมือนของเดิมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในกรณีที่จะต้องเสริมบางส่วนที่ขาดหายไปต้องแสดงให้เห็นถึง ความแตกต่างของสิ่งที่เสริมขึ้นมาให้ชัดเจนแตกต่างจากของเดิม
5. การสร้างขึ้นใหม่ (Reconstruction) เป็นการสร้างสิ่งก่อสร้างขึ้นใหม่ทดแทนของเดิมที่ ถูกทำลายไปแล้ว เนื่องจากสิ่งก่อสร้างนั้นยังคงมีสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมโดยรวมและมีผล ต่อจิตใจสูง การสร้างขึ้นใหม่จึงต้องทำตามแบบเดิมโดยให้มีรายละเอียดต่าง ๆ เช่นเดียวกับของเดิม

ด้วย ความหมายของการสร้างขึ้นใหม่ยังหมายรวมถึง การสร้างเลียนแบบแม้เพียงบางส่วนของ โบราณสถานด้วย

นอกจากนี้ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวไว้เพื่อการเป็นแหล่งความรู้ในด้านการท่องเที่ยว ควรได้รับการปกป้องและดูแลตามหลักวิชาการที่เหมาะสม เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของนักวิชาการที่มี มุมมองว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งจำเป็นและต้องให้ความสำคัญ เพราะเป็น สมบัติล้ำค่าที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทยที่มีความแตกต่างจากชาติอื่น จึงเป็นสิ่งที่คนไทยควรเห็น แจ้งถึงคุณค่าและพยายามรักษาไว้ด้วยความรู้ เพื่อมิให้สูญหายหรือเสื่อมโทรมไป อีกทั้งต้องคำนึงถึง ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม ควรเคารพวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม การอนุรักษ์แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดี เช่น ดนตรี การเต้นรำ การแสดง การแต่งกาย และ งานหัตถกรรม พิธีกรรม วิถีชีวิตดั้งเดิมและรูปแบบของสถาปัตยกรรมล้วนเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นต้น (สุดาพร วรพล, 2540) และแม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในบางพื้นที่อาจจะเกี่ยวข้องกับ ระบบนิเวศ จึงทำให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งซึ่งที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) ที่หมายถึง รูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสีงแวดล้อมเป็นการจัดการ การท่องเที่ยวที่รักษาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural based Tourism) และ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Nature based Tourism) อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนได้ที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อตอบสนองความจะเป็นทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสุนทรีย์ภาพ โดยใช้ทรัพยากรอัน ทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยังคงวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้อย่างยาวนานที่สุด (ไอยเรศ ลิบลับ, 2555)

โดยสรุป การอนุรักษ์ อาจดำเนินการได้หลากหลายวิธีตามความเหมาะสม โดยต้องคำนึงถึง หลักวิชาการเป็นสำคัญ เพื่อให้สิ่งนั้น ๆ ได้ถูกคงสภาพสมบูรณ์ไว้ได้มากที่สุดและยังคงเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวได้ต่อไป การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่จะต้องส่งเสริมในเป็นรูปธรรม ดังนั้นจึง ต้องให้ความสำคัญในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ หรือธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากสูญเสียสิ่งเหล่านี้ไปการ อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะไม่ประสบผลสำเร็จในพื้นที่ ต้องให้ความสำคัญในการจัดการ ดังที่ได้อธิบายไปแล้วข้างต้น จึงจะสามารถช่วยกระตุ้นให้รูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยสาปสูญหรือ สูญหายไปแล้ว สามารถรื้อฟื้น ฟื้นฟู กลับคืนมา อาจใช้การสงวนรักษา การอนุรักษ์ การปกป้อง ภายใต้อกรอบหรือหลักเกณฑ์ที่ดีที่มีมาตรฐานระดับสากล เพื่อคงไว้ซึ่งคุณค่าของทรัพยากรการ ท่องเที่ยวสามารถคงอยู่ในสังคมดำรงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืน

6. แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นหนึ่งในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพที่นักวิจัยนิยมนำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบสภาพการณ์ที่ปรากฏเชิงพื้นที่ รวมไปถึงสภาพของวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคมทำให้ได้ข้อมูลที่เชิงลึกที่แท้จริงและเป็นประโยชน์ต่อการสืบค้นหาข้อมูลเพื่อให้ได้คำตอบตามที่วางแผนไว้ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันอย่างมากมาย ดังนี้

6.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Participatory Action Research - PAR เป็นการกระบวนการที่ผู้วิจัยใช้เรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งอาจจะต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ซึ่งเริ่มต้นจากการระบุปัญหาของการปฏิบัติงาน การติดตามผลการปฏิบัติงาน ไปจนกระทั่งการประเมินผลการปฏิบัติงาน (สุภางค์ จันทวานิช, 2537) หรือเป็นการวิจัยที่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเฉพาะสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเฉพาะเรื่อง ไม่สามารถนำไปสรุปอ้างอิงกับกลุ่มอื่นได้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการที่ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ไว้ว่า

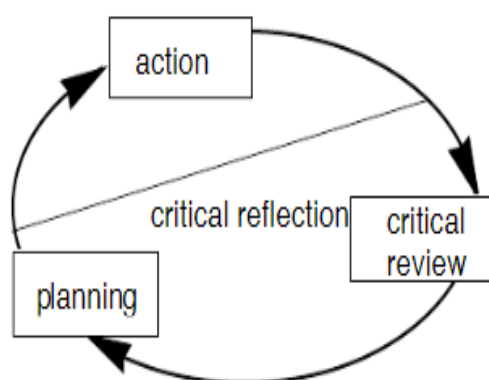
คณิต เขียววิชัย (2562) หมายถึง กระบวนการวิจัยที่นักวิจัยและบุคลากรจะร่วมกันกำหนดปัญหาและร่วมกันวางแผนและร่วมดำเนินงานเพื่อหาทางแก้ปัญหาของงานหรืออื่น ๆ เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อให้พัฒนางาน อันนำไปสู่ความสำเร็จ

วรรณวีร์ บุญคุ้ม (2563) หมายถึง การวิจัยที่มีรูปแบบการวิจัยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของนักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัย โดยยึดหลักการในเรื่องการมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินและรับผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น การวิจัยร่วมกับประชาชนในชุมชน การวิจัยลักษณะนี้จึงมุ่งให้เห็นผลในเชิงปฏิบัติได้อย่างชัดเจน

ชอบ เข้มกลัดและโกวิท พวงงาม (2547) นิยามความหมายของ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ไว้ว่าเป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนาที่รวมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มาไว้รวมกัน นับว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้กำจัดปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องประกอบด้วยผู้วิจัย คนในชุมชน ต้องเข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัยเพื่อความกันคิดวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกันหาแนวทางแก้ไข ลงมือปฏิบัติและติดตามประเมินผลการดำเนินการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชน

อย่างไรก็ตามรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้เหมาะกับวัตถุประสงค์เฉพาะในการศึกษา มีการนำไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางจึงทำให้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม บางครั้งพบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นระเบียบวิธีวิจัยที่มีความยืดหยุ่นสูงสุด เทคนิคเครื่องมือและกระบวนการที่จะนำมาใช้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดระยะเวลาการดำเนินการ

วิจัย เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์นั้น ๆ (Balcazar, 1998) นอกจากนี้แล้ว การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ยังเปิดโอกาสให้เกิดการกระจายอำนาจ โดยทางทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน ข้อคิดเห็นและแนวทางที่ดีจะถูกนำมาวิเคราะห์และพิจารณาหาข้อสรุปเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ (Kemmis, 1988) ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นการแสวงหาความรู้ ความจริงที่ถูกต้อง เชื่อถือได้และตรวจสอบได้ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งกลุ่มบุคคลเข้ามาร่วมกันเรียนรู้เพื่อรู้จักตัวเอง ชุมชน และสิ่งแวดล้อมให้เห็นปัญหาของตัวเอง และเห็นทางแก้ไขปัญหา โดยลงมือปฏิบัติจริง ได้ผลจริง และแก้ไขปัญหาก็จริง (คณิต เขียววิชัย, 2562) นอกจากนี้ ยังพบว่าการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่ผสมผสานระหว่าง การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) รวมทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาชุมชน โดยยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Development) และแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การวิจัยในพื้นที่เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะเป็นเหมือนวงจรของการวิจัยที่จะนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ได้ (Dick Bob, 2001) ดังภาพที่ 31 วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม



ภาพที่ 31 วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

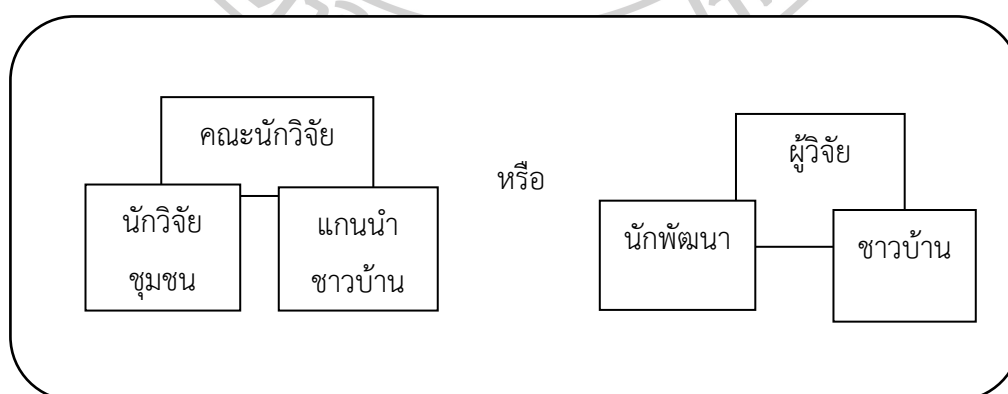
ที่มา : Dick Bob (2001)

จากการศึกษาความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) ผู้วิจัยพอสรุปความหมายได้ว่า เป็นกระบวนการดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนในการดำเนินการที่มุ่งเน้นผลลัพธ์จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยต้องมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ การวางแผน การลงมือปฏิบัติและการร่วมประเมินผลลัพธ์ที่ได้ร่วมกัน

6.2 หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ชอบ เข้มก๊อตและโกวิท พวงงาม (2547) อธิบายหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้ง โดยแบ่งเป็น 5 ข้อ ได้แก่

1. การให้ความสำคัญและการเคารพต่อภูมิรู้ของชาวบ้าน โดยยอมรับว่า ความรู้พื้นบ้านและกระบวนการสร้างความรู้ รวมถึงการก่อให้เกิดความรู้ใหม่ในวิธีที่แตกต่างไปจากเดิมนั้น เป็นสิ่งที่สืบทอดปฏิบัติกันมาและได้รับการถ่ายทอดกันอย่างแพร่หลายในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนเอง
2. การปรับปรุงความสามารถและศักยภาพของชุมชน ด้วยการส่งเสริมและยกระดับพัฒนาความเชื่อมั่นของชุมชนให้สามารถคิด วิเคราะห์และสังเคราะห์ถึงสภาพ สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยเป็นการนำเอาศักยภาพมาใช้ประโยชน์มากกว่าการปล่อยปะละเลยหรือดูถูกว่าเป็นสิ่งที่ไร้คุณค่า
3. การให้ความรู้ที่เหมาะสมกับชาวบ้านและชุมชน เป็นที่รับรู้กันในชุมชนและระบบสังคมที่สามารถทำความเข้าใจกันได้และสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม
4. การสนใจปรีทศน์ของชาวบ้าน โดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะมีส่วนช่วยเปิดเผยให้เห็นถึงคำถามที่ตรงกับปัญหาของคนในชุมชน
5. การปลดปล่อยความคิด จะช่วยให้คนในชุมชนแสดงออกถึงข้อคิดเห็นได้อย่างอิสระ ในการวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งคนในชุมชนแสดงความคิดเห็นและสามารถใช้วิจารณ์ญาณในการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อเท็จจริงต่าง ๆ สามารถยึดหยัดต่อต้านอิทธิพลภายนอก หรืออำนาจจากผู้มีอิทธิพลต่าง ๆ ได้ ดังภาพที่ 32



ภาพที่ 32 ความสัมพันธ์ของผู้วิจัยชุมชนและชาวบ้านของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
ที่มา : (ชอบ เข้มก๊อตและโกวิท พวงงาม, 2547)

สรุปได้ว่า จากการศึกษาหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าหลักการจัดการเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เป็นระบบและจะมีส่วนช่วยให้นักวิจัยและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน เป็นการเคารพซึ่งกันและกัน เปิดเผยข้อมูลที่อยู่ภายในความคิดและความรู้สึกที่มีต่อกันและกันได้ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะสามารถทำให้เข้าใจแก่นของปัญหาที่เกิดขึ้นจนกระทั่งนำไปสู่การจัดการปัญหาได้อย่างเป็นขั้นตอน การวิจัยรูปแบบนี้ทำให้ชุมชนได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกมากขึ้น ชุมชนรู้สึกมีคุณค่าและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันด้วยความเต็มใจ

6.3 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

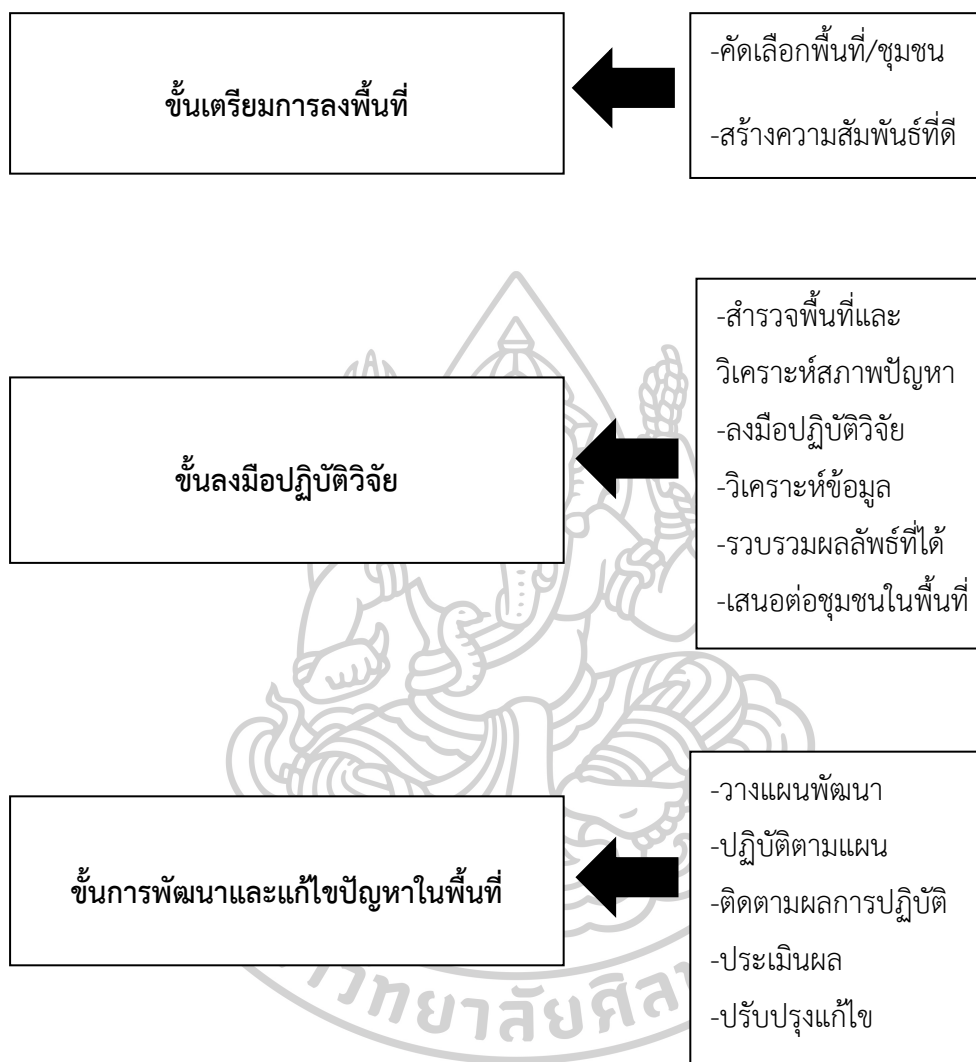
กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ดังที่จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนของการวิจัยเอาไว้ว่ามี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอนการลงมือวิจัยและขั้นตอนพัฒนา (จิราภรณ์ กาญจนสุพรรณ, 2562) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมการประสานพื้นที่ เป็นการเตรียมการประสานคนในพื้นที่ โดยการคัดเลือกพื้นที่ชุมชน การสำรวจพื้นที่ชุมชนและการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในชุมชนในทุกด้าน ทั้งทางกายภาพและแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จำนวนประชากรที่อยู่ในพื้นที่ และองค์กรภาคเอกชนที่เข้ามาในพื้นที่ ด้วยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในพื้นที่เพื่อให้เกิดการยอมรับเป็นแนวทางไปสู่ความสำเร็จ รวมไปถึงการติดต่อกับบุคคลที่สำคัญของชุมชน เช่น เจ้าอาวาสวัดสำคัญในพื้นที่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโส ครูและผู้บริหารโรงเรียน ผู้นำชุมชน เป็นต้น การเตรียมความพร้อมประสานพื้นที่ที่จะต้องดำเนินการโดยแจ้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่คนในพื้นที่เมื่อดำเนินการวิจัย

2. ขั้นตอนลงมือวิจัยใส่ใจกระบวนการชุมชน ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ต้องดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับคนในพื้นที่ การศึกษาสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมถึงการประเมินศักยภาพของพื้นที่เป็นสิ่งที่นักวิจัยจะต้องปฏิบัติ การกำหนดปัญหา การตีความ การวางแผน การดำเนินการ การเสนอความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหา การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากประสบการณ์ของคนในพื้นที่และของนักวิจัย และนำมาหาข้อสรุปร่วมกันจะได้ข้อมูลเชิงลึกที่ดีและมีประโยชน์แก่ชุมชน จากนั้นจึงนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมของชุมชน เพื่อเป็นการรับรู้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันและร่วมยืนยันข้อมูลที่ถูกต้อง

3. ขั้นตอนการพัฒนาแก้ปัญหา เป็นขั้นตอนสุดท้ายประกอบไปด้วยกิจกรรม ได้แก่ การกำหนดโครงการ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรม กระบวนการปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ของคนในพื้นที่ กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการตามแผนที่ตั้งไว้ สิ่งสำคัญในช่วงเวลานี้คือการกระจายบทบาทให้แก่ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม และการติดตาม

ประเมินผล เป็นกิจกรรมปิดท้ายที่จะต้องสรุปหรือปิดประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการดำเนินการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องตามเป้าหมายที่ได้วางเอาไว้ ดังภาพที่ 33



ภาพที่ 33 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ที่มา : ดัดแปลงจากจุฑาทิพย์ ภัทราวาส อ่างในจิราภรณ์ กาญจนสุพรรณ (2562)

ในขณะที่ กระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวมีความสำคัญในแต่ละระดับของการปฏิบัติการ (Sritong, 2021; ดร.ชนิ เอ็มพันธ์และเรณูกา กลีบสุข, 2554) ดังนี้

การรวมกลุ่มของคน/กลุ่มชุมชน/กลุ่มประชาชน/กลุ่มหน่วยงาน/กลุ่มองค์กร เป็นต้น ส่วนจำนวนผู้ที่มีมารวมกลุ่มกัน จะมีจำนวนมากหรือน้อย ขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ก็ได้ จากนั้นจึงจะเกิดการมีส่วนร่วมได้ การนำแนวคิดการจัดการแบบมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการแหล่งมรดกวัฒนธรรม ซึ่งการจัดการรูปแบบนี้จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่มีส่วนสำคัญเพราะด้วยวิธีการจัดการโดยการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจะทำให้แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมอยู่ได้อย่างยั่งยืน การที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ วางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล ได้ถูกแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

1. ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยว เป็นการจัดการในระดับต่ำสุด มักจะเป็นการวางแผนท่องเที่ยวที่ชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยตรงหรือเป็นการวางแผนระดับมหภาค แต่ชุมชนมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบจากการกำหนดนโยบายหรือแผนการท่องเที่ยว

2. ระดับที่ 2 การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยว เป็นการมีส่วนร่วมที่ตัวแทนของชุมชนอาจเข้าร่วมในรูปแบบคณะกรรมการ หรือการประชุมรับฟังความคิดเห็นเพื่อพิจารณาให้ข้อมูลหรือข้อคิดเห็นของชุมชนในโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน

3. ระดับที่ 3 การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เป็นการมีส่วนร่วมที่ชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินการเกี่ยวกับการตัดสินใจดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อประโยชน์ของชุมชนและสังคมโดยรวม

4. ระดับที่ 4 การท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชนเอง นับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการติดตามประเมินผลเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รักษาสภาพแวดล้อม ตลอดจนเกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมในชุมชน

โดยสรุป กระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญยิ่งเพราะมุ่งเน้นกระบวนการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมแก้ไข และร่วมประเมินผลอย่างเป็นระบบและเป็นลำดับขั้นจะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปไม่ได้ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

6.4 เทคนิคหรือกระบวนการ A-I-C (Appreciation Influence Control)

เทคนิคที่จำเป็นต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนในพื้นที่ เป็นเทคนิคที่น่าสนใจที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เทคนิคหรือกระบวนการ A-I-C เป็นเทคนิคที่นักวิจัยนิยมอย่างแพร่หลายเป็นวิธีการเสริมพลังชุมชนในพื้นที่ให้เกิดความรู้สึกที่ดีร่วมกับนักวิจัยในการลงมือปฏิบัติ เทคนิค A-I-C อธิบายได้ดังนี้ (วรรณดี สุทธิธารกร, 2556)

1) A ย่อมาจาก Appreciation

หมายถึง ชั้นสร้างความประทับใจ เป็นการแสดงความเห็นเรื่องความเป็นมาในอดีต ทบทวนสภาพที่ผ่านมา การแสดงแนวคิด การกำหนดเป้าหมาย หรือการแสดงวิสัยทัศน์ร่วม เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่ความเข้าใจในสภาพปัจจุบัน ส่งผลจะทำให้สมาชิกกลุ่มเห็นภาพอนาคต ถือเป็นกิจกรรมที่อ่อนเครื่องของการทำงานร่วมกัน

2) I ย่อมาจาก Influence

หมายถึง ชั้นส่งอิทธิพล เป็นการพัฒนาวิสัยทัศน์ร่วมกัน เพื่อให้โอกาสได้ปรับปรุง เพิ่มเติมส่วนที่สำคัญให้สมบูรณ์ อาจเสนอโดยใช้แผนผังความคิดรวบยอด (Concept Mapping) ลงในกระดาษให้กลุ่มย่อยได้คิดพิจารณา คิดและนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาและการชี้แจงเหตุผล นำเสนอเป็นหมวดหมู่

3) C ย่อมาจาก Control

หมายถึง ชั้นควบคุม เป็นขั้นตอนที่ทรงอิทธิพลอีกขั้นตอนหนึ่ง ซึ่งต้องเน้นกระบวนการกลุ่มในการแบ่งกิจกรรม เช่น การแบ่งหน้าที่ การลงชื่อรับผิดชอบกิจกรรม เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยการถูกควบคุมให้อยู่ในกรอบที่ออกแบบไว้

ข้อดีของเทคนิค A-I-C (Appreciation Influence Control) จึงไม่มีความซับซ้อนแต่อย่างใด มีประโยชน์และเกิดความเหมาะสมในการวางแผนงานพัฒนาพื้นที่ร่วมกับคนในชุมชน เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังนั้นเทคนิค A-I-C จึงเป็นเทคนิคหรือกระบวนการที่รวบรวมภูมิปัญญา คลังสมองและความคิดสร้างสรรค์ของคนในพื้นที่นำไปสู่การพัฒนาาร่วมกัน (สินธุ์ สโรบล และคณะ, 2546) หรือสร้างพลังสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมร่วมกันบนฐานของความรู้สึกที่ดีต่อกัน และความรู้สึกผูกพันต่อกัน ซึ่งตัว A อาจเป็นการหล่อหลอมให้บุคคลเปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อดทนต่อความเห็นที่แตกต่าง ตัว I เป็นพลังที่อาจส่งผลไปกระทบผู้อื่นโดยที่ไม่ได้ตั้งใจ และตัว C เป็นลักษณะของการควบคุมสภาพการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ด้วยการจัดการ (Management) (วรรณดี สุทธิธรรม, 2556)

โดยสรุป การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ยังเป็นกระบวนการที่ดีที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ระหว่างการดำเนินการควรใช้เทคนิค A-I-C มาประยุกต์ใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ และตรงตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ได้ดียิ่งขึ้น

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีข้อมูลที่นักวิชาการชาวไทยและนักวิชาการต่างประเทศได้ดำเนินการวิจัยไว้อย่างน่าสนใจ ดังเช่น

7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกโลก

จิรวัดน์ พิระสันต์ (2555) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย แบบมีส่วนร่วมโดยใช้องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว พบว่า การพัฒนาชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยแบบมีส่วนร่วมโดยใช้องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว ประกอบด้วยวัตถุประสงค์หลักคือการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย คณะผู้วิจัยได้จัดให้มีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย การดำเนินกิจกรรมเชิงวิชาการและการพัฒนาที่หลากหลาย อาทิ การสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม การประชุมสัมมนาร่วมกับตัวแทนทั้ง 12 ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ประเมินผล (ก่อน)การดำเนินโครงการและกิจกรรมย่อย จัดทำแผนและโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนรอบอุทยานฯ โดยภาคีเครือข่ายชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการโดยใช้แบบสอบถาม ประเมินผล (หลัง) การดำเนินโครงการและกิจกรรมย่อยต่าง ๆ และจัดประชุมเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่สาธารณะจากข้อมูลดังกล่าวได้นำมาสู่แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่วางอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การประชุมหารือร่วมกัน ของสมาคมการท่องเที่ยวของจังหวัดสุโขทัยร่วมกับคณะนักวิจัยหลายครั้ง และในที่สุดที่ประชุมได้มีความเห็นพ้องต้องกันว่า ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการนำองค์ความรู้ในด้านวัฒนธรรมเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ตำนาน ประวัติความเป็นมา ประเพณี พิธีกรรม ศิลปะการแสดงศิลปหัตถกรรม ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชน มาใช้เพื่อพัฒนาระบบและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกและขายสินค้าพื้นเมือง รวมทั้งการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ของข้อมูลสินค้าพื้นเมืองและข้อมูลเทศกาลและงานประเพณี เพื่อสะท้อนให้เห็นตัวตนและอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของคนในชุมชนโดยรอบ นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอจากระดับพื้นที่ ให้มีการพัฒนาระบบมัคคุเทศก์ชุมชน ระบบและมาตรการต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัย สภาพการเข้าถึงชุมชน การสร้างจุดหมายตา มีป้ายบอกที่ตั้ง ความสำคัญของชุมชน แหล่งท่องเที่ยว และหมายเลขถนน เช่น ให้มีป้ายบอกระบบการจัดบริการรถยนต์โดยสารประเภทต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งมีป้ายบอกแหล่งการบริการ เช่น ปั้มน้ำมัน ห้องน้ำ ที่พักริมทางและสถานที่จอดรถที่เป็นมาตรฐาน ตลอดจนมีการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะระหว่างท่าอากาศยานหรือสถานีขนส่งกับที่พัก รวมทั้งการจัดบริการด้านข้อสนเทศและประชาสัมพันธ์ของข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว อันได้แก่กิจกรรมบันเทิงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจตลอดปี ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ รูปภาพ โปสเตอร์ แผ่นพับ เป็นต้น

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ (2555) ได้ศึกษา เรื่อง ท่องเที่ยวสร้างสรรค์: เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความชัดเจนในนิยามความหมายเกี่ยวกับการ

ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแนวโน้มการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ซึ่งแตกต่างไปจากรูปแบบการท่องเที่ยวมวลชนแบบเดิม และชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืนได้อย่างไร การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจในคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งโดยผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของวัฒนธรรม ประเด็นสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีคุณสมบัติทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงกระบวนการ กล่าวคือในเชิงพื้นที่ กิจกรรมนั้น ๆ จะต้องมีความหลากหลายและโดดเด่นทางวัฒนธรรมและ/หรือธรรมชาติ และชุมชนในฐานะเจ้าของวัฒนธรรมจะต้องมีความตระหนักในศักยภาพดังกล่าว ในเชิงกระบวนการ กิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะต้องนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้มีประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่นำไปสู่การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยว และด้วยทิศทางนี้จะนำไปสู่ความสมดุลในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประสบผลสำเร็จ และจะเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนก็คือ ชุมชนต้องมีความตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม และ/หรือ ธรรมชาติของตนเองและขณะเดียวกันก็มีความพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะสร้างความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ที่เป็นเจ้าของบ้าน และจะก่อให้เกิดความจดจำประทับใจอย่างลึกซึ้งถึง “จิตวิญญาณ” ของพื้นที่ของการท่องเที่ยวและผลที่จะตามมาในท้ายที่สุดก็คือความสมดุลในทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน

กุลแก้ว คล้ายแก้ว (2557) ได้ศึกษา เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้บริบทการเป็นเมืองมรดกโลก : แนวความคิดเห็นของผู้มีส่วนจัดการของชุมชนเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษานโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้บริบทการเป็นเมืองมรดกโลกจากแนวคิดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาชนลาวสู่ชุมชนเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาพบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีทั้งหมด 3 กลุ่ม กลุ่ม 1 คือ กลุ่มที่เป็นหน่วยงานภาครัฐของ สปป.ลาว ได้แก่ ห้องกรมรดก เป็นหน่วยงานดูแลแหล่งท่องเที่ยวในเมืองหลวงพระบาง ภายใต้เงื่อนไขและวิธีการจัดการขององค์การยูเนสโก (UNESCO) ส่วนกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของลาว กรมโฆษณาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวลาว เป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากขึ้น ในขณะที่ชุมชนเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัยมีหน่วยงานภาครัฐ คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงท่องเที่ยว

และกีฬา และกรมศิลปากร ดูแลการจัดการท่องเที่ยว กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ประกอบการทั้งของสปป.ลาว และประเทศไทย ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจรับส่งนักท่องเที่ยว ธุรกิจอบรมการนำเที่ยว มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเงื่อนไข กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และให้บริการที่มีคุณภาพ สร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว กลุ่มที่ 3 กลุ่มภาคประชาชนของสปป. ลาว และประเทศไทย มีความเข้าใจและยินดีปฏิบัติตามเงื่อนไขตามวิธีการจัดการของภาครัฐ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ จากวิสัยทัศน์และการวางแผนการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนทั้งสองแห่งกลายเป็น “เมืองมรดกโลกที่มีชีวิต” ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขขององค์การยูเนสโก (UNESCO) โดยที่ชุมชนหลวงพระบาง สปป.ลาว ได้รับการขึ้นทะเบียนเมื่อปี พ.ศ.2538 ในขณะที่ชุมชนเมืองเก่า ได้รับการขึ้นทะเบียนเมื่อปี พ.ศ.2534 เรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

นรินทร์ สังข์รักษาและคณะ (2560) ได้ศึกษา เรื่อง ชุดความรู้ที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา ขั้นตอนที่ 2 เป็นการออกแบบและพัฒนาชุดความรู้ที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และขั้นตอนที่ 3 จัดทำชุดความรู้ใน รูปเอกสาร และคู่มือชุดความรู้ที่เป็นประโยชน์ 5 ด้านได้แก่ ด้านการดำเนินชีวิต ด้านอาหาร ด้านการแต่งกาย ด้านภาษา ด้านวัฒนธรรมและประเพณี เครื่องมือที่ใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์เอกสาร แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางการสนทนากลุ่ม รวบรวมข้อมูล ปฐมภูมิและทุติยภูมิ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า องค์ความรู้ของชุมชนลาวครั้ง ในด้านการดำเนินชีวิตเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง เป็นชื่อของกลุ่มผู้มีเชื้อสายลาวกลุ่มหนึ่ง ลาวครั้งมักเรียกตนเองว่าลาวหรือลาวซั้ง กลุ่มชนที่มีเชื้อสายลาวเข้ามา อยู่บริเวณภาคกลางของประเทศไทยในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้อพยพมาจากเวียงจันทน์ในสมัยรัชกาลที่ 1 และหลวงพระบาง ในสมัยรัชกาลที่ 3 อาชีพเกษตรกรรม ศิลปกรรมมีการจักสาน การทอผ้า ดนตรีและการแสดง พื้นบ้าน ด้านอาหาร เช่น แกงเปรอะ ข้าวเหนียวแดง (เทศกาลสงกรานต์) กระจายสารทด้านการแต่งกาย ผู้หญิง สูงอายุนิยมนุ่งผ้าถุงที่ซื้อจากตลาดแทนผ้าซิ่น ผ้าฝ้าย สวมเสื้อคอกระเช้า จะแต่งตัวเป็นพิเศษในโอกาสวัน เทศกาล หรือในงานประเพณี สวมเสื้อลายฉลุ หรือเสื้อตามสมัยนิยม นุ่งซิ่นที่สวยงามมีสีสัน หรือผ้าทอลาวครั้ง ด้านภาษา จัดอยู่ในตระกูลไท-กะได หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวครั้งมี 20 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระมี 18 เสียง หน่วยเสียงวรรณยุกต์มี 5 หน่วยเสียง ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์การก่อพระทราย การแห่ธงทำบุญกลางบ้าน พิธีเลี้ยงปีเจ้าพ่อ(นาย) สารทเดือนสิบบุญออกพรรษา ขนมนเงิน สิ่งเด่น ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ได้แก่ จักรยานโบราณ ลูกปัด ท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ อันเป็นประโยชน์และเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Suthida Chanprachak (2022) ได้ศึกษาเรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยการค้นคว้าศึกษาจากเอกสารงานวิจัยและวิทยานิพนธ์จากศูนย์ข้อมูลการวิจัย Digital “วช.” จำนวน 24 เรื่อง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นรายงานวิจัยที่เผยแพร่ในระหว่างปีพ.ศ. 2557-2562 ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแบ่งเป็น 4 ประเด็น คือ 1) กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เริ่มจากสร้างความเข้าใจภายในชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จัดตั้งคณะทำงาน ค้นหาและรวบรวมทรัพยากรทางวัฒนธรรมภายในชุมชน วิเคราะห์ศักยภาพและความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยว วางแผนกิจกรรมและบริการท่องเที่ยว ดำเนินการตามแผน พัฒนาตลาดท่องเที่ยวและขยายเครือข่าย สุดท้ายติดตามประเมินผล 2) กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนด้านจัดการและด้านบริการท่องเที่ยว 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนั้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำเป็นต้องพัฒนาทั้งแหล่งท่องเที่ยวและความสามารถในการจัดการของชุมชนเพื่อให้เกิดเรียนรู้นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวและเดินที่กระโจม

พิทักษ์ ศิริวงศ์ นรินทร์ สังข์รักษา และลลิตนา ชูใจ (2560) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์ในแหล่งท่องเที่ยวเมืองโบราณอุทอง เป็นการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Participatory Action Research) ผลการวิจัย พบว่า (1) การศึกษาสภาพการณ์ และความต้องการในการพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์ในพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทองอยู่ในระดับมาก (2) ประเมินศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์อยู่ในระดับมาก มีบริบทของพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทอง อยู่ในระดับมาก (3) การนำไปใช้โดยการอบรมมีคะแนนก่อนการอบรมและหลังการอบรมเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การศึกษาดูงาน มอบใบงาน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้ผลการพัฒนาโฮมสเตย์ต้นแบบ 2 แห่งและจัดทำคู่มือการจัดการและท่องเที่ยวโฮมสเตย์ (4) ความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายต่อโครงการพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์อยู่ในระดับมาก และถอดบทเรียนผลที่เกิดขึ้นมีความสำเร็จ จากผลการดำเนินการพัฒนาโฮมสเตย์ต้นแบบ ปัจจัยนำสู่ความสำเร็จ จากผู้นำและความร่วมมือของสมาชิก และเกิดการพัฒนาโฮมสเตย์ต้นแบบและบทเรียนในด้านข้อจำกัดของ สถานที่พัก ทุนการจัดตั้ง และการดำเนินงานให้บริการ เนื่องจากมีอาชีพส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรม

กฤตยา เตยโพธิ์ และพนัส โพธิ์บัติ (2561) ได้ศึกษา เรื่อง วัฒนธรรมโฮมสเตย์: การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา การท่องเที่ยวโฮมส

เต็ยเป็นการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีทรัพยากร การท่องเที่ยว เช่น น้ำตก ภูเขา วัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชนที่มีส่วนร่วมอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรเพื่อความยั่งยืนของชุมชนการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา 1) ความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์ 2) สภาพปัจจุบัน ปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ 3) การพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมโฮมสเตย์โดยชุมชนพื้นที่วิจัยคือ 3 ตำบลในอำเภอน้ำเตาว จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า โฮมสเตย์ในพื้นที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 มีความเกี่ยวข้องกับคนในชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยววิถีการดำเนินชีวิตเป็นสังคมที่เรียบง่ายปลอดภัยมุ่งเน้นการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและท่องเที่ยวแบบสัมผัสธรรมชาติที่พักโฮมสเตย์ทั้งสามแห่งมีปัญหาด้านการสาธารณูปโภค สภาพแวดล้อมภายในบริเวณบ้านพัก การเดินทางควรได้รับการส่งเสริมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปในทิศทางเดียวกันแนวทางการพัฒนาศักยภาพโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมควรปรับปรุงภูมิทัศน์ระบบนิเวศรอบ ๆ อาณาบริเวณ ระบบน้ำประปา ไฟฟ้า ห้องน้ำ อาคารที่พักใช้ประโยชน์ ป้ายข้อมูล การให้ข้อมูล การท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม

Sakáčová, K. L. (2013) ได้ศึกษา เรื่อง การท่องเที่ยวแกลมปีงให้บริการแบบชั้นเลิศ พบว่า จะเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ของโลกที่มาเคยพบมาก่อน การจัดการความรู้เพื่อการท่องเที่ยวรูปแบบนี้มีหลากหลายองค์ประกอบ ผลการวิเคราะห์จากงานวิจัยเน้นให้ค้นหาแรงจูงใจ การสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว พฤติกรรมนักท่องเที่ยวประเภทแกลมปีง ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวประเภทนี้ และต้องส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ใกล้ชิดธรรมชาติ ที่พักต้องเน้นสิ่งอำนวยความสะดวกที่หรูหรา ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมไปถึงรูปแบบการให้บริการต้องเน้นการบริการที่ดีสามารถสร้างความประทับใจแก่ผู้เข้าพัก และต้องสร้างความสุขให้แก่นักท่องเที่ยว

Cvelić-Bonifačić, J., Milohnić, I., & Cerović, Z. (2017) ได้ศึกษา เรื่อง เต็มที่กระโจมสร้างสรรค์ ที่พักรูปแบบใหม่ที่สร้างสรรค์ในรีสอร์ท โอกาสและภาพอนาคต พบว่า การออกแบบที่พักแบบเต็มที่กระโจมต้องสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่สามารถเพิ่มโอกาสในการประกอบธุรกิจและเพิ่มโอกาสในการแข่งขัน ต้องรับฟังข้อเสนอแนะจากลูกค้าที่เข้าพักและในอนาคตข้างหน้าจะได้รับความนิยม จะเป็นกระแสใหม่ของที่พักรักนักท่องเที่ยวเดิม ที่นักท่องเที่ยวเคยพักแต่โรงแรมและรีสอร์ท การออกแบบเต็มที่กระโจมอย่างสร้างสรรค์จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้และตอบสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยวได้

Vrtodušić Hrgović, A. M., Cvelić Bonifačić, J., & Licul, I. (2018) ได้ศึกษา เรื่อง ที่พักแบบเต็มที่กระโจม กระแสใหม่ของการท่องเที่ยวแบบกลางแจ้ง พบว่า ในอนาคตที่พักรูปแบบนี้จะเป็นกระแสการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่นิยมเพิ่มขึ้น ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพักที่เรียกว่าต้องดีที่สุด มีครบครัน บริการด้วยคุณภาพที่เป็นเลิศและรายล้อมด้วยสภาพสิ่งแวดล้อมที่งดงาม ที่พัก

แบบเต็นท์กระโจม ต้องอยู่พื้นที่กลางแจ้งและพื้นที่ดังกล่าวต้องเชื่อมโยงกับธรรมชาติ รูปแบบการจัดกิจกรรมของที่พักรประเภทนี้จะเน้นกิจกรรมที่ชมธรรมชาติ มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาธรรมชาติเป็นหลัก

Brochado, A., & Brochado, F. (2019) ได้ศึกษา เรื่อง อะไรคือประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ยิ่งใหญ่ที่ได้จากที่พักเต็นท์กระโจม ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจะทำให้ทราบวิธีการเลือกเข้าพักในที่พักแบบเต็นท์กระโจม ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นการเดินทางโดยลำพัง บางครั้งมากับเพื่อนหรือครอบครัว หรือมาเป็นแบบคูรัก หรือกลุ่ม และสิ่งที่สร้างประสบการณ์ในการท่องเที่ยว คุณภาพของที่พัก รูปแบบที่พักรต้องสร้างสรรค์ สามารถเป็นที่พักรที่สร้างเรื่องราวระหว่างเข้าพัก หรือเพิ่มพูนประสบการณ์ในการเข้าพักด้วยองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ กิจกรรมตั้งแคมป์ การสัมผัสธรรมชาติ การปรุงอาหาร กิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติ กิจกรรมออกกำลังแบบโยคะ ในส่วนรูปแบบการให้บริการต้องคำนึงถึงความรู้ของลูกค้าที่เข้าพักเกิดอารมณ์ที่สนุกสนาน น่าเชื่อถือ เป็นอารมณ์ความรู้สึกเหมือนว่ามีความเป็นเจ้าของร่วมกับที่พัก

Cvelič-Bonifačić, J., Milohnić, I., & Cerović, Z. (2019) ได้ศึกษา เรื่อง การเปลี่ยนผ่านจากแคมป์ปิ้งสู่แกลมปิ้ง ที่พักรแนวใหม่และรูปแบบสมัยใหม่ พบว่า แนวโน้มการจัดการที่พักนักท่องเที่ยวของอนาคตจะสอดคล้องกับกระแสรูปแบบการท่องเที่ยว ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เรียกว่า แคมป์ปิ้ง (Camping) จะเป็นที่พักรรูปแบบใหม่ที่ถูกเรียกว่า แกลมปิ้ง (Glamping) การให้บริการที่พักรูปแบบนี้เน้นมีสิ่งอำนวยความสะดวก จะเป็นนวัตกรรมที่พักรูปแบบใหม่ของโลก และวิธีการจัดการที่พักแนวใหม่นี้จะมีขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มการจัดการด้านการบริหารของผู้จัดการ กระบวนการจัดการที่พัก การบริการลูกค้า การวางกลยุทธ์ การวางแผนเจาะกลุ่มตลาดเป้าหมาย การวางแผนด้านการลงทุน โดยเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดจะกลายเป็นลูกค้าเป้าหมายในอนาคต

Kristina Sommer (2020) ได้ศึกษา เรื่อง ที่พักแบบแคมป์ปิ้งและที่พักแบบแกลมปิ้งเต็นท์กระโจม การท่องเที่ยวพักผ่อนเหมือนอยู่บ้าน ส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวภายในประเทศ พบว่า ที่พักแบบแคมป์ปิ้งและที่พักแบบแกลมปิ้งเต็นท์กระโจมเป็นรูปแบบของที่พักแบบกลางแจ้งและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป การสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้ที่พักูปแบบนี้ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น การกำหนดพื้นที่ในนารถบ้านหรือมีพื้นที่นั้นหนาและการและสิ่งอำนวยความสะดวก ต้องให้ความสำคัญกับกิจกรรมท่องเที่ยวรูปแบบนี้เป็นอย่างมาก เพราะกำลังเป็นกระแสนิยมจากนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวรูปแบบนี้จะเพิ่มมากขึ้นและจะเป็นกลุ่มตลาดใหม่ที่พักรูปแบบนี้ต้องตอบสนองความต้องการของลูกค้านักท่องเที่ยวที่ขอความสะดวกสบายในด้านการใส่ใจด้านสุขภาพ มีกิจกรรมกีฬา มีกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง และเน้นความหรูหราของที่พัก หาก

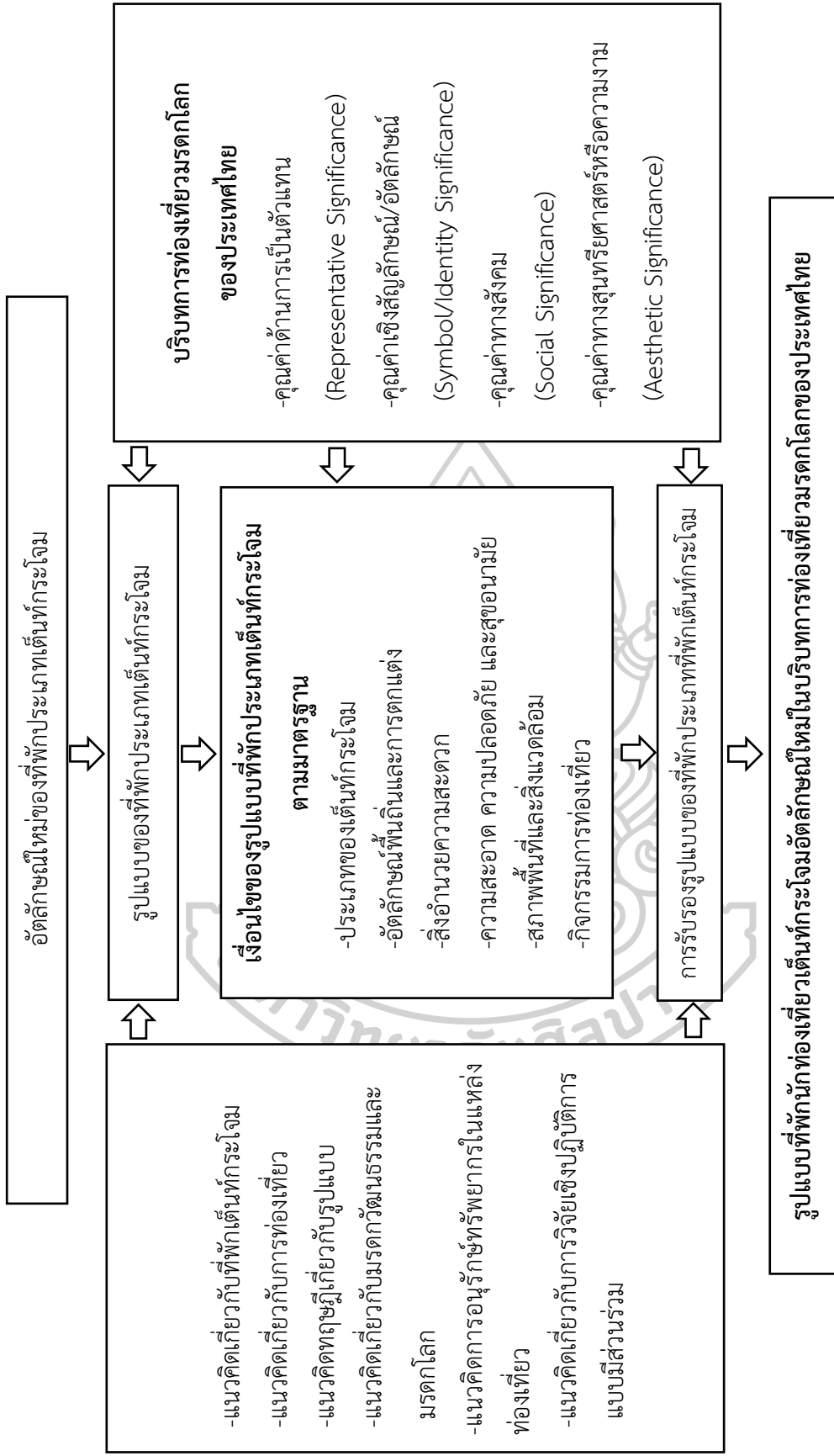
เมื่อผ่านวิกฤตของโรคระบาดโคโรนาไวรัสที่撲แบบแคมป์ปิ้งและที่撲แบบแกลมปิ้ง หรือเต็นท์กระโจม จะต้องเป็นการท่องเที่ยวพักผ่อนเหมือนอยู่บ้านและเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวภายในประเทศ

Lopes, D., Brandão, F., Breda, Z., & Costa, R. (2020) ได้ศึกษา เรื่อง กฎเกณฑ์ 4 ประการด้านประสบการณ์ที่ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในการเปรียบเทียบกับระหว่างที่撲แบบแคมป์ปิ้งและที่撲แบบแกลมปิ้ง เป็นงานวิจัยที่ประเทศโปรตุเกสโดยการศึกษาเปรียบเทียบเชิงพื้นที่และเชิงประสบการณ์การเข้า撲ในที่撲ทั้งสองรูปแบบ ผลการวิจัยพบว่า ผู้จัดการที่撲แคมป์ปิ้งและที่撲แบบแกลมปิ้ง ต้องสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว การมีพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวสามารถแสดงความคิดเห็นเมื่อเข้า撲พักผ่อน ยกตัวอย่าง เช่น การเสนอความคิดเห็นแบบออนไลน์ (รีวิว) การให้ความสำคัญเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของที่撲 และสภาพสิ่งแวดล้อมภายนอก เป็นต้น

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 ประเด็น ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า รูปแบบที่撲นักท่องเที่ยวและเต็นท์กระโจม การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกโลก รวมถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถนำมาวางแผนเป็นกรอบการดำเนินงานวิจัยได้

8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาและค้นคว้า แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับที่撲เต็นท์กระโจม แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมและมรดกโลก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่องการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบที่撲นักท่องเที่ยวเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย พบข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ได้แก่ บริบทและคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่สุโขทัยในด้านคุณค่าการเป็นตัวแทน คุณค่าเชิงสัญลักษณ์หรืออัตลักษณ์ คุณค่าทางสังคมและคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงาม ลักษณะและประเภทของที่撲เต็นท์กระโจมที่มีหลากหลายรูปแบบ อัตลักษณ์ของพื้นที่ถิ่นและการตกแต่งที่撲เต็นท์กระโจมที่มีความโดดเด่นซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ การบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะอาด ความปลอดภัย และสุขอนามัย สภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อม รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว จึงทำให้องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถนำไปสู่การพัฒนารูปแบบที่撲เต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทยได้ และทำให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 34



ภาพที่ 34 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

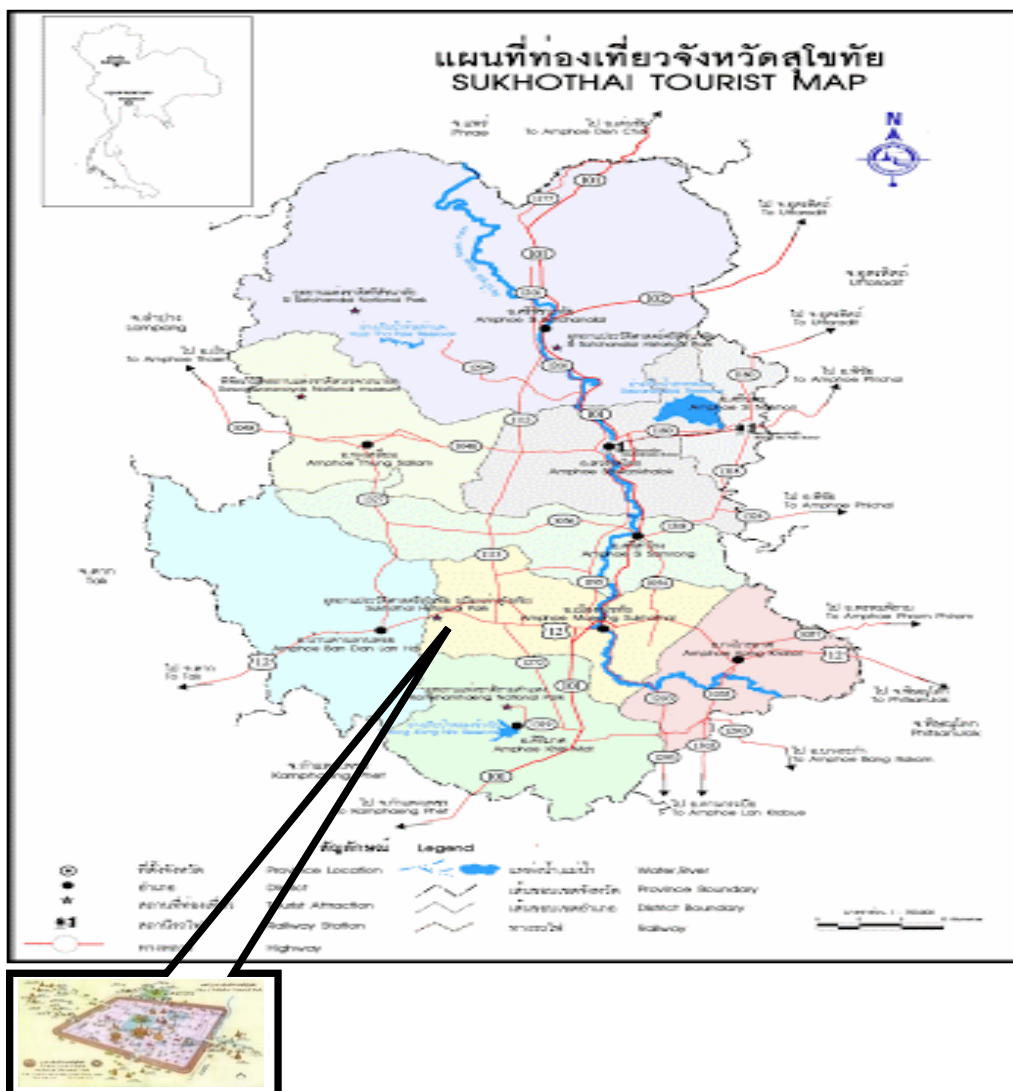
การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเด็ที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control : AIC) เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion : FGD) และเทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเด็ที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย คือ จังหวัดสุโขทัย เนื่องจากเคยเป็นราชอาณาจักรแห่งแรกของสยามประเทศ เคยเมืองหลวงแห่งแรกของประเทศไทย มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีอารยธรรมเป็นของตนเอง เป็นถิ่นกำเนิดลายสือไทยซึ่งเป็นต้นแบบของอักษรไทยที่ใช้กันในปัจจุบัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญทางภาคเหนือของประเทศไทย และรวมถึงเป็นแหล่งมรดกโลกที่มีอัตลักษณ์แห่งเดียวในโลก สถานที่ตั้งของชุมชนตั้งอยู่ ณ ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองจังหวัดสุโขทัย ดังภาพที่ 35 และพื้นที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า รวมทั้งสิ้นจำนวน 11 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านเพชรไผ่ ชุมชนบ้านนา ชุมชนบ้านเมืองเก่า ชุมชนบ้านวังตะคร้อ ชุมชนบ้านปากคลอง ชุมชนบ้านมนต์ศิริ ชุมชนวังวน ชุมชนบ้านราวต้นเกลือ ชุมชนเขตพุน ชุมชนบ้านศรีชุม และชุมชนบ้านแสนตอ

การคัดเลือกพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกศึกษาพื้นที่นำร่องเบื้องต้น (Pilot Area) ร่วมกับคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านศรีชุม ชุมชนบ้านเมืองเก่า ชุมชนบ้านเขตพุน และชุมชนบ้านมนต์ศิริ ดังภาพที่ 36 เป็นชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม โดยเหตุผลในการคัดเลือกพื้นที่มีหลายประการ คือ ตั้งอยู่ในมรดกโลกของภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ชุมชนตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและกลุ่มโบราณสถานต่าง ๆ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยจึงได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกภายใต้ชื่อ “เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร” (Historic Town Sukhothai and Associated Historic Towns) จาก UNESCO เมื่อปี พ.ศ.2534 (ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม, 2565) ชุมชนมีรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ บริบทของพื้นที่เชื่อมโยงกับการ

ท่องเที่ยว สภาพพื้นที่มีศักยภาพสำหรับสร้างที่พักรูปแบบใหม่ ซึ่งรายล้อมด้วยธรรมชาติอันงดงาม วิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นที่โดดเด่น พื้นที่ดังกล่าวไม่เพียงได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเท่านั้น แต่ยังได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (Creative Cities Network) สาขาหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk Art) จาก UNESCO ประจำปี พ.ศ.2562 โดยเป็น 1 ใน 66 เมืองจากทั่วโลก (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2565) โดดเด่นในด้านอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมสามารถนำมาออกให้เป็น “ที่พักอัตลักษณ์ใหม่” สอดคล้องและเชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่และการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทยได้



ภาพที่ 35 แผนที่จังหวัดสุโขทัย

ที่มา : www.sukhothaihistory/phaenthi-phayni-xuthyan-prawatisastr-sukhothai
(สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2565)



ภาพที่ 36 ที่ตั้งของชุมชนที่จะศึกษา
ที่มา : (สำนักงานจังหวัดสุโขทัย, 2565)

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วยประชาชนในพื้นที่ ผู้ประกอบการหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย กลุ่มภาครัฐ ภาคเอกชนและภาควิชาการ รวมทั้งสิ้น 39 คน โดยทำการคัดเลือกเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คัดเลือกจากประชาชนในพื้นที่ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย จากพื้นที่นำร่อง (Pilot Area) โดยมีเงื่อนไขกล่าวคือ เป็นผู้นำชุมชนหรือประธานกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชน หรือผู้รู้ หรือปราชญ์ชุมชน หรือผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านวิถีวัฒนธรรม ด้านมรดกภูมิปัญญาหรือในศาสตร์อื่นใดที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับมรดกวัฒนธรรมในพื้นที่จนเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ได้แก่ ประชาชนในชุมชนบ้านเมืองเก่า จำนวน 6 คน ชุมชนบ้านศรีชุม จำนวน 6 คน ชุมชนบ้านเชตุพน จำนวน 6 คน และชุมชนบ้านมนต์ศิริ จำนวน 6 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเครือข่ายหรือแบบบอกต่อ (Networking Sampling/Snowball Sampling) (วรรณดี สุทธิธารกร, 2556) รวมทั้งสิ้น จำนวน 24 คน

2.2 กลุ่มผู้ประกอบการ หรือกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ (Stakeholders) ต้องเป็นตัวแทนหรือผู้แทนของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่และมีความเกี่ยวข้องในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ตัวแทนธุรกิจบริษัทนำเที่ยวท้องถิ่น จำนวน 1 คน ตัวแทนมัคคุเทศก์ในพื้นที่ จำนวน 1 คน ประธานชมรมผู้ประกอบการที่พักของจังหวัด จำนวน 1 คน ประธานชมรมธุรกิจที่พักโฮมสเตย์เมืองเก่าสุโขทัย จำนวน 1 คน ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสุโขทัย จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด จำนวน 1 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) รวมทั้งสิ้น จำนวน 7 คน

2.3 กลุ่มภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ (Public and Private Sectors) เป็นตัวแทนหรือผู้แทนของผู้มีส่วนได้เสียที่ต้องมีตำแหน่งในระดับผู้บริหารองค์กร หรือผู้บริหารหน่วยงานในพื้นที่ หรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้แทนที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หรืออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกของประเทศไทย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาการ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 1 คน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านมรดกวัฒนธรรม จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบกำหนดเกณฑ์ (Criterion sampling) (Moser A., 2018) รวมทั้งสิ้น จำนวน 8 คน

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบที่พักเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลก โดยการศึกษาเอกสาร จากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรูปแบบที่พักเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลก ดังนี้

1. หนังสือ ตำรา คู่มือ ที่เกี่ยวกับแหล่งมรดกโลก มรดกทางวัฒนธรรม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับที่พักแรมและที่พักแบบเดินที่กระโจม
3. เอกสารกึ่งวิชาการ เช่น แผ่นพับ ข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งมรดกโลก มรดกทางวัฒนธรรม ที่พักแรมและที่พักแบบเดินที่กระโจม
4. งานวิจัยเกี่ยวกับที่พักแบบเดินที่กระโจม การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผ่านกระบวนการศึกษาวิจัยจากนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

4. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย มีทั้งหมด 3 ขั้นตอน ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเดินที่กระโจมนำไปสู่การพัฒนารูปแบบที่พักประเภทเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย ได้แก่

-ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูล การเก็บข้อมูลและสำรวจภาคสนาม (Document Study and Field Research)

-ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลก

-ขั้นตอนที่ 3 การรับรองรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลก

ในด้านการดำเนินการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการซึ่งสามารถอธิบายได้พอสังเขป กล่าวคือ ก่อนการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้วางแผนเพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ทั้งในหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการและลักษณะของเครื่องมือแต่ละประเภท ได้แก่ การการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนาพูดคุย และการจัดประชุมกลุ่ม จากนั้นทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการใช้เครื่องมือแต่ละประเภทได้แก่ การการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนาพูดคุย เพื่อนำมาหาข้อสรุปจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และรับรองรูปแบบของที่พักประเภทเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ตามเกณฑ์มาตรฐาน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์เนื้อหา ถอดบทเรียน สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดตามขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูล การเก็บข้อมูลและสำรวจภาคสนาม (Document Study and Field Research)

ส่วนที่ 1 การศึกษาข้อมูลทั้งปฐมภูมิ (Primary Data) และทุติยภูมิ (Secondary Data) เพื่อศึกษาเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาและการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เพื่อนำมาเป็นขอบเขตและเป็นแนวทางของวิธีการวิจัยและการสร้างเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพด้วย การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนาพูดคุย การจัดประชุมกลุ่มและเพื่อให้ได้แนวทางในการศึกษาวิจัยด้านศึกษาสภาพของพื้นที่ในการพัฒนารูปแบบของที่พักประเภทเดินที่กระโจม เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัย

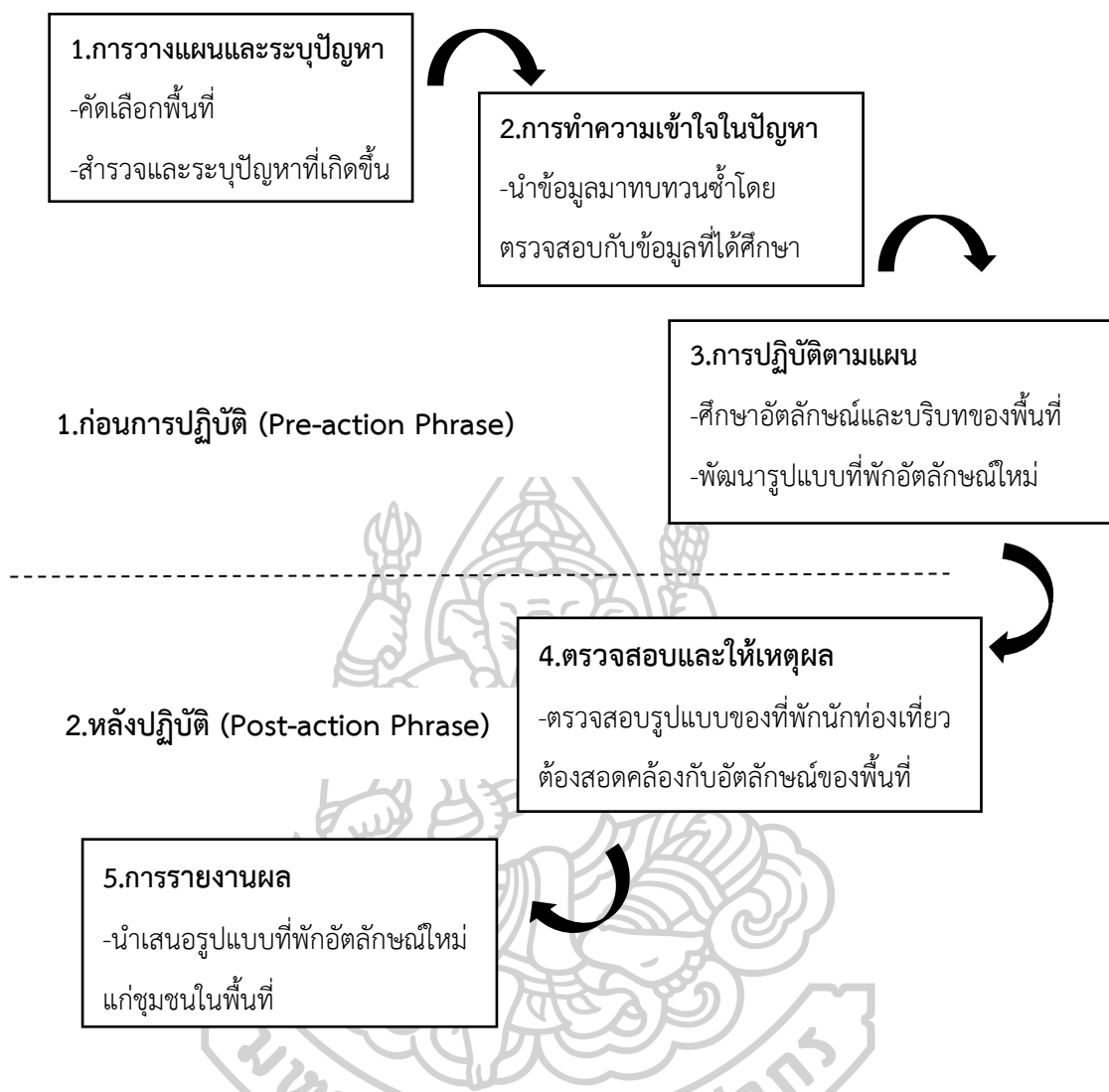
ส่วนที่ 2 การเก็บข้อมูลและสำรวจภาคสนาม (Field Research) เพื่อศึกษาสภาพชุมชนสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว สำรวจพื้นที่มรดกโลกสุโขทัย และอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชน ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกภาคสนาม (Field Note) ในการจดบันทึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อได้ข้อมูลตามสภาพจริงของกลุ่มตัวอย่าง ร่วมกับการสังเกต (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และใช้แบบบันทึกการสังเกต (Observation Form) เพื่อให้ได้ข้อมูลจากสภาพชุมชน สภาพพื้นที่ และพิจารณาสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกับวิถีชีวิตผู้ชุมชนตามพื้นฐานวัฒนธรรมของกลุ่ม ทำให้ทราบพฤติกรรม การกระทำ กิจกรรม ความสัมพันธ์ของกลุ่ม การแสดงออก เรื่องราวและความจริงของสภาพการณ์ของผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากสังเกต ปรากฏการณ์ และข้อค้นพบต่าง ๆ นำมาเป็นแนวทางในการเติมเต็มข้อมูลในการพัฒนารูปแบบของที่พักเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกได้

4.2 ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวดังประเภทเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลก

ส่วนที่ 1 เป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก ผู้วิจัยใช้ร่วมกับเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion : FGD) ควบคู่กับการสังเกต (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากวิธีการคัดเลือกแบบเครือข่ายหรือแบบบอกต่อ (Networking/Snowball Sampling) ได้แก่ ชุมชนบ้านศรีชุม จำนวน 6 คน ชุมชนบ้านเมืองเก่า จำนวน 6 คน ชุมชนบ้านเขตพน จำนวน 6 คน และชุมชนบ้านมนต์คีรี จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 24 คน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวดังประเภทเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลก ในกระบวนการดำเนินการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการทั้งหมด 2 ช่วงที่สำคัญ คือ ก่อนการปฏิบัติ (Pre-action phrase) และหลังปฏิบัติ (Post-action phrase) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนอยู่ 5 ขั้นตอน (Lim, 2007) ซึ่งผู้วิจัยนำแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ Lim, P.T. และเทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control : AIC) มาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนการสร้างรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวดังประเภทเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลก พอสรุปกระบวนการได้ดังนี้

1. ก่อนการปฏิบัติ (Pre-action Phrase) ประกอบด้วย

1.1 ขั้นการวางแผนและระบุปัญหา (Identifying) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากขั้นตอนที่ 1 ส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการลงพื้นที่สำรวจภาคสนามทำให้ทราบถึงสภาพพื้นที่ในบริบทมรดกโลก จะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ระบุสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การวางแผน

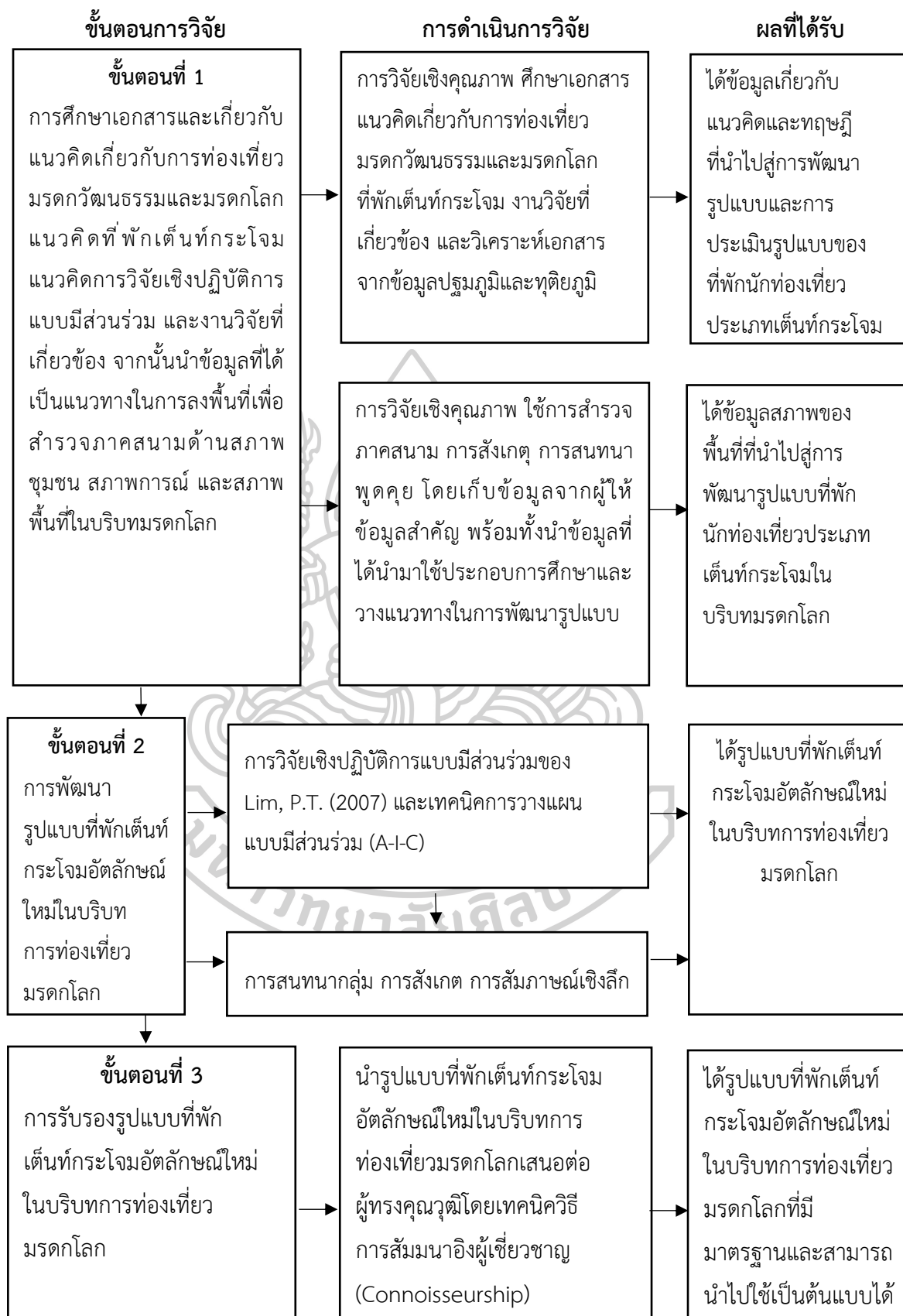


ภาพที่ 37 ขั้นตอนดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างรูปแบบที่พ้องนักท่องเที่ยว
ต้นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลก ดัดแปลงจากแนวคิดของ Lim, P.T.
(2007)

ส่วนที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบ
(Interview form) ชนิดมีโครงสร้าง (Structural Interview) ในประเด็นสำคัญต่าง ๆ ดังนี้ ประเภท
ของต้นที่กระโจม อัตลักษณ์พื้นถิ่นและการตกแต่ง สิ่งอำนวยความสะดวก ความสะอาด ความ
ปลอดภัยและสุขอนามัย สภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมการท่องเที่ยว ควบคู่กับการสังเกต
(Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-
Participant Observation) เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ประกอบการหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่
(Stakeholders) ที่ได้มาจากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ตัวแทน

ธุรกิจบริษัทนำเที่ยวท้องถิ่น จำนวน 1 คน ตัวแทนมัคคุเทศก์ในพื้นที่ จำนวน 1 คน ประธานชมรมผู้ประกอบการที่พักของจังหวัด จำนวน 1 คน ประธานชมรมธุรกิจที่พักโฮมสเตย์เมืองเก่าสุโขทัย จำนวน 1 คน ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสุโขทัย จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 7 คน

4.3 ขั้นตอนที่ 3 การรับรองรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเต็นท์กระท่อมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลก เป็นขั้นตอนสุดท้ายในการดำเนินการวิจัยด้วยการจัดประชุมเพื่อรับรองรูปแบบที่พักอัตลักษณ์ใหม่ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้แทนซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกแบบกำหนดเกณฑ์ (Criterion Sampling) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาการ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 1 คน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านมรดกวัฒนธรรม จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 8 คน การจัดประชุมกลุ่มครั้งนี้มุ่งศึกษาและหาข้อสรุปที่เป็นฉันทามติในการประเมินและรับรองรูปแบบที่พักประเภทเต็นท์กระท่อมอัตลักษณ์ใหม่ ตามกรอบแนวคิดของการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้คัดเลือกเกณฑ์มาตรฐานที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเต็นท์กระท่อมที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกับเงื่อนไขของรูปแบบที่พักเต็นท์กระท่อมสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่ 1) เกณฑ์มาตรฐานที่พักโฮมสเตย์ (Thailand Homestay Criteria Standard) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) 2) เกณฑ์มาตรฐานที่พักนักเดินทาง (Thailand Home Lodge Standard) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) และ 3) เกณฑ์มาตรฐานที่พักแบบเต็นท์กระท่อมของประเทศสหราชอาณาจักร (Glamping Criteria Standard of United Kingdom) (Guernsey Institution, 2016) มาเป็นแนวทางการการรับรองรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเต็นท์กระท่อมอัตลักษณ์ใหม่ที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัยเช่นกัน รายละเอียดดังภาพที่ 38 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย



ภาพที่ 38 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

5. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยใช้วิธีการและเครื่องมือวิจัย โดยการลงพื้นที่ชุมชนและใช้แบบบันทึกภาคสนาม (Filed Note) (วรรณวีร์ บุญคุ้ม, 2563) เพื่อศึกษาสภาพชุมชน สสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว สสำรวจพื้นที่มรดกโลกสุโขทัย และอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชน จากนั้นใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Berg, 1989) ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ชนิดมีโครงสร้าง (Structural Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) และกลุ่มชุมชน ร่วมกับการสังเกต (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และใช้แบบบันทึกการสังเกต (Observation Form) (วรรณวีร์ บุญคุ้ม, 2563) เพื่อให้ได้ข้อมูลจากสภาพชุมชน สภาพพื้นที่ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกับวิถีชีวิตผู้คนตามพื้นฐานวัฒนธรรมของกลุ่มจะทำให้ทราบ พฤติกรรม การกระทำ กิจกรรม ความสัมพันธ์ของกลุ่ม การแสดงออก เรื่องราวและความจริงของ สภาพการณ์ของผู้ให้ข้อมูล (วรรณดี สุทธิสุนทร, 2556) การศึกษาวิจัยสามารถสรุปวิธีการและ เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

5.1 วิธีการและลักษณะเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ มีดังนี้

1. การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis)
2. การสัมภาษณ์ (Interview)
3. การสังเกต (Observation)
4. การสนทนาพูดคุย (Focus Group Discussion)
5. การจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

5.2 การสร้างเครื่องมือของการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูลและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับที่พักเต็นท์กระโจม แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ และแนวคิดเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมและมรดกโลก เพื่อนำมาเป็นขอบเขตและเป็นแนวทางของวิธีการวิจัยและการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูลและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมา กำหนดเป็นโครงสร้างและขอบเขตของแบบสัมภาษณ์ในแต่ละประเภทให้ครอบคลุมประเด็นที่สำคัญ เพิ่มขึ้นตามกรอบแนวคิดของงานวิจัย โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

3. สร้างประเด็นของแบบสัมภาษณ์เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ ร่วมกับการสังเกต การสนทนาพูดคุย การจัดประชุมกลุ่ม และการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบและเสนอแนะ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์กลับมาปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ (Audit) เพื่อให้เครื่องมือมีความน่าเชื่อถือ (Credibility)

5. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขและผ่านจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลักษณะของเครื่องมือดังกล่าว

6. การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม จะใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบหลากหลายวิธี (Multiple Method) เริ่มตั้งแต่การทบทวนเอกสาร การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์ (Berg, 1989) ร่วมกับการสังเกตในภาคสนาม การบันทึกภาคสนาม (Lincoln, 1985) ผสมผสานกับการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลด้วยการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Data Triangulation) หากข้อมูลแตกต่างกันในด้านเวลา ด้านผู้ให้ข้อมูล และด้านสถานที่ ผู้วิจัยจะถือว่าข้อมูลนั้นเชื่อถือได้ (Denzin N, 1970; สุภางค์ จันทวานิช, 2552) จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ในประเด็นต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ด้วยการให้รหัสข้อมูล (Coding) จัดหมวดหมู่ให้เป็นประเภท (Categories) แล้วทำการทำการวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวดั้งเดิม (Conventional Content Analysis) (วรรณดี สุทธิสารกร, 2556) ที่เป็นแนวคิดสำคัญ (Key Concept) ตามกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) จนกระทั่งพบแก่นของเนื้อหาสาระสำคัญ (Themes) ของการศึกษาวิจัยและทำการถอดบทเรียน (Lesson Learn) โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) จึงนำมาสรุปผลในลักษณะของการสร้างรูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) (Keeves, 1988) ใช้การอภิปรายผลร่วมกับการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และรายงานผลการวิจัยในลำดับต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พนักงานท่องเที่ยวดีเด่นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (AIC) และการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผลการศึกษาพบข้อมูล ซึ่งประกอบไปด้วยการศึกษา 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพพื้นที่ที่นำไปสู่การพัฒนารูปแบบที่พนักงานท่องเที่ยวประเภทดีเด่นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย

ส่วนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบที่พนักงานท่องเที่ยวประเภทดีเด่นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย

ส่วนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบที่พนักงานท่องเที่ยวประเภทดีเด่นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทยตามเกณฑ์มาตรฐาน

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพพื้นที่ที่นำไปสู่การพัฒนารูปแบบที่พนักงานท่องเที่ยวประเภทดีเด่นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย

จากการศึกษาค้นคว้าในเอกสาร หลักฐานต่าง ๆ ร่วมกับการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากชุมชนบ้านเมืองเก่า ชุมชนบ้านศรีชุม ชุมชนบ้านเชตุพน และชุมชนบ้านมนต์คีรี โดยนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ทำให้ได้ข้อมูลดังนี้

1.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความเป็นมา ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดสุโขทัย เป็นที่ตั้งของอาณาจักรแรกของประเทศไทย คำว่า “สุโขทัย” มาจาก 2 คำคือคำว่า “สุขะ” และ “อุทัย” หมายความว่า “รุ่งอรุณแห่งความสุข” (The Dawn of Happiness) สุโขทัยแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองเป็นได้จากอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและศรีสัชนาลัย ซึ่งเป็นที่รู้จักของชาวไทยและชาวต่างชาติ ประวัติศาสตร์สุโขทัยเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ.1800 เมื่อพระยาศรีนาวนาถม พระบิดาแห่งพ่อขุนผาเมืองได้ปกครองเมืองสุโขทัยเรื่อยมาจนสิ้นพระชนม์ ขอมสมาด โสณกุลำพงข้าหลวงจากอาณาจักรขอมได้เข้ายึดครองเมือง ขุนบางกลางหาวและพ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองราด ได้ยึดเมืองคืนและสร้างเมืองสุโขทัยขึ้นมาเป็นราชธานี มีขุนบางกลางหาวพระนามใหม่ คือ “พ่อขุนศรีอินทราทิตย์” เป็นปฐมกษัตริย์ปกครองเมืองสุโขทัย อาณาจักรแห่งแรกของประเทศไทย ในสมัยที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชโอรสของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ได้แพร่อำนาจออกไปกว้างขวางครอบคลุมประเทศเกือบหมด บ้านเมืองเจริญทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านประวัติศาสตร์ ด้านยุทธศาสตร์

กฎหมาย การปกครอง เศรษฐกิจ ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเมื่อปี พ.ศ.1826 อักษรไทยที่ทรงประดิษฐ์ได้จากหลักศิลาจารึกบอกถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัยสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชว่ามีอาณาจักกว้างมาก ทิศเหนือจรดเมืองแพร่-น่าน และหลวงพระบาง ทิศใต้จรดนครศรีธรรมราช ทิศตะวันออกจรดเมืองเวียงจันทน์ และทิศตะวันตกจรดเมืองหงสาวดี การปกครองบ้านเมืองเป็นระบบ “พ่อปกครองลูก” ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีมีสิทธิเสรีภาพดังคำศิลาจารึกว่า “ไพร่ฟ้าหน้าใสในน้ำมีปลาในนามีข้าว เพื่อจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้าง ค้า ใครจักใคร่ค้าม้า ค้า” ในสมัยนั้นชาวสุโขทัยทำการเกษตรกรรมเป็นหลักอาชีพนำที่ อยู่ในบริเวณทำนา ทำสวน ทำไร่ มีการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำไว้ใช้หน้าแล้ง เรียกว่า “ทำนบพระร่วง” ซึ่งนักโบราณคดีได้ศึกษาพบถึง 7 แห่ง สุโขทัยเป็นศูนย์กลางการค้าและการผลิตเครื่องถ้วยชามที่เรียกว่า “สังคโลก” ส่งขายไปยังต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซียและบอร์เนียว นอกจากนั้นยังเป็นศูนย์กลางการค้ากับจีน เช่น ถ้วยชามและผ้าไหม เพื่อขายในประเทศ และส่งต่อไปยังต่างประเทศด้วย หลักฐานที่สะท้อนให้เห็นความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของสุโขทัย ได้แก่ สมบัติทางวัฒนธรรมที่ได้รับการบูรณะขึ้นเป็นอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและมรดกโลก มีความโดดเด่นดังข้อมูลข้อที่ 1-5 สุโขทัยจึงเป็นดินแดนแห่งความทรงจำของคนไทยในหลายประการอันได้แก่

1. สุโขทัยมีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาล
2. เป็นดินแดนของมหาราชองค์แรกของไทย
3. กษัตริย์ไทยองค์แรกทรงผนวชในบวรพุทธศาสนา
4. เป็นจุดกำเนิด “ลายสือไทย” และวรรณคดีเล่มแรกของไทย “ไตรภูมิพระร่วง”
5. เป็นยุคแรกที่อาณาจักรไทยได้มีความสัมพันธ์ราชไมตรีกับต่างประเทศ (สำนักงานจังหวัดสุโขทัย, 2565)
6. เป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่ใหญ่โตผลิต “สังคโลก” (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2552)

จังหวัดสุโขทัย เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลกจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (UNESCO) โดยคณะกรรมการมรดกโลกแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติได้ประกาศไว้ ณ กรุงคาร์เทจ (Carthage) ประเทศตูนิเซีย (Tunisia) ขึ้นทะเบียนให้อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัยและกำแพงเพชร เป็นมรดกโลก เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ในลำดับที่ 574 อันเนื่องจากหลักฐานที่ปรากฏแสดงให้เห็นถึงผลงานอันเลิศล้ำทางสถาปัตยกรรมไทยโบราณ โดยภาพรวมทั้งจังหวัดสุโขทัยมีขนาดพื้นที่ประมาณ 6,596.092 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,122,557 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.19 ของพื้นที่ภาคกลางหรือร้อยละ 1.29 ของเนื้อที่ประเทศไทยทั้งหมด (สำนักงานจังหวัดสุโขทัย, 2565)

สถานการณ์ในปัจจุบัน นอกจากจังหวัดสุโขทัยจะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น “เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร” (Historic Town of Sukhothai and Associated Historic Towns) จากองค์การ UNESCO เมื่อปี พ.ศ.2534 (ปัจจุบัน พ.ศ.2566 รวมระยะเวลายาวนานถึง 32 ปี) รวมถึงจังหวัดสุโขทัยยังได้รับการยอมรับในระดับสากลเพิ่มขึ้นให้เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (Creative Cities Network) สาขาหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk Art) จาก UNESCO ประจำปี พ.ศ.2562 โดยเป็น 1 ใน 66 เมืองจากทั่วโลกอีกด้วย ทำจังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นที่ตั้งของอาณาจักรแรกของชนชาติไทย เป็นดินแดนแห่งดีงามอย่างยิ่ง ตั้งแต่ครั้งในอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน บางครั้งถูกเรียกว่า ดินแดนแห่งความสุข ทั้งในด้านการปกครอง การศาสนา ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนความเจริญด้านอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี (สำนักงานจังหวัดสุโขทัย, 2565)

ในพื้นที่ตำบลเมืองเก่าจึงประกอบไปด้วยแหล่งมรดกทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เป็นที่ตั้งของโบราณสถาน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ มีวัดวาอาราม เจดีย์และโบราณวัตถุต่าง ๆ มากมาย อันแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในครั้งที่สุโขทัยเป็นราชธานีแรกของชาติไทย ทางด้านที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย มีที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อดังนี้

| | |
|-------------|---|
| ทิศเหนือ | ติดต่อดำบลวังทองแดง อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย |
| ทิศใต้ | ติดต่อดำบลนาเชิงคีรี อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย |
| ทิศตะวันออก | ติดต่อดำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย |
| ทิศตะวันตก | ติดต่อดำบลบ้านด่าน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย |

ด้านพื้นที่ของตำบลเมืองเก่า อยู่ในารปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง ที่ตั้งในปัจจุบันอยู่ที่ หมู่ 7 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมดประมาณ 57.163 ตารางกิโลเมตร ตำบลเมืองเก่า อยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอเมืองสุโขทัย ห่างจากตัวจังหวัดสุโขทัยประมาณ 20 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานครตามระยะทางทางหลวงหมายเลข 1 ถนนพหลโยธินประมาณ 358 กิโลเมตร จากแผนที่ตั้งของตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย แบ่งเขตการปกครอง มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ได้แก่ (องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า, 2565)

- หมู่ 1 ชุมชนบ้านเพชรไผ่
- หมู่ 2 ชุมชนบ้านนา
- หมู่ 3 ชุมชนบ้านเมืองเก่า
- หมู่ 4 ชุมชนบ้านวังตะคร้อ
- หมู่ 5 ชุมชนบ้านปากคลอง
- หมู่ 6 ชุมชนบ้านมนต์คีรี

- หมู่ 7 ชุมชนบ้านวังวน
- หมู่ 8 ชุมชนบ้านเซตุน
- หมู่ 9 ชุมชนบ้านราวต้นเกลือ
- หมู่ 10 ชุมชนบ้านศรีชุม
- หมู่ 11 ชุมชนบ้านแสนตอ

1.2 สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ

1.2.1) สภาพภูมิประเทศ ภาพรวมของจังหวัดสุโขทัยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง มีภูเขาทอดแนวยาวมาทางทิศตะวันออก พื้นที่ตอนกลางเป็นที่ราบและตอนใต้เป็นที่ราบสูง มีแม่น้ำไหลผ่านจากเหนือลงมาได้ โดยผ่านพื้นที่อำเภอศรีสัชชนาลัย อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง อำเภอเมืองสุโขทัย และอำเภอกงไกรลาศ รวมเป็นระยะทาง 170 กิโลเมตร จังหวัดสุโขทัยมีภูเขาสูงที่สุด คือ เขาหลวง มียอดเขาสูงประมาณ 1,200 เมตรจากระดับน้ำทะเล (สำนักงานจังหวัดสุโขทัย, 2565)

พื้นที่ตำบลเมืองเก่า ตั้งอยู่ที่พิกัด 17°02'29.5"N 99°38'44.5"E ส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบและที่ราบเชิงเขา ซึ่งสามารถมองเห็นความงดงามของเขาลองได้จากพื้นที่ตำบลเมืองเก่าเช่นกัน จากสภาพของภูมิประเทศของตำบลเมืองเก่า เป็นที่ราบและที่ราบเชิงเขา จึงทำให้ดินเป็นดินร่วนปนทราย เป็นดินที่ลุ่มและจะเกิดน้ำท่วมขังในฤดูฝน ส่วนดินที่ราบเชิงเขาจะขาดแคลนน้ำในช่วงทำการเกษตร ลักษณะสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตรเป็นหลักและเป็นที่ตั้งสำหรับกรสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย (องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า, 2565)

1.2.2) สภาพภูมิอากาศ

ฤดูร้อน อยู่ระหว่างเดือนมีนาคม – เดือนมิถุนายน ซึ่งมีอุณหภูมิเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 35.0 -39.9 องศาเซลเซียส และอากาศร้อนจัดจะอยู่ที่อุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียส ขึ้นไป

ฤดูหนาว อยู่ระหว่างเดือนตุลาคม – เดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาวจัด อุณหภูมิต่ำกว่า 8 องศาเซลเซียส อากาศหนาว อุณหภูมิระหว่าง 8.0 - 15.9 องศาเซลเซียส อากาศเย็น อุณหภูมิระหว่าง 16.0 – 22.9 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน อยู่ระหว่างเดือนกรกฎาคม – เดือนกันยายน ปริมาณฝนอยู่ระหว่าง 0.1 – 10.0 มิลลิเมตร ฝนปานกลางจะอยู่ที่ประมาณ 10.1 – 35.0 มิลลิเมตร ฝนหนักจะอยู่ที่ประมาณ 35.1 – 39.0 มิลลิเมตร ฝนหนักมากจะอยู่ที่ประมาณ 90.1 มิลลิเมตร ขึ้นไป สถานีอุตุนิยมวิทยา จังหวัดสุโขทัย ได้เก็บสถิติปริมาณน้ำฝน เมื่อ ปี พ.ศ.2563 มีฝนรวม 841.5 มิลลิเมตร จำนวนวันฝนตก 85 วัน และฝนสูงสุดอยู่ที่ 68.3 มิลลิเมตร (สำนักงานจังหวัดสุโขทัย, 2565)

1.3 ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.3.1) ทรัพยากรทางธรรมชาติ ลักษณะของแหล่งน้ำในเขตพื้นที่ เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญที่สุด ได้แก่ คลองแม่รำพัน ซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในแหล่งน้ำธรรมชาติของตำบลเมืองเก่า คลองแม่รำพันเป็นคลองน้ำที่แยกย่อยออกมาจากแม่น้ำยม (แม่น้ำยมที่เป็นแม่น้ำที่ไหลผ่านพื้นที่อำเภอเมืองสุโขทัยธานี จังหวัดสุโขทัย) คลองแม่รำพันอาจจะมีน้ำมากในช่วงฤดูฝนและมีน้ำน้อยในช่วงหน้าแล้ง แต่ประชากรในพื้นที่ยังสามารถใช้ประโยชน์จากคลองแม่รำพันได้ตลอดทั้งปี จากทรัพยากรทางธรรมชาติด้านแหล่งน้ำ ให้ประชากรในหลายหมู่บ้านของพื้นที่ตำบลเมืองเก่าที่คลองแม่รำพันไหลผ่าน ได้แก่ หมู่ 7 ชุมชนบ้านวังวน หมู่ 5 ชุมชนบ้านปากคลอง หมู่ 4 ชุมชนบ้านวังตะคร้อ หมู่ 3 ชุมชนบ้านเมืองเก่า และหมู่ 2 ชุมชนบ้านนา ส่วนใหญ่ได้ใช้ประโยชน์จากคลองแม่รำพันเพื่อการเพาะปลูกและการเกษตร มีคลองที่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติลำดับรองลงมาอีกหลายคลอง ได้แก่ คลองหอกกระชาย คลองยาง คลองซี้ฮ้าย คลองราวพระลำ คลองเจ้าสาว คลองแม่ลูกอ่อน คลองบุงตะขบ คลองขุนต่าย คลองสวน คลองน้ำลาด คลองเหมือนตาราม คลองนาทุ่ง คลองราวต้นเกลือ และคลองทุ่งควง

1.3.2) สภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน ในพื้นที่ของตำบลเมืองเก่า ส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติที่ครอบคลุมพื้นที่ มีป่าไม้ธรรมชาติปกคลุมบางแห่ง ได้แก่ หมู่ 4 ชุมชนบ้านวังตะคร้อ หมู่ 6 ชุมชนบ้านมนต์คีรี และหมู่ 8 ชุมชนบ้านเซตุน โดยสรุปภาพรวมของคุณภาพของทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ไม่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมมากนัก เพราะยังเป็นพื้นที่ชนบทและเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีแหล่งประกอบการที่ทำให้เกิดมลพิษ หรือมลภาวะที่ทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ นอกจากมลพิษทางอากาศที่เกิดจากขยะในครัวเรือน

1.4 สภาพทางสังคมและวิถีชีวิต

1.4.1) ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร จากการสำรวจของสำนักงานทะเบียนอำเภอเมืองสุโขทัย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 พบว่า ในพื้นที่ตำบลเมืองเก่ามีประชากรทั้งสิ้น 10,248 คน แบ่งเป็น เพศชาย จำนวน 5,083 คน เพศหญิง จำนวน 5,165 คน มีจำนวนครัวเรือน ทั้งหมด 4,076 ครัวเรือน โดยประชากรที่อาศัยในพื้นที่ที่ทำการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้นดังต่อไปนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า, 2565)

1. ประชากรของชุมชนบ้านเมืองเก่า 297 ครัวเรือน เพศชาย จำนวน 200 คน เพศหญิง จำนวน 217 รวมทั้งสิ้น 417 คน
2. ประชากรของชุมชนบ้านศรีชุม 86 ครัวเรือน เพศชาย จำนวน 112 คน เพศหญิง จำนวน 109 รวมทั้งสิ้น 221 คน

3. ประชากรของชุมชนบ้านเซตุน 576 ครัวเรือน เพศชาย จำนวน 855 คน เพศหญิง จำนวน 865 รวมทั้งสิ้น 1,720 คน

4. ประชากรของชุมชนบ้านมนต์คีรี 270 ครัวเรือน เพศชาย จำนวน 391 คน เพศหญิง จำนวน 385 รวมทั้งสิ้น 776 คน

1.4.2) ด้านการศึกษา ในพื้นที่ตำบลเมืองเก่า มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 4 แห่ง โรงเรียนระดับอนุบาลและประถม จำนวน 6 แห่ง

1.4.3) ด้านสาธารณสุข ในพื้นที่ตำบลเมืองเก่า มีบริการด้านสาธารณสุข มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 3 แห่ง และในด้านการสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มีศูนย์ยุติธรรมประจำตำบล จำนวน 1 แห่ง

1.4.4) ด้านการคมนาคมขนส่ง ในพื้นที่ตำบลเมืองเก่ามีการบริหารจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงกับชุมชนในพื้นที่และรวมถึงไปถึงเพื่อรองรับการท่องเที่ยว คือ ถนนลาดยางสายหลัก จำนวน 2 สาย ได้แก่ สายจรดวิถีถ่อง - ตาก และ สายบายพาสสุขุขทัย - บ้านด่านลานหอย และถนนลาดยางในหมู่บ้าน จำนวน 16 สาย สภาพถนนทั่วไปเพื่อการสัญจรไปมาและเพื่อการขนส่งสินค้าทางการเกษตรเป็นหลัก

1.4.5) ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ในพื้นที่ตำบลเมืองเก่าประชาชนส่วนใหญ่มีไฟฟ้าใช้คิดเป็นร้อยละ 95 ด้านน้ำประปา ส่วนใหญ่เป็นระบบน้ำประปาจากการประปาส่วนภูมิภาค และบางส่วนใช้น้ำจากแหล่งน้ำใต้ดิน (บ่อน้ำ) ด้านโทรศัพท์เคลื่อนที่ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ สัญญาณของ AIS DTAC และ TURE

1.4.6) ด้านการประกอบอาชีพ ในพื้นที่ตำบลเมืองเก่า ชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 80 เป็นเกษตรกร โดยส่วนใหญ่จะเป็นการทำนาปลูกข้าว ทำไร่ ทำสวน ประมง พื้นบ้าน การเลี้ยงปลา การเลี้ยงกุ้ง การเลี้ยงโค-กระบือ ค้าขาย รับราชการ รับจ้างทั่วไป และรวมถึงอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบริการท่องเที่ยวด้วย และยังพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลได้ส่งเสริมอาชีพโดยจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มอาชีพหัตถกรรมไม้สัก กลุ่มอาชีพดอกไม้จันทน์ กลุ่มอาชีพทำนา กลุ่มอาชีพเลี้ยงวัว กลุ่มอาชีพทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มอาชีพทำไม้กวาดหัตถกรรม กลุ่มอาชีพเลี้ยงสุกร กลุ่มอาชีพบ้านทรงไทยโมเดล กลุ่มอาชีพเย็บจักรอุตสาหกรรม และกลุ่มอาชีพเย็บผ้า (องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า, 2565) ชุมชนยังมีความเชี่ยวชาญการประกอบอาชีพอิสระที่เกี่ยวข้อง ศิลปะ วัฒนธรรม หัตถกรรม จิตกรรม ชุมชนมีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว เช่น การพิมพ์พระ การเขียนลายสังคโลก การประดิษฐ์เครื่องประดับ การร้อยลูกปัด การทำขนมพื้นเมือง ขนมฟัก ขนมแดง ขนมแดงกา การสานปลาตะเพียน การแกะสลักพระพุทธรูปไม้ การฉลุลายไม้ที่เอกลักษณ์สุขุขทัยโบราณ (เฉลิมพล ศรีทองและธีรพงษ์ เทียงสมพงษ์, 2564) รวมถึงไปถึงการประกอบอาชีพด้วยการนำมรดกทางวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อการยังชีพ มีการปั้นสังคโลก พุทธศิลป์

หัตถกรรมไม้โดยเฉพาะการทำเป็นบ้านทรงไทย รูปเรือ นกแก้ว นกคุ้ม กระทงใบลาน โม่บายใบลาน เป็นต้น (วัชรพล ชุมดวง, 2561)

1.4.7) สภาพวิถีชีวิต ในพื้นที่ตำบลเมืองเก่า ชุมชนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สภาพบ้านเรือนนิยมสร้างบ้านแบบหลังคาทรงจั่ว เพื่อการระบายอากาศ สร้างบ้านด้วยไม้และนิยมหาสีชาด หรือสีแดงเลือดนกทั้งหลัง สภาพทางสังคมอยู่กันแบบเอื้ออาทรแบบเครือญาติ ชุมชนยังยึดถือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับวิถีชีวิตรูปแบบเดิม พื้นที่ชุมชนยังคงอัตลักษณ์แบบดั้งเดิม ชุมชนยังมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและการร่วมมือกับบริหารจัดการสภาพวิถีชีวิตที่อาจเปลี่ยนแปลงไปได้อย่างดี ชุมชนยังเห็นคุณค่าและคงไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและยังความหวงแหนสิ่งเหล่านี้เอาไว้ ชุมชนมีลานวัฒนธรรมเพื่อต้องการดำรงวัฒนธรรมของตนเองเอาไว้เพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกับมรดกโลกอย่างสมดุล (วัชรพล ชุมดวง, 2561) และอาชีพธุรกิจที่พักโฮมสเตย์เปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักที่ได้มาตรฐานระดับประเทศ เป็นต้นแบบได้ มีอยู่จำนวน 9 หลังคา และกำลังเตรียมพร้อมเข้าสู่มาตรฐานอาเซียนต่อไป นอกจากนี้ยังมีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบริการท่องเที่ยวอื่น ๆ ด้วย เรียกได้ว่าพื้นที่ชุมชนนอกจากจะเป็นพื้นที่สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็น “แหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม” สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับศึกษาดูงานได้ดียิ่ง (สัมภาษณ์คงวุฒิ คุณธนเศรษฐ์)

1.5 ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเพณีของชุมชนในพื้นที่ตำบลเมืองเก่า ชุมชนมีขนบธรรมเนียมที่งดงามปฏิบัติสืบทอดต่อกันมายาวนานและมักจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีออกพรรษา (องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า, 2565) และที่โดดเด่นมีเอกลักษณ์ที่สุด มีชื่อเสียงในระดับชาติและโด่งดังไปทั่วโลก คือ ประเพณีลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟสุโขทัย ดังภาพที่ 39 และมีการจำลองตลาดโบราณ ตลาดโบราณขายสินค้าของที่ระลึก-อาหารและเครื่องดื่ม (สำนักงานจังหวัดสุโขทัย, 2565) องค์ความรู้ของประเพณีลอยกระทงเป็นเรื่องราวที่สืบทอดกันมา เป็นตำนานและคติความเชื่อ เป็นประเพณีที่มีพิธีกรรมเกี่ยวกับน้ำ การลอยกระทงเป็นประเพณีของประเทศไทยทำสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่โบราณและยังคงปฏิบัติสืบเนื่องกันมาถึงปัจจุบัน เทศกาลลอยกระทงตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ในช่วงฤดูน้ำหลาก ประเพณีลอยกระทงแสดงออกถึงความกตัญญูรู้คุณของน้ำ นับได้ว่าเป็นการแสดงออกถึงพื้นฐานทางประเพณีที่ติงามของชนชาติไทย จนกระทั่งประเพณีได้ถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ปฐมบทของการจัดกิจกรรมประเพณีลอยกระทงเริ่มขึ้นประมาณ ปี พ.ศ.2540 – 2542 ได้เกิดการศึกษาในหลักศิลาจารึกหลักที่ 1 ด้านที่ 2 บรรทัดที่ 8 - บรรทัดที่ 23 (กระทรวงวัฒนธรรม, 2563) ดังมีข้อความปรากฏว่า

“.....คนในเมืองสุโขทัยนี้ มักทาน มักไอยทาน
 พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ แม่ชาวเจ้า ท่วยบัวท่วยนาง
 ลูกเจ้าลูกขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชายผู้หญิง ผุงท่วยมีศรัทธา
 ในพระพุทธศาสนา ทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน เมื่อออกพรรษา
 กรานกฐินเดือนฉิ่งจิ่งแล้ว เมื่อกรานกฐิน มีพนมเบ็ย
 มีพนมหมาก มีพนมดอกไม้ มีหมอนนั่งหมอนนอน
 บริวารกฐินไอยทานแลปีแล้ญิบล้าน ไปสุดยติกฐินถึงอโรฎิกพูน
 เมื่อจักเข้ามาเวียงเรียงกันแต่่อโรฎิกพูนท้ายหัวลาน
 ดงบงคมกลอง ดัস্যเสียงพาด เสียงพิณ เสียงเลื่อน เสียงชัย
 ใครจักมักเล่น ใครจักมักหัว หัวใครมักจักเลื่อน เลื่อน
 เมืองสุโขทัยนี้มีสี่ปากประตูหลวง เที้ยรยอมคนเสียดกันเข้ามาดู
 ท่านเผ่าเทียน ท่านเล่นไฟ เมืองสุโขทัยนี้มีดังจักแตก.....”

จากข้อความดังกล่าวจึงเกิดแนวคิดในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นอันทรงคุณค่า โดยนำคำว่า “เผาเทียน เล่นไฟ” มาจัดประเพณีดังกล่าวในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวารและถูกยกย่องว่า “ประเพณีลอยกระทง เผาเทียนเล่นไฟ สุโขทัยมรดกไทย สู่มรดกโลก” ที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก ส่งผลทำให้เกิดมิติด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และสร้างมูลค่าในด้านเศรษฐกิจให้แก่คนในพื้นที่ทั้งจังหวัดสุโขทัยและพื้นที่ของเมืองบริวาร (ศรีสัชชนาลัย - กำแพงเพชร) ดังภาพที่ 40



ภาพที่ 39 พื้นที่ภายในอุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อจัดงานประเพณีลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟ
 ที่มา : กระทรวงวัฒนธรรม (2563)



ภาพที่ 40 กิจกรรมสร้างสรรค์ ในงานประเพณีลอยกระทง เผาเทียนเล่นไฟ สุโขทัยมรดกโลก
ที่มา : กระทรวงวัฒนธรรม (2563)

นอกจากนี้ ด้านประเพณีท้องถิ่นชุมชนยังมีการสืบทอดประเพณีทำบุญตักบาตรพระ ประเพณีสงกรานต์ ในขณะที่ชุมชนศรีชุมจะมีความพิเศษกว่าชุมชนอื่นในพื้นที่เดียวกัน คือ กิจกรรมสืบสานประเพณีรดน้ำพระอจนะ และการสวดมนต์ทุกวันพระ 15 ค่ำ สืบทอดต่อกันมายาวนานกว่า 40 ปี (สัมภาษณ์กฤษณา พุ่มแก้ว)

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลเมืองเก่า นอกจากประเพณีลอยกระทงที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลกแล้ว การประดิษฐ์กระทงเพื่อเป็นอาชีพเสริมของคนในชุมชน

“อดีต...เคยทำกระทงใบตองขายในงานเผาเทียนเล่นไฟของเมืองโขทัย (สุโขทัย) เพราะตนเองชอบงานฝีมือทุกชนิด ตอนเป็นสาว ๆ เวลาเรียนวิชางานฝีมือวิชางานบ้านงานเรือน ครูจะส่งไปประกวดเย็บกระทง งานใบตอง-งานเย็บปักถักร้อย ได้รางวัลบ้าง ไม่ได้รางวัลบ้างเราก็ภูมิใจที่เป็นคนนักเรียนที่ได้ร่วมอนุรักษ์งานหัตถศิลป์เหล่านี้เอาไว้ แต่ตอนนี้งานลอยกระทง ไม่ได้มีเพียงกระทงใบตองอย่างเดียว เราต้องปรับตัว เขาชอบแบบไหนเราก็ต้องประดิษฐ์ เราก็ประยุกต์แบบเอา คิดลองผิดลองถูกเอง ทำขายคนมาเที่ยวสุโขทัย บางทีก็ได้ขายชาวบ้านด้วยกันบ้าง ตอนนี้อยู่มาทำกระทงใบลาน หลากสีล้นซึ่งขายดีมาก ตอนนี้อย่างนี้ก็เริ่มทำไปใบหนึ่งก็ 1 - 2 ชั่วโมง สะสมไปเรื่อย ๆ วันนี้ใบ พุ้งนี้สองใบ ทำไว้เตรียมขายในงานลอยกระทงช่วงปลายปีนี้ ทุกวันนี้...ก็ตั้งใจที่ยังมีคนซื้อ ยังมีคนมาท่องเที่ยวสุโขทัยเพราะงานลอยกระทง จังหวัดจัดงานดีมีตลาดโบราณ มีตลาดบ้าน ๆ ตลาดสี่ภาค ตลาดท่าเสด็จ ตลาดตุ้งเงิน ตลาดวัฒนธรรม อย่างน้อยบ้าก็ยังมีอาชีพเสริมหารายได้ ส่วนคนรุ่นลูกรุ่นหลานอยากมาเรียนรู้การทำกระทงก็จะสอนให้” (สัมภาษณ์รัชณี เขียนดี)

การถ่ายทอดองค์ความรู้และการส่งเสริมประสบการณ์ผสมผสานกับภูมิปัญญาดั้งเดิม นอกจากการทำกระทงแล้วยังพบว่าชุมชนมีองค์ความรู้ด้านการปั้นสังคโลก พุทธศิลป์ หัตถกรรม การทำแกะสลักไม้ เกิดพื้นที่แหล่งเรียนรู้งานหัตถกรรม ถนนคนเดินวัฒนธรรมเมืองเก่า ทำให้มีการละเล่นการร้องเพลงจนเป็นลานกิจกรรมวัฒนธรรมชุมชน (วัชรพล ชุมดวง, 2561) หรือการแกะสลักนกคุ้มจากไม้สัก โดยทำขึ้นจากวิธีการที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีเครื่องมือเพียงสิ่วขวาน มีด และเลื่อยเท่านั้น ซึ่งนกคุ้มเป็นสัตว์ที่ชาวบ้านเชื่อว่าจะสามารถช่วยปกป้องรักษาและคุ้มครองผู้ที่มีได้ หรือการปั้นพระพุทธรูป ภูมิปัญญาพุทธศิลป์ เช่น พระพุทธรชินราช พระพุทธรูปที่สำคัญในหมวดสุโขทัย บริสุทธิ์ การปั้นพระพิมพ์ในหมวดสุโขทัยต่าง ๆ (ภาณุ สรวายสุวรรณ, 2555) ประชาชนในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย บางครั้งจะเรียกว่า การพันพระ หมายถึง การแกะสลักพระพุทธรูปไม้ วิธีการแกะสลักที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ความวิจิตรงดงามของพระพุทธรูปที่แกะสลักจากไม้ซึ่งเป็นองค์ความรู้ดั้งเดิมพื้นฐานของการดำรงชีวิตของชุมชน การเขียนลายเครื่องสังคโลก ดังภาพที่ 42 การสร้างพระพิมพ์ดินเผาสุโขทัย ดังภาพที่ 43 การแกะสลักนกคุ้มและการแกะสลักพระพุทธรูปไม้ ดังภาพที่ 44 การสานปลาตะเพียนใบลาน และการทอผ้าพื้นเมืองสุโขทัยยังปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันและเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตชุมชน

จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในหลากหลายรูปแบบโดยอาศัยการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสู่การพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อันเนื่องมาจากการนำภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าสามารถนำมาประกอบอาชีพและเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นส่งผลทำให้เมืองสุโขทัยได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (Creative Cities Network) สาขาหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk Art) จาก UNESCO ประจำปี พ.ศ. 2562 โดยเป็น 1 ใน 66 เมืองจากทั่วโลกอีกด้วย (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2565) ตัวอย่างเช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นสังคโลก เป็นหนึ่งในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ มีพิพิธภัณฑ์สังคโลก ได้เก็บรวบรวมและสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาของบรรพชนไว้ในคนรุ่นหลังและนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจได้เข้าชม ปัจจุบันมี พิพิธภัณฑ์สังคโลก ซึ่งพิพิธภัณฑ์ได้นำของสะสมที่เก็บรวบรวมไว้ อาทิ เครื่องสังคโลก พระพุทธรูป เครื่องมือเครื่องใช้ ในชีวิตประจำวัน มาจัดแสดงในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ที่ทันสมัย ดังภาพที่ 41 เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้เข้าชมได้เห็นภาพวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนสุโขทัยในสมัยโบราณ (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2565)



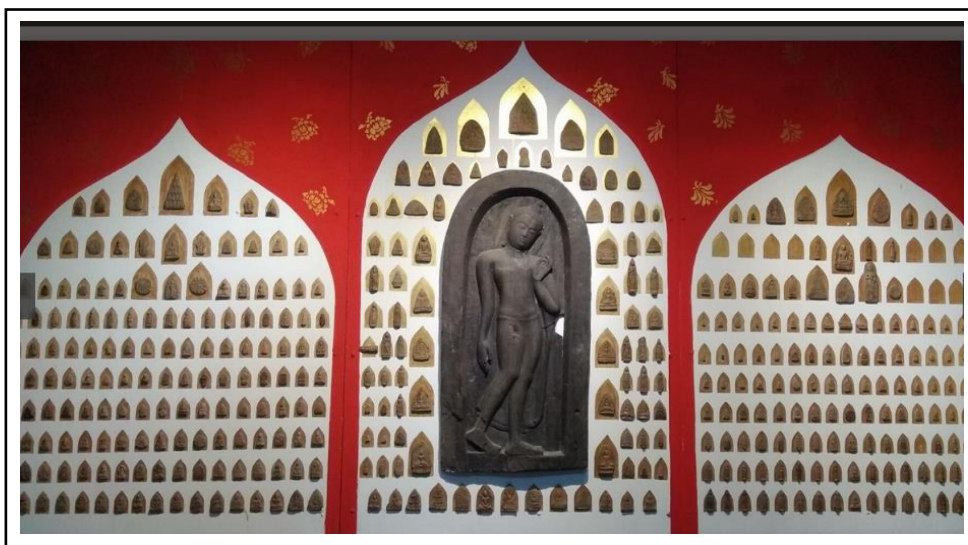
ภาพที่ 41 พิพิธภัณฑสถานสงขลา

ที่มา : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), (2565)



ภาพที่ 42 ภูมิปัญญาการเขียนลายสังคโลก

ที่มา : <https://www.museumthailand.com> (สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2566)



ภาพที่ 43 พระพิมพ์ดินเผา บ้านพระพิมพ์ลักษณะศิลป์ ศูนย์เรียนรู้รวบรวมพิมพ์พระเมืองสุโขทัย
ที่มา : <https://www.museumthailand.com> (สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2566)



ภาพที่ 44 หัตถกรรมไม้ การแกะสลักไม้ เรือโบราณ นกคุ้ม
ที่มา : <https://www.thailandvillageacademy.com> (สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2566)

1.6 ภาษาถิ่นสุโขทัยและอัตลักษณ์อักษรลายสือไทย

ด้านภาษาถิ่น ชุมชนในพื้นที่ใช้ภาษาถิ่น (ภาษาพูด) ที่ไม่เหมือนภูมิภาคใด ซึ่งนับได้ว่าเป็น “เอกลักษณ์ทางภาษา” แห่งเดียวของประเทศไทย ซึ่งถูกเรียกว่า “ภาษาถิ่นสุโขทัย” นับจากอดีตเมื่อครั้งก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัยขึ้น โดยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงคิดประดิษฐ์อักษรไทยทำให้สุโขทัยเป็นต้นกำเนิดลายสือไทย (ต้นกำเนิดอักษรไทยแห่งแรกของชาติ) จากลักษณะการสื่อสารด้วย “การพูด” ของคนในชุมชนที่มีอัตลักษณ์ไม่เหมือนพื้นที่ใด ทำให้มีการวิจัยและการสำรวจการใช้ภาษาพื้นที่ “ภาษาสุโขทัย” หรือ “ภาษาถิ่นสุโขทัย” ลักษณะของการสื่อสารภาษาถิ่นสุโขทัย ทำให้มีนักวิชาการ

และนักวิจัยเกิดความสนใจและเข้ามาในพื้นที่เพื่อทำการเก็บรวบรวมองค์ความรู้และหลักการสะกดคำ การใช้อักษร สระ พยัญชนะ ผสมผสานออกมาเป็นภาษาเขียน และถ่ายทอดเป็นภาษาพูดที่สำเนียง การพูดจะแปลกแตกต่างจากพื้นที่อื่น ซึ่งมีการค้นพบว่า คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ใช้กันในปัจจุบันมี ถึง 523 คำ เมื่อนำมาวิเคราะห์สามารถแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) คำศัพท์ที่ตรงกับภาษาไทย มาตรฐาน 176 คำ มีความแตกต่างตรงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์และจำนวนพยางค์ 2) คำศัพท์ที่ คล้ายกับภาษาไทยมาตรฐานพบ 16 คำ โดยมีเสียงพยางค์หน้าหรือคล้ายกัน และเสียงพยางค์หลังตรง หรือคล้ายกัน 3) คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นค้นพบ 65 คำ ได้แก่ ภาษาถิ่นภาคเหนือ ภาษาถิ่นภาคอีสาน ภาษาถิ่นภาคใต้ 4) คำศัพท์เฉพาะถิ่นสุโขทัย 266 คำ คำศัพท์เหล่านี้เป็นคำศัพท์โบราณและถูกสร้าง ขึ้นเพื่อใช้ในกลุ่มผู้ใช้ภาษาถิ่นสุโขทัย ข้อมูลด้านภาษาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าภาษาถิ่นสุโขทัย นอกจากจะมีสำเนียงที่เป็นเอกลักษณ์แล้วยังมีคำศัพท์เฉพาะถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์อีกด้วย (วัฒนชัย หมั่นยิ่ง, 2565) ดังภาพที่ 45 - 46

| ภาษาไทยมาตรฐาน | | ภาษาถิ่นสุโขทัย | | ความหมาย |
|----------------|--------|-----------------|--------|---------------------------------------|
| ไก | /kây/ | ไก | /kây/ | น. ชื่อสัตว์ปีกชนิดหนึ่ง. ไก่ กี่ว่า. |
| เขา | /k'ăw/ | เข่า | /k'ăw/ | น. ชื่อขนาดกลางชนิดหนึ่ง. |
| ช่อง | /sô:ŋ/ | ช่อง | /sô:ŋ/ | น. ชุมโจร, ที่ช่องสุ่มในทางไม่ดี. |
| เต่า | /taw/ | เต่า | /taw/ | น. ชื่อสัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่ง. |

ภาพที่ 45 คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่มีเสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างกัน
ที่มา : วัฒนชัย หมั่นยิ่ง, 2565

| ภาษาถิ่นสุโขทัย | | ความหมาย |
|-----------------|-------------------|--|
| ก้าย | /kây/ | น. กระจขนาดเล็ก. |
| เกือไก | /kũ:a kây/ | ว. คำสำหรับใช้ต่อท้ายประโยคคำถาม เช่นเดียวกับคำว่า เกีย และเกี (ไทย กลางใช้คำว่า “ไหม”). |
| ซึ่ปุ | /k'i: pù/ | น. รังแค; ชันนะตุ. |
| ควงแตง | /k'u:ŋ dēŋ/ | น. สปริง. |
| ควายเหลือแอก | /k'way lú:a ʔe:k/ | สำ. ควายที่ไม่เชื่อฟังหรือทำตามคำสั่ง, ควายที่ฝึกไม่ได้. |
| คอสัก | /k'w: lúk/ | สำ. ที่ปุ่มรับรสเสื่อม, ไม่ค่อยรู้สึกเปรี้ยวหวานมันเค็ม. |
| ค้ำกลาง | /k'ám kla:ŋ/ | ก. พักโฆษณา, พักเบรก. |
| ข้างขอ | /c'á:ŋ k'w:/ | สำ. ข้างที่ได้รับการฝึกมาอย่างดี สามารถทำตามคำสั่งได้, ข้างที่อยู่ภายใต้ การบังคับของตะขอ. |

ภาพที่ 46 คำศัพท์เฉพาะภาษาถิ่นสุโขทัย (ใช้เฉพาะในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยเท่านั้น)
ที่มา : วัฒนชัย หมั่นยิ่ง, 2565

ด้านอัตลักษณ์อักษรลายสือไทย ปัจจุบันชุมชนในพื้นที่ มิได้นำเพียงแค่มรดกทางภาษาพูด ถ่ายทอดเป็นเรื่องราวเพื่อการอนุรักษ์เท่านั้น แต่ยังร่วมกันอนุรักษ์ภาษาเขียน “ลายสือไทย” คือ อักษรไทยโบราณที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงประดิษฐ์คิดค้นขึ้น เมื่อ พ.ศ.1826 ซึ่งเป็นต้นกำเนิด ภาษาไทยของประเทศไทย ดังข้อความปรากฏในข้อหลักศิลาจารึกหลักที่ 1 นับเป็นหลักศิลาจารึกที่มีความสำคัญทั้งด้านเนื้อหา คุณค่าทางอักษรศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ทำให้องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ขึ้นทะเบียนหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชไว้ในทะเบียนความทรงจำแห่งโลก (Memory of the World Register) เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2546 (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2554) โดยกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรมได้มีการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ด้วยการถ่ายทอดการอ่านอักษรลายสือไทย ด้านอักษรโบราณของอาณาจักรสุโขทัย ที่มาจากหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เผยแพร่แก่ผู้ที่สนใจทั่วไปได้ฝึกอ่านและเขียน ร่วมกันอนุรักษ์อักษรลายสือไทย ดังภาพที่ 47



ภาพที่ 47 รูปพยัญชนะลายสือไทย

ที่มา : สำนักหอสมุดแห่งชาติ (2554)

นอกจากนี้ ในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยได้ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้แก่ นักเรียน นักศึกษาจึงบรรจุ “การเขียนอักษรลายสือไทย” ไว้ในหลักสูตรท้องถิ่นและจัดการเรียนการสอนร่วมกับปราชญ์ชุมชนท้องถิ่นด้วย ส่วนในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ปราชญ์ชุมชนได้เปิดบ้านตนเองให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภาษาถิ่นสุโขทัยในรูปแบบเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ (Creative Cultural Tourism) แก่นักท่องเที่ยวด้วย “กิจกรรมการเขียนอักษรลายสือไทย”



ภาพที่ 48 การตกแต่งร้านกาแฟและที่พักนักท่องเที่ยวด้วย “อักษรลายสือไทย”

จุดขายและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว

ที่มา : www.agoda.com (สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2566)

โดยสรุป การใช้ภาษาถิ่น (ภาษาพูดสำเนียงสุโขทัย) และการอนุรักษ์ภาษาเขียน (อักษรลายสือไทย) ของชาวสุโขทัยนับว่าเป็นการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจและสอดคล้องกับแผนแม่บทการท่องเที่ยวที่

ได้ออกแบบไว้เมื่อปี พ.ศ. 2559 ความว่า การท่องเที่ยวในอนาคตต้องเป็นการจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานความหลากหลายที่เชื่อมโยงชุมชนประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของชุมชนจังหวัดสุโขทัยที่นำไปสู่การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism Activities) โดยสร้างเอกลักษณ์และส่งเสริมภาพลักษณ์แก่ชุมชน มุ่งให้เกิดผลกระทบเชิงบวกต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง (สุรศักดิ์ กังขาว และคณะ, 2559) ทำให้ในพื้นที่ได้ประยุกต์การนำภาษาถิ่นและตัวอักษรลายสือไทยมาใช้ในการท่องเที่ยวจนกลายเป็นอัตลักษณ์แห่งเดียวของโลกในด้านภาษาที่เป็นวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Heritage) รวมทั้งชุมชนยังสามารถร่วมกันสืบทอด สืบสาน และอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านนี้เอาได้ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน เช่น การประยุกต์ใช้อักษรลายสือไทยในการตกแต่งของธุรกิจที่พัก “เรสดี้ง เพลส โฮสเทล แอนด์ คาเฟ่” (Resting Place Hostel & Cafe) ในพื้นที่มรดกโลกสุโขทัย ดังภาพที่ 48 นอกจากนี้จะเป็นจุดขายที่โดดเด่นแล้ว (Uniqueness) ยังมีส่วนช่วยในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัยและรวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชาติไทยอีกด้วย

1.7 อัตลักษณ์อาหารพื้นบ้าน

ปัจจุบันอาหารไทยเป็นหนึ่งในซอฟพาวเวอร์ (Soft power) ด้านวัฒนธรรมที่กำลังได้รับความนิยมไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว เอกลักษณ์ของอาหารไทย คือ รสชาติ ความเผ็ดร้อน มีกลิ่นเฉพาะอันมาเนื่องจากการนำสมุนไพรในท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบในการปรุงอาหารร่วมด้วยเสมอ ด้านอาหารพื้นบ้านในพื้นที่ของตำบลเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย พื้นที่ประกอบไปด้วยทั้งอาหารคาว อาหารหวาน จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า ด้วยสุโขทัยเป็นเมืองท่องเที่ยวจึงมีการนำอาหารพื้นบ้านทั้งอาหารคาวและอาหารหวานที่มีความโดดเด่นที่ประกอบไปด้วยการนำวัตถุดิบ (Ingredients) ที่พบในท้องถิ่น หรือวัตถุดิบที่มาจากธรรมชาติมาสร้างสรรค์ประยุกต์เป็น “สำหรับอาหารพื้นถิ่นเมืองพระร่วง-สุโขทัย” เพื่อนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว

“อาหารพื้นถิ่นกำลังเป็นกระแส Soft power ของคนไทย อาหารสำหรับพระร่วงเมืองสุโขทัย นับว่าเป็นอัตลักษณ์ภูมิปัญญาด้านอาหารที่สืบทอดต่อกันมานาน จนได้รับการยอมรับจากคนรุ่นใหม่ว่าเป็นอาหารพื้นบ้านที่มีคุณค่าทั้งทางโภชนาการและสร้างคุณค่าเชิงเอกลักษณ์ของความเป็นเมืองมรดกโลกสุโขทัย หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนอยู่” (สัมภาษณ์ศึกษา สุวรรณธาดา) นอกจากนี้อาหารพื้นบ้านจะมีหลากหลายประเภทซึ่งน่าสนใจและสามารถอธิบายได้ดังนี้

1.7.1 อาหารคาว

มีการคิดสร้างสรรค์เมนูอาหารคาวที่มีชื่อเสียงหลากหลายเมนูตั้งแต่อาหารประเภทต้มแกง ผัด ทอด และเมนูแบบเส้น เช่น แกงหยวกกล้วย แกงไข่น้ำ ดังภาพที่ 50 แกงบอน แกงซี่เหล็ก คั่วขนุน ยำหัวปลี ยำหมูแดง ไก่ผัดขิง แกงส้ม ผัดไทยสุโขทัย ต้มยำเห็ดโคนพระร่วง เมนูจากปลาที่หลากหลาย เช่น ต้มยำปลากระทิง ต้มโคล้งปลาเนื้ออ่อน ปลาเนื้ออ่อนผัดพริกไทยอ่อน ต้มยำปลาช่อน ผู่ฉีปลาพริกสด ปลาแดดเดียวทอด (ด้วยสุโขทัยมีแม่น้ำยมไหลผ่านจึงมีปลาชุกชุม สามารถนำปลาที่จับได้มาปรุงอาหารคาวและแปรรูปตากแห้งจนได้ปลาเค็มที่รสชาติกลมกล่อม) และต้มโจ้ (อาหารคาวปรุงแบบต้มยำทั่วไป แต่จะใส่ใบมะขามอ่อน หรือเม็ดมะขามสดแทนมะนาว ใส่กระชายและหอมแดง ปรุงรสเผ็ดด้วยพริกแห้งและพริกชี้หูสด) เป็นต้น ด้วยเมนูพื้นบ้านสุโขทัยเป็นที่รู้จักตรงกับเพลงประจำจังหวัดสุโขทัยที่ว่า “.....ไก่ผัดขิง ปลากระทิงต้มยำ.....” ต้องเป็นหนึ่งในเมนูสำหรับอาหารเมื่อมาเยือนสุโขทัย (จิรวัดน์ พิระสันต์, 2554)

ส่วนผักพื้นบ้านของชุมชนมีมากมาย ส่วนใหญ่พบว่าเป็นผักสมุนไพร เช่น พริกชี้หู ขิง ข่า ตะไคร้ ใบกระเพรา ใบโหระพา ผักหวาน ไข่น้ำ เห็ดเผาะ เห็ดระโงก หรือ เห็ดโคนพระร่วง จะดอกเล็ก ก้านเล็ก นิยมหารับประทานได้ในช่วงเดือนตุลาคมของทุกปี และยังมีอึ่ง ไข่มดแดง (สัมภาษณ์ชูศักดิ์ เพ็ชรพงษ์) รวมถึงอาหารที่มีชื่อเสียงโด่งดังอีกเมนูหนึ่ง คือ ก๋วยเตี๋ยวสุโขทัย ซึ่งนางปภาดา สิงห์คำ เป็นคนคิดค้นตำรับ/สูตรเมนูก๋วยเตี๋ยวสุโขทัย ดังภาพที่ 49 หรือ ก๋วยเตี๋ยวไทย ขึ้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2534 คือ การปรุงด้วยน้ำมะนาว ถั่วลิสงป่น ถั่วฝักยาว ใส่หมูแดง หัวไชโป๊สับ ปรุงรสด้วยน้ำปลา พริกป่น น้ำปรุงรสสูตรพิเศษที่ผัดน้ำตาลปีบใส่น้ำมะขามเปียก โรยด้วยผักชีฝรั่ง (จิรวัดน์ พิระสันต์, 2555) และอีกหนึ่งเอกลักษณ์ของอาหารคาวของคนในพื้นที่ เมื่อรับประทานอาหารคาวที่เป็นเมนูเส้นแบบผัดแห้ง เช่น ก๋วยเตี๋ยวผัดไทย ก๋วยเตี๋ยวผัดซีอิ๊ว ราดหน้า นิยมใส่ “ซอสพริก” เมื่อผสมคลุกเคล้ากันดีแล้ว จะมีรสชาติอมเปรี้ยวอมหวาน และยังมีขนมเบี้องสุโขทัยสูตรโบราณของสุโขทัยที่นับได้ว่าเป็นอาหารเอกลักษณ์ที่มาแล้วต้องลองมารับประทาน (สัมภาษณ์เรวัตติ ดวงคำ) อาหารต่าง ๆ เหล่านี้ ปัจจุบันได้กลายเป็นอาหารเอกลักษณ์ของท้องถิ่นสุโขทัย



ภาพที่ 49 ก๋วยเตี๋ยวสุโขทัย

ที่มา : www.dasta.or.th (สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2566)

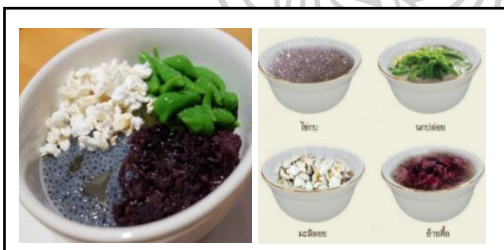


ภาพที่ 50 แกงหยวกกล้วย – ไข่น้ำ

ที่มา : www.dasta.or.th (สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2566)

1.7.2 อาหารหวาน

อาหารหวานในพื้นที่สุโขทัยที่มีความโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับ เช่น ขนมกล้วย ขนมฟัก ข้าวต้มมัด ขนมแตงก่า ขนมตาล ขนมเทียน ขนมดอกดิน ขนมแตง ขนมไส้ละมุด ขนมพระร่วง ครอบแครง เมี่ยงคำ พุทราหวาน ข้าวเม่าสด ข้าวเม่าแห้ง นางเล็ด ข้าวเกรียบปากหม้อ ข้าวเกรียบว่าว ข้าวต้มมุดน้ำ เป็นต้น (จิรวัดน์ พิระสันต์, 2555) ขนมสีกล้วย หรือ ขนมที่ใช้ในงานมงคล เป็นประเพณีที่คนในพื้นที่สุโขทัยให้ความสำคัญอย่างมาก เป็นเมนูขนมหวานประกอบไปด้วย เมล็ดแมงลักน้ำกะทิ (ไข่กบ) ลอดช่องน้ำกะทิ (นกปล่อย) ข้าวตอก (มะลิลอย) และข้าวเหนียวดำน้ำกะทิ (อ้ายต้อ) อาหารหวานบางชนิดได้เป็นหนึ่งในเมนูสำหรับอาหารพื้นถิ่นที่บริการแก่นักท่องเที่ยว ดังภาพที่ 51



ภาพที่ 51 ขนมสีกล้วย อาหารหวานพื้นบ้านสุโขทัย

ที่มา : <https://www.museumthailand.com> (สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2566)

โดยสรุป ปัจจุบันมีการนำอาหารคาวและอาหารหวานของคนในพื้นที่ มาจัดสำรับ เพื่อนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวและนิยมกันอย่างแพร่หลาย ซึ่ง “สำรับอาหารพื้นถิ่นเมืองพระร่วง-สุโขทัย” ดังภาพที่ 52 – 53 ประกอบไปด้วยอาหารตัวอย่างเมนูอาหารที่เป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยว ดังนี้

- 1.แกงหยวก
- 2.ปลาเนื้ออ่อนผัดพริกไทยอ่อน
- 3.ไก่ผัดขิง

- 4.ปลากระหิ๊งต้มยำ
- 5.ก๋วยเตี๋ยวลูโขทัย
- 6.แกงไข่น้ำ
- 7.ผักต้มปลาตุ๋นย่าง
- 8.น้ำพริกปลาอย่าง
- 9.ต้มบวชนูน



ภาพที่ 52 การจัดสำรับอาหารพื้นถิ่นของโฮมสเตย์สุโขทัย โดยใช้ซามกระเบื้อง
ที่มา : อนุรักษ์ ไข่มุกซ์และอรอุษา สุวรรณประเทศ (2565)



ภาพที่ 53 การจัดสำรับอาหารพื้นถิ่นของโฮมสเตย์สุโขทัย โดยใช้ปิ่นโต
ที่มา : อนุรักษ์ ไข่มุกซ์และอรอุษา สุวรรณประเทศ (2565)

1.8 อัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรม

“มรดกวัฒนธรรม” ทั้งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ มรดกวัฒนธรรมของชุมชนจะปรากฏในรูปแบบ เช่น ดนตรี การเต้นรำ การแสดง การแต่งกาย งานหัตถกรรม พิธีกรรม วิถีชีวิต ประเพณี กิจกรรมทางสังคมของชุมชน และสถาปัตยกรรม ล้วนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่ามีความโดดเด่น จากการลงพื้นที่สำรวจมรดก

ทางวัฒนธรรม พบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่านและทำให้พบว่าในพื้นที่ ยังมีแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงสรุปข้อมูลสำคัญ ๆ ได้ 3 ด้านดังนี้ (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2560; สันติ เล็กสุขุม, 2561; ศรีศักดิ์ วัลลิโกดม, 2552; ธงชัย สาโค, 2564)

1.8.1 ด้านโบราณสถาน

โบราณสถาน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นโดยฝีมือมนุษย์ร่องรอยที่เหลือไว้ ทำให้เกิดคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ประเพณีพื้นถิ่น และสอดคล้องกับวิถีชีวิตกับคนในพื้นที่ ซึ่งมีแหล่งโบราณสถานคดี ศาสนสถาน โดยได้ทำการสำรวจแหล่งโบราณคดีที่สำคัญที่ตั้งอยู่ภายในอุทยานประวัติศาสตร์มีจำนวน 63 แห่งและอยู่ภายนอกซึ่งทับซ้อนกับชุมชนมีจำนวนมากถึง 164 แห่ง (จิรนุช โสภา และคณะ, 2554) รวมถึงวัดโบราณเก่าแก่ในพื้นที่ทับซ้อนกับชุมชน ซึ่งโบราณสถานเหล่านี้เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชนซึ่งมีอัตลักษณ์ที่ทรงคุณค่าและมีความโดดเด่น งดงาม รวมถึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน ผลจากการศึกษาทางสถาปัตยกรรม ศิลปะสุโขทัย รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเมืองเก่า ชุมชนบ้านศรีชุม ชุมชนบ้านเชตุพน และชุมชนบ้านมนต์คีรี ซึ่งเป็นชุมชนที่เป็นพื้นที่วิจัยพบข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในพื้นที่ที่สะท้อนถึงสถาปัตยกรรมของศิลปะสุโขทัย ดังข้อมูลต่อไปนี้

1. วัดช้างล้อม วัดนี้พบศิลาจารึกอักษรไทยสมัยสุโขทัยพุทธศตวรรษที่ 20 ระเบียงคดหรือระเบียงรอบเจดีย์ สร้างไว้เพื่อเดินประทักษิณหรือเดินวนขวา) เพื่อให้เจดีย์ประธานอยู่ขวามือของผู้เวียนเป็นการบูชาเจดีย์ จุดเด่น คือ เจดีย์ทรงระฆัง ตั้งอยู่บนเนินยกพื้นซึ่งมีแถวรูปช้างเต็มตัวประดับเรียกว่า ช้างล้อม

2. วัดเจดีย์สูง ตั้งอยู่นอกกำแพงเมืองสุโขทัยทางด้านทิศตะวันออก สามารถมองเห็นองค์เจดีย์สูงได้แต่ไกล ชื่อของวัดคงเรียกตามลักษณะของเจดีย์ประธาน จุดเด่น คือ มีเจดีย์ทรงระฆังก่อด้วยอิฐ ฐานย่อไม้สิบสองทรงสูง ถัดขึ้นไปเป็นฐานซ้อนชั้น และองค์ระฆังสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ถึงปลายอด

3. วัดตระพังทองกลาง เป็นโบราณสถานร้าง ที่ตั้งอยู่นอกกำแพงเมืองทางด้านทิศตะวันออก ไม่ปรากฏหลักฐานว่าวัดตระพังทองกลางสร้างในสมัยใด ศิลปกรรมที่สำคัญ จุดเด่น คือ หลังคาทรงกรวยเหลี่ยม หรือ มณฑป ซึ่งมณฑปของวัดก่อด้วยอิฐ เป็นอาคารในผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส

4. วัดตระพังทอง พื้นที่ตั้งเป็นที่ราบลุ่ม มีสระน้ำขนาดใหญ่อยู่ที่มุมด้านตะวันตกเฉียงเหนือ และมีสระน้ำโบราณหลายสระ จุดเด่น คือ เจดีย์ทรงลังกา ซ่อฟ้าทำเป็นหัวนาควงสังคโลก ศิลปะการก่อสร้างเป็นสกุลช่างสมัยสุโขทัย ดังภาพที่ 54

5. วัดสรศักดิ์ ตั้งอยู่ใกล้กับประตูศาลหลวง ประตูเมืองด้านทิศเหนือ เป็นวัดที่ค้นพบหลักศิลาจารึก (ศิลาจารึกวัดสรศักดิ์) จุดเด่น คือ ฐานเจดีย์ประดับด้วยช้างครึ่งตัว เรียกว่า ช้างรอบ

6. วัดมหาธาตุ สุโขทัยเป็นวัดที่มีความสำคัญ สร้างอยู่กึ่งกลางเมืองถือเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญสูงสุดของเมือง จุดเด่น คือ เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ หรือ เจดีย์ทรงดอกบัว ได้รับยกย่องให้เป็นศิลปะของสุโขทัยอย่างแท้จริง ดังภาพที่ 54

7. วัดตระพังเงิน เป็นวัดที่มีตระพัง (สระน้ำ) กว้างใหญ่อยู่เบื้องหน้าเจดีย์ประธานทรงดอกบัวตูมและเจดีย์บริวาร จุดเด่น คือ เจดีย์ทรงดอกบัวตูมที่มีพระนาประดิษฐานพระพุทธรูปทรงกายผอมสูงในอิริยาบถยืน เฉพาะด้านตะวันออกอยู่ในพระอิริยาบถลีลา

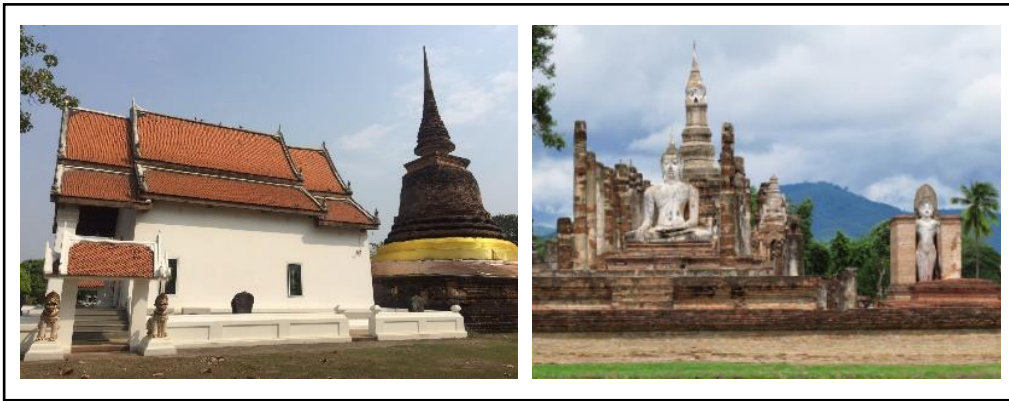
8. วัดศรีชุม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือนอกกำแพงเมืองเดิม สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยพ่อขุนรามคำแหง จุดเด่น คือ วัดนี้ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1 ว่า "เบื้องดินนอนเมืองสุโขทัยนี้.....มีพระอจนะ.....มีปราสาท" เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัยองค์ใหญ่ "พระอจนะ" แปลว่า ผู้ไม่หวั่นไหว ซึ่งปัจจุบันยอดพระมณฑปได้พังทลายหมดแล้ว เหลือแต่เพียงผนังกำแพงโดยรอบ ไม่มีหลังคาปกคลุมยอดพระมณฑป พระอจนะ หินชนวนสลักภาพลายเส้นเรื่องในชาดก

9. วัดเจดีย์สี่ห้อง ตั้งอยู่นอกกำแพงเมืองทางทิศใต้ มีวิหารและเจดีย์ราย จุดเด่น คือ ฐานปูนปั้นรูปบุคคล รูปบุรุษและสตรี สวมอาภรณ์และเครื่องประดับต่าง ๆ ในมือถือภาชนะพันธ์ฟูกษาออกโพล่อออกมา เรียกว่า หม้อปูลมณภูษะ หมายถึง ความเจริญงอกงามและความอุดมสมบูรณ์

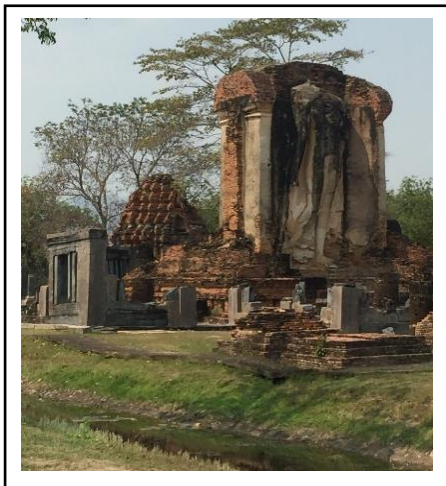
10. วัดศรีพิจิตรกิริตักถยาธรรม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองสุโขทัย มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วัดตาเถรชิ่งหนึ่ง จุดเด่น คือ คันทับหลักศิลาจารึกวัดตาเถรชิ่งหนึ่ง เจดีย์ประดับด้วยพระนำเว้าลึกเข้าไปในผนังของฐาน เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิ และพระนางพญาเสน่ห์จันทร์

11. วัดมังกรตั้งอยู่นอกเมืองสุโขทัย การก่อสร้างของวัดอุโบสถก่ออิฐ เจดีย์ประธานทรงระฆัง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอุโบสถ ก่อด้วยศิลาแลงและอิฐ จุดเด่น คือ ล้อมรอบด้วยกำแพงแก้วซึ่งก่อด้วยอิฐ ประดับซุ้มลูกกรงและช่อประตูด้วยราวลูกกรงและซุ้มลูกกรงเคลือบสังคโลกจากแหล่งเตาทุเรียงสุโขทัย

12. วัดสะพานหิน ตั้งอยู่นอกเขตกำแพงเมืองเก่าสุโขทัยทางทิศตะวันตก โดยอยู่ในเขตอรัญวาสี หรือวัดป่าจุดเด่น คือ วัดนี้ตั้งอยู่บนเนินเขาสูงประมาณ 200 เมตร บริเวณทางเดินขึ้นโบราณสถานมีทางเดินปูลาดด้วยหินชนวนจากดินเขาขึ้นไปเป็นระยะทาง 300 เมตร ตรงกับที่ศิลาจารึกหลักที่ 1 กล่าวถึงเมืองสุโขทัยรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงว่า ".....ในกลางอรัญญิก มีพิหารอันถึ่มนใหญ่สูงงามแก่กม.....มีพระอัฐารศอันถึ่มลูกยีน....." วัดนี้มีสะพานหินที่ทอดยอดถึงยอดเขาและพระอัฐารศ



ภาพที่ 54 วัดตระพังทอง – วัดมหาธาตุ สถาปัตยกรรมและอัตลักษณ์สุโขทัย



ภาพที่ 55 วัดเชตุพน – ช่องหน้าต่างยาวอันเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น

13. วัดเชตุพน ตั้งอยู่นอกกำแพงเมืองสุโขทัยทางด้านทิศใต้ ในพื้นที่ชุมชนเชตุพน จุดเด่น คือ มีพระพุทธรูปสี่อิริยาบถ (นั่ง นอน ยืน เดิน) ขนาดใหญ่ โดยสร้างอยู่ภายในมณฑปจตุรมุข องค์พระพุทธรูปปั้นโดยรอบผนังอิฐซึ่งทำหน้าที่เป็นแกนรองรับหลังคาอันเป็นลักษณะที่พัฒนามาจากสถาปัตยกรรมของพม่าในเมืองพุกาม ถัดไปทางด้านตะวันตกของมณฑปจตุรมุขมีมณฑปย่อมุมไม้ยี่สิบขนาดเล็กมีหลังคาทำอิฐซ้อนกันขึ้นไป และใช้หินชนวนขนาดใหญ่ทำเป็นเพดาน ยังปรากฏร่องรอยของพระพุทธรูปประทับนั่งปางมารวิชัย ผนังเจาะเป็นช่องยาว ทำให้เป็นช่องเพื่อแสงแดดสามารถลอดเข้ามาได้ และที่ผนังด้านนอกมีภาพจิตรกรรมเขียนสีดำ เป็นลวดลายแบบที่ปรากฏบนเครื่องถ้วยจีน เป็นลายพันธุ์พฤกษา ดังภาพที่ 55

14. เตาทูเรียง มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้อธิบายถึง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 กับการศึกษาสังคโลกแห่งเตาทูเรียงเมืองเก่าสุโขทัย ที่ได้รับเริ่มศึกษาสังคโลกสุโขทัย โดยเมื่อปี พ.ศ.2450 ครั้งยังดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยาม

มกุฎราชกุมาร เสด็จประพาสสำรวจโบราณสถานตามเส้นทางถนนพระร่วงที่เมือง กำแพงเพชร สุโขทัย สวรรคโลก-ศรีสัชนาลัย และเมืองโกสั๊กเคียง ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือชื่อ “เที่ยวเมืองพระร่วง” พิมพ์เผยแพร่เมื่อ พ.ศ.2451 ทรงมีพระราชวิจารณ์ถึงแหล่งเตาทุเรียงเมืองเก่าสุโขทัยแห่งนี้ว่า

“.....ต่อที่วัดพระพายหลวงออกไปอีก มีเตาเผาถ้วยชาม ตั้งอยู่ในป่าไผ่ อยู่ตามเนิน ชุดเนินเข้าไปก่อเตาด้วยอิฐ เป็นเตาเดี่ยว ๆ มีชิ้นถ้วยชามแตก ๆ ทิ้งอยู่ตามริมเตาบ้าง ซึ่งเข้าใจว่าเป็นชามที่เสียเซาที่ทิ้งที่เคลือบแล้วก็มี ที่เขียนแล้วยังไม่ได้เคลือบก็มี ฟันชามก็เป็นชนิดที่เรียกว่าสังโลก บางทีก็มีเป็นลวดลายเป็นดอกไม้บ้างก็มีฝีมือทำสู้ที่สวรรคโลกไม่ได้ตามใกล้ ๆ แถบเตานี้มีที่พื้นดินลุ่มแตกกระแหง หน้าฝนน้ำขัง มีไผ่และหญ้าขึ้นตามขอบ แต่ในลุ่มนั้นเองไม่มีอะไรขึ้นเลยแห่งหนึ่ง

คะเนด้วยตัวว่ากว้าง 10 วา หรือ 15 วา ยาวประมาณ 5 เส้น

อย่างไร ๆ ก็ไม่ใช่ที่นาหรือไร่ จึงเข้าใจว่าเป็นที่เขาชุดดินขึ้นมาใช้ในการปั้นถ้วยชาม คนโดยมากบางที่จะพึงได้ทราบเป็นครั้งแรก

เมื่ออ่านหนังสือนี้ ว่าถ้วยชามสุโขทัยก็มี ถึงแม้ได้พบปะชามสุโขทัย ก็คงเข้าใจว่าเป็นชามสังโลก ที่จริงเข้าใจว่าสุโขทัยคงได้วิชา มาจากสวรรคโลกอีกชั้นหนึ่ง.....”

(ที่มา : <https://www.finearts.go.th>, สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2566)

จากหลักฐานโบราณคดีทำให้นักวิชาการได้พยายามค้นหาข้อมูลและหลักฐานเพิ่มเติมขึ้น เช่นเดียวกับการค้นพบหลักฐานใหม่ของเตาทุเรียงในพื้นที่เมืองเก่าสุโขทัย (ธงชัย สาโค, 2564) ทำให้เตาทุเรียงเป็นแหล่งโบราณคดีเกี่ยวกับภูมิปัญญาการปั้นเครื่องสังคโลก หมายถึง เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นในรูปแบบของภาชนะ พบลวดลายสังคโลก เช่น ลายปลา ลายดอกบัว ลายดอกเบญจมาศลายนกยูง ลายดอกพิกุล เครื่องประกอบสถาปัตยกรรม ตุ๊กตา เช่น ถ้วย ชาม จาน ไหดิน โองน้ำ ขวดดิน กระปุก ป้านน้ำชา ช้อน ตลอดจนตุ๊กตารูปคน รูปสัตว์ เช่น ช้าง รูปยักษ์ รูปเทวดา พระพุทธรูป กระเบื้องมุงหลังคา สิ่งสังคโลก ลูกมะหวด ท่อน้ำ ตุ๊กตาเสียบบาล ตัวหมากกรุก ข่อฟ้า บราลี เป็นต้น และกลุ่มเตาทุเรียงจะอยู่ใกล้กับวัดศรีชุมทำให้ชุมชนบ้านศรีชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับเรียนรู้เรื่องเตาทุเรียงที่สำคัญในพื้นที่

1.8.2 ด้านโบราณวัตถุ

โบราณวัตถุของสุโขทัยถูกค้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งคำว่า “โบราณวัตถุ” ถือได้ว่าเป็นคำที่อยู่ควบคู่กับคำว่าโบราณสถานเสมอ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้ให้ความหมายของคำว่าโบราณวัตถุ ไว้ว่าหมายถึง “ของโบราณ” แต่ความหมายดังกล่าวก็เปลี่ยนไปตามที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “สิ่งของ

โบราณที่เคลื่อนที่ได้ เช่น พระพุทธรูป เทวรูป ศิลาคาริก มีอายุเก่ากว่า 100 ปี ขึ้นไป” พร้อมทั้งให้ความหมายทางกฎหมายไว้ด้วยว่า “สังหาริมทรัพย์ที่เป็นของโบราณ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์ หรือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือที่เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของโบราณสถาน ซากมนุษย์ หรือซากสัตว์ ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการประดิษฐ์ หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี” (ฉัตรกมล ปิยะจารุพร, 2562) จากการศึกษาค้นคว้าพบโบราณวัตถุในพื้นที่เป็นจำนวนมาก แต่โบราณวัตถุมีคุณค่าและความโดดเด่นเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในฐานะทั้งเป็นโบราณวัตถุและเป็นสิ่งที่ต้องมาเยี่ยมชม เช่น พระพุทธรูปสมัยสุโขทัย หลักศิลาคาริก แผ่นหินจาริก เครื่องถ้วยชามสังคโลก เป็นต้น นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวจะเห็นการนำเครื่องประดับตกแต่งในเชิงศิลปะของสุโขทัย ถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการท่องเที่ยว ดังภาพประกอบ โดยเป็นหลังคาทรงจั่ว-เสาบัว-พื้นปูด้วยอิฐ-หลังคามุงกระเบื้องดินเผาและการนำบราลีมาประดับตกแต่งบนหลังคา เพื่อสื่อถึงอัตลักษณ์ของมรดกโลกสุโขทัย เป็นการเพิ่มคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic Values) เพิ่มความงามและเกิดความสอดคล้องกลมกลืนกับแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกและยังทำให้คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์สุโขทัยได้อย่างยั่งยืน

1.8.3 ด้านทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มรดกภูมิปัญญาที่ตกทอดจากบรรพชนมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ ในพื้นที่นอกจากจะมีคลองธรรมชาติแล้วยังมีเขื่อนศรีดงส์ หรือ เขื่อนพระร่วง ดังภาพที่ 56 เป็นเขื่อนดินโบราณที่สร้างตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงสร้างอาณาจักรสุโขทัย เป็นเขื่อนดินขนาดกลางเก็บกักน้ำไว้ใช้สำหรับประชาชนและการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง และบทบาทที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ เขื่อนศรีดงส์เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางภูมิปัญญา ตั้งแต่ครั้งอดีตที่ยังเหลืออยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ เป็นแหล่งมรดกวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า เป็นจุดสำคัญในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ของพ่อขุนรามคำแหงที่มีพระปรีชาสามารถในการออกแบบแหล่งกักเก็บน้ำในยามหน้าแล้งและความสามารถวางแผนผันน้ำโดยการขุดร่องน้ำและใช้ท่อดินเผาแบบโบราณ เพื่อเป็นท่อน้ำที่ส่งน้ำจากเขื่อนศรีดงส์ผันเข้าสู่เมืองโบราณสุโขทัย ทำให้พื้นที่ทั่วบริเวณของเมืองเก่าสุโขทัยแม้ในยามหน้าแล้งก็มีน้ำใช้ตลอดปี ซึ่งพื้นที่ของชุมชนบ้านมนต์คีรีเป็นชุมชนที่มีเส้นทางเชื่อมโยงกับเขื่อนศรีดงส์ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้สะดวก รวมถึงพื้นที่ยังรายล้อมไปด้วยภูเขาที่มีชื่อเรียกว่า เขาพระบาทใหญ่และเขากิว อ้ายมา ภูเขาทั้งสองลูกนี้อยู่ในทิวเขาหลวงด้านหลังตัวเมืองสุโขทัยโบราณ ลึกเข้าไปในทิวเขานี้เป็นชอกเขาอันเป็นต้นกำเนิดของทางน้ำเรียกว่า "โขกพระร่วงลงจรด" และยังมีมองเห็นวิวทิวทัศน์อันแสนงดงามของ "เขาหลวงสุโขทัย" หรือ "อุทยานแห่งชาติรามคำแหง" ดังภาพที่ 56



ภาพที่ 56 (ภาพบน) อัตลักษณ์ด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) และ(ภาพล่าง)
เขื่อนดินพระร่วง

นอกจากเขื่อนดินโบราณแล้วยังมีการขุดค้นพบท่อน้ำโบราณ ณ โบราณสถานเซตุน หรือ รู้จักดีในนามวัดเซตุน มีการค้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์มากมาย โดยเฉพาะท่อน้ำโบราณยุค สุโขทัย “ท่อน้ำดินเผาโบราณ” แสดงให้เห็นการวางท่อน้ำโบราณหรือระบบประปาที่มีมาตั้งแต่สมัย สุโขทัย ณ เวลานั้นได้นำไปจัดเก็บไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย ในปัจจุบัน โบราณสถานวัดเซตุนและท่อน้ำโบราณสุโขทัย ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้อัน ทรงคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยวทั่วโลก

โดยสรุป มรดกภูมิปัญญาที่ตกทอดจากบรรพชนมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ กับทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ยังถูกค้นพบอีกเป็นจำนวนมาก บางส่วนยังคงมี ความสมบูรณ์แต่ในขณะที่บางส่วนอาจชำรุดทรุดโทรมลงไปตามกาลเวลา หลักฐานทางมรดก วัฒนธรรมเหล่านี้ยังเป็นแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่คงหลงเหลือเอาไว้ให้ศึกษาค้นคว้าเชิงวิชาการ การวิจัยและเพื่อการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมสืบไป

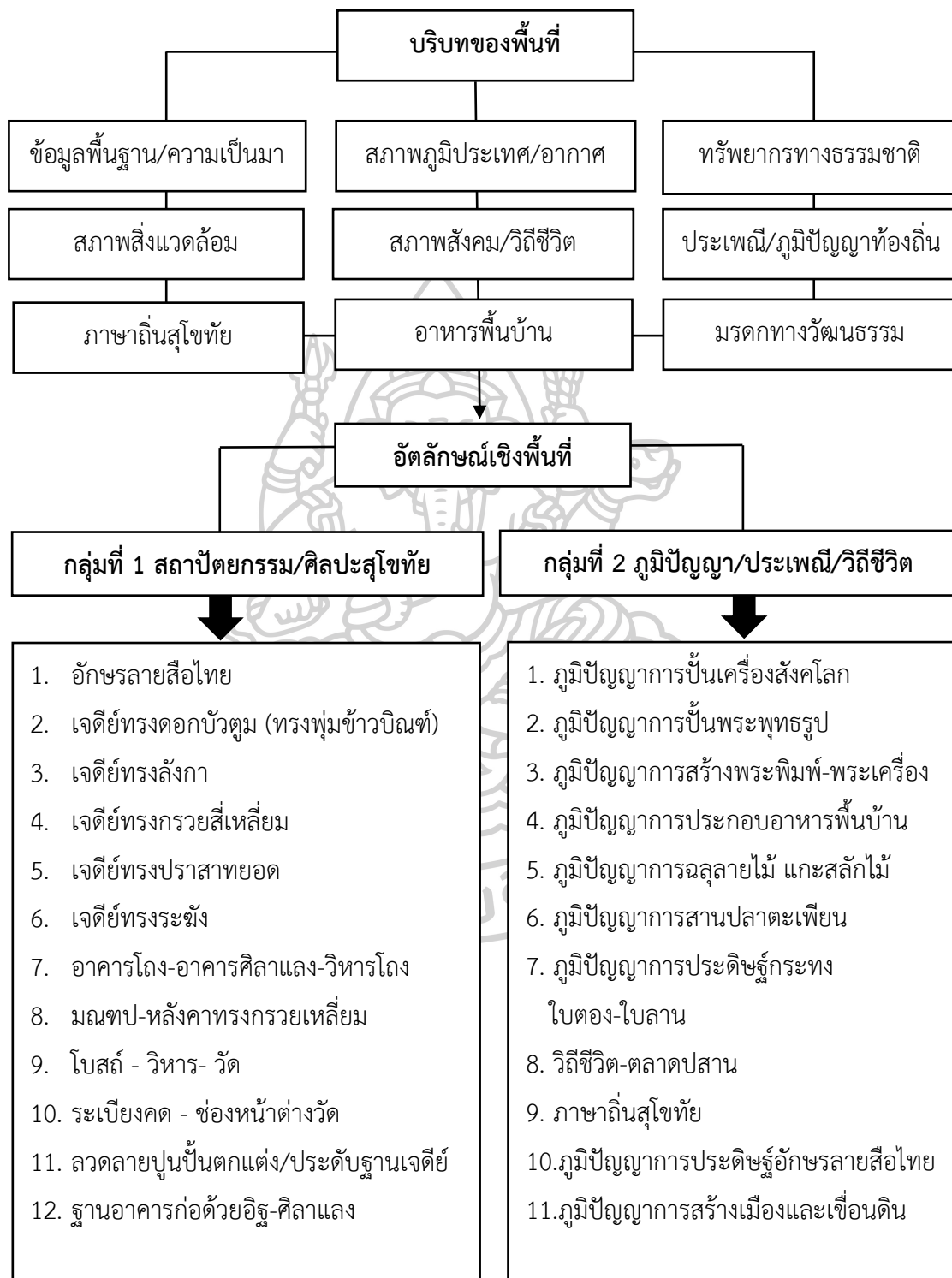
1.9 บทสรุป

จากประวัติความเป็นมา จังหวัดสุโขทัย เป็นที่ตั้งของอาณาจักรแรกของประเทศไทย คำว่า “สุโขทัย” มาจาก 2 คำ คือคำว่า “สุขะ” และ “อุทัย” ที่มีหมายความว่า “รุ่งอรุณแห่งความสุข” (The Dawn of Happiness) รอยอดีตที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สภาพพื้นที่ตั้งของชุมชนบ้านเมืองเก่า ชุมชนบ้านศรีชุม ชุมชนบ้านเชตุพน และชุมชนบ้านมนต์คีรี ที่ตั้งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม จึงทำให้ชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสุโขทัย จากเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ได้กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ส่วนใหญ่จะถูกยกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและทำให้เป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เกิดคุณค่าทางในทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม เทศกาลและประเพณีที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตยังคงทิ้งร่องรอยอัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ถูกสร้างขึ้นโดยฝีมือมนุษย์ยังคงทิ้งร่องรอย พบซากปรักหักพังที่ยังคงมีความสมบูรณ์เหลือไว้ ทำให้สามารถสืบค้นข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่งานวิจัยได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของพื้นที่ที่พบสอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิชาการ (ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม, 2552; ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2560; สันติ เล็กสุขุม, 2561; ธงชัย สาโค, 2564) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม และพอสรุปข้อมูลสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ อัตลักษณ์กลุ่มสถาปัตยกรรม/ศิลปะสุโขทัย เป็นตัวแทนของ “*อัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้*” (Tangible Cultural Heritage) ได้แก่ เจดีย์พุ่มข้าวบิณฑ์ วิหารโบสถ์ วัด และโบราณสถานที่สำคัญต่าง ๆ ทั้งที่ตั้งอยู่ในเขตของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและบริเวณรอบนอก ซึ่งทับซ้อนกับการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนที่เป็นพื้นที่วิจัย เช่น วัดช้างล้อม วัดเจดีย์สูง วัดตระพังทองกลาง วัดตระพังทอง วัดมหาธาตุ เนินปราสาท วัดศรีสวย วัดตระพังเงิน วัดสรศักดิ์ วัดซ่อนข้าว วัดศรีชุม วัดสะพานหิน วัดเชตุพน วัดเจดีย์สี่ห้อง วัดศรีพิจิตรกัณฑ์ลายราม วัดมังกร พระพุทธรูปสุโขทัย กระเบื้องหลังคา หรือกระเบื้องดินขอ เครื่องประกอบสถาปัตยกรรมสุโขทัย เครื่องประดับตกแต่ง เจดีย์ วัดหรือวิหาร เช่น บราลี เชิงชาย หลักศิลาจารึก แผ่นหินจารึก เครื่องชามสังคโลก และการจำลองเตาทุเรียง

กลุ่มที่ 2 คือ อัตลักษณ์กลุ่มภูมิปัญญา/ประเพณี/วิถีชีวิต เป็นตัวแทนของ “*อัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้*” (Intangible Cultural Heritage) ต่าง ๆ เช่น การปั้นเครื่องสังคโลก การปั้นพระพุทธรูป การสร้างพระพิมพ์-พระเครื่อง การประกอบอาหารคาว-หวานแบบพื้นบ้าน การฉลุลายไม้ แกะสลักไม้ ประเพณีลอยกระทง สภาพสังคมของชุมชน วิถีชีวิตการค้าขาย ตลาดปศุสัตว์ การประดิษฐ์อักษรลายสือไท ซึ่งเป็นต้นแบบของอักษรไทยในปัจจุบัน ภูมิปัญญาการสร้างเขื่อน

ดินแห่งแรกของประเทศไทย ซึ่งพอสรุปอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนบ้านเมืองเก่า ชุมชนบ้านศรีชุม ชุมชนบ้านเซตุพน และชุมชนบ้านมนต์คีรี ได้ดังภาพที่ 57



ภาพที่ 57 สรุปอัตลักษณ์ของพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองเก่า ชุมชนบ้านศรีชุม ชุมชนบ้านเซตุพน และชุมชนบ้านมนต์คีรี

โดยสรุป องค์ความรู้ใหม่พบว่า อัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่วิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่ 1 อัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) ซึ่งหมายถึง กลุ่มสถาปัตยกรรม/ศิลปะสุโขทัย สิ่งก่อสร้างทางวัฒนธรรมของสุโขทัย เป็นตัวแทนของอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่จับต้องได้ และกลุ่มที่ 2 อัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) หมายถึง กลุ่มภูมิปัญญา/ประเพณี/วิถีชีวิต เป็นตัวแทนของอัตลักษณ์วัฒนธรรมสิ่งเหล่านี้แฝงอยู่ในวิถีชีวิตของชุมชนทั้ง 4 แห่ง นอกจากนี้ อัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของพื้นที่ทั้ง 2 กลุ่ม คือ อัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และที่จับต้องไม่ได้นั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับการสำรวจบริบทของพื้นที่ยังพบว่า พื้นที่ของแต่ละชุมชนยังมีอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ที่โดดเด่นและมีความแตกต่างกัน เมื่อเชื่อมโยงกับแนวคิดการท่องเที่ยวจะทำให้ได้ **“อัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมเชิงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว” (Area Based - Cultural Heritage Identity for Tourism)** 3 ด้าน ดังนี้

1. อัตลักษณ์ด้านศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Craft and Folk Arts Cultural)

หมายถึง ความโดดเด่นในด้านงานศิลปะพื้นบ้านต่าง ๆ ด้วยภูมิปัญญาการสร้างสรรค์งานศิลปะ เช่น การปั้นสังคโลก การแกะสลักไม้ การทำอาหารพื้นถิ่นของชุมชนบ้านเมืองเก่า การปั้นพระและการพิมพ์พระของชุมชนบ้านเชตุพน เป็นต้น ทำให้เกิดคุณค่าในเชิงประสบการณ์ท่องเที่ยว (Experiencing Value for Tourism) ที่สามารถตอบสนองแก่นักท่องเที่ยวได้ ปัจจุบันพื้นที่สุโขทัยจึงได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นเมืองมรดกโลกสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก (UNESCO - Creative City Network) เรียบร้อยแล้ว

2. อัตลักษณ์ด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) หมายถึง ความโดดเด่นในด้านพื้นที่แห่งการเรียนรู้ด้านภูมิศาสตร์-วัฒนธรรมภูมิปัญญาและองค์ความรู้ในการสร้างเมืองโบราณ กำแพงเมืองเก่า การสร้างเขื่อนดินโบราณ (เขื่อนพระร่วง) เป็นแหล่งกักเก็บน้ำสำคัญของเมืองสุโขทัย ในอดีตวิธีการจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาการสร้างท่อน้ำดินเผาซึ่งทำหน้าที่เสมือนคลองน้ำใต้ดินนำน้ำจากเขื่อนพระร่วงเข้าสู่ตระพังเงิน ตระพังทอง ตระพังตระกวน และตระพังสอ ซึ่งเป็นสระน้ำขนาดใหญ่ภายในเมืองเก่าสุโขทัย จึงทำให้เมืองเก่าสุโขทัยมีน้ำใช้ตลอดปี นอกจากนี้ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของสภาพภูมิประเทศและธรรมชาติที่งดงามของเขาลงสุโขทัยหรืออุทยานแห่งชาติรามคำแหง (พระนามของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช) การท่องเที่ยวชมความงามตามธรรมชาติที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สะท้อนอัตลักษณ์ความงามภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนบ้านมนต์คีรี ทำให้เกิดคุณค่าในเชิงนันทนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ (Recreational Tourism Value) ที่สามารถตอบสนองแก่นักท่องเที่ยวได้เช่นกัน

3. อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์-สังคมวัฒนธรรม (Historical and Socio-cultural) หมายถึง ความโดดเด่นด้านประวัติความเป็นมาของพื้นที่ ภูมินามชื่อ “ศรีชุม” หรือรู้จักกัน

ในอดีตว่า “กุยชึม” มีการตั้งรกรากถิ่นฐานมาตั้งแต่รุ่นของบรรพบุรุษชุมชนบ้านศรีชึม ซึ่งในอดีตพื้นที่แห่งนี้เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ เช่น เป็นแหล่งผลิตเครื่องถ้วยชามสังคโลกที่สำคัญของเมืองสุโขทัย สะท้อนสังคมและวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการค้าขาย เกิดภูมิปัญญาของกระบวนการผลิตซ้ำ (แหล่งผลิตเครื่องถ้วยชามสังคโลก) ทั้งเพื่อใช้ในครัวเรือนและการค้าขายจนทำให้เป็นที่รู้จักไปอย่างแพร่หลาย จากวิถีวัฒนธรรมของคนสุโขทัยในอดีตพบว่ามีอารยธรรมที่รุ่งเรืองทำให้ในปัจจุบันยังค้นพบหลักฐานแหล่งต่างๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน จุดเริ่มต้นและลักษณะของการสร้างเมือง ความเป็นอยู่ด้านสังคม-วัฒนธรรม ส่งผลทำให้เกิดคุณค่าในเชิงการศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยว (Historical Value for Tourism) ที่สามารถตอบสนองแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับอัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ที่ค้นพบทั้ง 3 รูปแบบ ได้สะท้อนอัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวในมุมมองใหม่ จากพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมสุโขทัยที่ถูกใช้ซ้ำและรูปแบบการท่องเที่ยวยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบเดิม ๆ มาตั้งแต่เมื่อครั้งประกาศเป็นพื้นที่ “เมืองมรดกโลก” (World Heritage Site) แต่จากการศึกษาบริบทของพื้นที่ การประชุมกลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้พบว่า พื้นที่เมืองเก่าสุโขทัยควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง จากอัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมของสุโขทัยทั้งที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) และอัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) และ “อัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมเชิงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว” (Area Based – Cultural Heritage Identity for Tourism) นำมาสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ในหลากหลายองค์ประกอบ โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การวาดภาพโบราณ การเรียนภาษาถิ่นสุโขทัย การประกอบอาหารพื้นบ้านสุโขทัย การฝึกพูดสำเนียงสุโขทัย การเขียนอักษรลายสือไทย การเรียนรู้ในแหล่งมรดกโลก หรือการนำอัตลักษณ์สุโขทัยที่มาตกแต่งที่พักแรม เป็นต้น ซึ่งอัตลักษณ์เหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้พื้นที่สุโขทัยเป็นที่รู้จัก เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับฐานของวัฒนธรรม รากเหง้าของสถาปัตยกรรมหรือศิลปะในยุคสุโขทัย และเกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้มาเยือน (นักท่องเที่ยว) กับเจ้าของพื้นที่ (ชุมชน) ซึ่งการส่งเสริมเสริมการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมจะช่วยกระตุ้นให้รูปแบบวัฒนธรรมที่อาจสูญหายไปแล้วสามารถถือฟื้นกลับมาใหม่และดำรงอยู่ได้ หากนำอัตลักษณ์เหล่านี้มาเป็นเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวมรดกโลกจะทำให้สุโขทัยมีชื่อเสียงมากขึ้น สะท้อนภาพเรื่องราววิถีชีวิตของคนในอดีต แสดงถึงอารยธรรมโบราณของอาณาจักรสุโขทัยตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน และควรค่าแก่คงอยู่สืบไป

ส่วนที่ 2 ผลการพัฒนาารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเด็ที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัย ร่วมกับการลงพื้นที่ การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากประชุมกลุ่มชุมชนบ้านเมืองเก่า ชุมชนบ้านศรีชุม ชุมชนบ้านเชตุพน และชุมชนบ้านมนต์ศิริ และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วยเสีย โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ทำให้ได้ข้อมูลดังนี้

2.1 ลักษณะรูปร่างและองค์ประกอบของเด็ที่กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่

2.1.1 ลักษณะรูปร่างของเด็ที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่

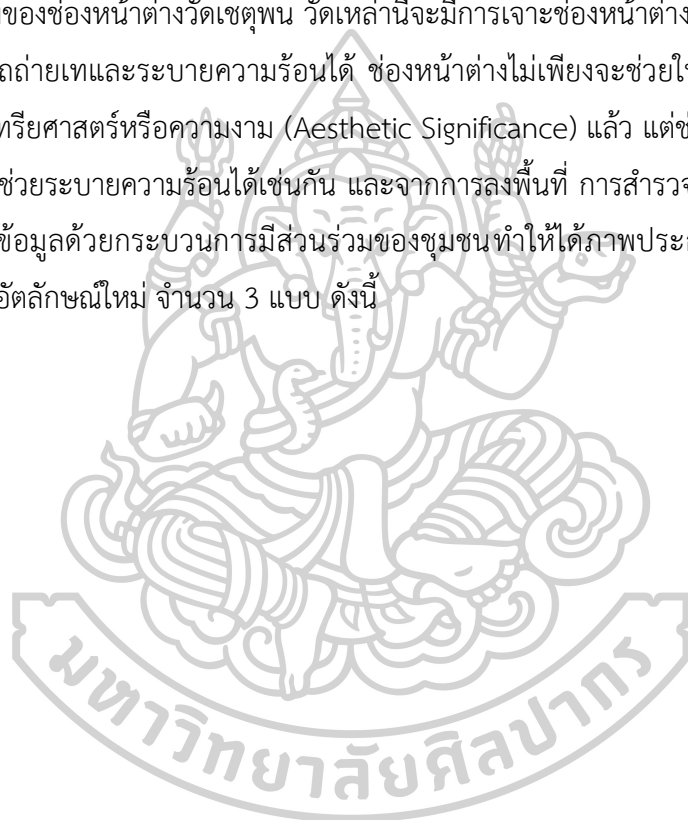
ชุมชนมีแนวคิดว่ ลักษณะรูปร่างของที่พักนักท่องเที่ยวเด็ที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ ต้องดุดันแบบจากสถาปัตยกรรมของเมืองสุโขทัยในอดีต ซึ่งต้นแบบที่ดีที่สุด คือ สิ่งก่อสร้างที่สำคัญ ๆ ที่กระจายอยู่ในพื้นที่แหล่งมรดกโลกสุโขทัย ซึ่งโครงสร้างของสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่เพียงมีความสำคัญในเชิงสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นสุโขทัย แต่ยังมีเอกลักษณ์เฉพาะที่จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์อันแท้จริงของเมืองสุโขทัยได้ ซึ่งสามารถอธิบายลักษณะรูปร่างได้ดังนี้

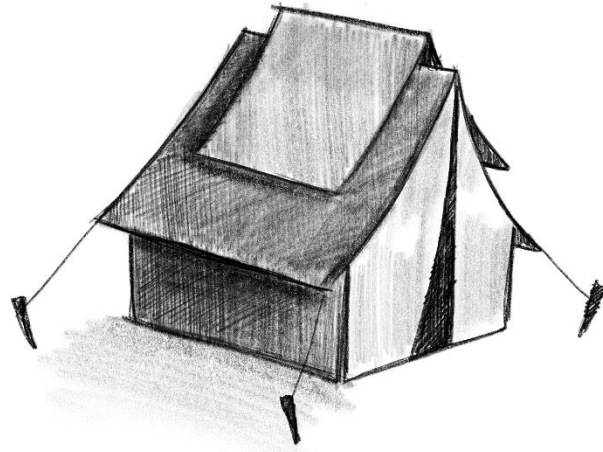
1. หลังคาและรูปทรงของเด็ที่กระโจม ต้องสะท้อนคุณค่าเชิงสัญลักษณ์/อัตลักษณ์มรดกสุโขทัย (Symbol/Identity Significance) และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงาม (Aesthetic Significance) เมื่อพบเห็นต้องสามารถอธิบายได้ว่ คือ อัตลักษณ์-เอกลักษณ์ความเป็นไทยที่ชัดเจนโดยใช้วัด-วิหาร-วัง-ศาลา-มณฑปที่ได้สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยสุโขทัย จากแนวความคิดของชุมชนในพื้นที่ซึ่งทำให้ได้ข้อสรุปจำนวน 3 แบบ ได้แก่ แบบที่ 1 จะเป็นหลังคาทรงจั่วหรือหลังคาควมมีความอ่อนช้อยคล้ายกับสถาปัตยกรรมสุโขทัย มีรูปทรงโค้งอ่อนช้อยงดงามและมีสองชั้นซ้อนกัน มีข้อดีคือเพื่อการระบายอากาศ ช่วยทำให้อากาศถ่ายเทได้ดีในทุกฤดูกาลและจะดีมากในยามฤดูร้อน ดังภาพที่ 58 – 59 ส่วนแบบที่ 2 หลังคาเป็นทรงจั่ว 2 ชั้น สูงชันไม่มากนัก มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้อากาศสามารถถ่ายเทและมีการเจาะช่องตรงผนังเพื่อช่วยระบายความร้อน ดังภาพที่ 60 – 61 ส่วนแบบที่ 3 หลังคาจะมีรูปทรงสี่เหลี่ยม นอกจากการใช้ผ้าใบกับไม้ในการก่อสร้างทั้งหมดแล้ว อาจเพิ่มทางเลือกโดยใช้ “ดิน” (ผนังสร้างด้วยดิน) มีลักษณะคล้ายบ้านดิน เนื่องจากดินมีส่วนช่วยทำให้อากาศภายในของที่พักจะมีความเย็น และประการหนึ่งการใช้ดินทำให้ลักษณะรูปทรงของที่พักจะดูแข็งแรงและมีเอกลักษณ์เฉพาะ ดังภาพที่ 62 – 63

2. ด้านหน้าของเด็ที่กระโจม ปรากฏอักษรลายสือไทยที่มาจากหลักศิลาจารึกสุโขทัย เพื่อแสดงถึงอารยธรรมและภูมิปัญญาซึ่งเป็นมรดกของชาติ ที่ปรากฏมาตั้งแต่ครั้งในอดีต ยังถูกอนุรักษ์ไว้และนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงสัญลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยว อักษรลายสือไทยจากหลักศิลาจารึกจะสะท้อนคุณค่าด้านสังคม (Social Significance) และคุณค่าด้านการเป็นตัวแทน (Representative Significance) ของพื้นที่สุโขทัย นอกจากนี้ การนำอักษรลายสือไทย มาตกแต่ง

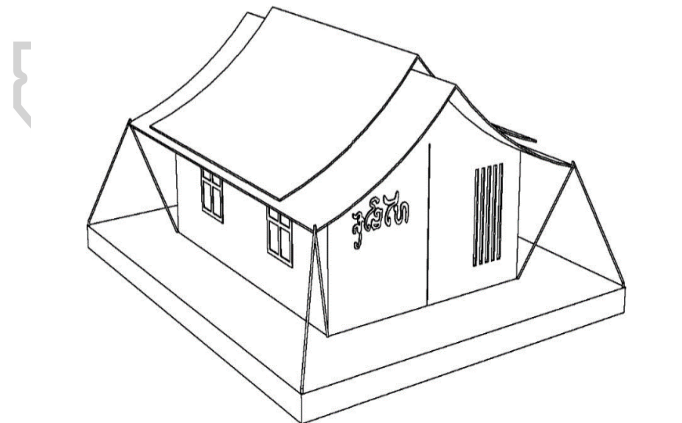
ทางเข้าด้านหน้าของเต็นท์กระจงม เพื่อสื่อความหมายด้านภูมิปัญญาของคน “สุโขทัย” ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การร่วมกันสืบสาน อนุรักษ์ ต่อยอด และประยุกต์ใช้ในการท่องเที่ยวจะเกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเอาไว้ได้ (สัมภาษณ์สถาปนิก จันทระดิษฐ์) รวมถึงการส่งเสริมด้านเขียนอักษรลายสือไทยร่วมด้วยจะส่งผลให้อักษรสุโขทัยโบราณยังคงอยู่ แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเริ่มหันมาใช้อักษรลายสือไทยในการทำป้ายชื่อร้านค้า ป้ายชื่อร้านอาหาร ป้ายชื่อที่พักนักท่องเที่ยว และอื่น ๆ เพื่อสะท้อนคุณค่าทั้งด้านสังคมวัฒนธรรมสุโขทัย

3. ช่องหน้าต่างของเต็นท์กระจงม มีความสอดคล้องและได้ต้นแบบจากสถาปัตยกรรมของช่องหน้าต่างวัดเชตุพน วัดเหล่านี้จะมีการเจาะช่องหน้าต่างทรงตรงและยาว เพื่อให้อากาศสามารถถ่ายเทและระบายความร้อนได้ ช่องหน้าต่างไม่เพียงจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงาม (Aesthetic Significance) แล้ว แต่ช่องหน้าต่างทรงตรงและยาวแบบนี้ ยังช่วยระบายความร้อนได้เช่นกัน และจากการลงพื้นที่ การสำรวจ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้ได้ภาพประกอบลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระจงมอัตลักษณ์ใหม่ จำนวน 3 แบบ ดังนี้

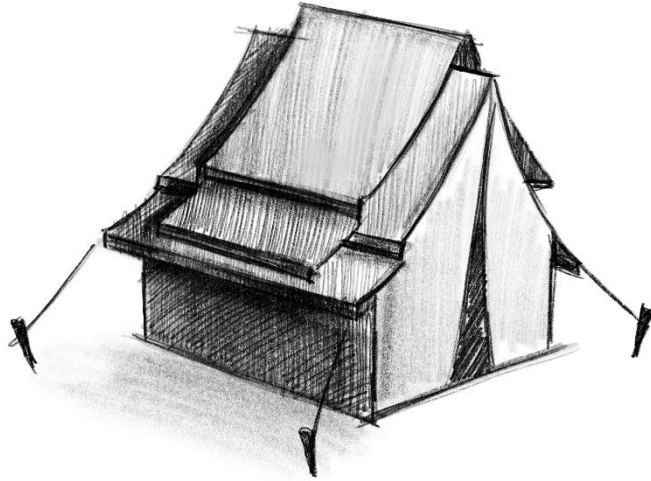




ภาพที่ 58 ลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ แบบที่ 1 โดยการวาดมือ
ที่มา : ผู้วิจัย



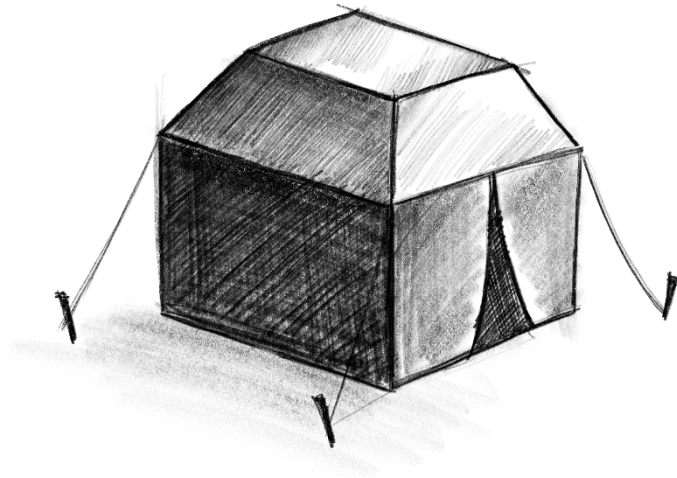
ภาพที่ 59 ลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ แบบที่ 1 โดยการ
ออกแบบด้วยคอมพิวเตอร์
ที่มา : ผู้วิจัย



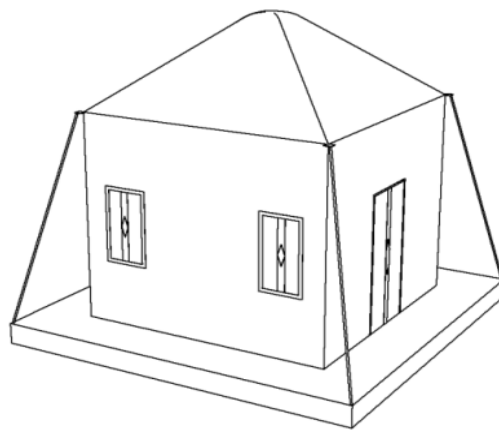
ภาพที่ 60 ลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ แบบที่ 2 โดยการวาดมือ
ที่มา : ผู้วิจัย



ภาพที่ 61 ลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ แบบที่ 2 โดยการ
ออกแบบด้วยคอมพิวเตอร์
ที่มา : ผู้วิจัย



ภาพที่ 62 ลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวยุคสมัยใหม่ แบบที่ 3 โดยการวาดมือ
ที่มา : ผู้วิจัย



ภาพที่ 63 ลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวยุคสมัยใหม่ แบบที่ 3 โดยการ
ออกแบบด้วยคอมพิวเตอร์
ที่มา : ผู้วิจัย

โดยสรุป ได้ลักษณะรูปร่างของที่พักนักท่องเที่ยวยุคสมัยใหม่ทั้งหมด 3 แบบ และไม่ว่ารูปร่างลักษณะจะเป็นอย่างไร สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือสร้างเพื่อกลุ่มลูกค้าเป้าหมายกลุ่มใดหรือนักท่องเที่ยวกกลุ่มใด ขนาดของที่พักต้องเหมาะสมเป็นไปตามมาตรฐานสากล และที่พักควรสะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นพื้นถิ่น เพื่อช่วยให้ออกแบบที่สร้างประทับใจเมื่อยามพบเห็น

2.1.2 องค์ประกอบของเต็นท์กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่

ผลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยชุมชนพบว่า ส่วนที่สำคัญอีกหนึ่งของงานวิจัยนี้ คือ “องค์ประกอบของเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่” ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบด้านอัตลักษณ์พื้นถิ่นและการตกแต่ง (Identity and Interior) องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) องค์ประกอบด้านความสะอาด ความปลอดภัยและสุขอนามัย (Cleanliness, Safety and Sanitation) องค์ประกอบด้านสภาพของพื้นที่ และสิ่งแวดล้อม (Environment Area) และองค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Activities) ซึ่งองค์ประกอบสำคัญเหล่านี้ มีส่วนทำให้การพัฒนาารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวระดับโลกของประเทศไทยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนั้นจากสำรวจพื้นที่ การประชุมกลุ่มชุมชน และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทำให้ได้ประเด็นที่สำคัญ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของสิ่งอำนวยความสะดวกในที่พักแรมตามเกณฑ์มาตรฐาน ได้แก่ 1) เกณฑ์มาตรฐานที่พักแบบโฮมสเตย์ (Thailand Homestay Criteria Standard) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) 2) เกณฑ์มาตรฐานที่พักนักเดินทาง (Thailand Home Lodge Standard) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) และ (3) เกณฑ์มาตรฐานที่พักแบบเต็นท์กระโจมของประเทศสหราชอาณาจักร (Glamping Criteria Standard of United Kingdom) (Guernsey, 2016) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ที่พักเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่มีองค์ประกอบทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ (The 5 Elements) ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านอัตลักษณ์พื้นถิ่นและการตกแต่ง (Identity and Interior) ในด้านนี้ถือว่าเป็นด้านที่สำคัญมากของรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นการตกแต่งภายในหรือภายนอก เนื่องจากอัตลักษณ์พื้นถิ่นในเชิงสถาปัตยกรรมของสุโขทัยจะแสดงตัวตนที่แท้จริง เป็นการสะท้อนเชิงสัญลักษณ์ แสดงถึงประวัติศาสตร์ของพื้นที่ วิถีชีวิตของชุมชน การแสดงออกผ่านศิลปะท้องถิ่น หัตถศิลป์ต่าง ๆ ที่ปรากฏให้เห็นอยู่รายรอบบริเวณของพื้นที่ชุมชน เมื่อพื้นถิ่นสุโขทัยมีอัตลักษณ์ภายใต้ความเป็นมรดกโลก สิ่งที่จะทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่พบเห็นสามารถนึกถึงและจดจำได้อย่างแม่นยำว่า “อัตลักษณ์ที่เห็นนี้ คือ ความเป็นสุโขทัยและเป็นหนึ่งเดียวในโลก”

ดังนั้นเมื่อนำอัตลักษณ์สุโขทัยมาประยุกต์ใช้เพื่อการตกแต่งเต็นท์กระโจมสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในหลากหลายรูปแบบ ดังที่ชุมชนได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การนำรูปภาพเก่า ๆ มาจัดแสดงเพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ หรือ สิ่งที่เคยเกิดขึ้นในอดีต การนำศิลปวัตถุที่ชุมชนมีมาประดับตกแต่ง หรือมาใช้สอย เช่น สังคโลก ที่ใช้เป็นจาน-ชามเพื่อใส่อาหาร แก้วน้ำสังคโลกที่ใช้ใส่เครื่องดื่มร้อน-เย็น หรือการตกแต่งที่พักด้วยสังคโลกสุโขทัย การจัดแสดงผลิตภัณฑ์ที่เป็นมรดกวัฒนธรรมของคนชุมชน เช่น ตัวไม้แกะสลัก เช่น นกคุ้ม ตัวปลา นกไม้แกะสลัก ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เมื่อนำมาจัดแสดงให้นักท่องเที่ยว นอกจากจะมีส่วนช่วยในการตกแต่งให้เกิดความสวยงามแล้ว ยัง

เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยแสดงถึงภูมิปัญญา การสั่งสมองค์ความรู้ของชุมชน ความเชี่ยวชาญในการประดิษฐ์คิดค้น ความสร้างสรรค์ในการต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชนและรวมถึงอัตลักษณ์ที่สะท้อนถึงคุณค่าความเป็นมรดกโลกสู่โซ่ที่ยั่งยืนด้วย

2. องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ซึ่งเป็นสิ่งที่พักจะต้องมีไว้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่เข้าพัก ในบางกรณีต้องเป็นไปตามหลักสากล (Universal Standard) หรือการสร้างการออกแบบที่พักนักท่องเที่ยวยังต้องปฏิบัติตามหลักที่กฎหมายกำหนด (Laws & Regulations) เช่น พระราชบัญญัติธุรกิจโรงแรม (สัมภาษณ์รัฐพงษ์ เนติพงษ์ตระกูล) แต่อย่างไรก็ตาม ด้านข้อเสนอแนะของชุมชนได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ในบางครั้งเงื่อนไขของการบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ นั้น อาจขึ้นอยู่กับผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแต่ละประเภท ซึ่งจะมีบริการจำนวนมากหรือน้อยไม่สำคัญแต่จำเป็นต้องมีบริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้าพัก (สัมภาษณ์วิวัฒน์ ธาราวีวัฒน์)

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังเสนอแนะข้อมูลเพิ่มเติมในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จะเป็นส่วนช่วยให้ที่พักเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่เป็นไปตามมาตรฐานสากลต้องประกอบไปด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกภายนอก ได้แก่ จุดบริการติดต่อเพื่อเข้าพัก ซึ่งหมายรวมถึงต้องเป็นจุดบริการเพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารทุกรูปแบบ เช่น การเข้าพัก (Check-in) การออกจากที่พัก (Check-out) จุดบริการด้านรถรับส่ง (Transfers) หรือการติดต่อเกี่ยวกับการบริการนำเที่ยว (Tour Services) เป็นต้น และส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานภายในที่ต้องมีไว้บริการในที่พักเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ ได้แก่ เตียงนอน (Bedding) ที่นอน (Mattresses) หมอน (Pillows) ผ้าห่ม (Blankets) ผ้าเช็ดตัว (Towels) ยาสระผม (Shampoo) ครีมนวดผม (Conditioner) สบู่อาบน้ำ (Shower soap) กระดาษชำระ (Toilet paper) ยาเวชภัณฑ์พื้นฐาน (First Aid facilities equipment) ห้องน้ำ – ห้องสุขา (Toilet) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของสิ่งอำนวยความสะดวกในที่พักแรมตามเกณฑ์มาตรฐาน ได้แก่ 1) เกณฑ์มาตรฐานที่พักแบบโฮมสเตย์ (Thailand Homestay Criteria Standard) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) 2) เกณฑ์มาตรฐานที่พักนักเดินทาง (Thailand Home Lodge Standard) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) และ (3) เกณฑ์มาตรฐานที่พักแบบเต็นท์กระโจมของประเทศสหราชอาณาจักร (Glamping Criteria Standard of United Kingdom) (Guernsey, 2016) ดังปรากฏในข้อมูลในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์เปรียบเทียบสิ่งอำนวยความสะดวกของเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่กับเกณฑ์มาตรฐานของสิ่งอำนวยความสะดวกในที่พักแรมตามเกณฑ์มาตรฐาน

| ลำดับ | รายละเอียดของเต็นท์กระโจมที่พิกัดลักษณะใหม่ | เกณฑ์มาตรฐานด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในที่พักแรม | | |
|-------|---|---|---|--|
| | | เกณฑ์มาตรฐานของที่พักแรมปีงประเทศอังกฤษ (Glamping Standard of United Kingdom) | เกณฑ์มาตรฐานที่พักโฮมสเตย์ของประเทศไทย (Thailand Homestay Standard) | เกณฑ์มาตรฐานที่พักนักท่องเที่ยวของประเทศไทย (Thailand Home Lodge Standard) |
| 1. | เตียงนอน (Bedding) | ✓ | - | - |
| 2. | ที่นอน (Mattresses) | ✓ | ✓ | ✓ |
| 3. | หมอน (Pillows) เครื่องนอน | ✓ | ✓ | ✓ |
| 4. | ผ้าห่ม (Blankets) | ✓ | ✓ | ✓ |
| 5. | ผ้าเช็ดตัว (Towels) | - | - | - |
| 6. | ยาสระผม (Shampoo) | - | - | - |
| 7. | ครีมนวดผม (Conditioner) | - | - | - |
| 8. | สบู่อาบน้ำ (Shower soap) | - | - | - |
| 9. | กระดาษชำระ (Toilet paper) | - | - | - |
| 10. | ยา-เวชภัณฑ์พื้นฐาน (First Aid Equipment) | ✓ | ✓ | ✓ |
| 11. | ห้องน้ำ – ห้องสุขา (Toilet) | ✓ | ✓ | ✓ |

ที่มา : ผู้วิจัย

นอกจากนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ที่ทำการศึกษายังให้เหตุผลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำเสนอสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในธุรกิจที่พักนักท่องเที่ยวไว้ว่า การประกอบธุรกิจที่พักรวยึด “หลักการจัดการตามมาตรฐานสากล” (International Standard) โดยเฉพาะการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานในที่พักให้แก่คนทุกเพศทุกวัย หรือให้เป็นไปตามแนวคิดการท่องเที่ยวในปัจจุบันและต้องสอดคล้องกับกระแสการท่องเที่ยวที่มีความเป็นสากล เช่น ขณะนี้สถานการณ์การท่องเที่ยวกำลังเน้นเรื่องการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล (Tourism for All) ดังนั้นสถานประกอบการที่พักนักท่องเที่ยวควรปรับตัวให้เข้ากับกระแสการท่องเที่ยว ประยุกต์ใช้หลักการออกแบบของ Universal Design ที่แนวความคิดระดับสากลเพื่อความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของคนกลุ่มคนในสังคมเพื่อการใช้สอยที่ต่างวัยและต่างความสามารถ ตัวอย่างเช่น ภายในสถานที่ตั้งพื้นที่ทางเดินควรเสริมทางลาดชัน (Curb Ramp & Slope Area for Handicapped or Disabled persons) ห้องน้ำห้องสุขาสำหรับคนพิการที่ใช้รถเข็น (Wheelchairs) การออกแบบห้องน้ำของที่พักที่มีราวจับพยุงการทรงตัว (Grab Bar or Slip handrails in the bathroom) หรือมีการปูแผ่นกันลื่น (Anti - Slip Mat) สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ควรให้ความสำคัญและควรเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสิ่งอำนวยความสะดวกของที่พักร

3. องค์ประกอบด้านความสะอาด ความปลอดภัยและสุขอนามัย (Cleanliness, Safety and Sanitation) เป็นองค์ประกอบที่ควรให้ความสำคัญในประเด็นเรื่องแรก คือ ความปลอดภัย เนื่องจากในปัจจุบันมีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 (Covid-19) ถึงแม้ว่าอาจจะเข้าสู่สถานการณ์ปกติมาสักระยะหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการที่พักต้องใส่ใจในเรื่องความปลอดภัยเป็นอันดับแรก การเฝ้าระวังเป็นสิ่งที่ไม่ได้ การปฏิบัติตามระเบียบของภาครัฐว่าด้วยเรื่องของมาตรฐานสถานที่พักรปลอดภัย เช่น มาตรฐานความปลอดภัยและสุขอนามัย หรือมาตรฐาน SHA ที่ย่อมาจาก Amazing Thailand Safety & Health Administration หรือ มาตรฐาน SHA PLUS เป็นโครงการที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุข หน่วยงานจากภาครัฐและเอกชนในการยกระดับมาตรการความสะอาดหรือความปลอดภัยด้านสุขอนามัยให้สถานประกอบการที่เกี่ยวข้องเข้าสู่การประเมินเพื่อแสดงให้เห็นนักท่องเที่ยวเกิดความเชื่อมั่นว่าปลอดภัยจากโรคโควิด-19 และในฐานะผู้ประกอบการที่พักที่กระตุ้นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่จะต้องนำมาปรับใช้ในธุรกิจทันทีเมื่อเปิดให้บริการ ส่วนประเด็นด้านความสะอาดและถูกสุขอนามัยเป็นปัจจัยรองลงมา ในด้านความสะอาดหากเป็นที่พักที่กระตุ้นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ ต้องดูแลให้เป็นไปตามมาตรฐานความสะอาดสากลทั่วไป ทั้งในห้องพักรที่ต้องปิดมิดชิด รวมถึงภายในบริเวณห้องพักรต้องสะอาดและปลอดเชื้อโรค สภาพอากาศโดยรวมควรเป็นกลิ่นสะอาด สดชื่น ไม่เหม็นอับ และอุปกรณ์เครื่องนอนควรซักทำความสะอาดทุกครั้งหลังจากนักท่องเที่ยวออกจากที่พักและควรนำอุปกรณ์มาตากแดด หรืออบน้ำยาฆ่าเชื้อ หรืออย่างใดอย่างหนึ่งทุกครั้ง นอกจากนี้ ความสะอาดยัง

หมายรวมถึง ความพึงพิถันในการดูแลความสะอาดของอาหารและเครื่องดื่มที่บริการนักท่องเที่ยว ความสะอาดของแหล่งน้ำที่จะนำมาบริการนักท่องเที่ยวเพื่ออุปโภคและในประเด็นสุดท้าย คือ ในด้านความปลอดภัยและต้องคำนึงถึงอย่างมาก ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ในแหล่งที่พักต้องไม่มีการจี้ปล้น ต้องไม่มีขโมย ต้องไม่มีอันตรายหรือสถานการณ์อันเลวร้ายใด ๆ ควรมีก้องวงจรปิด (CCTV Camera) ในพื้นที่ด้วย

4. องค์ประกอบด้านสภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อม (Environment Area) ในประเด็นนี้ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เสนอแนะแนวคิดไว้ว่า เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่ต้องให้ความสำคัญใน 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 การเข้าถึง ควรเชื่อมโยงกับเส้นทางหลัก หรือเส้นทางท่องเที่ยวของเมืองมรดกโลก และต้องเพิ่มพื้นที่จุดจอดรถ (Parking) ส่วนที่ 2 สภาพภายในของเต็นท์กระโจม หมายถึง การจัดการที่พักให้เป็นที่พักแบบอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เนื่องจากแนวโน้มการท่องเที่ยวในทุกรูปแบบเน้นการส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) การส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด (Green energy) (สัมภาษณ์ศึกษา สุวรรณธาดา) ซึ่งปัจจุบันการท่องเที่ยวสีเขียวได้ถูกนำมาต่อยอดและประยุกต์ใช้กับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งรวมถึงภาคประชาชนด้วย ส่วนที่ 3 สถานที่ตั้งหรือพื้นที่เหมาะสมในการก่อสร้าง ในประเด็นนี้สถานที่ตั้งเต็นท์กระโจมที่พักอัตลักษณ์ใหม่ เมื่อดำเนินการสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วการติดตั้งเต็นท์กระโจมที่พัก ควรต้องพิจารณาและคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่ควรอยู่ใน “พื้นที่ใกล้ชิดธรรมชาติ” ตัวอย่างเช่น

“สภาพพื้นที่ของชุมชนเมืองเก่า และชุมชนศรีชุม เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ทับซ้อนกับแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมของเมืองมรดกโลกจังหวัดสุโขทัย กล่าวคือ ชุมชนบ้านเมืองเก่า ตั้งอยู่ด้านหน้าอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย มีวัดเก่า มีพิพิธภัณฑ์แห่งชาติรามคำแหง และพื้นที่ของชุมชนบ้านศรีชุม ยังเป็นที่ตั้งของสถานที่ทางประวัติศาสตร์ สำหรับการก่อสร้างที่พักอัตลักษณ์ใหม่นี้ อาจจะต้องพิจารณาพื้นที่ตั้ง ซึ่งทั้ง 2 ชุมชนนี้อาจจะหาพื้นที่ยากตามลักษณะทางกายภาพ ขอแนะนำว่าควรหาพื้นที่ที่จะทำให้ใกล้ชิดกับแหล่งธรรมชาติ จึงจะเหมาะสมและช่วยกระตุ้นความน่าสนใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้” (สัมภาษณ์วิวัฒน์ ธาราวีวัฒน์)

“พื้นที่ของชุมชนบ้านเชตุพน มีเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ คือ “โขกพระร่วง” หรือน้ำตกพระร่วง เป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่ที่รองรับน้ำในช่วงฤดูฝน ซึ่งเป็นน้ำที่ไหลจากทิวเขาพระบาท และเขากิวอ้ายม้า เป็นจุดเดินชมธรรมชาติที่สวยงามมาก ช่วงประมาณปี พ.ศ.2558 ชุมชนบ้านเชตุพนได้เคยรวมกลุ่มกันทำการสำรวจพื้นที่ธรรมชาติเพื่อออกแบบให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยว โดยการสนับสนุนของอดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย เส้นทางธรรมชาติยังสวยงามและเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่น่าสนใจ เพียงแค่ตัดขาดเรื่องกฎหมายและกฎระเบียบในการครอบครองพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวได้ถูกขึ้นทะเบียนให้เป็นโบราณสถาน ซึ่งกรมศิลปากรเป็นผู้รับผิดชอบและได้รับมอบหมายให้ดูแลอยู่ หากจะทำอะไรที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ธรรมชาติจะต้องทำ

เรื่องแจ้งและต้องขออนุญาตเป็นครั้ง ๆ ไป โครงการส่งเสริมท่องเที่ยวและสำรวจพื้นที่จึงล้มเลิกไป” (สัมภาษณ์ประดิษฐ์ อยู่คำ, สมศักดิ์ พรหมณี, มนตรี พรหมณี, ชูศักดิ์ เพ็ชรพงษ์)

ในขณะที่องค์ประกอบด้านสภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อม ยังเป็นปัจจัยที่ต้องคำนึงถึง ซึ่งจากการลงพื้นที่สำรวจ พบว่า ยังมีพื้นที่ของชุมชนที่น่าสนใจซึ่งพื้นที่ที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ มีสภาพสิ่งแวดล้อมที่สวยงามเป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านเชิงภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) ดังเช่นข้อมูลที่ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

“พื้นที่ของชุมชนบ้านมนต์ศรี เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมของเมืองมรดกโลกจังหวัดสุโขทัยเช่นกัน แต่สภาพพื้นที่ของชุมชนยังตั้งอยู่ห่างจากอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยพอสมควรและภายในพื้นที่ชุมชนยังเป็นทุ่งนาข้าวสีเขียวขจี เป็นพื้นที่สวนผักสวนผลไม้ สวนพืชผลทางการเกษตรการเกษตร โดยเฉพาะในพื้นที่ของชุมชนบ้านมนต์ศรีซึ่งเป็นจุดชมวิวเทือกเขาหลวงสุโขทัยที่งดงาม สามารถมองเห็นยอดเขาหลวงได้อย่างชัดเจน ตามตำนานพระร่วงที่เล่าสืบต่อกันว่า เขาหลวงนี้คือท่าทางของพระร่วงที่กำลังนอนหงาย และจะงดงามที่สุดในขณะที่ดวงอาทิตย์กำลังขึ้นหรือกำลังจะตกดิน เรียกได้ว่าเป็นจุดชมพระอาทิตย์ของพื้นที่เมืองมรดกโลก (สัมภาษณ์อนันต์ รัศมี, ธนวัน ทับทิมและมนตรี พุ่มมณี)

อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบด้านสภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อม ถึงแม้ว่าสถานที่ตั้งของเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ ควรวางแผนหาพื้นที่ที่ใกล้ชิดธรรมชาติบนฐานความเป็นวิถีชีวิตชุมชน และผสมผสานกับภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เป็นจุดแข็งของชุมชน อาจจะเป็นทางออกที่ดีที่สุดได้

5. องค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Activities) ผลจากการลงพื้นที่พบว่าชุมชนทั้ง 4 แห่ง เป็นชุมชนที่ความสามัคคี รักใคร่ปรองดอง เป็นสังคมที่อยู่อย่างพี่น้องต่างมีความเอื้ออารต่อกัน การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ถือว่า “เป็นจุดแข็งของพื้นที่” ซึ่งหมายถึง ชุมชนมีความคิดสร้างสรรค์ ชุมชนมีความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว ชุมชนเข้าถึงรับรู้และปรับตัวเข้ากับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความร่วมมือเพื่อร่วมส่งเสริม “อัตลักษณ์วิถีชุมชน-สังคมวัฒนธรรม” สู่นักท่องเที่ยวทั่วโลก ในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนในพื้นที่สามารถนำภูมิปัญญา วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนมาออกแบบเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวได้จนกระทั่งพื้นที่ได้ถูกยกระดับสร้างมูลค่าและคุณค่าในการท่องเที่ยว นอกจากนี้จะได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นเมืองมรดกโลก (World Heritage Site) แล้ว เมืองยังได้รับการรับรองให้เป็นเครือข่ายเมืองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (UNESCO Creative City Network) ด้วยเมื่อปี พ.ศ.2564 และล่าสุดยังได้รับการรับรองเพิ่มเติมให้เป็นเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ หรือ UNESCO Global Network of Learning City เมื่อปี พ.ศ.2565 อีกด้วย (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2565) อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่ การสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มชุมชนได้แก่ ชุมชนบ้านเมืองเก่า ชุมชนบ้านศรีชุม

ชุมชนบ้านเซตุพนและชุมชนมนต์คีรี รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ร่วมกับการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้รูปแบบวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งถือเป็นจุดแข็งอีกอย่างหนึ่ง ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่หลากหลายสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนทั้ง 4 ชุมชน พอสรุปข้อมูลได้ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

| ชื่อชุมชน | อัตลักษณ์วิถีชุมชน-สังคมวัฒนธรรม | กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ |
|--------------------|---|--|
| ชุมชนบ้านเมืองเก่า | | |
| | ปั้นสังคโลก | เปิดสอนการปั้นสังคโลก เช่น โถ-แก้ว-จาน-ชาม และ ฝักเขียนลายสังคโลกแบบ สุโขทัยโบราณ |
| | อักษรสุโขทัย | - ประยุกต์ใช้ตัวอักษรเป็นป้ายสื่อความหมาย - การนำตกแต่งที่พักนักท่องเที่ยว - การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเขียนอักษรลายสื่อไทย |
| | บ้านและพื้นที่ชุมชน | โฮมสเตย์บ้านเมืองเก่า |
| | ภูมิปัญญาการประกอบอาหารพื้นบ้าน | อาหารสำหรับพระร่วง |
| | ภูมิปัญญาการฉลุลายไม้ แกะสลักไม้ | จุดเยี่ยมชมและสาธิต |
| | วิถีชีวิต-การค้าขาย | - ถนนคนเดิน ถนนพระร่วง - ตลาดปสาน - ลานวัฒนธรรมเมืองสุโขทัย |
| ชุมชนบ้านศรีชุม | | |
| | ภูมิปัญญาการประดิษฐ์กระทงใบตอง-ใบลาน การสานปลาตะเพียน | สาธิตและประดิษฐ์ขายในงานลอยกระทงสุโขทัย |
| | จุดกำเนิดการสร้างเมืองสุโขทัยและพื้นที่ผลิตสังคโลกสุโขทัย | ชุดแต่งแหล่งโบราณคดีและเรียนรู้ภูมิปัญญาสังคโลก |

| ชื่อชุมชน | อัตลักษณ์วิถีชุมชน-สังคมวัฒนธรรม | กิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ |
|------------------|---------------------------------------|---|
| ชุมชนบ้านเซตุพน | | |
| | ภูมิปัญญาการสร้างพระพิมพ์-พระเครื่อง | บ้านพระพิมพ์ลักษณะศิลป์ บ้านลุงบา-ศูนย์การเรียนรู้ พระพิมพ์-พระเครื่องเมือง มรดกโลกสุโขทัย |
| ชุมชนบ้านมนต์ศรี | | |
| | แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ-นิเวศวัฒนธรรม | สำรวจเมืองพระร่วง |
| | วิถีเกษตรพื้นบ้านและการถนอมอาหาร | วิถีเกษตรเมืองพระร่วง |
| | องค์ความรู้ด้านสมุนไพรและการนวดไทย | มนต์ศรีบ้านสุขศาลา |

ที่มา : ผู้วิจัย

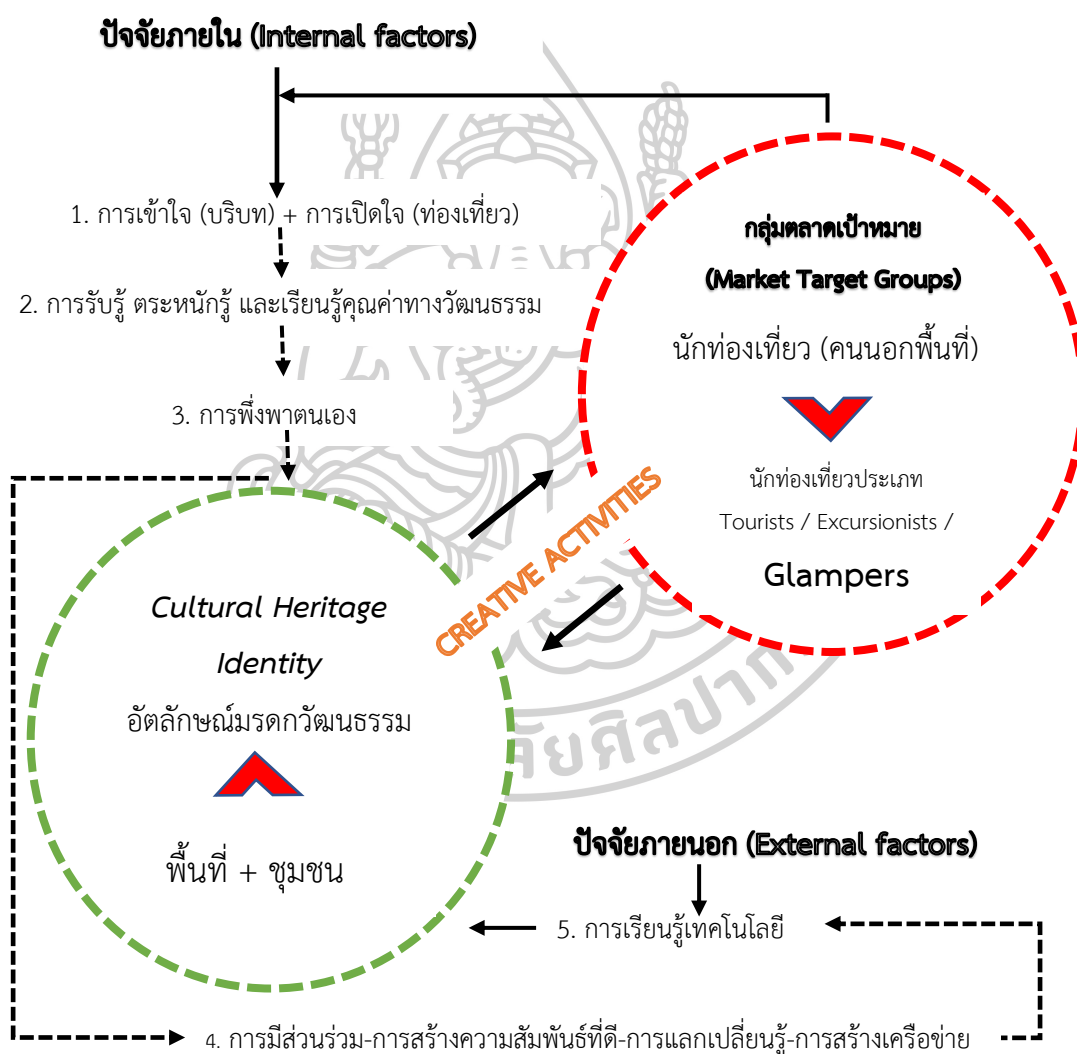
จะเห็นได้ว่านอกจากผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในบริบทของพื้นที่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มชุมชนและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ร่วมกับการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องทำให้ได้ “อัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมเชิงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว” ซึ่งชุมชนสามารถนำพื้นที่เหล่านี้มาประยุกต์ต่อยอดจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและเปลี่ยนพื้นที่ท่องเที่ยวเดิม ๆ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ๆ เสนอขายแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มแกลมเปอร์ (Glampers) ได้ ดังนั้นการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต องค์ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนและการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์และนำกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ เหล่านี้ ไปเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบที่พิถีพิถันใหม่ในประเด็นที่ 5 คือ องค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ข้อมูลจนกระทั่งได้พบ “องค์ความรู้ใหม่” (Body of Knowledge) ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีปัจจัยแห่งความสำเร็จ 5 ประการ ดังนี้

- 1.ชุมชนเข้าใจบริบทของพื้นที่และการเปิดใจรับการท่องเที่ยว (Understanding and Open mind) มาตลอดระยะเวลาตั้งแต่พื้นที่สุโขทัยได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมของชาติ
- 2.ชุมชนเกิดการรับรู้ การตระหนักรู้และการเรียนรู้คุณค่าทางวัฒนธรรม (Receiving, Awareness and Values Learning) และรู้สึกภาคภูมิใจในอัตลักษณ์สุโขทัย
- 3.ชุมชนมุ่งเน้นการพึ่งพาตนเอง (Self-Sufficiency) ในทุกมิติของการดำรงชีพ

4.ชุมชนต้องการคงไว้ซึ่งกิจกรรมการมีส่วนร่วม การสร้างสัมพันธ์ที่ดี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่าย (Participation, Engagement, Sharing and Networking) เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่สังคมและชุมชนของตนเอง

5.ชุมชนพร้อมเรียนรู้ในด้านเทคโนโลยี (Digital Literacy) เพื่อต่อยอดมูลค่าของสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจึงสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการลงพื้นที่ โดยนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดกระบวนการออกแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ดังภาพที่ 64



←-- การเชื่อมโยงปัจจัยแห่งความสำเร็จของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว

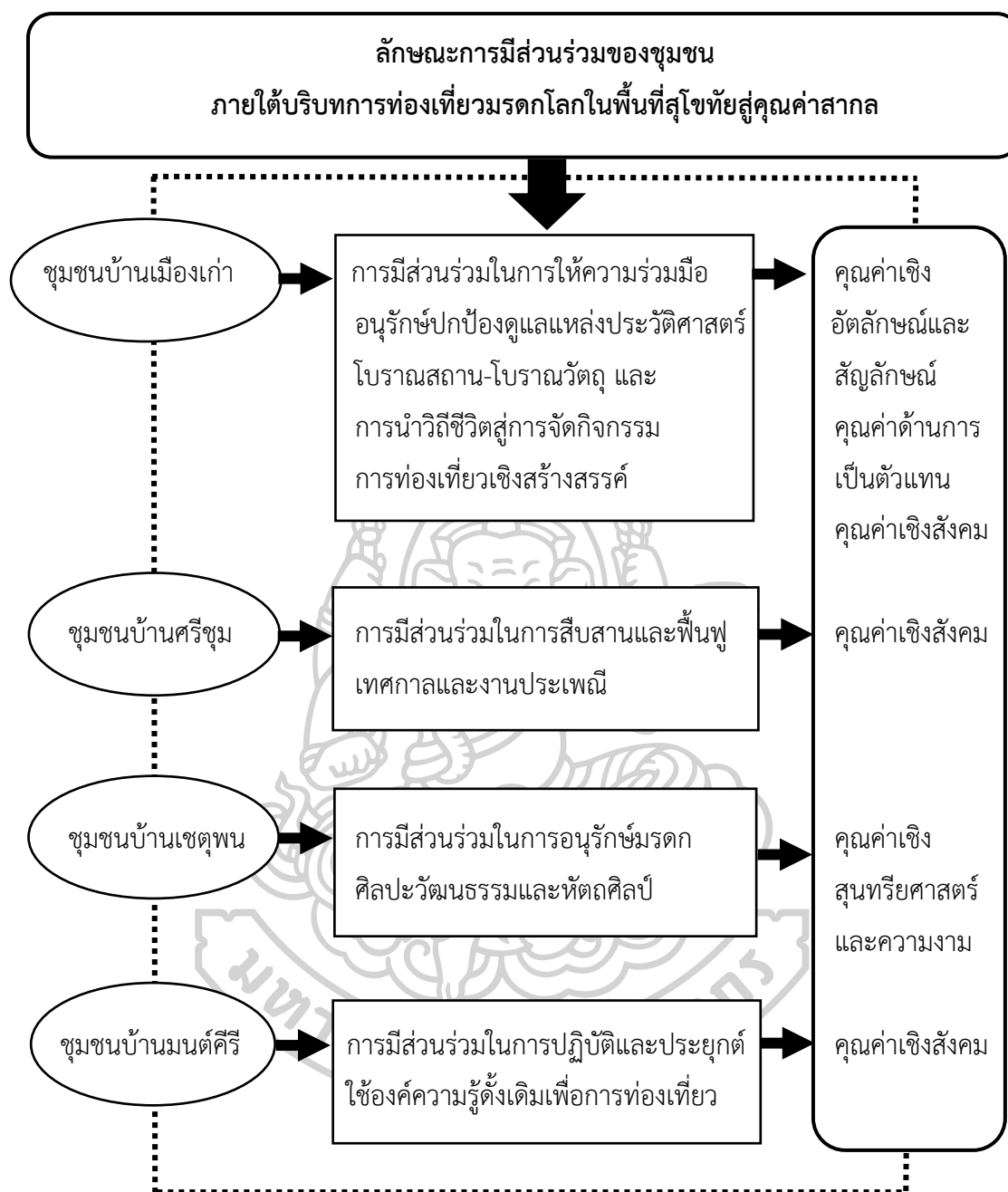
← การเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ + ชุมชน และนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย

ภาพที่ 64 กรอบแนวคิดกระบวนการออกแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในชุมชน

ที่มา : ผู้วิจัย

นอกจากนี้ จากการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ ชุมชนต้องการนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ ชุมชนบ้านเมืองเก่าควรเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมและการออกแบบพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัย (Tourism for All) ในรูปแบบโปรแกรมท่องเที่ยวกิจกรรมงานคราฟต์แอนด์อาร์ตเชิงสร้างสรรค์ (The Craft & Arts Creators) และโปรแกรมเรียน - ซิม - อิม - ทำอาหารพื้นถิ่นสุโขทัย (Gastronomic Tourism with Localist) การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีชุมในรูปแบบโปรแกรมท่องเที่ยวตำนานการสร้างเมืองสุโขทัย (The Legend of Sukhothai) การส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านมนต์คีรีในรูปแบบโปรแกรมท่องเที่ยววิถีชุมชน-ยลเขื่อนพระร่วง (Sukhothai Country Life Tour) และการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเซตุนในรูปแบบโปรแกรมท่องเที่ยวสุโขทัยสายมูเตลู (Mutelu Tourism) ดังข้อมูลโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนที่ปรากฏในภาคผนวก ก นอกจากนี้ ในพื้นที่ชุมชนยังสามารถทำกิจกรรมในลักษณะอื่น ๆ ได้อีกหากมีการพักค้างแรม เช่น ตักบาตรสะพานบุญ รับประทานอาหารแห่งความสุข เที่ยวชมงานลอยกระทงประจำปี (ประมาณเดือนพฤศจิกายน ของทุกปี) และประเพณีสงกรานต์สุโขทัย เป็นต้น

จากองค์ประกอบของที่พักนักท่องเที่ยวเด่นที่กระโเจงอัตลักษณ์ใหม่ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบด้านอัตลักษณ์พื้นถิ่นและการตกแต่ง (Identity and Interior) องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) องค์ประกอบด้านความสะอาด ความปลอดภัยและสุขอนามัย (Cleanliness, Safety and Sanitation) องค์ประกอบด้านสภาพของพื้นที่ และสิ่งแวดล้อม (Environment Area) และองค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Activities) ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญภายใต้บริบทการเป็นมรดกโลกของพื้นที่ที่ได้สะท้อนคุณค่าสากล (Universal Value) โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนในพื้นที่ ดังจะเห็นได้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมดนี้จะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้เลยหากมิได้มาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังภาพที่ 65



ภาพที่ 65 การวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนภายใต้บริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกในพื้นที่สุขุทัยสู่คุณค่าสากล (Universal Value)

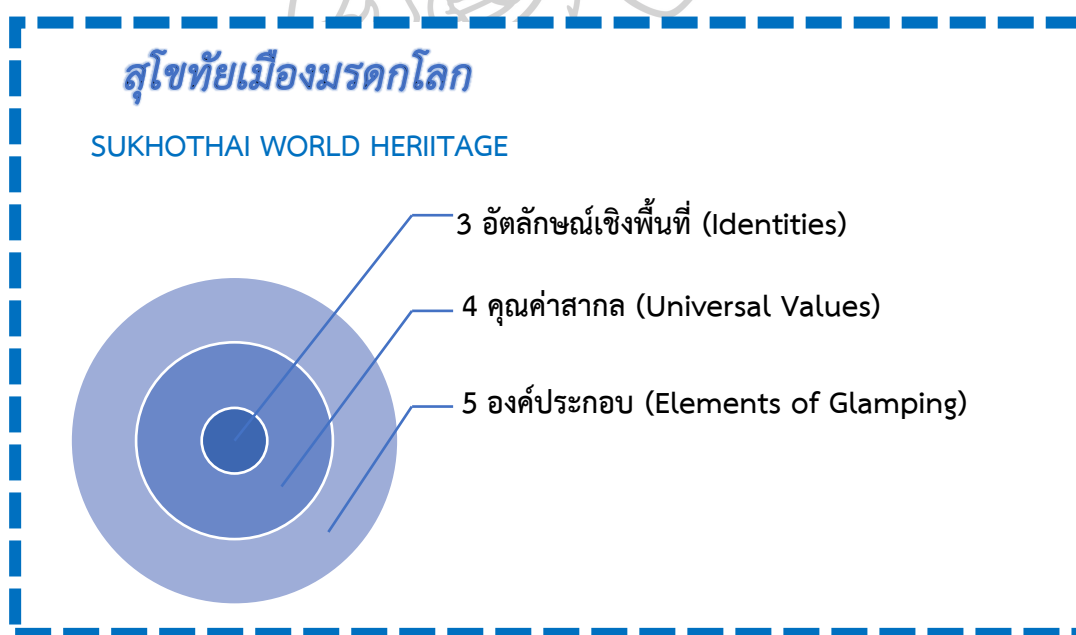
ที่มา : ผู้วิจัย

โดยสรุป กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เป็นปัจจัยสำคัญมีส่วนทำให้อัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ที่โดดเด่นทั้ง 3 ด้าน ยังคงสะท้อนความเป็นบริบทเมืองมรดกโลกใน 4 คุณค่า

สากลสู่การพัฒนาและบูรณาการร่วมกับองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 5 ด้าน ซึ่งจะนำไปสู่รูปแบบของที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2.2 รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเด็ท่นท่ระโจมอตัลลัษณเใหม่

การศีกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเด็ท่นท่ระโจมอตัลลัษณเใหม่ในบริบทการท่องเทียวมรดกโลกของประเทศไทย งานวิจัยนี้ได้ศีกษาข้อมูลทั้งที่เป็นปฐมภูมิและทุติยภูมิจากการประชุมกลุ่มร่วมกับชุมชน (Focus Group Discussion) ในพื้นที่ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภาครัฐและภาคเอกชน ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ผลการศีกษาพบว่าบริบทของพื้นที่สุโขทัยมีสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าสากล รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นอตัลลัษณเมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) และอตัลลัษณเมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) จึงสรุปข้อมูลของบริบทการท่องเทียวมรดกโลกในพื้นที่สุโขทัยได้ว่ามี อตัลลัษณเเชิงพื้นที่ 3 ด้าน ที่ยังสะท้อนคุณค่าสากล 4 ข้อ และบูรณาการร่วมกับองค์ประกอบของที่พักเด็ท่นท่ระโจมทั้ง 5 องค์ประกอบ ดังภาพที่ 66



ภาพที่ 66 ผลการสรุปและการวิเคราะห์ข้อมูลของที่พักอตัลลัษณเใหม่ภายใต้บริบทการท่องเทียวมรดกโลก (3 อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ 4 คุณค่าสากล และ 5 องค์ประกอบ)

ที่มา : ผู้วิจัย

จากภาพสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ว่า ผู้วิจัยได้ค้นพบอัตลักษณ์เชิงมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวทั้ง 3 อัตลักษณ์ ได้แก่ ด้านศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้าน ด้านภูมิทัศน์เชิงนิเวศวัฒนธรรม และด้านประวัติศาสตร์-สังคมวัฒนธรรม ยังคงสะท้อนและแสดงความเป็นเมืองมรดกโลกใน 4 คุณค่า คือ คุณค่าสากล คุณค่าด้านการเป็นตัวแทน คุณค่าเชิงสัญลักษณ์/อัตลักษณ์ และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงาม และได้วิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยว จำนวน 5 องค์ประกอบของที่พักเต็นท์กระโจม ได้แก่ ด้านอัตลักษณ์พื้นถิ่นและการตกแต่ง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความสะอาด ความปลอดภัยและสุขอนามัย ด้านสภาพของพื้นที่และสิ่งแวดล้อม และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งจะนำเข้าสู่กระบวนการศึกษา การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ที่จะทำให้ได้รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้หลักการวิเคราะห์รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) (Keeves, 1988) และเมื่อได้รูปแบบเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจะนำเข้าสู่กระบวนการประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญในลำดับต่อไป ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ได้โมเดลใหม่ คือ **KRAJOM-THAI model** เป็นรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย

- 1) K - Knowledge based Tourism แปลว่า ความรู้ด้านการท่องเที่ยว
- 2) R - Representative to Identity & Uniqueness แปลว่า สิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะ
- 3) A - Aesthetic Significance with Universal Value แปลว่า ความงามตามตามคุณค่าสากล
- 4) J - Justified by Glamping Quality Standard แปลว่า การแสดงให้เห็นถึงคุณภาพมาตรฐานของที่พักเต็นท์กระโจม
- 5) O - Outdoor Accommodation แปลว่า ที่พักแบบกลางแจ้ง
- 6) M - Management แปลว่า การจัดการ
- 7) T - Technology & Innovation แปลว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม
- 8) H - Human Creative แปลว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของมนุษย์
- 9) A - A Community Participation แปลว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่
- 10) I - Integrated with Cultural or Natural Area แปลว่า การบูรณาการกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมหรือพื้นที่ทางธรรมชาติ

จากการศึกษา ผู้วิจัยสามารถให้คำอธิบายแนวคิดของ **KRAJOM THAI model** ซึ่งได้จากลงพื้นที่ (Field Study) การประชุมกลุ่มย่อยกับชุมชน (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (In-depth-Interview) รวมถึงศึกษาจากหนังสือ เอกสารและ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) กับการพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเด็กรุ่นใหม่ในบริบทของการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย ดังนี้

K - Knowledge based Tourism แปลว่า ความรู้ด้านการท่องเที่ยว หมายถึง ชุมชนในพื้นที่ที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะองค์ความรู้ด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์-สังคมวัฒนธรรม ความงามของสถาปัตยกรรมที่สะท้อนศิลปะสุโขทัย ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาดั้งเดิม ประเพณีท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน รวมถึงภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเมืองมรดกโลกสุโขทัย ซึ่งการมีพื้นฐานองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวจะเป็นบันไดขั้นแรกของการพัฒนาไปสู่ความสำเร็จได้

R - Representative to Identity & Uniqueness แปลว่า สิ่ง que แสดงถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะ หมายถึง ในพื้นที่ที่ต้องการพัฒนาต้องมีสิ่งที่แสดงถึงคุณลักษณะเชิงพื้นที่ที่เด่นชัดและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน ต้องแสดงถึงความเป็นตัวตนจะทำให้เกิดภาพลักษณ์เป็นที่จดจำได้ง่าย ดังนั้นแนวทางของชุมชนต้องร่วมกันสืบค้นสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สามารถเป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ของพื้นที่เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

A - Aesthetic Significance with Universal Value แปลว่า ความงามตามคุณค่าสากล หมายถึง ลักษณะที่แสดงออกถึงความงามของสถาปัตยกรรมสุโขทัย หรืออัตลักษณ์สุโขทัย หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งในพื้นที่ที่อาจเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานระดับสากล โดยความงามดังกล่าวต้องถูกยอมรับจากกลุ่มชุมชน กลุ่มนักท่องเที่ยวและกลุ่มผู้พบเห็นในฐานะความงามที่เป็นตัวแทนของพื้นที่ได้

J - Justified by Glamping Quality Standard แปลว่า การแสดงให้เห็นถึงคุณภาพมาตรฐานของที่พักรุ่นใหม่ หมายถึง การนำเกณฑ์มาตรฐานของที่พักรุ่นใหม่ตามองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน อันได้แก่ ด้านอัตลักษณ์พื้นที่และการตกแต่ง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความสะอาด ความปลอดภัยและสุขอนามัย ด้านสภาพของพื้นที่และสิ่งแวดล้อม และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มาเป็นแนวทางในปรับใช้ในพื้นที่เพื่อนำไปสู่คุณภาพของที่พักรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพตามหลักสากล

O - Outdoor Accommodation แปลว่า ที่พักแบบกลางแจ้ง หมายถึง การออกแบบที่พักรุ่นใหม่ ไม่ว่าจะอยู่ ณ สถานที่ใดควรตั้งอยู่กลางแจ้ง เพื่อให้ผู้เข้าพักได้สัมผัสกับบรรยากาศของธรรมชาติและแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ร่วมด้วย

M - Management แปลว่า การจัดการ หมายถึง ลักษณะของการดำเนินการที่มีระบบกลไกซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการให้บริการในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความสะอาด การดูแลด้านความปลอดภัยและสุขอนามัย การจัดการด้านสภาพของพื้นที่และสิ่งแวดล้อม และการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยให้เป็นการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมรับการประเมินผลเพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงได้อยู่เสมอ

T - Technology & Innovation แปลว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม หมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการออกแบบรูปร่าง หรือช่วยในมิติอื่น ๆ ร่วมด้วยตามความเหมาะสม เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวและนวัตกรรมยังมีส่วนช่วยสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ สร้างรายได้ได้อย่างรวดเร็ว

H - Human Creative แปลว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของมนุษย์ หมายถึง เป็นปัจจัยที่สำคัญของการพัฒนารูปแบบ เนื่องจากแนวคิดอันสร้างสรรค์ของมนุษย์ หรือการใช้แนวคิดอันสร้างสรรค์จากบรรพบุรุษ หรือการใช้แนวคิดจากคนในชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจะนำมาเป็นฐานองค์ความรู้เพื่อการสร้างรูปแบบตามเอกลักษณ์หรือตามลักษณะเฉพาะถิ่นของพื้นที่ ซึ่งจะคงคุณค่าดั้งเดิมเอาไว้ได้และยังสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ได้เช่นเดียวกัน ซึ่งความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของคนในชุมชน อาจกลายเป็นนวัตกรรมใหม่ของโลกได้

A - A Community Participation แปลว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ หมายถึง กระบวนการจัดการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของพื้นที่ โดยมีลักษณะของการรวมกลุ่มคนในชุมชนหรือคนในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การร่วมให้ข้อมูล การร่วมเสนอความคิดเห็น การร่วมลงมือปฏิบัติ การร่วมดำเนินการ และการร่วมประเมินผล แต่ต้องดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวร่วมกันอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน และต้องอยู่บนพื้นฐานความสมัครใจของคนในชุมชน

I - Integrated with Cultural or Natural Area แปลว่า การบูรณาการกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมหรือพื้นที่ทางธรรมชาติ หมายถึง การประยุกต์ใช้วางแผนจัดการเชิงพื้นที่หรือการพิจารณาสถานที่ตั้ง ซึ่งต้องสามารถกำหนดตำแหน่งที่ตั้งของที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ได้ทั้งในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่กลมกลืนกับธรรมชาติ

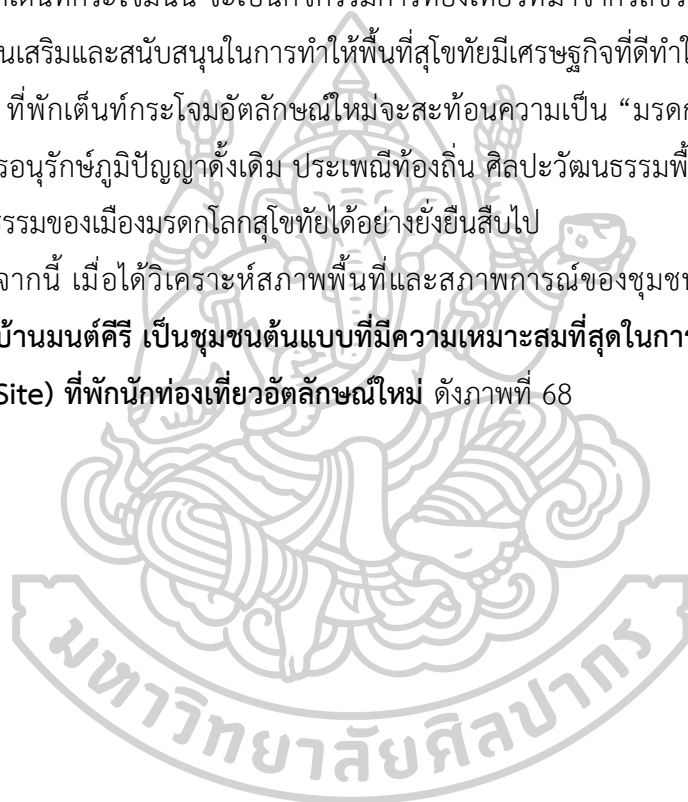
ทั้งนี้ ผลการศึกษาวิจัยจึงได้รูปแบบของที่พักนักท่องเที่ยวเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ภายใต้คุณค่าบริบทเมืองมรดกโลกสุโขทัยที่เรียกว่า **KRAJOM THAI model** ดังภาพที่ 67

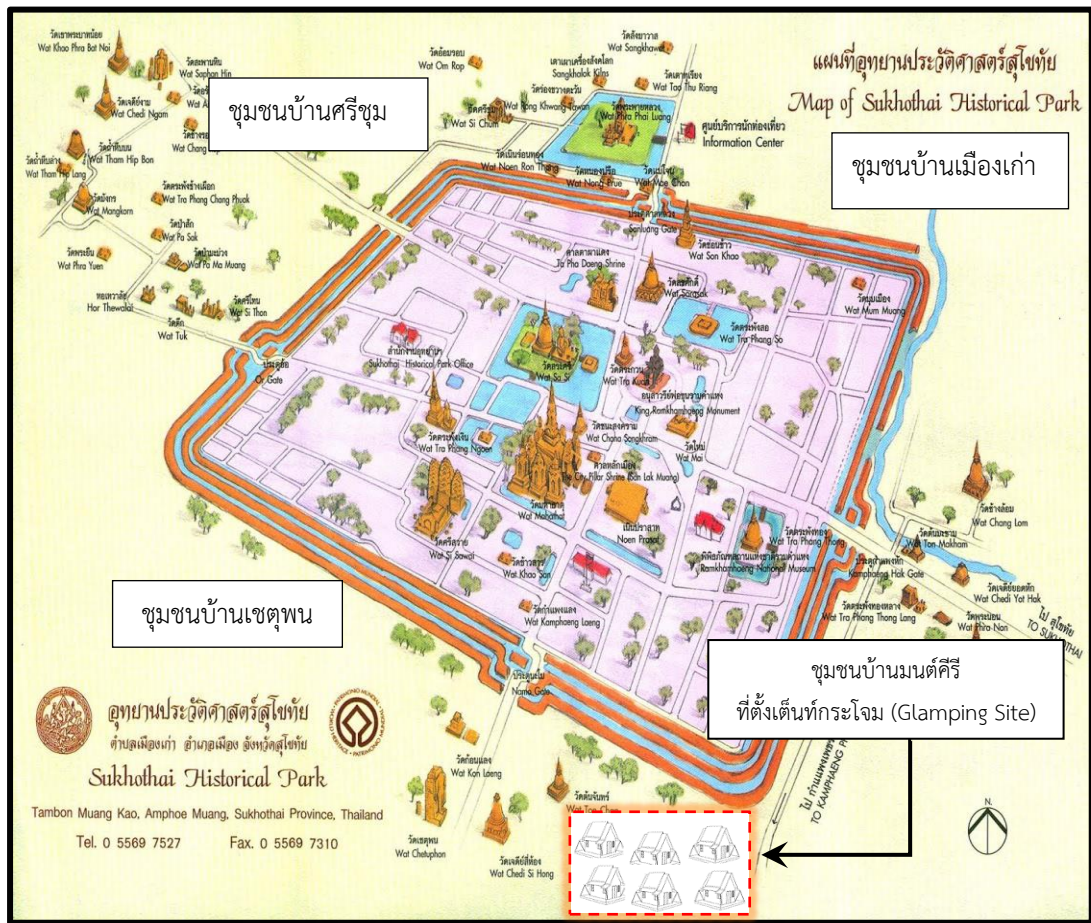


ภาพที่ 67 รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเดิณฑ์ระจิมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลก
ที่มา : ผู้วิจัย

โดยสรุป รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเต็นท์กระท่อมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลก จากภาพประกอบที่ 67 สามารถอธิบายได้ว่ารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเต็นท์กระท่อมอัตลักษณ์ใหม่ จะเป็นที่พักที่สะท้อนคุณค่าในเชิงโบราณคดี ประวัติศาสตร์ สังคมวัฒนธรรม ความงามของสถาปัตยกรรมที่สะท้อนศิลปะสุโขทัย สำหรับการเข้าพักในเต็นท์กระท่อมอัตลักษณ์ใหม่นั้น นอกจากจะทำให้นักท่องเที่ยว (ผู้เข้าพัก) ได้รับรู้และเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมสุโขทัยแล้ว เต็นท์กระท่อมอัตลักษณ์ใหม่จะมีส่วนช่วยให้ชุมชนเห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ตนเองที่นำมาซึ่งรายได้ช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพและสร้างความมั่นคงในชีวิตได้ ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในระหว่างเข้าพักเต็นท์กระท่อมใหม่นั้น จะเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มาจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เป็นส่วนเสริมและสนับสนุนในการทำให้พื้นที่สุโขทัยมีเศรษฐกิจที่ดีทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ที่พักเต็นท์กระท่อมอัตลักษณ์ใหม่จะสะท้อนความเป็น “มรดกโลกสุโขทัย” จะมีส่วนช่วยให้เกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาดั้งเดิม ประเพณีท้องถิ่น ศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้าน รวมถึงการรักษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเมืองมรดกโลกสุโขทัยได้อย่างยั่งยืนสืบไป

นอกจากนี้ เมื่อได้วิเคราะห์สภาพพื้นที่และสภาพการณ์ของชุมชนที่เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านมนต์ศิริ เป็นชุมชนต้นแบบที่มีความเหมาะสมที่สุดในการเป็นที่ตั้งเต็นท์กระท่อม (Glamping Site) ที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ ดังภาพที่ 68





ภาพที่ 68 ชุมชนบ้านมนต์คีรี เป็นชุมชนต้นแบบในการเป็นที่ตั้งเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ (Glamping Site)

ที่มา : แผนที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย (สำนักงานสุโขทัย, 2565)

นอกจากสภาพของพื้นที่ของชุมชนบ้านมนต์คีรี ซึ่งเป็นชุมชนที่มีศักยภาพสามารถเป็นชุมชนต้นแบบในด้านที่ตั้งเต็นท์กระโจม (Glamping Site) ชุมชนยังมีความพร้อมในหลายด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง” อีกชุมชนหนึ่งของพื้นที่สุโขทัย (สัมภาษณ์รัฐพงษ์ เฉิดพงษ์ตระกูล) จึงทำให้ชุมชนบ้านมนต์คีรี มีความเหมาะสมในการเป็นที่ตั้งเต็นท์กระโจมด้วยเหตุผลหลายประการ ดังนี้

1) ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และเคยได้รับการคัดเลือกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญแห่งใหม่ของสุโขทัย ได้แก่ การเป็นชุมชนการท่องเที่ยวในโครงการชุมชนท่องเที่ยววันวิถี ชุมชนท่องเที่ยวที่อนุรักษ์วิถีเกษตรพอเพียง ชุมชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และชุมชนได้รับรางวัลการจัดการระบบน้ำธรรมชาติระดับประเทศ เป็นต้น

2) ที่ตั้งของชุมชนบ้านมนต์คีรี ตั้งอยู่ในพื้นที่เมืองมรดกโลกสุโขทัย (World Heritage Sites) พื้นที่ชุมชนตั้งอยู่ไม่ไกลจากอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยซึ่งเป็นจุดท่องเที่ยวหลัก (Landmark) ของเมืองมรดกโลก ที่ตั้งของชุมชนสามารถเดินทางเข้าถึงได้ง่าย (Accessibility) ด้วยถนนสายหลักระหว่างเส้นทางเข้าสู่ชุมชนหรือเดินทางออกจากชุมชนบ้านมนต์คีรี นักท่องเที่ยวสามารถแวะท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีได้

3) ในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงของชุมชนยังเป็นที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีที่น่าสนใจในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านโบราณคดี (Cultural Sites) และแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นถิ่น (Local Wisdom and Indigenous Cultural)

4) ชุมชนบ้านมนต์คีรี เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ด้าน “ภูมิทัศน์วัฒนธรรม” (Cultural Landscape) ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม (Cultural) ที่เชื่อมโยงกับระบบนิเวศวิทยา (Ecology) พื้นที่ที่มีความโดดเด่นในด้านการเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ด้านภูมิศาสตร์-วัฒนธรรมภูมิปัญญาและองค์ความรู้ในการสร้างเมืองโบราณ กำแพงเมืองเก่า การสร้างเขื่อนดินโบราณ (เขื่อนพระร่วง) เป็นแหล่งกักเก็บน้ำสำคัญของเมืองสุโขทัย ในอดีตวิธีการจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาการสร้างท่อน้ำดินเผาซึ่งทำหน้าที่เสมือนคลองน้ำใต้ดินนำน้ำจากเขื่อนพระร่วงเข้าสู่ตระพังเงินตระพังทอง ตระพังตระกวน และตระพังสอ ซึ่งเป็นสระน้ำขนาดใหญ่ภายในเมืองเก่าสุโขทัย จึงทำให้เมืองเก่าสุโขทัยมีน้ำใช้ตลอดปี นอกจากนี้ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของสภาพภูมิประเทศและธรรมชาติที่งดงามของเขาหลวงสุโขทัยหรืออุทยานแห่งชาติรามคำแหง (พระนามของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช) การท่องเที่ยวชมความงามตามธรรมชาติที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สะท้อนอัตลักษณ์ความงามภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนบ้านมนต์คีรี ทำให้เกิดคุณค่าในเชิงนันทนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ (Recreational Tourism Value) ที่สามารถตอบสนองแก่นักท่องเที่ยวได้เช่นกัน

5) จุดแข็งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ พื้นที่ของชุมชนบ้านมนต์คีรียึดโยงกับธรรมชาติ (Natural Habitat) ของอุทยานแห่งชาติรามคำแหง นับได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการเป็นที่ตั้งเต็นท์กระโจม (Glamping Site) ที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ได้ในอนาคต

2.3 สรุป

ผลจากการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย พบว่า อัตลักษณ์ของพื้นที่สุโขทัย คือ อัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมของสุโขทัยทั้งที่จับต้องได้ และอัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ รวมถึงพื้นที่ของแต่ละชุมชนเมื่อค้นพบอัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมที่โดดเด่นและแตกต่างกัน หากนำมาเชื่อมโยงในมิติของการท่องเที่ยวจะทำให้ได้ “อัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมเชิงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว” (Area Based - Cultural Heritage Identity for Tourism) คือ

1. อัตลักษณ์ด้านศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Craft and Folk Arts Cultural) หมายถึง ความโดดเด่นในด้านงานศิลปะพื้นบ้านรูปแบบต่าง ๆ ด้วยภูมิปัญญาการสร้างสรรค์งานศิลปะ
2. อัตลักษณ์ด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) หมายถึง ความโดดเด่นในด้านลักษณะของพื้นที่ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน
3. อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์-สังคมวัฒนธรรม (Historical and Socio-cultural) หมายถึง ความโดดเด่นด้านประวัติความเป็นมา การตั้งรกรากถิ่นฐานของบรรพบุรุษตั้งแต่ครั้งในอดีตและเป็นพื้นที่แหล่งประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่า

นอกจาก “อัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมเชิงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว” (Area Based - Cultural Heritage Identity for Tourism) จะสามารถนำมาสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยว ประยุกต์ต่อยอดจากพื้นที่ท่องเที่ยวเดิม ๆ สู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ที่เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ของชุมชนแล้ว การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์และการร่วมออกแบบพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัย (Tourism for All) เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเมืองเก่าในรูปแบบโปรแกรมท่องเที่ยวกิจกรรมงานคราฟต์แอนด์อาร์ตเชิงสร้างสรรค์ (The Craft & Arts Creators) และโปรแกรมเรียน - ชิม - อิ่ม - ทำอาหารพื้นถิ่นสุโขทัย (Gastronomic Tourism with Localist) หรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านศรีชุมในรูปแบบโปรแกรมท่องเที่ยวตำนานการสร้างเมืองสุโขทัย (The Legend of Sukhothai) การส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านมนต์คีรีในรูปแบบโปรแกรมท่องเที่ยวเที่ยววิถีชุมชน-ยลเขื่อนพระร่วง (Sukhothai Country Life Tour) และการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเซตุพนในรูปแบบโปรแกรมท่องเที่ยวสายมูเตลู (Mutelu Tourism) เพื่อนำไปสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้จากอัตลักษณ์ของพื้นที่ยังทำให้ได้ลักษณะรูปร่างของที่พักนักท่องเที่ยวเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ จำนวน 3 แบบ และไม่ว่ารูปร่างลักษณะจะเป็นอย่างไร สิ่งที่ต้องคำนึงร่วมด้วยคือ นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ขนาดของที่พักต้องเหมาะสมเป็นไปตามมาตรฐานสากล

ลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ที่ได้ต้องสะท้อนคุณค่าสากล คุณค่าด้านการเป็นตัวแทน คุณค่าเชิงสัญลักษณ์/อัตลักษณ์ และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงาม จากการศึกษาส่วนสำคัญที่จะทำให้ที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ รูปแบบสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ควรมีองค์ประกอบสำคัญทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบด้านอัตลักษณ์พื้นถิ่นและการตกแต่ง (Identity and Interior) องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) องค์ประกอบด้านความสะอาด ความปลอดภัย และสุขอนามัย (Cleanliness, Safety and Sanitation) องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Area) และองค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Activities)

ส่วนการวิเคราะห์รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) (Keeves, 1988) ทำให้ได้โมเดลใหม่คือ KRAJOM-THAI model ดังนี้ เริ่มด้วยอักษรย่อตัวแรก คือ อักษร K มาจากคำว่า Knowledge based Tourism แปลว่า ความรู้ด้านการท่องเที่ยว อักษร R มาจากคำว่า Representative to Identity & Uniqueness แปลว่า สิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะ อักษร A มาจากคำว่า Aesthetic Significance with Universal Value แปลว่า ความงามตามคุณค่าสากล อักษร J มาจากคำว่า Justified by Glamping Quality Standard แปลว่า แสดงให้เห็นถึงคุณภาพมาตรฐานของที่พักเต็นท์กระโจม อักษร O มาจากคำว่า Outdoor Accommodation แปลว่า ที่พักแบบกลางแจ้ง อักษร M มาจากคำว่า Management แปลว่า การจัดการ อักษร T มาจากคำว่า Technology & Innovation หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม อักษร H มาจากคำว่า Human Creative แปลว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของมนุษย์ อักษร A มาจากคำว่า A Community Participation แปลว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ และอักษรตัวสุดท้าย คือ อักษร I มาจากคำว่า Integrated with Cultural or Natural Area แปลว่า การบูรณาการกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมหรือพื้นที่ทางธรรมชาติ ด้านสถานที่ตั้งเต็นท์กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ พบว่า ชุมชนบ้านมนต์ศิรี เป็นชุมชนที่มีความเหมาะสม เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ในเชิง “ภูมิทัศน์วัฒนธรรม” (Cultural Landscape) ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับองค์ประกอบทางธรรมชาติที่งดงาม เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์สุโขทัย

ส่วนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบที่พนักงานท่องเที่ยวประเภทเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริษัท การท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทยตามเกณฑ์มาตรฐาน

จากผลการประเมินรูปแบบด้วยการวิเคราะห์รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) (Keeves, 1988) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 8 ท่าน ได้ร่วมประเมิน ตรวจสอบข้อมูลของงานวิจัยในประเด็นต่าง ๆ และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมไว้ดังต่อไปนี้

3.1 ผลการประเมินตรวจสอบรูปแบบที่พนักงานท่องเที่ยวเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ตามเกณฑ์มาตรฐาน

ผลการประเมินรูปแบบด้วยการวิเคราะห์รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) (Keeves, 1988) ได้นำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 8 ท่าน ได้ร่วมประเมินและตรวจสอบข้อมูลของงานวิจัยในประเด็นต่าง ๆ โดยมีฉันทมติให้ลักษณะรูปร่างเดินที่กระโจมแบบที่ 2 เป็นตัวแทนของที่พักอัตลักษณ์ใหม่ในพื้นที่สุโขทัย และผู้เชี่ยวชาญจากอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยยังให้ข้อมูลประวัติศาสตร์สุโขทัยว่า สุโขทัยในฐานะเมืองมรดกโลก ได้รับการรับรองให้เป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมจากการผ่านกระบวนการคัดเลือกจากภาคีเครือข่ายอนุสัญญามรดกโลก ผ่านเกณฑ์ข้อที่ 1 และข้อที่ 3 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวางผังเมือง โครงสร้างพื้นฐาน ระบบการจัดการน้ำ เป็นตัวแทนของศิลปกรรม สถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมที่มีพื้นฐานร่องรอยของอาณาจักรสุโขทัย เป็นศูนย์กลางการคมนาคมในอดีตที่เรียกว่า “ถนนพระร่วง” ปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวน 6 แห่ง และสุโขทัยเป็น 1 ใน 6 แห่งที่เป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของประเทศไทย ควรเน้นการอนุรักษ์มรดกที่มีคุณค่าโดดเด่นเป็นสากลของสุโขทัย ควรครอบคลุมทั้งมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม (สัมภาษณ์ธาดา สังข์ทองและเคียง ชำนิ) ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญยังได้เสนอแนวทางการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของสุโขทัย ด้วยการนำอัตลักษณ์สุโขทัยมาใช้ประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยวมีหลากหลายวิธี เช่น การสร้างเดินที่กระโจมที่เป็นอัตลักษณ์สุโขทัย จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดภาพจำ เกิดความอยากรู้ เกิดข้อสงสัยในเดินที่กระโจมที่พบเห็นจะช่วยกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้และนำไปสู่การค้นหาข้อมูลประวัติศาสตร์ การหาคำตอบเพื่อตอบข้อสงสัยนั้น ๆ ได้ ดังนั้นเดินที่กระโจมจะช่วยให้ชุมชนในพื้นที่เห็นคุณค่ามรดกวัฒนธรรมหรืออัตลักษณ์พื้นถิ่นของสุโขทัยและนำไปสู่การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมศิลปกรรมของเมืองมรดกโลกสุโขทัยได้อีกทางหนึ่ง (สัมภาษณ์ธาดา สังข์ทอง)

ด้านรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเด็วเด็วที่กระโจมอตัลัษณ์ใหม่ตามเกณฑ์มาตรฐานเป็นโมเดลใหม่คือ KRAJOM-THAI model ดังคำอธิบายต่อไปนี้

K (Knowledge based Tourism)

หมายถึง ความรู้ด้านการท่องเที่ยว

R (Representative to Identity & Uniqueness)

หมายถึง สิ่งทีแสดงถึงอตัลัษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะ

A (Aesthetic Significance with Universal Value)

หมายถึง ความมงดงามตามคุณค่าสากล

J (Justified by Glamping Quality Standard)

หมายถึง การแสดงให้เห็นถึงคุณภาพมาตรฐานของที่พักเด็วเด็วที่กระโจม

O (Outdoor Accommodation)

หมายถึง ทีพักแบบกลางแจ้ง

M (Management)

หมายถึง การจัดการ

T (Technology & Innovation)

หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม

H (Human Creative)

หมายถึง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของมนุษย์

A (A Community Participation)

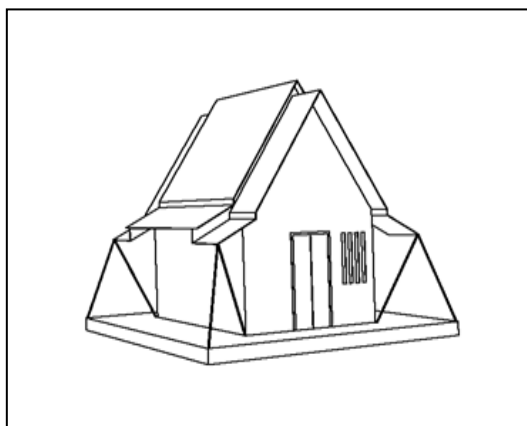
หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่

I (Integrated with Cultural or Natural Area)

หมายถึง การบูรณาการกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมหรือพื้นที่ทางธรรมชาติ

จากการวิเคราะห์รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ทำให้ได้โมเดลรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวอตัลัษณ์ใหม่ กล่าวคือ KRAJOM-THAI model ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะข้อมูลของรูปแบบเชิงภาษามีความเหมาะสมและสื่อความหมายได้ชัดเจน แต่ในเรื่องการประยุกต์ข้อความคำว่า KRAJOM THAI เพื่อไปใช้ประโยชน์เชิงสัญลักษณ์ได้ ซึ่งในเบื้องต้นอาจใช้เป็นตราสัญลักษณ์สื่อความหมายและนำร่องใช้ประโยชน์ในระดับพื้นที่สุุขทัย นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญยังได้เสนอแนะความคิดเห็นและมีฉันทามติร่วมกันว่าหากต้องการนำไปสู่การเป็นตราสัญลักษณ์ในระดับสากลอาจต้องนำเสนอเป็น 2 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยเพื่อใช้สื่อความหมายสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและภาษาอังกฤษเพื่อใช้สื่อความหมายสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงออกแบบตราสัญลักษณ์

(Icon) และสร้างภาพลักษณ์ (Image) เพื่อการเป็นตัวแทนของ “เต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ไทยเพื่อการท่องเที่ยว” (KRAJOM-THAI for Tourism) สามารถนำไปใช้เพื่อสื่อความหมาย พร้อมคำอธิบายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ดังภาพที่ 69



ภาพที่ 69 ตราสัญลักษณ์ เต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ไทยเพื่อการท่องเที่ยว
ที่มา : ผู้วิจัย

คำอธิบายภาษาไทย

กระโจมไทย : หมายถึง โครงสร้างถูกออกแบบและตกแต่งด้วยอัตลักษณ์ไทย ใช้วัสดุผสมผสานระหว่างไม้กับผ้าใบ เป็นหลังคาสูงสองชั้นช่วยระบายความร้อนและเพื่อให้อากาศถ่ายเท มีเฟอร์นิเจอร์ครบครัน นักท่องเที่ยวแกลมเปอร์ (Glampers) สามารถพักผ่อนแบบใกล้ชิดกับธรรมชาติและสัมผัสกับวัฒนธรรมในพื้นที่ได้

คำอธิบายภาษาอังกฤษ

KRAJOM THAI : The traditional structure and decoration style designed with a Thai identity, using a combination of materials including wood and canvas with a double-layered roof for ventilation with full luxurious fittings. Glampers can enjoy with nature as well as experiencing cultural aspects found in these areas.

อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะความคิดเกี่ยวกับรูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) และองค์ประกอบของเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ดังนี้

ด้านองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องกับอักษร K ที่ย่อมาจาก Knowledge based Tourism แปลว่า ความรู้ด้านการท่องเที่ยว หมายถึง ชุมชนในพื้นที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะองค์ความรู้ด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์-สังคมวัฒนธรรม หรือเพื่อชมความงามของสถาปัตยกรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาพื้นถิ่น ประเพณีท้องถิ่น ศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้าน รวมถึงภูมิทัศน์วัฒนธรรมของสุโขทัย ซึ่งการมีพื้นฐานองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวจะเป็นบันไดขั้นแรกของการพัฒนาไปสู่ความสำเร็จได้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นผู้เชี่ยวชาญได้มีแนวคิดสนับสนุนให้เกิด “การท่องเที่ยวควรเน้นคุณค่า” (High Value Tourism) เนื่องจากในด้านสังคมและชุมชนท้องถิ่น “การท่องเที่ยวอาจเกี่ยวข้องกับมรดกโลกซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในระดับสากล” ควรเน้นการสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้อง ต้องสร้างความตระหนัก สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกโลกและมรดกวัฒนธรรมพื้นถิ่นของตนเองไว้เพื่อการท่องเที่ยว โดยอาจจะทำในรูปแบบการอบรมให้ความรู้ กิจกรรมโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นไทยต่อยอดคุณค่าให้กับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่า การทำให้สังคมและชุมชนท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า ต้องให้ความรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ในทุกช่วงวัยให้แก่เยาวชน คนในชุมชนและท้องถิ่นสุโขทัย (สัมภาษณ์วไล ณ ป้อมเพชร) ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อช่วยยกระดับบุคลากรในวงการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถได้ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังเสนอแนะเพิ่มเติมว่า การท่องเที่ยวจะยั่งยืนได้ต้องเริ่มจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องช่วยชุมชนออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจและแปลกใหม่ จึงจะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกได้ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงอีกอย่างหนึ่ง คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวควรเชื่อมโยงกันระหว่างชุมชนเชื่อมโยงระดับอนุภูมิภาคและนานาชาติได้ (Tourism Cluster) เพื่อเพิ่มความหลากหลายทางประสบการณ์การท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว (สัมภาษณ์นวล สารสอน)

ด้านการส่งเสริมและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technology & Innovation) ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เพียงแต่ในเรื่องการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อช่วยในการออกแบบรูปร่างเต็นท์กระโจมเท่านั้น แต่อาจนำมาใช้ประโยชน์ในมิติอื่น ๆ ร่วมด้วยตามความเหมาะสม ยังหมายรวมถึง การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นตัวช่วยในการจัดการ การบริหารด้านการท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็วขึ้น สร้างความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่สุโขทัย นำมาช่วยในด้านการตลาดการท่องเที่ยว นอกจากนี้แล้วการท่องเที่ยวเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากอิทธิพลของเทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือพฤติกรรมของมนุษย์ที่ต้องการความรวดเร็วในการจัดการสิ่งใดสิ่งหนึ่งในระยะเวลานั้น ดังนั้นเทคโนโลยีและนวัตกรรมจึงเป็นสิ่งที่ต้องประยุกต์ใช้ควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ใช้เทคโนโลยี

เท่านั้น แต่ยังคงต้องพึ่งพานวัตกรรม (Innovation) ใหม่ ๆ ร่วมด้วย มีการใช้แพลตฟอร์ม (Platform) นำเสนอข้อมูลให้เป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ฉะนั้นการออกแบบที่พักอัตลักษณ์ใหม่ในพื้นที่สุขุขทัย นอกจากจะใช้เทคโนโลยีการออกแบบแล้ว ควรนำนวัตกรรมการท่องเที่ยวมาใช้ร่วมด้วย เช่น การออกแบบแอปพลิเคชันเตือนภัยกรณีฉุกเฉินใหม่ (KRAJOM THAI - Application) เพื่อรองรับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่นิยมใช้แอปพลิเคชันในการจองที่พัก ดังนั้นชุมชนและผู้ประกอบการในพื้นที่อาจต้องปรับตัวให้เข้าการตลาดการท่องเที่ยวยุคใหม่ด้วย

องค์ประกอบในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน หากมีการท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่สุขุขทัย ซึ่งสถานการณ์ปัจจุบันการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล (Tourism for All) กำลังเป็นกระแสและถูกผลักดันอย่างมากทั้งในระดับชาติและระดับสากล ดังนั้นสถานประกอบการที่พักนักท่องเที่ยวควรปรับตัวและศึกษาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้มากขึ้น รวมถึงการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะบริการนักท่องเที่ยว นอกจากสิ่งอำนวยความสะดวกภายในที่พักแล้ว ยังต้องคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกด้วย ได้แก่ การบริการสัญญาณโทรศัพท์ (Wi-Fi) ต้องมีบริการนักท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นยุคแห่งการสื่อสารหรือสังคมออนไลน์ (Social Media) ปุ่มเรียกพนักงาน (แนวคิดมาจากการสั่งกระดิ่งฟอซูน) ตู้เซฟ (Safety Box) การติดตั้งเครื่องปรับอากาศ (Air Conditioned) กรณีถ้าจำเป็นต้องติดตั้งเนื่องจากประเทศไทยเป็นเมืองเขตร้อนอากาศจะร้อนมาก จุดจอดรถ (Parking) จุดซักล้าง จุดบริการน้ำดื่ม-น้ำใช้ จุดบริการไฟฟ้า ความสว่างของแสงไฟ จุดทิ้งขยะ(คัดแยกขยะ) รวมถึงการรณรงค์ให้ลดการใช้ขยะ การจัดการเกี่ยวกับเรื่องสัตว์ที่มีพิษ เช่น มด แมลง ที่อาจเป็นอันตรายแก่นักท่องเที่ยว (สัมภาษณ์สิริเดช กุลหิรัญบรรและขวัญฤทัย ครอบงุม)

องค์ประกอบด้านสภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อม ให้คำนึงถึงจุดบริการพื้นที่โล่งแจ้งใกล้แหล่งธรรมชาติ การติดตั้งที่พักเตือนภัยกรณีฉุกเฉินใหม่ต้องวางแผนในด้านพื้นที่ที่ต้องเว้นระยะห่างเพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงพื้นที่ส่วนตัว (Private Zone) การวางแผนในเรื่อง ทิศทางลม แสงแดด สภาพภูมิประเทศ และการรองรับของพื้นที่จะต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และควรมีพื้นที่ส่วนกลาง (Community Area) เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมถึงพื้นที่ส่วนกลางยังเป็นพื้นที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่ดี เป็นพื้นที่แห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวด้วยกัน ส่วนด้านในของเตือนภัยกรณีฉุกเฉินใหม่ ควรมีพื้นที่ใช้สอยไม่น้อยกว่า 3 เมตร x 3 เมตร (ความกว้าง x ความยาว) จะทำให้นักท่องเที่ยว (ผู้เข้าพัก) มีความรู้สึกโล่ง โปร่งสบาย และหากนำเฟอร์นิเจอร์ของตกแต่ง เช่น ที่นอน ตู้ขนาดเล็ก และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ เข้าไปได้ด้านในของเตือนภัยกรณีฉุกเฉินใหม่ นักท่องเที่ยวจะได้ไม่รู้สึกอึดอัดจนเกินไป นอกจากนี้ บริเวณด้านนอกของเตือนภัยกรณีฉุกเฉินใหม่ ควรมีพื้นที่ใช้สอยด้วย เช่น พื้นที่เพื่อการพักผ่อนนั่งชมธรรมชาติ พื้นที่เพื่อการทำกิจกรรมอื่น ๆ เป็นต้น (สัมภาษณ์สิริเดช กุลหิรัญบรร) นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้พื้นที่ของชุมชนมนต์คีรีเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมตามข้อมูลที่ปรากฏทั้งในการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการและข้อมูลเชิงพื้นที่ เนื่องจากชุมชนมนต์คีรี

นอกจากพื้นที่ที่มีจุดแข็งในด้านการท่องเที่ยว แต่สิ่งที่เป็นจุดเด่นหลักหากต้องการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวคือ ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง สภาพความงามทางธรรมชาติ ในพื้นที่ของชุมชนมีลำธาร พื้นที่ตั้งใกล้กับเขาพระบาทใหญ่แหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดเขาพระบาทใหญ่ ส่วนฉากหลังของหมู่บ้านเป็นทิวเขาหลวงสุโขทัยเป็นพื้นที่ที่มีทิวทัศน์งดงามในยามพระอาทิตย์ขึ้นหรือพระอาทิตย์ตก รวมถึงสภาพวิถีชีวิตของชุมชนที่ทำการเกษตร ทำไร่ ทำนา ทำสวนผลไม้ น่าจะเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตของสุโขทัยได้ (สัมภาษณ์รัฐพงษ์ ฉีดตระกูลพงษ์และสุทธิชัย เข้มคง)

3.2 สรุป

จากการประเมินและตรวจสอบรูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ของต้นที่กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ทำให้โมเดลใหม่ คือ KRAJOM-THAI model เป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้วิจัยต้องการนำเสนอรูปแบบต้นที่กระโจมที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ เพื่อให้ชุมชนในพื้นที่สุโขทัยและพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันนำไปเป็นต้นแบบได้ อัตลักษณ์วัฒนธรรมในท้องถิ่นในบริบทมรดกโลกแต่ละพื้นที่อาจมีความแตกต่างกัน แต่เมื่อได้นำรูปแบบของต้นที่กระโจมที่พักอัตลักษณ์ใหม่ไปประยุกต์ใช้ได้จริงย่อมเกิดคุณค่าสากลจะทำให้แหล่งมรดกโลกแห่งนั้นเป็นที่รู้จักมากขึ้น ดังนั้น KRAJOM-THAI model จึงมีส่วนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวมรดกโลกและสามารถเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่มรดกโลกอื่น ๆ ที่กระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศไทยได้ ยังทำให้พื้นที่มรดกโลกมีขีดความสามารถในการแข่งขัน สร้างความเข้มแข็งในเชิงโครงสร้างทางสังคม วิถีชุมชน กระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม การรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control : AIC) เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion : FGD) และเทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผลการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1 ผลการศึกษาสภาพพื้นที่ที่นำไปสู่การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย พบว่า

ด้านประวัติความเป็นมา จังหวัดสุโขทัย เป็นที่ตั้งของอาณาจักรแรกของประเทศไทย คำว่า “สุโขทัย” หมายความว่า “รุ่งอรุณแห่งความสุข” (The Dawn of Happiness) รอยอดีตที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองเป็นได้จากอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและศรีสัชนาลัย ซึ่งเป็นที่รู้จักของชาวไทยและชาวต่างชาติ ประวัติศาสตร์สุโขทัยเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ.1800 จังหวัดสุโขทัย เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลกจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (UNESCO) โดยคณะกรรมการมรดกโลกแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ได้ประกาศไว้ ณ กรุงคาร์เทจ (Carthage) ประเทศตูนิเซีย (Tunisia) ขึ้นทะเบียนให้อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร เป็นมรดกโลก เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ.2534 ในลำดับที่ 574 อันเนื่องจากหลักฐานที่ปรากฏแสดงให้เห็นถึงผลงานอันเลิศล้ำทางสถาปัตยกรรมไทยโบราณและเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่อีกแห่งของโลก

สถานการณ์ในปัจจุบัน นอกจากจังหวัดสุโขทัยจะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น “เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร”(Historic Town Sukhothai and Associated Historic Towns) จากองค์การ UNESCO เมื่อปี พ.ศ.2534 (ณ ปัจจุบัน พ.ศ.2566 รวมระยะเวลายาวนานถึง 32 ปีผ่านไป) จังหวัดสุโขทัยยังได้รับการยอมรับในระดับสากลเพิ่มขึ้นให้เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (Creative Cities Network) สาขาหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk Art) จาก UNESCO ประจำปี พ.ศ.2562 โดยเป็น 1 ใน 66 เมืองจากทั่ว

โลก และยังได้รับการรับรองให้เป็นเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ หรือ UNESCO Global Network of Learning City เมื่อปี พ.ศ.2565 อีกด้วย โดยสรุป ปัจจุบันจึงถูกเรียกว่า ตำบลเมืองเก่า และอยู่ในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลางที่ตั้งในปัจจุบันอยู่ที่ หมู่ 7 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมดประมาณ 57.163 ตารางกิโลเมตร ตำบลเมืองเก่า อยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอเมืองสุโขทัย ห่างจากตัวจังหวัดสุโขทัยประมาณ 20 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานครตามระยะทางทางหลวงหมายเลข 1 ถนนพหลโยธินประมาณ 358 กิโลเมตร จากแผนที่ตั้งของตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย แบ่งเขตการปกครอง มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 ชุมชนบ้านเพชรไฟ หมู่ 2 ชุมชนบ้านนา หมู่ 3 ชุมชนบ้านเมืองเก่า หมู่ 4 ชุมชนบ้านวังตะคร้อ หมู่ 5 ชุมชนบ้านปากคลอง หมู่ 6 ชุมชนบ้านมนต์คีรี หมู่ 7 ชุมชนบ้านวังวน หมู่ 8 ชุมชนบ้านเซตุพน หมู่ 9 ชุมชนบ้านราวต้นเกลือ หมู่ 10 ชุมชนบ้านศรีชุม และหมู่ 11 ชุมชนบ้านแสนตอ

ด้านสภาพภูมิประเทศ พื้นที่ตำบลเมืองเก่า ตั้งอยู่ที่พิกัด 17°02'29.5"N 99°38'44.5"E ส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบและที่ราบเชิงเขา ซึ่งสามารถมองเห็นความงดงามของเขาหลวงได้จากพื้นที่ตำบลเมืองเก่าเช่นกัน จากสภาพของภูมิประเทศของตำบลเมืองเก่า เป็นที่ราบและที่ราบเชิงเขา จึงทำให้ดินเป็นดินร่วนปนทราย เป็นดินที่ลุ่มและจะเกิดน้ำท่วมขังในฤดูฝน ส่วนดินที่ราบเชิงเขาจะขาดแคลนน้ำในช่วงทำการเกษตร ลักษณะสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตรเป็นหลักและเป็นที่ตั้งสำหรับการสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย

ด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ ลักษณะของแหล่งน้ำในเขตพื้นที่ เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญที่สุด ได้แก่ คลองแม่รำพัน ซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในแหล่งน้ำธรรมชาติของตำบลเมืองเก่า

ด้านประเพณีของชุมชนในพื้นที่ตำบลเมืองเก่า ชุมชนมีขนบธรรมเนียมที่งดงามปฏิบัติสืบต่อกันมายาวนานและมักจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีออกพรรษา

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลเมืองเก่า นอกจากประเพณีที่งดงามแล้ว ยังมีการถ่ายทอดองค์ความรู้และการสั่งสมประสบการณ์ผสมผสานกับภูมิปัญญาดั้งเดิมด้านการปั้นสังคโลก พุทธศิลป์ หัตถกรรม การทำแกะสลักไม้ เกิดพื้นที่แหล่งเรียนรู้งานหัตถกรรม ถนนคนเดินวัฒนธรรมเมืองเก่า ทำให้มีการละเล่นการร้องเพลงจนเป็นลานกิจกรรมวัฒนธรรมชุมชน หรือการแกะสลักนกคุ้มจากไม้สัก โดยทำขึ้นจากวิธีการที่สืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีเครื่องมือเพียงสิ่ว ขวาน มีด และเลื่อยเท่านั้น ซึ่งนกคุ้มเป็นสัตว์ที่ชาวบ้านเชื่อว่าจะสามารถช่วยปกป้องรักษาและคุ้มครองผู้ที่มีได้ หรือการปั้นพระพุทธรูป ภูมิปัญญาพุทธศิลป์ เช่น พระพุทธชินราช พระพุทธรูปที่สำคัญในหมวดสุโขทัย บริสุทธิ การปั้นพระพิมพ์ในหมวดสุโขทัยต่าง ๆ

ด้านภาษาล้าน ชุมชนในพื้นที่ใช้ภาษาล้าน (ภาษาพูด) ที่ไม่เหมือนภูมิภาคใด ซึ่งนับได้ว่าเป็น “เอกลักษณ์ทางภาษา” แห่งเดียวของประเทศไทย ซึ่งถูกเรียกว่า “ภาษาล้านสุโขทัย” นับจากอดีตเมื่อครั้งก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัยขึ้น โดยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงคิดประดิษฐ์อักษรไทยทำให้สุโขทัยเป็นต้นกำเนิดลายสือไทย (ต้นกำเนิดอักษรไทยแห่งแรกของชาติ) จากลักษณะการสื่อสารด้วย “การพูด” ของคนในชุมชนที่มีอัตลักษณ์ไม่เหมือนพื้นที่ใด ทำให้มีการวิจัยและการสำรวจการใช้ภาษาพื้นที่ “ภาษาสุโขทัย” หรือ “ภาษาล้านสุโขทัย”

ด้านอัตลักษณ์อักษรลายสือไทย ปัจจุบันชุมชนในพื้นที่ มิได้นำเพียงแค่มรดกทางภาษาพูดถ่ายทอดเป็นเรื่องราวเพื่อการอนุรักษ์เท่านั้น แต่ยังร่วมกันอนุรักษ์ภาษาเขียน “ลายสือไทย” คือ อักษรไทยโบราณที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงประดิษฐ์คิดค้นขึ้น เมื่อ พ.ศ.1826 ซึ่งเป็นต้นกำเนิดภาษาไทยของประเทศไทย ดังข้อความปรากฏในข้อหลักศิลาจารึกหลักที่ 1 นับเป็นหลักศิลาจารึกที่มีความสำคัญทั้งด้านเนื้อหา คุณค่าทางอักษรศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ทำให้องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ขึ้นทะเบียนหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชไว้ในทะเบียนความทรงจำแห่งโลก (Memory of the World Register) เมื่อปี พ.ศ.2546

ด้านอาหารพื้นบ้านในพื้นที่ของตำบลเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย พื้นที่ประกอบไปด้วยทั้งอาหารคาว อาหารหวาน จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า ด้วยสุโขทัยเป็นเมืองท่องเที่ยวจึงมีการนำอาหารพื้นบ้านทั้งอาหารคาวและอาหารหวานที่มีความโดดเด่นที่ประกอบไปด้วยการนำวัตถุดิบ (Ingredients) ที่พบในท้องถิ่น หรือวัตถุดิบที่มาจากธรรมชาติมาสร้างสรรค์ประยุกต์เป็น “สำหรับอาหารพื้นถิ่นเมืองพระร่วง-สุโขทัย” เพื่อนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวและนิยมกันอย่างแพร่หลาย

ด้านแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจสรุปข้อมูลได้ 3 ด้าน คือ ด้านโบราณสถาน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นโดยฝีมือมนุษย์ร่องรอยที่เหลือไว้ทำให้เกิดคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ประเพณีพื้นถิ่น และสอดคล้องกับวิถีชีวิตกับคนในพื้นที่ ซึ่งมีแหล่งโบราณสถานคดี ศาสนสถาน โดยได้ทำการสำรวจแหล่งโบราณคดีที่สำคัญ รวมถึงวัดโบราณเก่าแก่ในพื้นที่ทับซ้อนกับชุมชน ซึ่งโบราณสถานเหล่านี้เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชนซึ่งมีอัตลักษณ์ที่ทรงคุณค่าและมีความโดดเด่น งดงาม รวมถึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน เช่น วัด วิหาร เจดีย์ โบสถ์ ด้านโบราณวัตถุ พบโบราณวัตถุในพื้นที่เป็นจำนวนมาก แต่โบราณวัตถุมีคุณค่าและความโดดเด่น เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในฐานะทั้งเป็นโบราณวัตถุและเป็นสิ่งที่ต้องมาเยี่ยมชม เช่น พระพุทธรูปสมัยสุโขทัย หลักศิลาจารึก แผ่นหินจารึก เครื่องถ้วยชามสังคโลก เป็นต้น และด้านทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่ามีเขื่อนสิริกิติ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางภูมิปัญญา ตั้งแต่ครั้งอดีตที่ยังเหลืออยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ เป็นแหล่งมรดกวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า เป็นจุดสำคัญในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ของพ่อขุนรามคำแหง ที่มีพระปรีชาสามารถในการออกแบบแหล่งกักเก็บน้ำในยามหน้าแล้งและความสามารถวางแผนผันน้ำ โดยการขุดร่องน้ำและ

ใช้ท่อดินเผาแบบโบราณ เพื่อเป็นท่อน้ำที่ส่งน้ำจากเขื่อนศรีนครินทร์ผ่านเข้าสู่เมืองโบราณสุโขทัย ทำให้พื้นที่ทั่วบริเวณของเมืองเก่าสุโขทัยแม้ในยามหน้าแล้งก็มีน้ำใช้ตลอดปี และยังมีการขุดค้นพบท่อน้ำโบราณ ณ โบราณสถานเขตชุม หรือรู้จักดีในนามวัดเขตชุม มีการค้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์มากมาย โดยเฉพาะท่อน้ำโบราณยุคสุโขทัย “ท่อน้ำดินเผาโบราณ” แสดงให้เห็นถึงการวางท่อน้ำโบราณหรือระบบประปาที่มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย

โดยสรุป “สุโขทัย” หรือ ดินแดน “รุ่งอรุณแห่งความสุข” (The Dawn of Happiness) รอยอดีตที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สภาพพื้นที่ตั้งของชุมชนบ้านเมืองเก่า ชุมชนบ้านศรีชุม ชุมชนบ้านเขตชุม และชุมชนบ้านมนต์คีรี ที่ตั้งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมของจังหวัดสุโขทัย จึงทำให้ชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมและเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกที่สำคัญของจังหวัดสุโขทัย จากเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ได้กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ส่วนใหญ่จะถูกยกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและทำให้เป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เกิดคุณค่าทางในทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตยังทั้งร่องรอยอัตลักษณ์อันโดดเด่น อัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ถูกสร้างขึ้นโดยฝีมือมนุษย์คงทั้งร่องรอย พบซากปรักหักพังที่ยังคงมีความสมบูรณ์เหลือไว้ ทำให้สามารถสืบค้นข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่งานวิจัยได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของพื้นที่สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มสถาปัตยกรรม/ศิลปะสุโขทัย เป็นตัวแทนของอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) ได้แก่ เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ วิหาร โบสถ์ และวัดสำคัญต่าง ๆ ทั้งในเขตอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและเขตรอบนอกซึ่งทับซ้อนกับการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนที่เป็นพื้นที่วิจัย เช่น วัดช้างล้อม วัดเจดีย์สูง วัดตระพังทองกลาง วัดตระพังทอง วัดมหาธาตุ เนินปราสาท วัดศรีสวย วัดตระพังเงิน วัดสรศักดิ์ วัดซ่อนข้าว วัดศรีชุม วัดสะพานหิน วัดเขตชุม วัดเจดีย์สี่ห้อง วัดศรีพิจิตรกัณฑ์ลายราม วัดมังกร พระพุทธรูปสุโขทัย กระเบื้องหลังคา หรือกระเบื้องดินขอ เครื่องประกอบสถาปัตยกรรมสุโขทัย เครื่องประดับตกแต่งวัดหรือวิหาร เช่น บราลี เชิงชาย หลักศิลาจารึก แผ่นหินจารึก เครื่องขามสังคโลก และเตาทุเรียง และ 2) กลุ่มภูมิปัญญา/ประเพณี/วิถีชีวิต เป็นตัวแทนของอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ต่าง ๆ เช่น การปั้นเครื่องสังคโลก การปั้นพระพุทธรูป การสร้างพระพิมพ์-พระเครื่อง การประกอบอาหารคาว-หวานแบบพื้นบ้าน การฉลุลายไม้ แกะสลักไม้ ประเพณีลอยกระทง สภาพสังคมของชุมชน วิถีชีวิตการค้าขาย ตลาดปสาน การประดิษฐ์อักษรลายสือไทย ซึ่งเป็นต้นแบบของอักษรไทยในปัจจุบัน ภูมิปัญญาการสร้างเขื่อนดินแห่งแรกของประเทศไทย ดังนั้น พอสรุปอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนบ้านเมืองเก่า ชุมชนบ้านศรีชุม ชุมชนบ้านเขตชุม และชุมชนบ้านมนต์คีรี และเมื่อนำมาวิเคราะห์เพิ่มเติมร่วมกับบริบทของพื้นที่พบว่า ในแต่ละชุมชน

มีอัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรม มีความโดดเด่นแตกต่างกัน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่สามารถแบ่งอัตลักษณ์ได้ 3 ด้าน คือ “อัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมเชิงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว” (Area Based - Cultural Heritage Identity for Tourism) ดังนี้

1. อัตลักษณ์ด้านศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Craft and Folk Arts Cultural) หมายถึง ความโดดเด่นในด้านงานศิลปะพื้นบ้านต่าง ๆ ด้วยภูมิปัญญาการสร้างสรรค์งานศิลปะ เช่น การปั้นสังคโลก การแกะสลักไม้ การทำอาหารพื้นถิ่นของชุมชนบ้านเมืองเก่า การปั้นพระและการพิมพ์พระของชุมชนบ้านเซตุพน เป็นต้น ทำให้เกิดคุณค่าในเชิงประสบการณ์ (Experiencing Value) ที่สามารถตอบสนองแก่นักท่องเที่ยวได้ ปัจจุบันได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นเมืองมรดกโลกสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก (UNESCO - Creative City Network)

2. อัตลักษณ์ด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) หมายถึง ความโดดเด่นในด้านพื้นที่แห่งการเรียนรู้ด้านภูมิศาสตร์-วัฒนธรรมภูมิปัญญาและองค์ความรู้ในการสร้างเมืองโบราณกำแพงเมืองเก่า การสร้างเขื่อนดินโบราณ (เขื่อนพระร่วง) หรือเขื่อนสรีดภงส์ เป็นแหล่งกักเก็บน้ำสำคัญของเมืองสุโขทัย ในอดีตวิธีการจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาการสร้างท่อน้ำดินเผาซึ่งทำหน้าที่เสมือนคลองน้ำใต้ดินนำน้ำจากเขื่อนพระร่วงเข้าสู่ตระพังเงิน ตระพังทอง ตระพังตระกวน และตระพังสอ ซึ่งเป็นสระน้ำขนาดใหญ่ภายในเมืองเก่าสุโขทัย จึงทำให้เมืองเก่าสุโขทัยมีน้ำใช้ตลอดปี นอกจากนี้ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของสภาพภูมิประเทศและธรรมชาติที่งดงามของเขาลวงสุโขทัยหรืออุทยานแห่งชาติรามคำแหง (พระนามของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช) การท่องเที่ยวชมความงามตามธรรมชาติที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สะท้อนอัตลักษณ์ความงามภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนบ้านมนต์ศิริ ทำให้เกิดคุณค่าในเชิงนันทนาการเพื่อการเรียนรู้ (Recreational Tourism Value)

3. อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์-สังคมวัฒนธรรม (Historical and Socio-cultural) หมายถึง ความโดดเด่นด้านประวัติความเป็นมาของพื้นที่ ภูมินามชื่อ “ศรีชุม” หรือรู้จักกันในอดีตว่า “ฤๅษีชุม” มีการตั้งรกรากถิ่นฐานมาตั้งแต่รุ่นของบรรพบุรุษชุมชนบ้านศรีชุม ซึ่งในอดีตพื้นที่แห่งนี้ เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ เช่น เป็นแหล่งผลิตเครื่องถ้วยชามสังคโลกที่สำคัญของเมืองสุโขทัย สะท้อนสังคมและวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการค้าขาย เกิดภูมิปัญญาของกระบวนการผลิตซ้ำ (ผลิตเครื่องถ้วยชามสังคโลก) ทั้งเพื่อใช้ในครัวเรือนและการค้าขายจนทำให้เป็นที่รู้จักไปอย่างแพร่หลาย จากวิถีวัฒนธรรมของคนสุโขทัยในอดีตพบว่ามีอารยธรรมที่รุ่งเรืองทำให้ในปัจจุบันยังค้นพบหลักฐานแหล่งตาทูเรียงเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน และด้านสังคมวัฒนธรรม ส่งผลทำให้เกิดคุณค่าในเชิงการศึกษาประวัติศาสตร์ (Historical Value) ที่สามารถตอบสนองแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมของสุโขทัยทั้งที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) หรืออัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในหลากหลายรูปแบบด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การวาดภาพโบราณ การเรียนภาษาถิ่นสุโขทัย การประกอบอาหารพื้นบ้านสุโขทัย การฝึกพูดสำเนียงสุโขทัย การเขียนอักษรลายสือไทย การเรียนรู้ในแหล่งมรดกโลก หรือการนำอัตลักษณ์สุโขทัยที่มาตกแต่งที่พักแรม เป็นต้น อัตลักษณ์ยังเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมเกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้มาเยือน (นักท่องเที่ยว) กับเจ้าของพื้นที่ (ชุมชน) จนทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับรากฐานของวัฒนธรรม รากเหง้าของสถาปัตยกรรมหรือศิลปะในยุคสุโขทัย ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมจะสามารถช่วยกระตุ้นให้รูปแบบวัฒนธรรมที่อาจสูญหายไปแล้วสามารถฟื้นกลับมาใหม่และดำรงอยู่ได้ หากนำอัตลักษณ์เหล่านี้มาเป็นเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวมรดกโลกทำให้สุโขทัยมีชื่อเสียง สะท้อนภาพเรื่องราววิถีชีวิตของคนในอดีต แสดงถึงอารยธรรมโบราณของอาณาจักรสุโขทัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและยังคงคุณค่าแก่การคงอยู่สืบไป

ข้อค้นพบจากวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 2 ผลการศึกษารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย พบว่า

จากข้อมูลผลการศึกษารายละเอียด เรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทยพบว่า อัตลักษณ์ของพื้นที่สุโขทัย คือ อัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมของสุโขทัยทั้งที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) และอัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) รวมถึงในพื้นที่ของแต่ละชุมชนเมื่อค้นพบอัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมที่โดดเด่นและแตกต่างกัน หากนำมาเชื่อมโยงในมิติของการท่องเที่ยวทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ คือ “อัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมเชิงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว” (Area Based - Cultural Heritage Identity for Tourism) สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงการท่องเที่ยวได้ในหลากหลายรูปแบบ นอกจากนี้จากอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและความงดงามของพื้นที่ยังทำให้ได้ลักษณะรูปร่างของที่พักนักท่องเที่ยวเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ จำนวน 3 แบบ และไม่ว่ารูปร่างลักษณะจะเป็นอย่างไร สิ่งที่ต้องคำนึงร่วมด้วย คือ กลุ่มลูกค้าเป้าหมายหรือนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ขนาดของที่พักต้องเหมาะสมเป็นไปตามมาตรฐานสากล ลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ที่ได้ต้องสะท้อนคุณค่าสากล คุณค่าด้านการเป็นตัวแทน คุณค่าเชิงสัญลักษณ์/อัตลักษณ์ และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงาม จากการศึกษาส่วนสำคัญที่จะทำให้ที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบด้านอัตลักษณ์พื้นถิ่นและการตกแต่ง (Identity and Interior) องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) องค์ประกอบด้านความสะอาด ความปลอดภัย

และสุขอนามัย (Cleanliness, Safety and Sanitation) องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Area) และองค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Activities)

การวิเคราะห์รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) (Keeves, 1988) ทำให้ได้โมเดลใหม่คือ KRAJOM-THAI model คือ เริ่มด้วยอักษรย่อตัวแรก คือ อักษร K มาจากคำว่า Knowledge based Tourism แปลว่า ความรู้ด้านการท่องเที่ยว อักษร R มาจากคำว่า Representative to Identity & Uniqueness แปลว่า สิ่ง que แสดงถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะ อักษร A มาจากคำว่า Aesthetic Significance with Universal Value แปลว่า ความงดงามตามคุณค่าสากล อักษร J มาจากคำว่า Justified by Glamping Quality Standard แปลว่า การแสดงให้ เห็นถึงคุณภาพมาตรฐานของที่พักเต็นท์กระโจม อักษร O มาจากคำว่า Outdoor Accommodation แปลว่า ที่พักแบบกลางแจ้ง อักษร M มาจากคำว่า Management แปลว่า การจัดการ อักษร T มาจากคำว่า Technology & Innovation แปลว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม อักษร H มาจากคำว่า Human Creative แปลว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของมนุษย์ อักษร A มาจากคำว่า A Community Participation แปลว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ และอักษรตัวสุดท้าย คือ อักษร I มาจากคำว่า Integrated with Cultural or Natural Area แปลว่า การบูรณาการกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมหรือพื้นที่ทางธรรมชาติ

โดยสรุป ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนทำให้อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ที่โดดเด่นทั้ง 3 อัตลักษณ์ ยังคงทำหน้าที่สะท้อนคุณค่าความเป็นบริบทเมืองมรดกโลกสู่การพัฒนา ร่วมกับองค์ประกอบ 5 ด้าน เพื่อให้ได้รูปแบบของที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ซึ่งเป็นตัวแทนของสถาปัตยกรรมสุขโขทัยรูปแบบใหม่ให้ยังสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน แต่เมื่อได้นำมาวิเคราะห์สภาพการณ์และสภาพพื้นที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อการนำรูปแบบที่ได้ไปใช้เชิงพื้นที่ของงานวิจัย พบว่า ชุมชนบ้านมนต์คีรี เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแห่งการเรียนรู้ด้าน “ภูมิทัศน์วัฒนธรรม” (Cultural Landscape) ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับองค์ประกอบทางธรรมชาติที่งดงาม เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์สุขโขทัย ชุมชนบ้านมนต์คีรีจึงเป็นชุมชนที่มีความเหมาะสมที่สุดในการเป็นชุมชนต้นแบบเพื่อจัดตั้งเต็นท์กระโจม (Glamping Site) ที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ของพื้นที่สุขโขทัย

ข้อค้นพบจากวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 3 ผลการศึกษาเพื่อการประเมินรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทยตามเกณฑ์มาตรฐาน พบว่า

จากกระบวนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 8 ท่าน ได้ร่วมประเมินและตรวจสอบข้อมูลของงานวิจัยในประเด็นต่าง ๆ จากนั้นผู้เชี่ยวชาญลงฉันทามติเลือกลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่แบบที่ 2 ให้เป็นตัวแทน

ของที่พิกัดลักษณะใหม่ของพื้นที่สุขุขทัย ร่วมกับการใช้คำว่า KRAJOM-THAI model ซึ่งเป็นโมเดลของรูปแบบที่พิกัดท่องเที่ยวเด่นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ตามเกณฑ์มาตรฐาน ดังคำอธิบายต่อไปนี้

K (Knowledge based Tourism)

หมายถึง ความรู้ด้านการท่องเที่ยว

R (Representative to Identity & Uniqueness)

หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะ

A (Aesthetic Significance with Universal Value)

หมายถึง ความงดงามตามคุณค่าสากล

J (Justified by Glamping Quality Standard)

หมายถึง การแสดงให้เห็นถึงคุณภาพมาตรฐานของที่พิกัดเด่นที่กระโจม

O (Outdoor Accommodation)

หมายถึง ที่พักแบบกลางแจ้ง

M (Management)

หมายถึง การจัดการ

T (Technology & Innovation)

หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม

H (Human Creative)

หมายถึง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของมนุษย์

A (A Community Participation)

หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่

I (Integrated with Cultural or Natural Area)

หมายถึง การบูรณาการกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมหรือพื้นที่ทางธรรมชาติ

จากการวิเคราะห์รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ทำให้ได้โมเดลรูปแบบที่พิกัดนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ KRAJOM-THAI model ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะข้อมูลการวิเคราะห์ในลักษณะของรูปแบบเชิงภาษาว่า มีความเหมาะสมและสื่อความหมายได้ชัดเจน แต่ในเรื่องการประยุกต์ใช้ข้อความคำว่า KRAJOM THAI เพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงสัญลักษณ์ได้นั้น เบื้องต้นผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้ใช้เป็นตราสัญลักษณ์สื่อความหมายและอาจนำร่องใช้ตราสัญลักษณ์เพื่อประโยชน์ในระดับพื้นที่สุขุขทัยก่อน รวมถึงผู้เชี่ยวชาญยังได้เสนอแนะความคิดเห็นและมีฉันทามติร่วมกันว่าหากต้องการนำไปสู่การเป็นตราสัญลักษณ์ในระดับสากลอาจต้องนำเสนอเป็น 2 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยเพื่อใช้สื่อความหมายสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและภาษาอังกฤษเพื่อใช้สื่อความหมายสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ออกแบบตราสัญลักษณ์ (Icon) และสร้าง

ภาพลักษณ์ (Image) ในการเป็นตัวแทนของ “เต็นท์กระท่อมอัตลักษณ์ไทยเพื่อการท่องเที่ยว” (KRAJOM-THAI for Tourism) โดยสามารถนำไปใช้เพื่อสื่อความหมายพร้อมคำอธิบายภาษาไทย และภาษาอังกฤษ คือ

กระท่อมไทย : หมายถึง โครงสร้างถูกออกแบบและตกแต่งด้วยอัตลักษณ์ไทย ใช้วัสดุผสมผสานระหว่างไม้กับผ้าใบ เป็นหลังคาสูงสองชั้นช่วยระบายความร้อนและช่วยให้อากาศถ่ายเท มีเฟอร์นิเจอร์ครบครัน นักท่องเที่ยวแกลมเปอร์ (Glampers) สามารถพักผ่อนแบบใกล้ชิดกับธรรมชาติและสัมผัสกับวัฒนธรรมในพื้นที่นั้นได้

KRAJOM THAI: The traditional structure and decoration style designed with a Thai identity, using a combination of materials including wood and canvas with a double-layered roof for ventilation with full luxurious fittings. Glampers can enjoy with nature as well as experiencing cultural aspects found in these areas.

ส่วนการประเมินและตรวจสอบรูปแบบ ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบเต็นท์กระท่อมที่พิกนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ พร้อมตราสัญลักษณ์ในการเป็นตัวแทนของ “เต็นท์กระท่อมอัตลักษณ์ไทยเพื่อการท่องเที่ยว” อย่างไรก็ตาม KRAJOM-THAI model สามารถเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่สุโขทัย หรือพื้นที่มรดกโลกทางวัฒนธรรม หรือพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกับพื้นที่สุโขทัยมรดกโลกนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต การพัฒนารูปแบบที่พิกนักท่องเที่ยวเต็นท์กระท่อมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทยโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม มีส่วนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกสุโขทัย มีส่วนช่วยทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่นำไปสู่การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการศึกษารวบรวม เรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พิกนักท่องเที่ยวเต็นท์กระท่อมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย ซึ่งจากข้อค้นพบจากวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1 สภาพของพื้นที่สุโขทัยนำไปสู่การพัฒนารูปแบบที่พิกนักท่องเที่ยวประเภทเต็นท์กระท่อมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย พบว่า ชุมชนทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ ชุมชนบ้านเมืองเก่า ชุมชนบ้านศรีชุม ชุมชนบ้านเชตุพน และชุมชนบ้านมนต์ศิริ ด้วยวิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์บริบทของพื้นที่ การประชุมกลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการศึกษารวบรวม ทำให้พบข้อมูลอัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของพื้นที่ทั้งอัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และที่จับต้องไม่ได้ของพื้นที่ที่ได้ศึกษาและในผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากชุมชนในพื้นที่สุโขทัยเพิ่มเติมยังพบว่า พื้นที่ของชุมชนทั้ง 4 ชุมชนยังมีส่วน

ร่วมในการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์เชิงพื้นที่เมื่อเชื่อมโยงกับแนวคิดการท่องเที่ยวจะทำให้ได้ “อัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมเชิงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว” (Area Based - Cultural Heritage Identity for Tourism) คือ อัตลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Craft and Folk Arts Cultural) อัตลักษณ์ด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) และอัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์-สังคมวัฒนธรรม (Historical and Socio-cultural) การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิควิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสอดคล้องกับการวิจัยชุมชนโดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของสุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ท่องเที่ยวสร้างสรรค์: เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน และพิทักษ์ ศิริวงศ์ นรินทร์ สังข์รักษา และลักณา ชูใจ (2560) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์ในแหล่งท่องเที่ยวเมืองโบราณอุทอง เป็นการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Participatory Action Research) ซึ่งการนำข้อมูลบริบทของพื้นที่มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพที่มาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลนำไปสู่การใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวด้วยความสมัครใจและการรับรู้ของชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้การพัฒนารูปแบบที่พักอัตลักษณ์ใหม่เน้นพื้นที่เมืองมรดกโลกซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลแก้ว คล้ายแก้ว (2557) ได้ศึกษา เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้บริบทการเป็นเมืองมรดกโลก : แนวความคิดเห็นของผู้มีส่วนจัดการของชุมชนเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและชุมชนเมืองเก่า อำเภอมือง จังหวัดสุโขทัย และงานวิจัยของ Suthida Chanprachak (2022) ได้ศึกษาเรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นการศึกษาวิจัยจึงทำให้ค้นพบองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจคือ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ต้องเริ่มจากสร้างความเข้าใจภายในชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว วิเคราะห์ศักยภาพและความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยว การค้นหาและรวบรวมทรัพยากรทางวัฒนธรรมภายในชุมชนโดยเฉพาะฐานทรัพยากรทางวัฒนธรรมและศักยภาพของชุมชน การสนับสนุนจากปัจจัยภายนอกชุมชน เช่น จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน จะทำให้พื้นที่ทางวัฒนธรรมแห่งนั้นไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการวิจัยโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาชุมชนที่มีการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นรูปธรรมเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

ในขณะที่ข้อค้นพบวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 2 ผลการศึกษารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเด่นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย โดยใช้การมีส่วนร่วมจากชุมชนเช่นกัน พบว่าจากสภาพของพื้นที่เมืองมรดกโลกสุโขทัยที่มีปัญหาในด้านที่พักที่มีรูปแบบเดิม ๆ คล้ายคลึงกันทั้งเมือง จากการศึกษาวิจัยพื้นที่เมืองมรดกโลกสุโขทัยมีอัตลักษณ์ทาง

วัฒนธรรมเหมาะสมที่จะนำมาเป็นประยุกต์ใช้ในเชิงการพัฒนาที่พักรูปแบบใหม่เป็นอย่างมาก เพราะในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวอย่างเนืองแน่น เป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวทั่วโลก ซึ่งการพัฒนาารูปแบบของที่พักอัตลักษณ์ใหม่ที่ค้นพบ คือ กระโจมไทย หรือ KRAJOM THAI model ที่ได้มีความแปลกใหม่แก่นักท่องเที่ยวที่เข้าพักและยังช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ ส่วนในประเด็นด้านองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบที่พักที่กระตุ้นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ พบว่า ลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระโจมที่พักอัตลักษณ์ใหม่ในพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าสุโขทัยจะเป็นที่พักรูปแบบใหม่ เป็นที่พักที่สะอาดตาแปลกใหม่ ไม่เหมือนใคร ที่พักอัตลักษณ์ใหม่จะสะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่มรดกโลก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cvelič-Bonifačić, J., Milohnić, I., & Cerović, Z. (2019) ได้ศึกษา เรื่อง การเปลี่ยนผ่านจากแคมป์ปิ้งสู่แกลมปิ้ง ที่พักแนวใหม่และรูปแบบสมัยใหม่ พบว่า แนวโน้มการจัดการที่พักรูปแบบใหม่ของอนาคตจะสอดคล้องกับกระแสรูปแบบการท่องเที่ยว ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เรียกว่า แคมป์ปิ้ง (Camping) จะเป็นที่พักรูปแบบใหม่ที่ถูกเรียกว่า แกลมปิ้ง (Glamping) การให้บริการที่พักรูปแบบนี้เน้นมีสิ่งอำนวยความสะดวกจะเป็นนวัตกรรมที่พักรูปแบบใหม่ของโลก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lopes, D., Brandão, F., Breda, Z., & Costa, R. (2020) ที่ได้ศึกษา พบว่าการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในที่พักแบบแกลมปิ้ง (Glamping) จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นได้ ต้องมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวเมื่อมีโอกาสได้เข้าพักในที่พักที่พักรูปแบบอัตลักษณ์ใหม่ต้องสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ในด้านองค์ประกอบของที่พักที่กระตุ้นที่กระโจมอัตลักษณ์มีองค์ประกอบอยู่ 5 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบด้านอัตลักษณ์พื้นที่ถิ่นและการตกแต่ง (Identity and Interior) องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) องค์ประกอบด้านความสะอาด ความปลอดภัยและสุขอนามัย (Cleanliness, Safety and Sanitation) องค์ประกอบด้านสภาพของพื้นที่และสิ่งแวดล้อม (Environment Area) และองค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Activities) จากการลงพื้นที่ การสัมภาษณ์ชุมชน กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัย ยังพบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพราะการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นหัวใจสำคัญในการร่วมอนุรักษ์ พัฒนา ส่งเสริม รูปแบบการท่องเที่ยวที่พักรูปแบบใหม่สามารถช่วยกระจายผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นและยกระดับชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นได้ นอกจากนี้ภาพรวมขององค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของที่พักที่กระตุ้นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sakáčová, K. L. (2013) ที่ได้ศึกษาและนำเสนอว่าที่พักแบบแกลมปิ้งจะเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ของโลก ที่พักรูปแบบใหม่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่หรูหราที่จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ชุมชนท้องถิ่น รวมไปถึงรูปแบบการให้บริการต้องเน้นการบริการที่ดีมีคุณภาพ สามารถสร้างความประทับใจแก่ผู้เข้าพักและต้องสร้างความสุขให้แก่นักท่องเที่ยวได้และที่พักอัตลักษณ์ใหม่จะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวให้แก่พื้นที่ได้ ในส่วนองค์ประกอบ

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเด่นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ ใช้วัฒนธรรมชุมชน วิถีชีวิตดั้งเดิม สภาพพื้นที่ มาเป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดั่งแนวคิดของของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ที่อธิบายไว้ว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวกับด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จะเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ที่หมายถึงแหล่งประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ งานสถาปัตยกรรมดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมืองรวมทั้งสิ่งชากปักษ์ทั้ง ศิลปะหัตถกรรม งานฝีมือ ภาพวาด ปูนปั้นและงานแกะสลัก ศาสนารวมถึงพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ดนตรี การแสดงภาพยนตร์ การแต่งกาย ภาษา วรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ธรรมเนียมการรับประทานอาหาร วัฒนธรรมพื้นบ้านและเทศกาลต่าง ๆ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนสำคัญที่จะเป็นหนึ่งในองค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของงานวิจัยนี้ และยังเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ต้องการปลูกจิตสำนึกอย่างถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ต้องมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วย เพื่อเป็นส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ไปพร้อมกัน นอกจากนี้สิ่งที่ค้นพบจากวิจัย ยังพบว่าชุมชนในพื้นที่มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ยินดีให้ความร่วมมืออนุรักษ์ปกป้องดูแลแหล่งประวัติศาสตร์โบราณสถาน-โบราณวัตถุ และมีแนวคิดเชิงสร้างสรรค์สามารถประยุกต์ใช้วิถีชีวิตดั้งเดิมนำมาจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนรินทร์ สังข์รักษาและคณะ (2560) ที่ได้ศึกษาวิจัย พบว่า ชุมชนมีส่วนช่วยให้เกิดชุดความรู้ที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับงานวิจัยของจิรวัดน์ พิระสันต์ (2555) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยแบบมีส่วนร่วมโดยใช้องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว รูปแบบของการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีส่วนทำให้เกิดพัฒนาชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยเกิดองค์ความรู้ในด้านวัฒนธรรมและรักษามรดกวัฒนธรรมของชุมชน ชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยสามารถเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวได้ และการใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่นของสุโขทัยสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยว (Experiences Tourism) ให้แก่นักท่องเที่ยวยังตรงกับงานวิจัยของ Brochado, A., & Brochado, F. (2019) และงานวิจัยของ Kristina Sommer (2020) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ได้จากที่พักเด่นที่กระโจม คือทำให้ทราบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเมื่อเลือกเข้าพักในที่พักแบบเด่นที่กระโจมแล้ว ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยวและการเลือกทำกิจกรรมการท่องเที่ยวควรจะเป็นอย่างไร ฉะนั้น รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเด่นที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในพื้นที่สุโขทัยจะเป็นสิ่งที่สร้างประสบการณ์แปลกใหม่ในการท่องเที่ยว ส่วน

คุณภาพของที่พักจะสร้างความประทับใจ และลักษณะรูปร่างของที่พักที่สร้างสรรค์จากสถาปัตยกรรม ศิลปกรรมสุขุโชนิกจะสร้างเรื่องราวระหว่างเข้าพักได้ด้วย การสัมผัสที่พักที่มีเอกลักษณ์คล้ายกับ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น การเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ กิจกรรมท่องเที่ยว กิจกรรมการสัมผัสธรรมชาติ กิจกรรมการปรุงอาหารพื้นถิ่น กิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติ จะสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว ทุกกลุ่มทุกวัย อย่างไรก็ตาม การสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้ ที่พักรูปแบบนี้ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นและการท่องเที่ยวรูปแบบนี้จะเพิ่มมากขึ้นและจะเป็นกลุ่มตลาด ใหม่ในอนาคต

ส่วนสุดท้ายคือ ข้อค้นพบจากวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 3 ผลการศึกษาเพื่อการประเมิน และตรวจสอบรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเต็นท์กระท่อมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยว มรดกโลกของประเทศไทยตามเกณฑ์มาตรฐาน พบว่าผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 8 ท่าน ได้ร่วมประเมินและตรวจสอบข้อมูลของงานวิจัยในประเด็นต่าง ๆ และได้ลงฉันทามติให้เต็นท์กระท่อม แบบที่ 2 เป็นตัวแทนที่พักอัตลักษณ์ใหม่ของพื้นที่มรดกโลกสุขุโชนิก และเห็นชอบกับรูปแบบที่พัก นักท่องเที่ยวเต็นท์กระท่อมอัตลักษณ์ใหม่ตามเกณฑ์มาตรฐานซึ่งเป็นโมเดลใหม่ (KRAJOM-THAI model) ดังคำอธิบายคือ อักษร K (Knowledge based Tourism) หมายถึง ความรู้ด้านการ ท่องเที่ยว อักษร R (Representative to Identity & Uniqueness) หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์เฉพาะ อักษร A (Aesthetic Significance with Universal Value) หมายถึง ความ งดงามตามคุณค่าสากล อักษร J (Justified by Glamping Quality Standard) หมายถึง การแสดง ให้เห็นถึงคุณภาพมาตรฐานของที่พักเต็นท์กระท่อม อักษร O (Outdoor Accommodation) หมายถึง ที่พักแบบกลางแจ้ง อักษร M (Management) หมายถึง การจัดการ อักษร T (Technology & Innovation) หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม อักษร H (Human Creative) หมายถึง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของมนุษย์ อักษร A (A Community Participation) หมายถึง การ มีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ อักษร I (Integrated with Cultural or Natural Area) หมายถึง การบูรณาการกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมหรือพื้นที่ทางธรรมชาติ ซึ่งจากการประเมินและตรวจสอบ รูปแบบโดยแนวคิดนี้จะเป็นต้นแบบในการประกอบธุรกิจที่พักให้แก่พื้นที่มรดกโลกสุขุโชนิกและพื้นที่ มรดกโลกแห่งอื่น ๆ ทำให้ได้สัญลักษณ์ของกระท่อมไทยโมเดลพร้อมคำอธิบายทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับการค้นพบข้อมูลและการสรุปสัญลักษณ์งานวิจัยของ Natosha Perkins และ Simon Twose ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง On the Edge - Glamping : Design investigations in New Zealand Landscape ที่ค้นพบเต็นท์กระท่อมรูปแบบใหม่ที่หลากหลายมากขึ้น ในขณะที่ ผลการวิจัยในประเด็นของรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเต็นท์กระท่อม หรือ กระท่อมไทย (KRAJOM-THAI model) ซึ่งเป็นเต็นท์กระท่อมอัตลักษณ์ใหม่ตามเกณฑ์มาตรฐาน นับได้ว่าเป็นที่พักอัตลักษณ์ใหม่ เป็น สิ่งใหม่ของพื้นที่สุขุโชนิกเมืองมรดกโลก และจะเป็นแนวทางใหม่ในการลงทุนประกอบธุรกิจที่พัก

นักท่องเที่ยวในอนาคตได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cvelić-Bonifačić, J., Milohnić, I., & Cerović, Z. (2017) ได้ศึกษา เรื่อง เติบโตของโครงสร้างสรรค์ที่พักรูปแบบใหม่ที่สร้างสรรค์ในรีสอร์ทโอกาสและภาพอนาคต ดังนั้นการออกแบบที่พักแบบเติบโตของโครงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่สามารถเพิ่มโอกาสในการประกอบธุรกิจและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันจะเป็นกระแสใหม่ของที่พักนักท่องเที่ยว และในประเด็นสุดท้าย คือ ผลการศึกษาค้นพบว่าในด้านสถานที่ตั้งของพื้นที่ควรเน้นแหล่งชุมชนที่มีความเป็นธรรมชาติ พื้นที่ของชุมชนที่ยึดโยงกับธรรมชาติ (Natural Habitat) หรือเชื่อมโยงกับพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติรามคำแหง นับได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการเป็นที่ตั้งเติบโตของ (Glamping Site) ได้ เนื่องจากสถานที่ตั้งเติบโตของโครงสร้างสรรค์ต้องสามารถบูรณาการกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมหรือพื้นที่ทางธรรมชาติ (Integrated with Cultural or Natural Area) และควรเป็นที่พักแบบกลางแจ้ง (Outdoor Accommodation) จึงจะมีความเหมาะสม ซึ่งผลการศึกษาที่ค้นพบในครั้งนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Vrtodusić Hrgović, A. M., Cvelić Bonifačić, J., & Licul, I. (2018) ที่ได้ศึกษา เรื่อง ที่พักแบบเติบโตของกระแสใหม่ของการท่องเที่ยวแบบกลางแจ้ง ดังนั้น ในอนาคตที่พักรูปแบบนี้จะเป็นกระแสการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่นิยมเพิ่มขึ้น ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพัก ควรตั้งอยู่ในพื้นที่กลางแจ้ง ที่ผสมผสานกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งวัฒนธรรมและธรรมชาติ และในท้ายที่สุดนี้ KRAJOM-THAI model จึงเป็นโมเดลต้นแบบของการพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวระดับโลกของประเทศไทยที่มีองค์ประกอบครบถ้วนและสมบูรณ์ อันจะช่วยสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนและท้องถิ่น ช่วยสร้างความรักความสามัคคี สร้างความเข้มแข็งในเชิงโครงสร้างทางสังคม สร้างงานสร้างอาชีพ สร้างความเสมอภาคและความเท่าเทียมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวร่วมกัน รวมถึงจะช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันจะทำให้การท่องเที่ยวระดับโลกสู่โซ่ท้ายไปสู่การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและอยู่ได้อย่างยั่งยืนสืบไป

3. ข้อเสนอแนะของการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเติบโตของโครงสร้างสรรค์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวระดับโลกของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ควรสนับสนุนชุมชนในพื้นที่มรดกโลกสู่โซ่ท้ายที่มีความพร้อมในการประกอบธุรกิจที่พักเติบโตของโครงสร้างสรรค์ใหม่ในด้านกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการจดทะเบียนประกอบธุรกิจที่พัก เนื่องจากเติบโตของโครงสร้างสรรค์

ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกได้ เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเข้าพักและพบเห็นลักษณะรูปร่างของเต็นท์กระจงที่แปลกตาไม่เหมือนที่ใด จะทำให้นักท่องเที่ยวผู้นั้นเกิดความสนใจในคุณค่าและความหมายของสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมสุโขทัยนำไปสู่การค้นหาข้อมูลของเมืองมรดกโลกสุโขทัยต่อไป และควรสนับสนุนเงินงบประมาณเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติม เช่น ป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรม เป็นต้น

2. หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย สำนักศิลปากรที่ 6 ภัณฑารักษ์วัฒนธรรม และองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการฟื้นฟู สืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ในลักษณะการนำอัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นมาบูรณาการกับการท่องเที่ยวเพื่อคงไว้ซึ่งวิถีความเป็นไทย

ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งต่อไป

1. การพัฒนารูปแบบที่พักอัตลักษณ์ใหม่ ๆ ในพื้นที่แหล่งมรดกโลกสำคัญของประเทศไทยที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ เช่น แหล่งมรดกโลกในพื้นที่ภาคกลาง (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอุทัยธานี) ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดอุดรธานี) และในพื้นที่ภาคตะวันตก (จังหวัดเพชรบุรี)

2. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ (The New Cultural Tourism Routes) ที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ที่ค้นพบ เช่น เส้นทางท่องเที่ยวอัตลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Craft and Folk Arts Cultural Identity) เส้นทางท่องเที่ยวอัตลักษณ์ด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape Identity) และเส้นทางท่องเที่ยวอัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์-สังคมวัฒนธรรม (Historical and Sociocultural Identity) ในพื้นที่ตำบลเมืองเก่าเพื่อเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวทุกช่วงวัย

3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดการท่องเที่ยวเชิงภูมินิเวศ-วัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชน และการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) และควรสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนโลก (Sustainable Development Goal - SDG)

รายการอ้างอิง

- Adamovich, V. N., V. (2020). Quality Issues In Glamping Tourism From Providers Perspective In The UK. *International Journal of Entrepreneurship, Management, Innovation and Development (IJEMID)*. 4(1 (Jan - Jun 2020). Retrieved from <http://emidjournals.co.uk>.
- Amelia S. (2019). The Moveable Tent Cities of Ottoman Emprise. *Journal of the Ottoman and Turkish Studies Association*. Retrieved from <https://daily.jstor.org/the-movable-tent-cities-of-the-ottoman-empire>.
- Balcazar, F. (1998). Participation Action Research and People with Disabilities : Principles and Challenges. *Canadian Journal of Rehabilitation*, 2, 105-112.
- Berg, B. L. (1989). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. Retrieved from <https://daily.jstor.org/the-movable-tent-cities-of-the-ottoman-empire>.
- Brochado, A. B., F. (2019). What makes a glamping experience Great? . *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, 10(1), 15-27. Retrieved from <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JHTT-06-2017-0039/full/html>.
- Brooker, E. J., M. (2013). Trends in Camping and Outdoor Hospitality – An International Overview. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 3(4), 1-6.
- Buckley, R., Ollenburg, C., & Zhong, L. . (2008). Cultural landscape in Mongolian tourism. *Annals of tourism research*, 35(1), 47-61.
- Burkart, J. M. S. (1981). *Tourism: Past, Present and Future*: Butterworth-Hienemann Oxford.
- Chisholm, H. (1911). Atholl, Earls and Dukes of in Britannica. In E. Britannica (Ed.), (Vol. 2, pp. 849–851): Cambridge University Press.
- Cvelić-Bonifačić, J., Milohnić, I., & Cerović, Z. (2017). Glamping–creative Accommodation in Camping Resorts: Insights and Opportunities. *Tourism in Southeast Europe*, 4, 101-114.
- Denzin, N. (1970). *Sociological Methods : A Source Book*. Chicago: Aldine.
- Dick, B. (2001). *Action Research : Action and Research*: Southern Cross University Press.

- Donald Macmillan. *A Short History of the Scottish People*: Edinburgh University Press.
- Education Scotland Foghlam Alba. (2003). *Sixteenth Century Glamping: The Atholl Hunt – an extract from Robert Lindsay of Pitscottie: The Historie and Croniclis Scotland*. Retrieved from <https://education.gov.scot/improvement/Documents/scots9-TheAthollHunt.pdf>.
- Eremić, G. (2021). New trends in Camping tourism–Glamping and Family Campsites. *Geoadria*, 26(1), 59-82.
- Guernsey Institution. (2016). Tourism Accommodation Quality Standards of Glamping. Retrieved from https://www.visitisleofman.com/Glamping_311019.
- Igoe, B. L., B. (2016). Glamping Business : History of Camping and Glamping. Retrieved from <http://www.glampingbusiness.com/2016/09/20/brief-history-camping-glamping>.
- John, J. (1908). *Seventh Duke of Atholl, Chronicles of the Atholl and Tullibardine Families*. . National Library of Scotland: Ballantyne Press.
- Keeves, P. J. (1988). *Educational Research methodology, and measurement: An international handbook* Oxford England: Pergamon Press.
- Kemmis, S. a. R. M. (1988). *The Action Research Planner*. Deakin University Press.
- Kireeva Y. A. (2021). Development of Glamping in Russia and Abroad. *Laplage Em Revista*, 7(Extra-B), 553-560.
- Kristina, S. (2020). Holiday at home – Camping and Glamping as a Part of Domestic Tourism. *IUBH Discussion paper – Tourism and Hospitality*, 6(1(2020)).
- Lewis, R. C. R. (1989). *Marketing Leadership in Hospitality: Foundation & Practices*.
- Lim, P. T. (2007). *The Redesigning Pedagogy : Cultural, Knowledge and Understanding Conference*, Anderson Jounior College Singapore.
- Lincoln, G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills: SAGE Publication Inc.
- Lindsey R. (1604). *The History of Scotland from 21 February, 1436 to March, 1565*. Edinburgh.
- Lopes, D., Brandão, F., Breda, Z., & Costa, R, . (2020). The Four Dimensions of Tourist Experience: A Comparative Analysis Between Camping and Glamping. *In International Conference on Tourism, Technology and Systems*, 385-395.

- Lubin L. (2017). A Short History of Glamping Tents. Retrieved from <http://blog.glamping.com/short-history-glamping-tents>.
- MacLeod, N. (2017). Glamping. In *The SAGE International Encyclopedia of Travel and Tourism* (pp. 1196-1198): Thousand Oaks : California Sage Publications, Inc.
- Marilyn B. (2017). *A Palace Designed for Diplomacy: Atholl in 1532 The Art of Leisure at the Court of Ferrara in the Fifteenth Century: Social and Artistic Realities looking for Leisure Court Residences and their Satellites 1400-1700*.
- Medlik & Middleton. (1973). Understanding the Tourism Product. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/280317594>.
- Meng, S. (2021). Glamping in Taiwan : When the Global meets the Local. Retrieved from <http://file:Meng-Chih-Yi.pdf>.
- Milohnić, I., Bonifačić, J. C., & Licul, I. (2019). Transformation of Camping into Glamping—Trends and Perspectives. *Tourism in Southeast Europe*, 5, 457-473.
- Moser A., K. I. (2018). Series: Practical Guidance to Qualitative Research. *European Journal of General Practice*, 24(1), 9-18. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/13814788.2017.1375091>.
- Natosha Perkins, S. T. (2015). On the Edge - Glamping : Design investigations in New Zealand Landscape. *The Research Trust of Victoria University of Wellington*, 2-68. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/318092927On_the_Edge_Glamping_Design_investigations_in_the_New_Zealand_Landscape/link/5958932eaca272c78abedc8d/download.
- Nurhan, A. (2000). *The Ottoman Imperial Tent Complex*. Istanbul: Aygaz.
- Ohridska-Olson, R. V., & Ivanov, S. H, . (2010). *Creative Tourism Business Model and Its Application in Bulgaria*. Paper presented at the In Proceedings of the Black Sea Tourism Forum Cultural Tourism—The Future of Bulgaria, Bulgaria.
- Olcay A., T. U. (2017). Opinions And Interviews Of Glamping Service Owners And Business Directors About “New Tourism Trend: Glamping” In Turkey *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(4), 980-996. doi:10.21547/jss.314773.

- Paddock, C., & Schofield, J. . (2017). Authenticity and Adaptation: The Mongol Ger as a Contemporary Heritage Paradox. *International Journal of Heritage Studies*, 23(4), 347-361.
- Petruša, I., & Vlahov, A, . (2019). *The Role of Glamping Development of Camping Tourism offers Possibilities and Future Prospects in the Republic of Croatia*. Paper presented at the In Proceedings of FEB Zagreb International Odyssey Conference on Economics and Business, University of Zagreb, Faculty of Economics and Business.
- Rembrandt D. (2007). *Art, Class and Wealth : Kim Woods–Carol Richardson – Angeliki Limberopoulou (eds.) Viewing Renaissance Art*.
- Richards, G. (2010). *Creative Tourism and Local Development*. Paper presented at the Creative Tourism A Global Conversation how to Provide Unique Creative Experiences for Travelers Worldwide, Santa Fe New Mexico state. USA.
- Sakáčová, K. L. (2013). *Glamping-Nature Served on Silver Platter*. Aalborg University.
- Sritong, C. T., T., (2021). Guideline for Development of World Heiritage and Creative City of Meang Khao Community based on New Normal Post-Covid 19 *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, 15(2), 103 - 114.
- Teja Korosec. (2018). *Proposition of Glamping Classification Criteria for Slovenia*.
- Tsoovodavaa, G., Shih, R. R. L., Bonjar, M. R. G., & Kistelegdi, I. . (2018). A review and systemization of the traditional Mongolian yurt (GER). *Pollack Periodic*, 13(3), 19-30.
- UNESCO. (2009). *Hoi An Protocols for the Best Conservation Practice in Asia: Professional Guidelines for Assuring and Preserving the Authenticity of Heritage Site in the Context of Asia*. Bangkok: UNESCO Publication.
- Vrtodušić Hrgović, A. M., Cvelić Bonifačić, J., & Licul, I. (2018). Glamping–new outdoor accommodation. *Ekonomska misao i praksa*, 2, 621-639.
- Waterman, T. (1924). North American Indian Dwellings. *Geographical Review*, 14(1), 1-25.
- Yildirim, G., & Erkilic, E., (2019). An overview of glamping tourism within the context of the middle east tourism: the case of Turkey. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 6(4), 475-489.

Zámolyi, F. (2014). Architecture: Nomadic Architecture of Inner Asia. In *Encyclopedia of the History of Science, Technology, and Medicine in Non-Western Cultures* (pp. 1-32).

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). ประกาศกรมการท่องเที่ยว เรื่อง กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน บริการการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ.2554. กรุงเทพฯ ฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา Retrieved from

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2555/E/026/59.PDF>.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). ประกาศกรมการท่องเที่ยว เรื่องหลักเกณฑ์คุณภาพที่พักนักเดินทาง. กรุงเทพฯ ฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา Retrieved from

https://uttaradit.mots.go.th/download/article/article_20191025115548.pdf.

กระทรวงวัฒนธรรม. (2563). ประเพณีลอยกระทง เผาเทียนเล่นไฟสุโขทัย มรดกโลก. กรุงเทพฯ ฯ

Retrieved from <https://www.finearts.go.th>.

กฤตยา เตยโพธิ์ และพนัส โพธิ์บัณฑิต. (2561). วัฒนธรรมโฮมสเตย์: การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ ปีที่ 5 (ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2561). Retrieved from <https://www.tci-thaijo.org>.

กองสถิติเศรษฐกิจ. (2564). การสำรวจที่พักแรม พ.ศ.2563. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม Retrieved from <https://www.egov.go.th/th/government-agency/139>.

กองสถิติกรมการท่องเที่ยว. (2564). สถิตินักท่องเที่ยวประจำปี พ.ศ.2562. กรุงเทพฯ ฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา Retrieved from www.dot.go.th.

กิติมา อมรทัต. (2547). ศิลปะเปอร์เซีย. กรุงเทพฯ ฯ: ไทยควอลิตี้บุ๊คส์.

กุลแก้ว คล้ายแก้ว. (2557). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้บริบทการเป็นเมืองมรดกโลก: แนวความคิดเห็นของผู้มีส่วนจัดการของชุมชนเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

กุลแก้ว คล้ายแก้ว. (2558). หลักการมัคคุเทศก์: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

กุลแก้ว คล้ายแก้ว. (2563). นวัตกรรมจัดการการท่องเที่ยวโฮมสเตย์แบบลัทธิชุนริโดยชุมชนบนฐานภูมิปัญญาวัฒนธรรมไทครั้งสู่มาตรฐานโฮมสเตย์อาเซียนเชื่อมโยงพื้นที่มรดกโลกสุโขทัย กรณีศึกษาชุมชนหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

- กุลแก้ว คล้ายแก้ว. (2565). เอกสารคำสอนรายวิชา TOUR421 การท่องเที่ยวมรดกโลก. พิษณุโลก: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ขจรจบ กุสุมาวลี. (2541). การจัดการพื้นที่ประวัติศาสตร์ จากกรณีศึกษาบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จ.พระนครศรีอยุธยา. (สังคมวิทยาและมนุษยวิทยาฉบับชิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะกรรมการสถิติสาขาการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). แผนพัฒนาสถิติสาขาการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 1 พ.ศ.2556-2558. Retrieved from http://osthailand.nic.go.th/files/economic_sector/8.tourist.pdf.
- คณิต เขียววิชัย. (2562). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับครู และบุคลากรทางการศึกษา. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 1 (มกราคม - มิถุนายน 2562), 1 - 12.
- คอสมอส. (2560). บันทึกโลก (ฉบับรวมเล่ม 1-2). กรุงเทพฯ ฯ: ไทยควอลิตี้บุ๊กส์.
- จิรวัดน์ พิระสันต์. (2554). คู่มืออัตลักษณ์ชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย. สถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก: ดวงดาวการพิมพ์.
- จิรวัดน์ พิระสันต์. (2555). การพัฒนาชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยแบบมีส่วนร่วมโดยใช้องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว. Retrieved from http://www.tnrr.in.th/?page=result_search&record_id=198629. Retrieved 10 ธันวาคม 2564, from สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. http://www.tnrr.in.th/?page=result_search&record_id=198629.
- จิราภรณ์ กาญจนสุพรรณ. (2562). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดตราดบุรี. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร. บัณฑิตวิทยาลัย.
- จิรนุช โสภา และคณะ. (2554). การศึกษาศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก กรณีศึกษา: อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและสุโขทัย - ศรีสัชชาลัย – กำแพงเพชร เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. Retrieved from กรุงเทพฯ ฯ.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2550). อัตลักษณ์วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์.
- ฉัตรกมล ปิยะจารุพร. (2562). ชุดความรู้ เรื่อง การปกป้องมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage Protection) องค์การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- เฉลิมพล ศรีทองและธีรพงษ์ เทียงสมพงษ์. (2564). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการตลาดและโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนเมืองเก่าสุโขทัยในฐานะเมืองสร้างสรรค์โลกภายใต้ฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal). วารสารราชภัฏเชียงใหม่, 22(3), 174 - 189.

ชอบ เข้มก๊อตและโกวิท พวงงาม. (2547). การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.

ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2557). แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและมรดกโลก. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมิกราช.

ชาคริต ชุ่มวิฒนะ. (2561). ระดับชั้นและบรรดาศักดิ์ขุนนางอังกฤษ. วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, ปีที่ 40 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2561.

ณัฐวัฒน์ พระงามและถนัด ดาวเวียง. (2565). อิทธิพลของปัจจัยการตลาดต่อความตั้งใจใช้บริการธุรกิจ
ที่พักแรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มเจนเอเรชั่น Z ในเขตภาคเหนือตอนล่าง 1. วารสารลวาศรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 1(ปีที่ 6 มกราคม-มิถุนายน 2565), 71-86.

ดร.รชนี เอมพันธ์และเรณูกา กลับสุข. (2554). การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : การ
จัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.

ธงชัย สาโค. (2564). สุโขทัยเมืองพระร่วง หลักฐานใหม่ : จากเตาสังคโลกเมืองเก่าสุโขทัย. กรุงเทพฯ ฯ
กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.

ธนู แก้วโอภาส. (2548). ประวัติศาสตร์แอฟริกา. กรุงเทพฯ ฯ: สุขภาพใจ.

นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร, จิระวัฒน์ อนุวิชานนท์, ปณิศา มีจินดา. (2012). แนวทางการสร้างข้อได้เปรียบ
ทางการแข่งขันจากความคาดหวังและการรับรู้ต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนโดยใช้
หลักกิจกรรมสังคม/สาธารณะของนักท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยประเทศไทย.
Journal of Thai Hospitality and Tourism, 7(2), 3-14.

นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ. (2560). ชุดความรู้ที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิง
สร้างสรรค์. วารสารเวริเดียน, ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม 2560(ปีที่ 10).

Retrieved from <http://C:/Users/Downloads/103456-Article%20Text-261366-1-10-20171120.pdf>.

นุชนาฏ เชียงชัย. (2558). การใช้อัตลักษณ์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง.

(วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร,

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ ฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.

ประสิทธิ์ ลิปรีชา. (2547). การสร้างและการสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในวาทกรรมอัต
ลักษณ์. กรุงเทพฯ ฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.

พยอม ธรรมบุตร. (2549). เอกสารประกอบการเรียนการสอน เรื่อง หลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.

กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ.

พลอยศรี โปราณานนท์. (2544). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว. สาขาการจัดการมนุษย์กับ
สิ่งแวดล้อม: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- พลับพลึง คงชนะ. (2562). อัครศาสนูปถัมภก : มรดกภูมิปัญญาของชาติ. วารสารวิจัยวัฒนธรรม, 2(1) (มิถุนายน-ธันวาคม 2562).
- พัฒนา พรหมมณี. (2560). แนวคิดการสร้างและพัฒนา รูปแบบเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสำหรับนักสาธารณสุข. วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ฉบับ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2560(6), 128-129.
- พิทักษ์ ศิริวงศ์, นรินทร์ สังข์รักษา และลัดดา ชูใจ, (2560). การพัฒนาที่פקแบบโฮมสแตย์ในแหล่งท่องเที่ยวเมืองโบราณอุทอง. *e-Journal Silpakorn University*, ฉบับที่ 2 ฉบับเดือน พฤษภาคม-สิงหาคม 2560(ปีที่ 10), 1-12. Retrieved from <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/103473>.
- ภาณุ สรวยสุวรรณ. (2555). การวิเคราะห์สุนทรียภาพในพระพุทธรูปสุโขทัยด้วยหลักการทางทัศนศิลป์. วารสารเวโรเดียน, 5(มกราคม - เมษายน 2555), 21 - 44.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมจาราช. (2546). เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมจาราช.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา. นครปฐม: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มานูเอล คอมรอฟ. (2556). การเดินทางของมาร์โคโพลโล (*The Travel of Marco Polo*). กรุงเทพฯ ฯ
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. กรุงเทพฯ ฯ Retrieved from <https://dictionary.orst.go.th/>.
- วชิรญา ตติยันทกุล. (2557). การพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวมรดกเชิงวัฒนธรรมด้านหัตถกรรมจังหวัดอุบลราชธานี. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
- วรรณดี สุทธิรักษาร. (2556). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ: การวิจัยเพื่อเสริภาพและการสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ ฯ สยามปริทัศน์.
- วรรณวีร์ บุญคุ้ม. (2560). แรงจูงใจในการมาเยือนวัดสำคัญในจังหวัดเพชรบุรีและการรับรู้ที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วรรณวีร์ บุญคุ้ม. (2563). เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 464611 สถิติขั้นสูงและวิธีวิจัยทางการจัดการนันทนาการ การท่องเที่ยวและกีฬา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัชรพล ชุมดวง. (2561). การบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยต้นทุนมรดกทางวัฒนธรรม ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนเมืองเก่าสุโขทัย. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 17(3), 30 - 39.

- วัฒนชัย หมั่นยิ่ง. (2565). คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัย. วารสารรายธรรมศึกษาโขง-สาละวิน, 75 - 95.
Retrieved from file:///C:/Users/Asus%20VivoBook/Downloads/3_45-95.pdf
- วาโร เฟิงสวัสดิ์. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 :
กรกฎาคม - ธันวาคม 2553 Retrieved from https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/snru_journal/article/view/10014/9048.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2552). เมืองโบราณในอาณาจักรสุโขทัย. กรุงเทพฯ ฯ สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2560). เจดีย์ในประเทศไทย : รูปแบบ พัฒนาการและพลังศรัทธา. นนทบุรี:
สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- ศุภลักษณ์ สนธิชัย. (2556). 100 มรดกโลก 100 World Heritage Travel around the world.
กรุงเทพฯ ฯ อติตตา พลัทธิเคชั่น.
- ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก. (2565). เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร. Retrieved from
http://164.115.22.96/heritage_culture.aspx. Retrieved 6 มิถุนายน 2565
http://164.115.22.96/heritage_culture.aspx.
- ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม. (2565). เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร.
Retrieved from http://164.115.22.96/heritage_culture.aspx.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2565). พิพิธภัณฑ์สิ่งศักดิ์โลก. Retrieved from
<https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/538>.
- ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรี. (2564). แนวโน้มธุรกิจอุตสาหกรรมและโรงแรม ปี พ.ศ. 2560-2564. ธนาคาร
กรุงศรีอยุธยา สำนักงานใหญ่: ธนาคารกรุงศรี Retrieved from www.krungsri.or.th.
- ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน. (2563). หน่วยวิเคราะห์เศรษฐกิจภาคบริการส่วนเศรษฐกิจรายสาขา.
ธนาคารออมสิน Retrieved from www.gsb.or.th.
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2557). นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ ฯ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2536). สังคมไทย : แนวทางวิจัยและพัฒนา. กรุงเทพฯ ฯ แพร่พิทยา.
- สันติ เล็กสุขุม. (2551). โบราณสถานกับรูปแบบสันนิษฐานมรดกโลกสุโขทัย ศรีสัชชาลัยและ
กำแพงเพชร 2 กรุงเทพฯ ฯ ทวีวัฒนาการพิมพ์.
- สันติ เล็กสุขุม. (2561). สุโขทัย : เจดีย์อินคัลเลอร์. กรุงเทพฯ ฯ โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุโขทัย. (2564). สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย พ.ศ.
2562. กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา Retrieved from <https://sukhothai.mots.go.th>.
- สำนักงานจังหวัดสุโขทัย. (2565). คู่มือแผนพัฒนาจังหวัดสุโขทัย พ.ศ.2566-2570: กลุ่มงานยุทธศาสตร์
และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดสุโขทัย.

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570). กรุงเทพฯ Retrieved from <https://www.nesdc.go.th/download/document/Yearend/2021/plan13.pdf>.
- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสุโขทัย. (2561). สำมะโนอุตสาหกรรมข้อมูลพื้นฐานจังหวัดสุโขทัยด้านที่พักนักท่องเที่ยว จังหวัดสุโขทัย. กระทรวงอุตสาหกรรม Retrieved from [www.http://sukhothai.industry.go.th](http://sukhothai.industry.go.th).
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2554). คู่มือการอ่านถ่ายถอดลายมือไทย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช. กระทรวงวัฒนธรรม (Ed.). Retrieved from <https://pubhtml5.com/iytc/tucb>.
- สินชัย กระบวนแสง. (2555). การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ : แนวคิดในการอนุรักษ์. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สินธุ์ สโรบล และคณะ. (2546). การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเชียงใหม่: สำนักพิมพ์พิมพ์ลักษณ์.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ. (2555). ท่องเที่ยวสร้างสรรค์: เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน. ธรรมศาสตร์วิจัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุดาพร วรพล. (2540). การจัดการการท่องเที่ยวและมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ. *International Conference on Tourism and Heritage Management* (ฉบับเดือนเมษายน – เดือนมิถุนายน) 31-33.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2537). สตรีกับการมีส่วนร่วมในสังคม. กรุงเทพฯ ฯ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ ฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรศักดิ์ กังขาว และคณะ. (2559). การพัฒนาฝั่งแม่บทบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน พื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร. Retrieved from กรุงเทพฯ ฯ: <http://tourismlibrary.tat.or.th/medias/FullSuk.pdf>.
- สุรางคณา ศรีสุทธิ. (2563). แผนธุรกิจ *Home Camping* ธุรกิจแกลมปีง และแคมป์ปีง *Business Plan for Home Camping (Glamping & Camping Business)*. การจัดการมหาดบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ. (2565). แหล่งมรดกโลก. Retrieved from <https://whc.unesco.org/en/list>.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2565). สุโขทัยเมืองสร้างสรรค์ด้านศิลปะและหัตถกรรมพื้นบ้าน (Sukhothai city of Folk Art and Craft). Retrieved from https://www.file:///C:/Users/introduction_sukhothai.pdf.

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า. (2565). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566-2570) ขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย. Retrieved from <https://www.mueangkao.go.th>.

อนันตชัย จินดาวัฒน์. (2556). ประวัติศาสตร์โลกฉบับสมบูรณ์จากยุคหินถึงโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ ฯ: ยิปซี.

อภิญา เฟื่องฟูสกุล. (2543). อัตลักษณ์ (*identity*) : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด: ภาควิชาสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.





ภาคผนวก

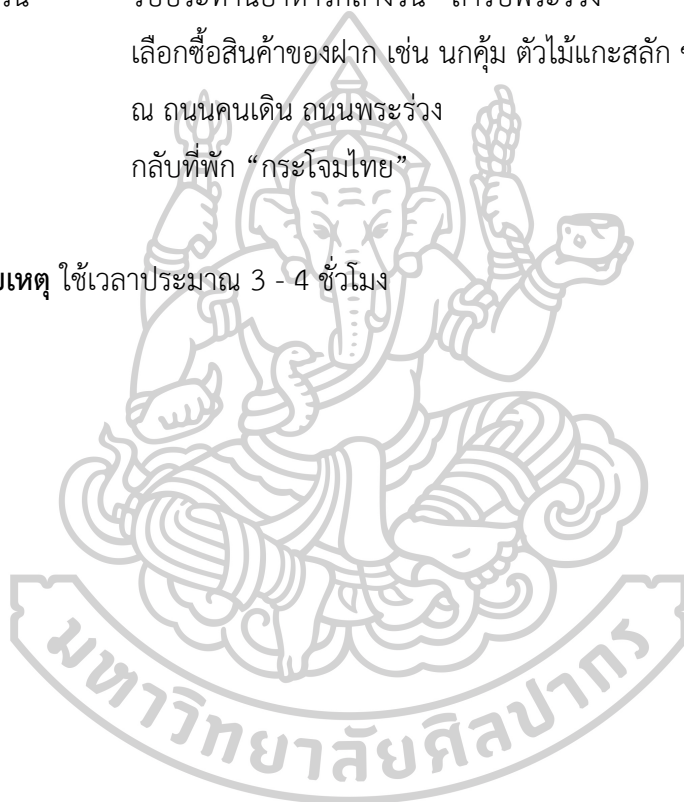


ภาคผนวก ก

โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของ 5 รูปแบบ

โปรแกรมท่องเที่ยวแบบที่ 1 Half Day Tour ชุมชนบ้านเมืองเก่า
 “สุโขทัยคราฟต์แอนด์อาร์ท ครีเอเตอร์” (The Craft & Arts Creators)

| | |
|----------|---|
| ช่วงเช้า | พร้อมกัน ณ จุดนัดพบ -กิจกรรมปั่นสังคโลก โถ-แก้ว-จาน-ชาม -ฝึกเขียนอักษรลายสือไทย |
| กลางวัน | รับประทานอาหารกลางวัน “สำหรับพระร่วง” เลือกซื้อสินค้าของฝาก เช่น นกคุ้ม ตัวไม้แกะสลัก ชามสังคโลก ณ ถนนคนเดิน ถนนพระร่วง กลับที่พัก “กระโจมไทย” |
| หมายเหตุ | ใช้เวลาประมาณ 3 - 4 ชั่วโมง |



โปรแกรมท่องเที่ยวแบบที่ 2 Half Day Tour ชุมชนบ้านเมืองเก่า
 “เรียน - ชิม - อิ่ม - ทำอาหารพื้นถิ่นสุโขทัย (Gastronomic Tourism with Localist)”

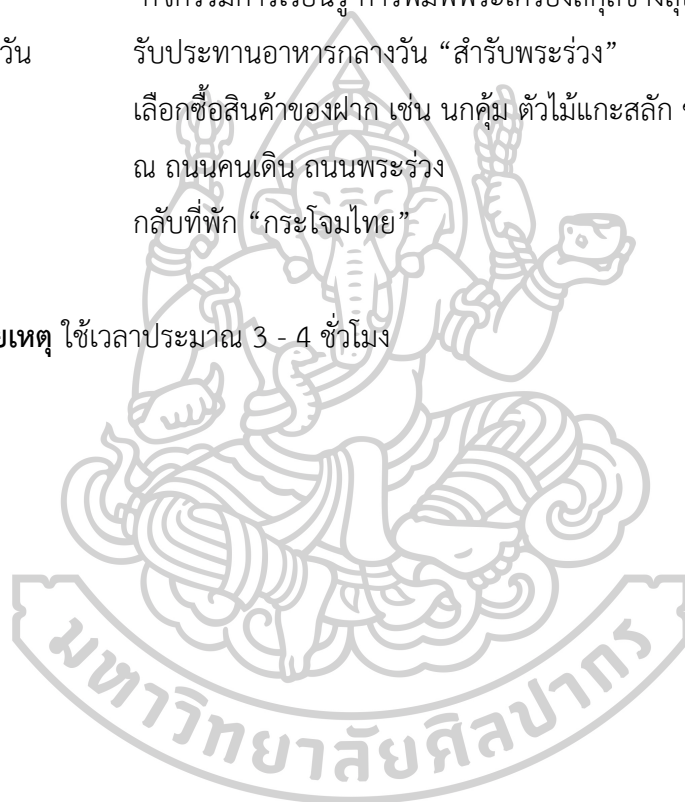
| | |
|----------|---|
| ช่วงบ่าย | พร้อมกัน ณ จุดนัดพบ -กิจกรรมเรียนรู้ฝึกเกษตรอินทรีย์ เมืองพระร่วง -กิจกรรมชม เลือกซื้อวัตถุดิบ ที่ตลาดชุมชนวัดตระพังทอง -กิจกรรมทำอาหารพื้นถิ่นสุโขทัย |
| เย็น | รับประทานอาหารพื้นถิ่นสุโขทัย “สำหรับพระร่วง” กลับที่พัก “กระโจมไทย” |

หมายเหตุ ใช้เวลาประมาณ 3 - 4 ชั่วโมง



โปรแกรมท่องเที่ยวแบบที่ 3 Half Day Tour ชุมชนบ้านเซตุน
 “สุโขทัยสายมูเตลู” (Sukhothai Mutelu Tour)

| | |
|----------|--|
| ช่วงเช้า | พร้อมกัน ณ จุดนัดพบ -เที่ยวชมวัดเก่า กรุพระเครื่อง กรุพระร่วง กรุพระนางพญา -ฟังบรรยายเกี่ยวกับพุทธคุณของพระเครื่องสุโขทัย -กิจกรรมการเรียนรู้ การพิมพ์พระเครื่องสกุลช่างสุโขทัย |
| กลางวัน | รับประทานอาหารกลางวัน “สำหรับพระร่วง” เลือกซื้อสินค้าของฝาก เช่น นกคุ้ม ตัวไม้แกะสลัก ชามสังคโลก ณ ถนนคนเดิน ถนนพระร่วง กลับที่พัก “กระโจมไทย” |
| หมายเหตุ | ใช้เวลาประมาณ 3 - 4 ชั่วโมง |



โปรแกรมท่องเที่ยวแบบที่ 4 Full Day Tour ชุมชนบ้านศรีชุม
 “ตำนานการสร้างเมืองสุโขทัย” (The Legend of Sukhothai)

| | |
|----------|---|
| ช่วงเช้า | พร้อมกัน ณ จุดนัดพบ -กิจกรรมเที่ยววัด-ชมวัง- เรียนพระธรรมที่วัดศรีชุม -จุดกำเนิดการสร้างเมืองสุโขทัย |
| กลางวัน | รับประทานอาหารกลางวัน “ก๋วยเตี๋ยวสุโขทัย” -ชมจุด “เตาทุเรียงสังคโลกสุโขทัย” -ชมจุดสาธิตการทำตัวไม้แกะสลัก |
| บ่าย | เลือกซื้อสินค้าของฝาก เช่น นกคุ้ม ตัวไม้แกะสลัก ซามสังคโลก ณ ถนนคนเดิน ถนนพระร่วง |
| เย็น | รับประทานอาหารเย็น “สำหรับพระร่วง” กลับที่พัก “กระโจมไทย” |
| หมายเหตุ | ใช้เวลาประมาณ 6 - 8 ชั่วโมง |



โปรแกรมท่องเที่ยวแบบที่ 5 Full Day Tour ชุมชนบ้านมนต์คีรี
 “เที่ยววิถีชุมชน-ยลเขื่อนพระร่วง” (Sukhothai Country Life Tour)

| | |
|----------|---|
| ช่วงเช้า | พร้อมกัน ณ จุดนัดพบ -กิจกรรมปั่นจักรยานชมเขื่อนดินโบราณ-เขื่อนพระร่วง -เที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเขื่อนพระร่วง |
| กลางวัน | รับประทานอาหารกลางวัน “ก๋วยเตี๋ยวสุโขทัย” -จุดชมวิวกุฏิที่ศวันวัฒนธรรม -กิจกรรมชุดแต่งแหล่งโบราณคดี ณ เขาพระบาทใหญ่ |
| บ่าย | เลือกซื้อสินค้าของฝาก เช่น นกคุ้ม ตัวไม้แกะสลัก ซามสังคโลก ณ ถนนคนเดิน ถนนพระร่วง -ชมจุดสาธิตการนวด “สุข-ศาลาที่บ้านมนต์คีรี” |
| เย็น | รับประทานอาหารเย็น “สำหรับพระร่วง” กลับที่พัก “กระโจมไทย” |
| หมายเหตุ | ใช้เวลาประมาณ 6 - 8 ชั่วโมง |





ภาคผนวก ข
ตัวอย่างเครื่องมือวิจัย

แบบสัมภาษณ์งานวิจัย (สำหรับชุมชน)

ชื่อเรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเด็กรั้วถิ่นที่ระจวมอตัลลัษณเีมใหม่ในบริบทการท่องเ็ยวมรดกโลกของประเทศไทย

ชื่อเรื่อง THE MODEL DEVELOPMENT OF A NEW IDENTITY OF GLAMPING WITHIN THE CONTEXT OF WORLD HERITAGE TOURISM IN THAILAND

คำชี้แจง

1.คำถามมีทั้งหมด 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สภาพพื้นที่ที่นำไปสู่การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเด็กรั้วถิ่นที่ระจวมอตัลลัษณเีมใหม่

ส่วนที่ 2 สภาพของพื้นที่ภายใต้บริบทการท่องเ็ยวมรดกโลกของประเทศไทย

ส่วนที่ 3 การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเด็กรั้วถิ่นที่ระจวมอตัลลัษณเีมใหม่ในบริบทการท่องเ็ยวมรดกโลกของประเทศไทย

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

2.ข้อมูลที่ได้จากท่านจะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งมีได้มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด

3.หากท่านไม่ประสงค์จะให้ข้อมูลหรือมั่นใจในข้อความบางข้อ ท่านมีสิทธิ์ที่จะข้ามข้อความนั้นไปได้

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล

ชื่อ-นามสกุล.....

ที่อยู่ปัจจุบัน.....

เบอร์โทร.....

วัน/เดือน/ปี ที่ให้ข้อมูล (โปรดระบุ).....

ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนใด (โปรดทำเครื่องหมาย)

ชุมชนเมืองเก่า (หมู่ 3) ชุมชนมนต์ศิริ (หมู่ 6)

ชุมชนเขตุพน (หมู่ 8) ชุมชนศรีชุม (หมู่ 10)

ส่วนที่ 1 สภาพพื้นที่ที่นำไปสู่การพัฒนาารูปแบบที่พนักงานท่องเที่ยวประเภทเดินท์กระโจม
อัตลักษณ์ใหม่

1.1 สภาพพื้นที่มีประวัติความเป็นมาอย่างไร

1.2 ที่ตั้งและอาณาเขตมีสภาพเป็นอย่างไร

1.3 สภาพภูมิประเทศมีสภาพเป็นอย่างไร

1.4 สภาพภูมิอากาศมีสภาพเป็นอย่างไร

1.5 ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีสภาพเป็นอย่างไร

1.6 ประชากรในพื้นที่ประกอบอาชีพอะไร

1.7 สภาพทางสังคมและวิถีชีวิตมีสภาพเป็นอย่างไร

1.8 ประเพณีมีอะไรบ้างและเป็นอย่างไร

1.9 ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีอะไรบ้างและเป็นอย่างไร

1.10 อัตลักษณ์ชุมชนคืออะไรและเป็นอย่างไร

1.11 อาหารพื้นบ้านมีอะไรบ้างและเป็นอย่างไร

1.12 มรดกทางวัฒนธรรมมีอะไรบ้างและเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 2 สภาพของพื้นที่ภายใต้บริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย

2.1 สภาพของพื้นที่ภายใต้บริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกในด้านคุณค่าการเป็นตัวแทนมีลักษณะเป็นอย่างไร

2.2 สภาพของพื้นที่ภายใต้บริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกในด้านคุณค่าเชิงสัญลักษณ์/อัตลักษณ์มีลักษณะเป็นอย่างไร

2.3 สภาพของพื้นที่ภายใต้บริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกในด้านคุณค่าทางสังคมมีลักษณะเป็นอย่างไร

2.4 สภาพของพื้นที่ภายใต้บริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกในด้านคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงามมีลักษณะเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 3 การพัฒนารูปแบบที่พนักงานท่องเที่ยวประเภทเด็ทท์กระโจมอตัลัษณ์ใหม่ในบริบทการ
ท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย

3.1 ที่พนักงานท่องเที่ยวประเภทเด็ทท์กระโจมควรมีลักษณะเป็นแบบใด

3.2 ที่พนักงานท่องเที่ยวประเภทเด็ทท์กระโจมต้องนำอตัลัษณ์พื้นถิ่นมาดกแต่ง ควรรใช้สิ่งใดและควรมี
ลักษณะเป็นอย่างไร

3.3 ที่พนักงานท่องเที่ยวประเภทเด็ทท์กระโจมต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกอะไรบ้าง

3.4 ที่พนักงานท่องเที่ยวประเภทเด็ทท์กระโจมต้องมีความสะอาด ความปลอดภัยและสุขอนามัย เป็น
อย่างไร

3.5 ที่พนักงานท่องเที่ยวประเภทเด็ทท์กระโจมต้องมีสภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อมโดยรอบเป็นอย่างไร

3.6 ที่พนักงานท่องเที่ยวประเภทเด็ทท์กระโจมควรมีกิจกรรมการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวอย่างไร

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

แบบสัมภาษณ์งานวิจัย (สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่)

ชื่อเรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเด็กรั้วที่ระจิมอตัลลัษณืใหม่ในบริบทการท่องเทียวมรดกโลกของประเทศไทย

ชื่อเรื่อง THE MODEL DEVELOPMENT OF A NEW IDENTITY OF GLAMPING WITHIN THE CONTEXT OF WORLD HERITAGE TOURISM IN THAILAND

คำชี้แจง

- 1.คำถามมีทั้งหมด 4 ส่วน ดังนี้
 - ส่วนที่ 1 สภาพของพื้นที่ภายใต้บริบทการท่องเทียวมรดกโลกของประเทศไทย
 - ส่วนที่ 2 การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเด็กรั้วที่ระจิมอตัลลัษณืใหม่ในบริบทการท่องเทียวมรดกโลกของประเทศไทย
 - ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ
- 2.ข้อมูลที่ได้จากท่านจะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งมีได้มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด
- 3.หากท่านไม่ประสงค์ที่จะให้ข้อมูลหรือมั่นใจในข้อความบางข้อ ท่านมีสิทธิ์ที่จะข้ามข้อความนั้นไปได้

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล

ชื่อ-นามสกุล.....
 ที่อยู่ปัจจุบัน.....
 เบอร์โทร.....
 วัน/เดือน/ปี ที่ให้ข้อมูล (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 1 สภาพของพื้นที่ภายใต้บริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย

1.1 สภาพของพื้นที่ภายใต้บริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกในด้านคุณค่าการเป็นตัวแทนมีลักษณะเป็นอย่างไร

1.2 สภาพของพื้นที่ภายใต้บริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกในด้านคุณค่าเชิงสัญลักษณ์/อัตลักษณ์มีลักษณะเป็นอย่างไร

1.3 สภาพของพื้นที่ภายใต้บริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกในด้านคุณค่าทางสังคมมีลักษณะเป็นอย่างไร

1.4 สภาพของพื้นที่ภายใต้บริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกในด้านคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงามมีลักษณะเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 2 รูปแบบที่พนักท่องเที่ยวนประเภทเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย ตามเกณฑ์มาตรฐานเดินที่กระโจม

องค์ประกอบข้อที่ 1 ประเภทของเดินที่กระโจมอัตลักษณ์ใหม่

2.1 ลักษณะหรือรูปร่างของเดินที่กระโจม

2.2 ขนาดและพื้นที่ภายในของเดินที่กระโจม

องค์ประกอบข้อที่ 2 อัตลักษณ์พื้นถิ่นและการตกแต่ง

2.1 เติ้นท์กระโจมสะท้อนอัตลักษณ์พื้นถิ่นที่น่าสนใจและมีสิ่งดึงดูดใจ

2.2 มีการตกแต่งภายในด้วยอัตลักษณ์พื้นถิ่น

องค์ประกอบข้อที่ 3 สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

3.1 มีห้องพักและอุปกรณ์เครื่องนอน

3.2 มีห้องน้ำ-ห้องสุขาที่สะอาด มีดื่ดและถูกสุขลักษณะ

3.3 มีอุปกรณ์เครื่องใช้ในห้องน้ำ-ห้องสุขาบริการ

3.4 มีจุดบริการและติดต่อด้านที่พัก

องค์ประกอบข้อที่ 4 ความสะอาด ความปลอดภัยและสุขอนามัย

4.1 ที่พักเป็นสัดส่วน

4.2 มีระบบดูแลความปลอดภัย

4.3 มีบริการอาหารและน้ำดื่มสะอาดถูกสุขลักษณะ

องค์ประกอบข้อที่ 5 สภาพของพื้นที่และสิ่งแวดล้อม

4.4 ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ทางธรรมชาติหรือวัฒนธรรมพื้นที่

4.5 มีพื้นที่พักผ่อนหรือพื้นที่นันทนาการ

4.6 มีการรณรงค์และส่งเสริมการประหยัดพลังงาน และรักษาสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบข้อที่ 6 กิจกรรมการท่องเที่ยว

4.7 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชุมชนและวัฒนธรรมพื้นที่

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

แบบสัมภาษณ์งานวิจัย (สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

ชื่อเรื่อง การพัฒนารูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวเด็ที่ตระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย

ชื่อเรื่อง THE MODEL DEVELOPMENT OF A NEW IDENTITY OF GLAMPING WITHIN THE CONTEXT OF WORLD HERITAGE TOURISM IN THAILAND

คำชี้แจง

1.คำถามมีทั้งหมด 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การประเมินรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเด็ที่ตระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย

ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะ

2.ข้อมูลที่ได้จากท่านจะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งมิได้มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด

3.หากท่านไม่ประสงค์ที่จะให้ข้อมูลหรือมั่นใจในข้อความบางข้อ ท่านมีสิทธิ์ที่จะข้ามข้อความนั้นไปได้

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล

ชื่อ-นามสกุล.....

ที่อยู่ปัจจุบัน.....

เบอร์โทร.....

วัน/เดือน/ปี ที่ให้ข้อมูล (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 1 ประเมินรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกของประเทศไทย ตามเกณฑ์มาตรฐานเต็นท์กระโจม

องค์ประกอบข้อที่ 1 ประเภทของเต็นท์กระโจมอัตลักษณ์ใหม่

1.1 ลักษณะหรือรูปร่างของเต็นท์กระโจม

1.2 ขนาดและพื้นที่ภายในของเต็นท์กระโจม

องค์ประกอบข้อที่ 2 อัตลักษณ์พื้นถิ่นและการตกแต่ง

2.1 เต็นท์กระโจมสะท้อนอัตลักษณ์พื้นถิ่นที่น่าสนใจและมีสิ่งดึงดูดใจ

2.2 มีการตกแต่งภายในด้วยอัตลักษณ์พื้นถิ่น

องค์ประกอบข้อที่ 3 สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

3.1 มีห้องพักและอุปกรณ์เครื่องนอน

3.2 มีห้องน้ำ-ห้องสุขาที่สะอาด มิดชิดและถูกสุขลักษณะ

3.3 มีอุปกรณ์เครื่องใช้ในห้องน้ำ-ห้องสุขาบริการ

3.4 มีจุดบริการและติดต่อด้านที่พัก

องค์ประกอบข้อที่ 4 ความสะอาด ความปลอดภัยและสุขอนามัย

4.1 ที่พักเป็นสัดส่วน

4.2 มีระบบดูแลความปลอดภัย

4.3 มีบริการอาหารและน้ำดื่มสะอาดถูกสุขลักษณะ

องค์ประกอบข้อที่ 5 สภาพของพื้นและสิ่งแวดล้อม

4.4 ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ทางธรรมชาติหรือวัฒนธรรมพื้นถิ่น

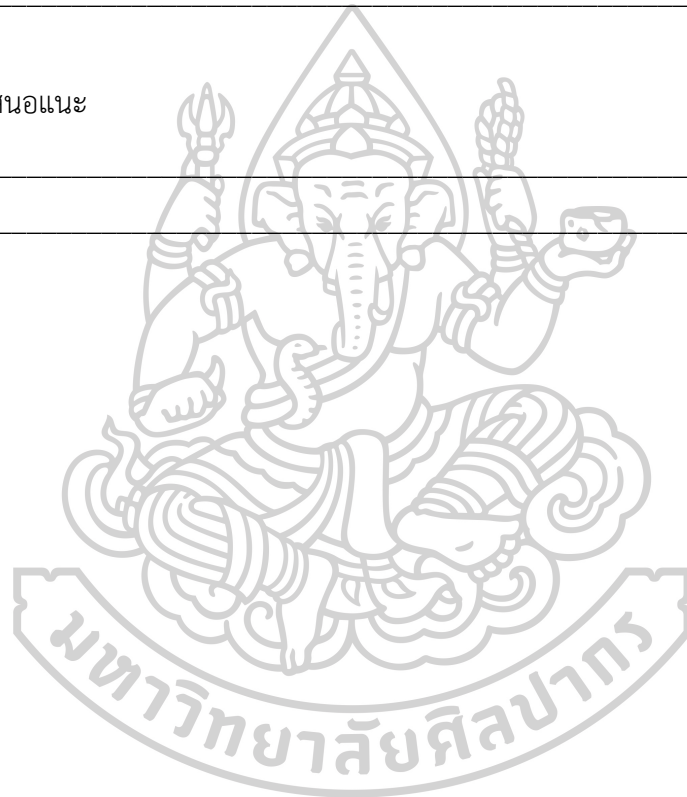
4.5 มีพื้นที่พักผ่อนหรือพื้นที่นันทนาการ

4.6 มีการรณรงค์และส่งเสริมการประหยัดพลังงาน และรักษาสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบข้อที่ 6 กิจกรรมการท่องเที่ยว

4.7 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชุมชนและวัฒนธรรมพื้นถิ่น

ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะ



ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือ
รายชื่อผู้ประชุมกลุ่มชุมชน - รายชื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ - รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ



รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัสดา ยาวิลละ
ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ประธานหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
2. อาจารย์ ดร. อังคัรวรา ณ สุนทร
อดีตรองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย
ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชานวัตกรรมการท่องเที่ยวและบริการ
คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สืบพงศ์ หงษ์ภักดี
ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยอธิการบดี ฝ่ายการจัดการทรัพย์สิน และ
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการโรงแรม คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์น้อย คันชิ่งทอง
อดีตผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บงกชกร ทองสุข
ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

รายชื่อชุมชนที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย (Key Informants)

1. นายอนันต์ รัศมี
2. นางธวัน ทับทิม
3. นายชูศักดิ์ เพ็ชรพงษ์
4. นางกฤษณา พุ่มแก้ว
5. นายสุพจน์ อำนวย
6. นายสรเดช อยู่ทอง
7. นายสุทธิชัย เข้มคง
8. นายณัฐพล มีฤทธิ์
9. นายเนย ขาวทุ่ง
10. นายคำรณ แก้วถึง
11. นายเรวัตติ ดวงคำ
12. นางรัชณี เขียนดี
13. นายเชษฐ ปาวีเศษ
14. นายสถาปนัท จันทร์ดิษฐ์
15. นายประดิษฐ์ อู่ข้า
16. นายสมศักดิ์ พุ่มมณี
17. นายภักรินทร์ พรมย่อย
18. นายมนตรี พุ่มมณี
19. นายมงคลชัย เรื่องแจ่ม
20. นายนิธิกร รอดมา
21. นายไพริน ดีรอด
22. นายบุญชูบ เรื่องแจ่ม
23. นายประสิทธิ์ วุ่นฟัก
24. นางวรรณภา ไร่คุ้ม



รายชื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders)

1. นายณรงค์ เจนแดง
ตำแหน่ง ผู้จัดการบริษัทสุโขทัยไบคัทัวร์ จำกัด
2. นางสาวสมิตรา บัวแก้ว
ตำแหน่ง มัคคุเทศก์ทั่วไป (ต่างประเทศ) และมัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัย
3. นายดวงสิทธิ์ อมรเสถียรกุล
ตำแหน่ง ประธานชมรมผู้ประกอบการที่พักจังหวัดสุโขทัย
4. นายคงวุฒิ คุณธนเศรษฐ์
ตำแหน่ง ประธานชมรมธุรกิจที่พักโฮมสเตย์เมืองเก่าสุโขทัย
5. นายรัฐพงศ์ เฉิดพงษ์ตระกูล
ตำแหน่ง นายองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย
6. นายวิวัฒน์ ธาราวีวัฒน์
ตำแหน่ง ประธานสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสุโขทัย
7. นายศึกษา สุวรรณธาดา
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุโขทัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ (Public and Private Sectors)

1. รองศาสตราจารย์ ดร. วไล ฌ ป้อมเพชร อดีตผู้ทรงคุณวุฒิองค์การเพื่อการศึกษา
วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ
สำนักงานประเทศฝรั่งเศส (UNESCO)
2. นายนवल สารสอน อดีตผู้อำนวยการสำนักงานไทเป และ
ผู้อำนวยการฝ่ายภูมิภาค การท่องเที่ยวแห่ง
ประเทศไทย (สำนักงานใหญ่)
3. นายเคียง ชำนิ ครู กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
โรงเรียนไกรในวิทยาคม จังหวัดสุโขทัย และ
ผู้เชี่ยวชาญด้านมรดกโลก-มรดกวัฒนธรรม
จังหวัดสุโขทัย และผู้ได้รับรางวัลพระราชทาน
สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาจักรี ประจำปี 2564
4. นางธาดา สังข์ทอง ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย
สำนักศิลปากรที่ 6 สุโขทัย กระทรวงวัฒนธรรม
5. นายรัฐพงศ์ เฉ็ดพงษ์ตระกูล นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า
จังหวัดสุโขทัย
6. นายสุทธิชัย เข้มคง ประชาชนชุมชนและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนา
เชิงพื้นที่ชุมชนเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริเดช กุลหิรัญบวร ประธานสาขาวิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมการผลิต
และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบโครงสร้าง
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
8. ดร. ขวัญฤทัย ครองยุติ อดีตรองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยวและ
การโรงแรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย



ภาคผนวก ง
ภาพประกอบการเก็บข้อมูลวิจัย

ภาพการลงพื้นที่และการเก็บข้อมูลวิจัยชุมชน (Focus Group Discussion)



ภาพการลงพื้นที่และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (In-depth Interview)



ภาพการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

Zoom Meeting (Top Left)

การวิพากษ์โครงงานวิทยานิพนธ์ (Research Thesis) มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาพพัฒนาในรูปแบบที่พักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์ใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวมรดกโลกในประเทศไทย

The Model Development of A New Identity of Glamping within the context of World Heritage Tourism in Thailand.

โทรสารทางกลุ่มฯ คลิกแอดไลน์ 630630048

Zoom Meeting (Top Right)

ด้านพื้นที่ : (1) ชุมชนเมืองเก่า (2) ชุมชนศรีชุม (3) ชุมชนชตุพน (4) ชุมชนมนต์ศิริ

เหตุผลในการคัดเลือกพื้นที่

1. พื้นที่เดิมมีลักษณะภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. มีอยู่ใกล้เคียงมรดกโลกทางวัฒนธรรมของประเทศไทย
3. ชุมชนเมืองเก่าและชุมชนศรีชุมเป็นพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์สูง
4. บริเวณที่ตั้งเดิมมี The Great Wall ของเมืองเก่าสุโขทัย
5. มีสิ่งปลูกสร้างเดิมที่แสดงถึงความเป็นเมืองเก่าสุโขทัย
6. ชุมชนมีความใกล้เคียงกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของประเทศไทย
7. ชุมชนมีลักษณะพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นเนินเขาที่สวยงาม
8. ชุมชนมีความใกล้เคียงกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของประเทศไทย
9. มีสิ่งปลูกสร้างเดิมที่แสดงถึงความเป็นเมืองเก่าสุโขทัย
10. มีสิ่งปลูกสร้างเดิมที่แสดงถึงความเป็นเมืองเก่าสุโขทัย

Zoom Meeting (Middle Left)

ส่วนที่ 1

นิยามคำว่า “มรดกโลกสุโขทัย”

Zoom Meeting (Middle Right)

คุณค่าอันโดดเด่นในระดับสากล

สุโขทัยและเมืองบริวารประกอบด้วยกลุ่มเมืองโบราณที่มีความสัมพันธ์กัน 3 เมือง ได้แก่ เมืองสุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร สุโขทัยถือเป็นเมืองหลวงของไทยในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ 18 - 20 คริสต์ศักราช เป็นศูนย์กลางด้านศาสนาและความเชื่อของอาณาจักร โดยมีวัดและศาสนสถานในศาสนาพุทธเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางการผลิตเครื่องสังคโลก ส่วนกำแพงเพชรถือเป็นเมืองหน้าด่านทางทิศใต้ของอาณาจักร จึงมีบทบาทสำคัญในการปกป้องอาณาจักรและชุมชนการค้าที่สำคัญระหว่างเมืองทั้ง 3 มีถนนพระร่วงเชื่อมต่อซึ่งใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการคมนาคมและการบริหารจัดการน้ำ

Zoom Meeting (Bottom Left)

เกณฑ์การเป็นมรดกโลก

▶ หลักเกณฑ์ที่ 1

สุโขทัยและเมืองบริวาร เป็นตัวแทนของผลงานชิ้นเอกของสถาปัตยกรรมไทย สะท้อนให้เห็นจากการวางผังเมือง อาคารสถาปัตยกรรมที่มีประติมากรรมที่ประณีต ละเอียด โครงสร้างพื้นฐานของเมือง และระบบการจัดการน้ำ

Zoom Meeting (Bottom Middle)

ส่วนที่ 2

แบบที่ 1, แบบที่ 2, แบบที่ 3

Zoom Meeting (Bottom Right)

ส่วนที่ 4

สถานที่ตั้งที่พิกัดนักท่องเที่ยวอัตลักษณ์ใหม่

“ชุมชนบ้านมนต์ศิริ”

เป็นชุมชนต้นแบบที่มีความเหมาะสมในการเป็นที่ตั้งเดินที่กระโจม (Glamping Site)

ประวัติผู้เขียน

| | |
|-------------------|---|
| ชื่อ-สกุล | นางสาวกุลแก้ว คล้ายแก้ว |
| วัน เดือน ปี เกิด | 4 กันยายน 2518 |
| สถานที่เกิด | จังหวัดกำแพงเพชร |
| วุฒิการศึกษา | ปริญญาตรี: ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ปริญญาโท: ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม การ ท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปริญญาเอก: ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนันทนาการ การท่องเที่ยวและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ทำงาน: สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทรศัพท์ (+66) 055 267 103 ตำแหน่งทางวิชาการ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (สาขาการจัดการท่องเที่ยว) ตำแหน่งบริหาร: ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชา การจัดการการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ที่อยู่: บ้านเลขที่ 346 หมู่ 11 ชุมชนบ้านบ่อสามแสน ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 62000 โทรศัพท์ (+66) 095 826 6495 email : kulkaew.kk@gmail.com |
| ที่อยู่ปัจจุบัน | |